

Regesta Supplicationum
1522–1523
A VI. Adorján pápa uralkodása alatt elfogadott
magyar vonatkozású kérvények

Regesta Supplicationum
1522–1523
The Supplications Relating to the Kingdom of Hungary
Approved under Pope Hadrian VI

COLLECTANEA VATICANA HUNGARIAE

CLASSIS I, VOL. 16

REGESTA SUPPLICATIONUM

1522–1523

The Supplications Relating to the Kingdom of Hungary
Approved under Pope Hadrian VI

Edited by
BÁLINT LAKATOS

BUDAPEST ♦ ROME
2018

COLLECTANEA VATICANA HUNGARIAE

CLASSIS I, VOL. I6

REGESTA SUPPLICATIONUM
1522–1523

A VI. Adorján pápa uralkodása alatt elfogadott
magyar vonatkozású kérvények

Feltárta, közreadja és a kísérőtanulmányt írta
LAKATOS BÁLINT

BUDAPEST ♦ RÓMA
2018

Bibliotheca Historiae Ecclesiasticae Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nuncupatae
Series I, sub Alto Patrocinio Em.mi ac Rev.mi

P. Card. ERDŐ

A Szerkesztőbizottság elnöke - President of the Editorial Committee

Mons. J. TÖRÖK

Collectanea Vaticana Hungariae

Sorozatszerkesztő - Moderator

P. TUSOR

Kiadja az MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport
Published by the MTA-PPKE Vilmos Fraknói Vatican Historical Research Group

Készült az MTA-HIM-SZTE-MNL-OL Magyar Medievisztikai Kutatócsoportban

*A vatikáni kutatásokat a Klebelsberg Ösztöndíj (2008, 2010, 2011, 2012),
a kötet elkészítését és megjelenését az MTA TKI támogatta*
*The researches and the edition were sponsored by the Klebelsberg Scholarship
and the Hungarian Academy of Sciences*

<http://institutumfraknoi.hu>

© *B. Lakatos, 2018*

ISSN 1786-2116

ISBN 978 963 508 875 1

ISBN ebook 978 963 508 876 8

Felelős kiadó

Publisher responsible

a Gondolat Kiadó igazgatója

the Director of "Gondolat" Publishing House

Szerkesztette, szedte és tördelte - Typography

a Typographia Pannonica

Olvasószerkesztő - Corrector: V. Kanász

Borítóillusztráció - Cover illustration: G. Xantus

Kiadásra előkészítette - Prepared for publication

a GONDOLAT Kiadó - the Publishing House "Gondolat"

TARTALOM

<i>Előszó</i>	7
<i>Bevezetés</i>	9
I. A szupplikáció mint irattípus jellemzői	11
II. A kérvényezés menete	16
a) A kérvény benyújtása	18
b) Döntéselőkészítés (a kérvény feldolgozása)	19
c) A kérvény elfogadása (szignálás)	19
d) A kérvény datálása	22
e) A kérvény regisztrálása	24
f) A pápai oklevélkiállítás ügymenete	27
III. A kérvények kutatása	29
a) Eredetiben fennmaradt példányok	29
b) A regisztummásolatokban fennmaradt kérvényszövegek	42
c) A magyar kutatás helyzete	52
IV. Az összegyűjtött VI. Adorján-kori szupplikációk bemutatása	55
a) A jóváhagyott magyar vonatkozású kérvények időbeli eloszlása	58
b) A rubrikák fajtái, ügýtípusok, kimeneti irattípusok	60
c) Egyházmegyei (földrajzi) megoszlás	66
d) Társadalmi csoportok és ügyeik	70
V. A forrásközlés szempontjai és a kiadási elvek	79
A filológiai apparátus rövidítései	86
<i>Okmánytár</i>	87
<i>Források jegyzéke</i>	227

<i>Bibliográfia</i>	229
<i>Rövidítések</i>	242
<i>Index</i>	243
<i>Iratok jegyzéke</i>	264
<i>Regesta Supplicationum, 1522–1523</i> <i>The Supplications Relating to the Kingdom of Hungary</i> <i>Approved under Pope Hadrian VI (translated by Ágnes Palotai)</i>	269
<i>Table of Contents</i>	279

ELŐSZÓ

A vatikáni magyar forráskutatás és forráskiadás régi adóssága a késő középkori magyar vonatkozású szupplikációk, azaz a pápákhoz intézett kérvények feltárása és közzététele. E kérvények a Vatikáni Titkos Levéltárban (*Archivio Segreto Vaticano*) őrzött, több ezer kötetből álló regisztrumkönyvsorozatban maradtak fenn tömegesen, és forrásértékük a magyar történelem szempontjából a késő középkor forráshiányos időszakára nézve jelentős.

E kötet – remélhetőleg egy alsorozat első darabjaként, a nagy fehér folt egy kis részét eltüntetendő – a magyarországi Jagelló-kor második felében, a VI. Adorján pápa rövid pontifikátusa (1522–1523) alatt keletkezett összesen 39 vaskos kérvénykönyv magyar vonatkozású anyagát teszi közzé. A kutatást négy éven át, 2008–2012 között a Balassi Intézet Nemzetközi Kapcsolatok Igazgatósága által e célra biztosított Klebelsberg Ösztöndíj segítségével egymagam végeztem (2008. április–májusban másfél hónapig, 2010. november–decemberben egy hónapig, 2011. november–decemberben egy hónapig, 2012. november–decemberben két hónapig, továbbá önköltséges út keretében 2013. május végén másfél hétig). A feladathoz még a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Történettudományi Doktori Iskolájának hallgatójaként (2006/2007) kaptam kedvet, amikor SZOVÁK KORNÉL középkoros doktori szakszemináriumán NEMES GÁBORRAL és KARLINSZKY BALÁZZSAL együtt bevezetést nyerhettünk a pápai kérvénykönyvek világába. Kutatástechnikai okokból a köteteket időrendben visszafelé néztem át, mivel legelső alkalommal az 1523 nyarán kérvényező Kálnai Imre főesperes és későbbi királyi titkár nyomát szerettem volna megtalálni. Ez szerencsémre sikerült, és Kálnai kérvényének adatait már be tudtam építeni a róla szóló tanulmányomba. A kérvénykönyvek áttanulmányozásának „melléktermékeként” a bullaregisztrum-sorozatok VI. Adorján-kori köteteit is végignéztem, az ebben található bullaszövegeket 2015-ben a szegeди *Acta Historica* hasábjain publikáltam.

Bár a bemutatott időszak igen rövid, de egy keskeny, lőrésszerű ablakot mégis nyit a szentszéki–magyar összeköttetések késő középkori horizontjára, egyház-, diplomácia-, politika- és társadalomtörténeti adatokat szolgáltatva. A szövegkiadást a téma szakirodalmát összefoglaló, a témát és a gyűjtött anyagot a magyar közönség számára bemutató részletes történeti-tárgyi bevezető, illetve teljes körű személy- és helynévmutató kíséri, valamint levéltári jelzet-konkordancia egészíti ki.

Munkámban sokan sokféleképpen támogattak. E helyütt szeretnék köszönetet mondani SZOVÁK KORNÉLNAK, hogy munkára ösztönzött, és bátran fordulhattam hozzá megbízható szakirodalmi tanácsért vagy a kibogozhatatlannak tűnő olvasati problémák megoldásáért. Köszönöm a Római Magyar Akadémia volt igazgatóinak, E. KOVÁCS PÉTERNEK, illetve MOLNÁR ANTALNAK, hogy a „terepen” mindig útba igazítottak, és a kutatómunka hátterét és feltételeit nagyvonalúan biztosították. Rajtuk kívül számos kollégám és barátom segítette a munkámat. Hálás vagyok C. TÓTH NORBERTNEK, FEDELES TAMÁSNAK, MIKÓ GÁBORNAK és NEMES GÁBORNAK segítségükért, tanácsaikért, illetve hogy a munka különböző részeit előzetesen elolvasták, véleményezték. Itt kell kiemelnem PÉTERFI BENCÉT, aki a fentiekén kívül a helységnevek sokszor reménytelenül kibogozhatatlannak tűnő megfejtésében, az eredetiben fennmaradt szupplikációk listájának kiegészítésében, illetve a tartalmi jegyzetek elkészítésében is önzetlenül segített.

Köszönöm továbbá FAZEKAS ISTVÁNNAK, HEGYI GÉZÁNAK, DANIJEL JELAŠNAK, KARLINSZKY BALÁZSNAK, MAJOROSSY JUDITNAK és TERNOVÁ CZ BÁLINTNAK, hogy szakirodalmi és forrásadataikat megosztották velem, illetve sokszor nehezen elérhető szakmunkák beszerzésében segítettek. Köszönet illeti a Klebelsberg Kuno Ösztöndíj kuratóriumát, hogy a kutatás megvalósulását támogatták, munkahelyemet, hogy az anyag feldolgozását a kutatócsoporti munkaterv keretén belül elvégezhettem. Végezetül pedig TUSOR PÉTERTEK, hogy az elkészült okmánytárat a *Collectanea Vaticana Hungariae* sorozatba a Magyar Medievalisztikai Kutatócsoport és a Fraknoi Kutatócsoport együttműködése keretében felvette, és felvállalta a kézirat megjelenésével járó szakmai és szervezési munkálatokat.

A kötetet – némileg rendhagyó módon, régi fogadásom teljesítéséeként – volt gimnáziumi osztálytársamnak, BALÁZS ZOLTÁNNAK ajánlom: olvassa szeretettel.

BEVEZETÉS

I. A SZUPPLIKÁCIÓ MINT IRATTÍPUS JELLEMZŐI

Latinos formában szupplikációknak (*supplicationes*) nevezzük a pápához intézett és a pápai udvarban írásban benyújtott kérvényeket, amelyeket az egyházfő, illetve megbízottja fogadott vagy utasított el, és amelyek alapján a különböző pápai okleveleket – bullákat vagy brevéket – kiállították. (A szupplikáció megnevezés a kérvények leggyakoribb kezdőszavának – *supplicat*: ‘kér’, ‘könyörög’ – a nyomán állandósult.)¹ A kérvényezés írásbelivé válása a pápai kúriában a 12–13. század fordulóján kezdődött, amikor egy-egy nagyméltóságú személy (például király) vagy testület nem személyesen megjelenve, tehát nem élőszóban adta elő kérését.² A gyakorlat azonban az ügyek számának gyarapodásával és az ügyforgalom növekedésével rövid időn belül a teljes mértékben írásbeli kérvényezést eredményezte. Ezzel párhuzamosan a 14. század derekára a benyújtandó kérvények formai jel-

¹ PAULUS RABIKASKAS SJ, *Diplomatica pontificia. (Praelectionum lineamenta)*. 4. ed., ristampa, Roma 1987, 62 (III. 3. a.). – E helyütt nem foglalkozom a pápai gyóntatóhivatalhoz, a Penitenciáriához (*Poenitentiaria Apostolica*) benyújtott, szintén szupplikációknak nevezett, és hasonló jegyeket mutató kérvényekkel; ezekre lásd ERDÉLYI GABRIELLA alább többször hivatkozott kétrészes tanulmányát!

² HARRY BRESSLAU, *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien*, II/1, 2. Aufl., Leipzig 1915, 3–4; BRUNO KATTERBACH OFM (coll.), *Specimina supplicationum ex registris Vaticanis*, pars I: *Prolegomena et tabulae*, pars II: *Transcriptiones et annotationes*, Romae 1927, VI. Egy korai példa a szászországi Gandersheim apácáinak kérvénye II. Paszkál pápához a 12. század elejéről (1107–1110 körül), amely teljesen levélszerű és zárópecsétetes oklevél: HANS GOETTING, *Die Gandersheimer Originalsupplik an Papst Paschalis II. als Quelle für eine unbekannt Legation Hildebrands nach Sachsen*, Niedersächsisches Jahrbuch für Landesgeschichte 21 (1949) 120–122; GIULIO BATTELLI, *Una supplica ed una minuta di Niccolò III*, Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken [QFIAB] 32 (1942) 33–59 (Terracina város 1279–1280-ra datálható, III. Miklós pápához intézett, pergamenre írott kérvénye, megszólítás és keltezés nélkül, de egyes szám 3. személyű megszövegezéssel; fennmaradt a pápai oklevél szintén keltezetlen minutája is).

lemzői, szerkezete, valamint az ügyintézés módja is rögzültek.³ E formák egészen a legújabb korig jellemzőek voltak: a késő középkori, 14–15. századi szupplikációk és kora újkori társaik formailag teljesen hasonlóak. E bevezetőben a feltárt forrásanyaghoz illeszkedően, annak jobb megértése végett a középkor végi (15. század végi, 16. század eleji) kérvényezési és ügymeneti gyakorlatot igyekszem röviden bemutatni. A „középkor végi” jelző kizárólag magyar nézőpontból érvényes: az itáliai és ezzel együtt a római kúriai irattermelés szempontjából a 15–16. század fordulója már egyértelműen újkornak számít.

A kérvények szövege két egységre tagolódik: a szövegtestre (*corpus*) és a záradékokra vagy klauzulákra (*clausulae*). A szövegtest összefüggő, kerek mondatokban ismerteti a kérés háttérét és okait, majd magát a kérést. A klauzulák rövid, egymás alá írt tőmondatokban a külön kéréseket, felmentéseket sorolják fel, például hogy a kérvényező milyen további egyházi előírások eseti figyelmen kívül hagyását kéri. Emellett tartalmazzák az elfogadás esetére a pápai rendelkezés technikai végrehajtására vonatkozó külön kívánalmakat, például hogy az ügyről a pápai oklevelet milyen módon állítsák ki.⁴ Tárgyuk szerint a szupplikációk két nagy csoportra oszthatók: a pápa kegyosztó hatalmából kifolyólag *de gratia* ügyekre (például felmentés, kegyelem), illetve bírói hatalma miatt *de iustitia*, azaz igazságszolgáltatási ügyekre (például perújrafelvétel, kivizsgálás).

A kérvény nyelve a pápai diplomatika és kúriai működés gyakorlata szerint az újkor végéig kizárólag latin. Szövegét formularizált, szabályozott módon a pápai kancellárián alkalmazott, erősen kötött stílusban (*stylus curiae*) kellett megfogalmazni. Ugyanolyan stílusban tehát, mint amelyet az összes pápai kiadvány, oklevél esetében követtek, és amely – mint a római kúriai ügyintézés maga is – az európai államok kancelláriái számára is mintaadó volt

³ RABIKASKAS, *Diplomatica*, 61–62, 104–105 (III. 3. a. és IV. 3. 1. a.; a 13. századi kérvények még a pápához szóló levélformában íródtak); BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 5–7; THOMAS FRENZ, *Papsturkunden des Mittelalters und der Neuzeit*, 2., aktualisierte Aufl., Stuttgart 2000, 34. (§ 31).

⁴ FRENZ, *Papsturkunden*, 34 (§ 31); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 104 (IV. 3. 1. a.); FERNANDO DE LASALA SJ–PAULIUS RABIKASKAS SJ, *Il documento medievale e moderno. Panorama storico della diplomazia generale e pontificia*, Roma 2003, 243. – A Penitenciáriához benyújtott szupplikációk fontos formai különbsége, hogy nem tartalmazzak klauzulákat. FILIPPO TAMBURINI, *Note diplomatiche intorno a suppliche e lettere di Penitenzieria (sec. XIV–XV)*, Archivum Historiae Pontificiae [AHP] 11 (1973) 152.

a középkorban. A kötött és állandósult formulák használata egyrészt a kérvényben foglaltak jobb megértését és az ügyintézés megkönnyítését szolgálta, másrészt a „hivatalosság” és hitelesség eszköze is volt. E stílus legfontosabb jellemzői: a tiszteleti címek, rangok, megnevezések rögzített rendszere, a prózaritmus használata, hosszú, igeneves szerkezetekkel többszörösen bővített körmondatok.⁵ A sztereotip szöveg elemei szabottak, de sorrendjük és terjedelmük variálható.⁶ A kérvényező egyes szám harmadik személyben mint *devotus orator* (nőként mint *devota oratrix*) beszél magáról. A szöveg általában a pápa megszólításával: *Beatissime pater!* (Szezséges Atya!) kezdődik; az egyházfőt a továbbiakban *pater sancte* (magyarul ugyancsak: Szezséges Atya!) vagy *sanctitas vestra* (Szezségtek) formában említik.⁷ Ezután megnevezik a kérvényező személyét és az ügyet, minden esetben feltüntetve a kérvényező jogállását (egyházi vagy világi, előbbi esetben milyen javadalom birtokosa, utóbbi esetben nemes, polgár vagy nemtelen) és származási helyét, illetve lakóhely szerinti egyházmegyéjét (az egyház egyetemességéből következően az országot nem). A kérést ennek közlése után találjuk.⁸ Például: *Beatissime pater! Supplicat* (vagy: *exponit, significat*) *sanctitati vestre devotus orator vester N. N., quatenus...* Ugyanez személytelen szerkesztésben: *Beatissime pater! Exponitur sanctitati vestre pro parte devoti illius oratoris N. N., quod...* A szöveget ugyanakkor fordítva is lehetett szerkeszteni, a megszólítás után először az ügyet, a kérelmező szándékát ismertetni (*expositio*), amely rávezetett a kérésre (*supplicatio*). Így például a papszentelési kérvényeknél: *Beatissime pater! Cum devotus sanctitati vestre orator N. N. cupiat ad sacros et presbyteratus ordines promoveri... Supplicat igitur sanctitati vestre, quatenus...* Ugyanilyen fordított szerkezet figyelhető meg a peres ügyben benyújtott kérvényeknél, amikor először a felek, általában a kérvényező és ellenfele közötti jogvitát, pert mutatják be, és ebből következett a kérés: *Beatissime pater!*

⁵ FRENZ, *Papsturkunden*, 44–49.

⁶ Információtartalom szempontjából lásd például GÉRARD MOYSE, *Les suppliques médiévales: documents lacunaires, documents répétitifs?* Informatique et histoire médiévale, présentation par Lucie Fossier–André Vauchez–Cinzio Violante, Roma 1977, 65–66 által készített sémát. Vö. KATTERBACH, *Specimina*, v–vi.

⁷ E kifejezéseknek a két fogalom azonos tartalma miatt azonos szóval történő szabatos magyar fordítását okkal ajánlja TUSOR PÉTER, *Fejedelmi forrásközlés*, [Ismertetés a Lettere di principi. Litterae principum ad papam (1518–1578). Fejedelmi levelek a pápának (1518–1578), kiad. Bessenyei József, Roma–Budapest, 2002 c. okmánytárról], BUKSZ 16 (2004) 2. sz., 116.

⁸ Vö. FRENZ, *Papsturkunden*, 46 (§ 52); LASALA–RABIKASKAS, *Il documento*, 242.

(*Pendente*) *Lite et causa / Orta materia questionis coram N. N. ... inter devotum sanctitatis vestre oratorem N. N. ex una et N. N. ex altera ... de et super ... N. N. humiliter supplicando, dignetur igitur sanctitas vestra causam...* A fordított szerkezet azt is lehetővé tette, hogy az ügy ismertetése, illetve a kérést megindokló körülmények megemlézése annyira előtérbe kerüljön, hogy a kérvényező megnevezése teljesen hátraszoruljon. Ilyenkor a szöveget valamilyen mellékmondati kötőszó vagy határozószó vezetheti be: *Beatissime pater! Cum / Dudum quidem / Alias / Postquam ...* (az ügy ismertetése, majd a kérést indokló következtetés mint „középrész”:) *Cum autem, pater sancte, ... supplicat humiliter sanctitati vestre devotus illius orator N. N., quatenus...*

A szupplikációt bizonyos eseteket leszámítva papíron nyújtották be. Ezt diplomatikai szempontból érdemes szem előtt tartanunk: a kérvények ugyanis a szó szoros értelmében nem voltak oklevelek, tehát nem bírtak jogérvénnyel, hanem „csupán” ilyenek elkészítéséhez szolgáltak segítségül. (Ezért a szupplikációk ritkábban használt másik, kora újkori neve az irattanilag hasonló szerepű, a konzisztóriummi döntéssel adományozható egyházi javadalmak kérésére szolgáló cédulák azaz *cedulae consistoriales* mintájára: *cedulae signaturae*.)⁹ Az ügymenet során több kancelláriai jegyzetet is rávezettek a kérvényre: a felvételkor az ügytípus kulcsszavát vagy az ügy rövid tartalmi kivonatát (*rubrica, summarium* vagy *minuta*), a kérvényező egyházmegyéjét, továbbá a kérvényt felvevő kúriai alkalmazott, a referendárius nevét a szöveg fölé a felső szélre, a kérvény elfogadásakor a pápai jóváhagyást, illetve ezt követően a kelteztést a szöveg alá, az elfogadott kérvény regisztrálásakor az ezt tanúsító jegyzetet a hátlapra, majd bulla kiállítása esetén a kancelláriai iratfogalmazvány elkészítése előtt az ügynevezett *Recipe*-jegyzetet az alkancellár, illetve a fogalmazvány elkészítését feladatul kapó írnok, az abbreviátor neveinek rövidítését az alsó szélre vagy a hátlapra.¹⁰

⁹ LASALA–RABIKASKAS, *Il documento*, 242; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 104 (IV. 3. 1. a.) – A Penitenciáriához benyújtott szupplikációk (*suppliche della penitenzieria*) szempontjából pedig *suppliche della cancelleria* néven különböztethetjük meg: TAMBURINI, *Note diplomatiche*, 152. A *cedulae consistoriales*te alapvető tanulmány: LAJOS PÁSZTOR, *Le cedole concistoriali*, AHP II (1973) 209–268.

¹⁰ FRENZ, *Papsturkunden*, 34 (§ 31) és Abbildung 6 (előoldal); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 108 (IV. 3. 1. e.); lásd még LUDWIG SCHMITZ-KALLENBERG (hrsg.), *Practica Cancellariae Apostolicae saeculi XV. exeuntis. Ein Handbuch für den Verkehr mit der päpstlichen Kanzlei*, Münster 1904, Tafel Ia–b. (elő- és hátoldal).

Ha egy elfogadott kérvény szövegét utólag kellett megváltoztatni, javítani, „megreformálni”, a kérvényező módosítókérvényt (*reformatio*) nyújthatott be, amely a korábbi kérvénye szövegének szó szerinti másolata volt a jóváhagyási és dátumrájegyzésekkel együtt, majd tartalmazta a módosításra vonatkozó kérést.¹¹ (Efféle módosítókérvény a kötetben bemutatott anyagban nem fordul elő.)

A kérvényező azzal a klauzulával is benyújthatott szupplikációt, hogy az elfogadása esetén pápai oklevél kiállítása nélkül is érvényes, hiteles legyen, pusztán a rájegyzett jóváhagyás révén: *Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique in iudicio et extra fidem faciat...* Ez az úgynevezett *sola signatura* kérvény.¹² Ez esetben a kérvényt a késő középkorban is általában hártán nyújtották be, és egy privilegialis oklevél módjára ki is díszíthették.¹³ Számuk a 15. század második felében nő meg.¹⁴ Efféle kérvényt meghatározott, általában másra át nem ruházható, egy adott személyre vonatkozó kérés esetén terjesztették be, például búcsút, hordozható oltárt vagy szabad gyóntatóválasztást kérve.¹⁵ Külleme ellenére az ilyen szupplikáció még nem lett oklevéllé (ugyanazért sokszor datálása sincsen), hanem „oklevélhelyettesítő igazolásnak” tekinthetjük.¹⁶

¹¹ FRENZ, *Papsturkunden*, 34 (§ 32); BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 7; HERMANN DIENER, *Die grossen Registererien im Vatikanischen Archiv (1378–1523). Hinweise und Hilfsmittel zu ihrer Benutzung und Auswertung*, QFIAB 51 (1971), 340.

¹² BRUNO KATTERBACH OFM, *Päpstliche Suppliken mit der Klausel der „sola signatura”*, Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte [RQ] 31 (1923), 185–196; Uő, *Specimina*, VIII. Eredeti *sola signatura* példányok fényképe például SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, Tafel VI; BERTHOLD ČERNÍK, *Das Supplikenwesen an der römischen Kurie und Suppliken im Archiv des Stiftes Klosterneuburg*, Jahrbuch des Stiftes Klosterneuburg 4 (1912), Tafeln IV–V. Lásd még az eredetiben fennmaradt magyarországi szupplikációkról szóló részben!

¹³ Például F. A. VON LEHNER, *Supplik des Frauenklosters Itzighofen (bei Sigmaringen) an Papst Alexander VI.*, Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde 19 (1894) 468. – A díszítés egyrészt a kérvény elfogadtatását segítő, másrészt a hitelesítést pótló eszköznek is tekinthető: WILHELM ERBEN, *Bemalte Bittschriften und Ablassurkunden*, Archiv für Urkundenforschung 8 (1923), 170–171.

¹⁴ DIENER, *Die grossen Registererien*, 340.

¹⁵ BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 24–25; FRENZ, *Papsturkunden*, 34–35 (§ 33); RABIKAUŠKAS, *Diplomatica*, 109–110 (IV. 3. 2.); KATTERBACH, *Päpstliche Suppliken*. (15. századi itáliai és német *sola signatura* kérvények.)

¹⁶ Vö. FRENZ, *Papsturkunden*, 155 (ad § 33). A pápai kúriai gyakorlatban éppen ezért a szupplikációkat sohasem nevezték „*litterae*”-nek.

II. A KÉRVÉNYEZÉS MENETE

A pápai kúriában való ügyintézésről magukon a forrásokon kívül az egyes pápák által kibocsátott kancelláriai szabályzatok,¹⁷ illetve már a késő középkorból is számos, a kérvények megszövegezésének és benyújtásának módját is taglaló ügyintézési útmutató (*practica*) alapján alkothatunk képet.¹⁸ Az ügymenetet némileg leegyszerűsítve alapvetően két nagyobb szakaszra tagolhatjuk: a benyújtott kérvény elfogadására, illetve a pápai döntésről szóló oklevél kiállítására.¹⁹ A szupplikációk jellegéből következően ehelyütt az előbbire összpontosítok, annál is inkább, mivel ez az esetek többségében azonos, míg az ügy kimenete a kiállítandó irattípus fajtájától függően más és más volt. Az irattípust ugyanis, mint említettem, többnyire a kérvény záradéka szabta meg: a kérvényezőnek előre tisztában kellett lennie azzal, hogy az ügyhöz milyen ügymenetet választ, mivel ezek nemcsak az irattípusok tekintetében, hanem a kifizetendő illetékek, taksák mennyiségében is különböztek egymástól.²⁰

¹⁷ EMIL VON OTTENTHAL (hrsg.), *Regulae cancellariae apostolicae. Die päpstlichen Kanzlei-regeln von Johannes XXIII. bis Nikolaus V.*, Innsbruck 1888; TANGL, MICHAEL (hrsg.), *Die päpstlichen Kanzleiordnungen von 1200–1500*, Innsbruck 1894. A szabályozás (*regulae, constitutiones et ordinationes cancellariae*) csak az adott pápa élete tartamára szólt, és nemcsak a Kancelláriára vonatkozott, hanem a pápai kúria mindenféle ügyének intézésére, a kegy- és igazságügyek formai és tárgyi kezelésére, auditorok bíraskodási munkájára; tartalmazta tehát az eljárási, iratkezelési és -kiállítási szabályokat is. OTTENTHAL, *Die päpstlichen*, VI–VII.

¹⁸ 1480 körülről származó ismeretlen szerző által összeállított *practica*: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, különösen 1–15 (szupplikáció szerkesztése), 16–50 (benyújtás módja), 51–62 (taksák és fizetendő illetékek); 1525/6 körüli, dr. Jacobus Dittens *procurator* vagy *sollicitator* által összeállított *practica*: JOHANNES HALLER, *Die Ausfertigung der Provisionen. Ein Beitrag zur Diplomatik der Papsturkunden des 14. und 15. Jahrhunderts*, QFIAB 2 (1899) 19–40. Lásd még FRENZ, *Papsturkunden*, 52 (Supplikenformulare-irodalom). Formulárekra lásd még TANGL, *Kanzleiordnungen*, 1–32 (egyházmegyék listája), 228–360.

¹⁹ FRENZ, *Papsturkunden*, 87 (§ III).

²⁰ FRENZ, *Papsturkunden*, 86 (Tabelle 4).

A kérvényezés írásbelivé válásával párhuzamosan a 14. században a pápai döntés is szóbeliből írásbelivé lett, a kérvények számának növekedésével pedig a kérvények előkészítése, előzetes feldolgozása is szükségessé vált. Ezt kezdetben az alkancellár²¹ vagy a kancelláriai notáriusok végezték (ez volt az oka annak, hogy az alkancellár később bizonyos egyszerűbb eseteket maga is eldönthetett),²² majd a század derekára, azzal párhuzamosan, hogy XII. Benedek pápa (1334–1342) elrendelte az elfogadott kérvények regisztrálását, a döntéselőkészítés a Kancellária kebelén belül az ekkor már „előadóknak” azaz a referendáriusoknak (*referendarii*) nevezett kúriai tisztviselők – sokszor egyúttal pápai kamarások, az egyházfő bizalmasai – feladata lett.²³ Mivel a referendáriusok bizalmi emberek voltak, és a kérvények számának növekedésével tevékenységük egyre jelentősebbé vált, és létszámuk is megnőtt, a késő középkorban fokozatosan függetlenedtek a Kancelláriától (illetve ennek vezetőjétől, az alkancellártól), és külön szervezetbe tömörültek: a kancelláriai kereteken kívül 1450–1480 körül jött létre a kérvények felvételével és kezelésével foglalkozó referendáriusokat tömörítő *Signatura Apostolica* (Szignatúra) hivatala. A *signatura* elnevezés a kúriai terminológiában többértelmű: jelent ‘aláírást’, ebből következően az ‘aláírással jóváhagyott kérvényt’, illetve magát a jóváhagyás folyamatát, és az ezt, tudniillik az ügykezelést végző intézményt is.²⁴ Az intézmény élén megszervezésétől kezdve szinte mindig bíborosi rangú vezető állt *signator* vagy *praefectus* néven (tisztségével VI. Sándor pápa [1492–1503] uralkodása idején egyesítették a korábban már létező *referendarius domesticus* vagy *intimus* hivatalát);²⁵ tagjai a döntéselőkészítést

²¹ A középkori pápai alkancellárokról részletesen: HARRY BRESSLAU, *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien*, I, 2. Aufl., Leipzig 1912, 245–266.

²² Uo. II/1, 106–108; KATTERBACH, *Specimina*, XI.

²³ Pápai referendáriusok a 13. század első fele óta tűnnek fel a forrásokban. BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 10, 106; WALTER VON HOFMANN, *Forschungen zur Geschichte der kurialen Behörden vom Schisma bis zur Reformation*, I: *Darstellung*, Rom 1914, 69–71, 73–75; FRENZ, *Papsturkunden*, 89 (§ 116); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 62 (III. 2. a.), 94–95 (IV. 2. 2.); BRUNO KATTERBACH OFM, *Referendarii utriusque signaturae a Martino V ad Clementem IX et praefati signaturae supplicationum a Martino V ad Leonem XIII*, Città del Vaticano, 1931, XI–XII; CHRISTOPH WEBER, *Die päpstlichen Referendare 1566–1809. Chronologie und Prosopographie*, I. Teilband, Stuttgart 2003, 17.

²⁴ RABIKASKAS, *Diplomatica*, III–III2 (IV. 3. 4.); KATTERBACH, *Referendarii*, XII; Uő, *Specimina*, v.

²⁵ FRENZ, *Papsturkunden*, 78 (§ 97); Uő, *Die Kanzlei der Päpste der Hochrenaissance (1471–1527)*, Tübingen 1986, 96.

végző referendáriusok voltak. Az intézmény gyakorlatilag megalakulásától, pontosabban IV. Sixtus pápa (1471–1484) idejétől kezdve az ügýtípusoknak megfelelően két részlegre oszlott (*Signatura gratiae*, illetve *Signatura iustitiae*), de a részlegek között általában nagy volt a személyi átfedés.²⁶

a) *A kérvény benyújtása*

A kérvényeket megbízott képviselő (a késő középkorban neve általában *procurator*, majd miután ezek kúriai alkalmazottak lettek, a kora újkorban *agens*) útján is be lehetett nyújtani, de a személyes benyújtás mindvégig jelentős maradt – eleve csak személyesen lehetett például helyben pappá szentelést vagy a kérelmező szegénységére való tekintettel ingyenes expedíálást kérni.²⁷ A szupplikációt a késő középkorban a vatikáni pápai palotában nyújtották be,²⁸ ugyanis itt működött a Szignatúra hivatala. A kérvény szövegezését általában helyben végezték, de a 15. században már – köszönhetően a közkezen forgó különböző formuláriumoknak és útmutatóknak is – elfogadták a kérvényező által szerkesztett, illetve saját maga által megíratott kérvényeket is, jóllehet ezek esetleges formai okból történő elutasítása a kérvényező felelőssége volt.²⁹ (Már III. Ince pápa [1198–1216] korától ismerünk olyan „egyéni vállalkozó” írnokokat, akik az idő tájt a lateráni pápai palota környékén dolgoztak, és akiknél pénzért meg lehetett a formailag szabályos kérvényeket íratni.)³⁰ A kérvényezők egyszerre több folyamodványt is benyújthattak, ez volt a rotulus (*supplicationes rotulares*).³¹ Efféle kérvényezés azonban a késő középkorban már kevésbé volt jellemző, a vizs-

²⁶ HOFMANN, *Forschungen*, I, 77–79; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 111–112 (IV. 3. 4.); KAT-TERBACH, *Referendarii*, XIV, XV. Az újkori fejlődésre lásd TUSOR PÉTER, *A barokk pápaság (1600–1700)*, Budapest 2004, 147.

²⁷ BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 6; FRENZ, *Papsturkunden*, 88–89 (§ 114); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 59–60 (III. 2. g., procuratores).

²⁸ De 1190 körül még a lateráni palotában: BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 9, 1. j.

²⁹ FRENZ, *Papsturkunden*, 88 (§ 113).

³⁰ RABIKASKAS, *Diplomatica*, 61 (III. 3. a.). A Penitenciáriához benyújtott kérvényeket szintén megíratták, vagy a hivatal prokurátorával vagy önállóan: TAMBURINI, *Note diplomatiche*, 152.

³¹ BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 5, 8; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 103–104 (IV. 3. 1.); KAT-TERBACH, *Specimina*, VII–VIII, tab. 4. A rotulus a 14. században íródhatott pergamenre: ÉMILE-A. VAN MOË, *Suppliques originales adressées à Jean XXII, Clément VI et Innocent VI*, Bibliothèque de l'École des chartes 92 (1931) 260, 261, 264.

gált anyagban sem fordul elő. A kérvény felvételéért a referendáriusok nem kérhettek pénzt, és ajándékokat sem fogadhattak el;³² harmadfokú rokonságig bezárólag pedig saját hozzátartozóiktól sem vehettek át kérvényt, és az efféle ügyek intézésekor ki kellett menniük a Szignatúra helyiségéből.³³

b) Döntéselőkészítés (a kérvény feldolgozása)

A referendárius a benyújtott kérvény szövegét ellenőrizte, szükség esetén javította, továbbá a felső szegélyre rávezette az ügy már említett tartalmi summáját vagy kulcsszavát (*rubrica, minuta* vagy *summarium*), az egyházmegye kezdőbetűjét, valamint szintén jobbra fent a saját nevét.³⁴ Az egyes referendáriusok a hozzájuk benyújtott kérvényeket összerendezték és részlegük többi kollégájával megvitatták. Ha az ügy fontos volt, a pápának, ha kevésbé, a főnöküknek terjesztették elő, egyúttal javasolva annak elfogadását vagy elvetését.³⁵

c) A kérvény elfogadása (szignálás)

A referendárius tehát, ha az ügy jelentős volt, a pápához terjesztette be a kérvényt. Amennyiben az egyházfő kedvezően döntött, szignálta a kérvényt, azaz saját kezűleg a szövegtest végére odaírta a *Fiat, ut petitur, N.* szavakat, és külön a záradékok mellé ugyanezt a rövidebb *Fiat, N.* formában, mindkét esetben saját keresztnéve kezdőbetűjének rövidítésével.³⁶ Ez az esetek többségében eltér a pápa felvett uralkodói nevéétől, tehát például IV. Sixtusnál F (Franciscus), VI. Sándor esetében R (Rodericus), X. Leó pápánál I (Iohannes)³⁷ de éppen VI. Adorján esetében, mivel nem vett fel külön uralkodói nevet, megegyezik: *Fiat, ut petitur, A.* (Adrianus). Az elfoga-

³² VI. Sándor pápa referendáriusokra vonatkozó statútuma, 1497/8, közli például Jakob Dittens az 1525/6. évi *practicájának* végén: HALLER, *Die Ausfertigung*, 39.

³³ Uo. 40. Ez alatt a referendáriusok által elmondandó napi közös imádság szövegét is közli.

³⁴ FRENZ, *Papsturkunden* 89 (§ 116); Uő, *Die Kanzlei*, 93–94; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 62 (III. 2. a.), 94–95 (IV. 2. 2.), 105 (IV. 3. 1. b.).

³⁵ RABIKASKAS, *Diplomatica*, 112 (IV. 3. 4.).

³⁶ FRENZ, *Papsturkunden*, 89 (§ 116); Uő, *Die Kanzlei*, 94; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 105 (IV. 3. 1. b.).

³⁷ A 14–15. századi pápák (VI. Sándorig) keresztnév-rövidítéseit felsorolja: BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 105. Ennél teljesebb, VII. Piusig (1823) terjedő lista: KATTERBACH, *Specimina*, IX–XI.

dást az egyházfő feltételekhez is köthette, azaz a kérést módosításokkal, megszorításokkal fogadhatta el, például egy búcsút a kérvényezett időtartamhoz képest rövidebb időre engedélyezhetett (*Fiat per decennium*) vagy egy papszentelést a jelölt alkalmasságától tehetett függővé (*Fiat, ut petitur, si sit sufficiens*). Módosítókérvény esetén csak a rövidebb *Fiat* szót írták ki.³⁸ A 15. század végén a pápai gyóntatóhivatal, a Penitenciária (*Poenitentiaria Apostolica*) vezetője, a főpenitenciárius azaz *poenitentiarius maior* is szerzett szignálási jogot, ő is e szót írhatta a kérvényre, de emellett nemcsak a keresztneve kezdőbetűjét, hanem rangjának rövidítését is feltüntette.³⁹

Ha a szupplikáció egyszerűbb, kevésbé jelentős volt (így például olyan javadalmak ügyében, amelyek nem a pápai kúriában üresedtek meg vagy nem voltak pápai rezervációhoz kötve, illetve lelki ügyekben), a 15. század közepe óta a *referendarius domesticus* (aki, mint említettem, a 16. század eleje, VI. Sándor pápa pontifikátusa óta a Szignatúra bíboros prefektusa, *praefectus Signaturae* is egyúttal) is szignálhatta a kérvényt, eredetileg a pápa tehermentesítésére. Az általa használt formula a szövegtest végén a pápa jelenlétében történő szignálásra utalt *Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape, N. N.* formában, míg a záradékok mellé a rövidebb *Concessum, ut petitur, N. N.* forma került.⁴⁰ VI. Adorján pápa idejében a *Signatura gratiae* prefektusi tisztségét Pietro Accolti bíboros (címtemploma után a szignálás-kor használt neve: *P. car. S. Eusebii*), illetve Giovanni Battista Bonciani, Caserta püspöke (aláírása: *Io. Casertan.*) töltötte be, de a kérvények szignálásakor a *Signatura iusititae* prefektusa, Lorenzo Campeggi aláírása (*L. car. Campegius*) is előfordul.⁴¹ Majdnem ugyanezt a formulát (az *in presentia* helyett általában a *de mandato* szavakkal)⁴² használta a pápai alkancellár is, akinek a szignálási jogosultságát a kancelláriai szabályzat rögzítette, de VI. Sándor pápa pontifikátusának kezdetétől fogva az alkancellár aláírásá-

³⁸ Vö. FRENZ, *Die Kanzlei*, 95.

³⁹ FRENZ, *Papsturkunden*, 89–90 (§ 116); TAMBURINI, *Note diplomatiche*, 153–154.

⁴⁰ BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 109; KATTERBACH, *Specimina*, XI–XII; FRENZ, *Papsturkunden*, 89–90 (§ 116); UŐ, *Die Kanzlei*, 95–96; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 106 (IV. 3. 1. b.); KATTERBACH, *Referendarii*, XIII–XIV. Ilyen ügyek jellemzően a *sola signaturás* ügyek, vö. ERBEN, *Bemalte Bittschriften*, 162–163.

⁴¹ A három személy hivatalviselésére lásd KATTERBACH, *Referendarii*, 55, 81 (Accolti), 71, 82 (Bonciani, Campeggi). A néhány évvel későbbi, 1525/6-os Dittens-féle *practica* is Boncianit említi: HALLER, *Die Ausfertigung*, 19 (1. §).

⁴² BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 107, 1. j., 108–109.

val nem találkozunk.⁴³ Az újkorban a szignálás bizonyos ritka, ünnepélyes alkalmakat leszámítva teljesen elvált a pápa személyétől: a pápai jóváhagyás az esetek többségében már nem saját kezű, továbbá a *concessum*-formában a pápa jelenlétére történő hivatkozás is formálissá vált: a referendáriusok, illetve a prefektus bíboros a vatikáni palota *Stanza della segnatura* termében pápai felhatalmazás alapján saját hatáskörben dönthettek a kérvényekről.⁴⁴ Az 1480 körüli *practica* névtelen szerzője viszont még értelemszerűen egy köztes állapotot mutat be, amikor a *referendarius domesticus* saját hatásköri szignálását, de a referendárius tényleges referálását taglalja: „Miután elkészítetted a javadalom kieszközlésére szolgáló kérvényedet, menj a palotába: abban székel leginkább az a referendárius, akit a pápa kifejezetten az efféle kérvények szignálásával bízott meg, tudniillik a tisztelendő Ardicinus aleriai püspök, és naponta szignál. És [ez a hivatalnok] az esetek többségében püspök, és a refero ige alapján referendáriusnak nevezik, mivel hivatalból köteles átvenni a kérvényeket és azokat a pápának referálni, hogy mi a tartalmuk, és előkészíteni azokat szignálásra, ha tisztas és jogos a kérés. Megjegyzendő, hogy vannak más referendáriusok is, legkevesebb hatan vagy nyolcan: némelyek püspökök, mások protonotáriusok, megint mások más prelátusok, és leginkább a Városban vagy a Borgóban székelnek. Ezek nem szignálnak, hanem hetente kétszer vagy háromszor mennek a Szignatúrába és bemutatják a kérvényeket a pápának vagy a mondott aleriai püspöknek, aki jelenlétükben a pápa felhatalmazásából szignál. Éppen ezért azt javasolom, hogy a fő referendáriushoz menjél és az efféle kérvényedet neki, a kezébe nyújtsd át, és bizonyára szignálni fogja neked, hacsak nincs valami igen különleges barátod, aki számodra a kérvényt a pápánál vagy a fő referendáriusnál személyesen nyújtaná be és azon nyomban ajánlaná elfogadásra.”⁴⁵

⁴³ KATTERBACH, *Specimina*, XI; FRENZ, *Papsturkunden*, 90 (§ 116); RABIKUSKAS, *Diplomatica*, 106 (IV. 3. i. b.). Az alkancellárság korábbi történetére lásd FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ-ÁLDÁSY ANTAL, *Pápai oklevelek*, Budapest 1926, 40, 42–43. Az 1480 körüli *practica* még az alkancellári szignálást is ismerteti: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 18, de Dittens 1525/6-ban írt *practicája* ugyancsak utal rá, mint a többi híján meglévő („*illis defficientibus*”) lehetőségre: HALLER, *Die Ausfertigung*, 19 (1. §).

⁴⁴ FRENZ, *Papsturkunden*, 90 (§ 116); vö. WEBER, *Die päpstlichen Referendare*, 21–23 (a Szignatúra jogkörére vonatkozó kora újkori kézikönyvek felsorolásával).

⁴⁵ SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 16–17: „*Postquam fecisti supplicationem pro beneficii impetratione, vadas ad pallacium et in eodem communiter residet referendarius, cui papa specialiter committit signare buiusmodi supplicationem, sicut est reverendus Ardicinus episcopus Aleriensis; et signat quotidie et ut in plurimum est episcopus; et a verbo refero, -ers, -ert dicitur referendarius,*

d) A kérvény datálása

A szignált szupplikáció aljára a kedvező döntést követően azonnal dátumot írtak (*diem praesentationis*). A pápa, illetve a *referendarius domesticus* által szignált kérvények esetében ez a datárius (*datarius*) feladata volt, míg a pápai alkancellár vagy a főpenitenciárius maga keltezte az iratot.⁴⁶ A bizalmi tisztségnak számító, és püspöki rangban lévő datárius tisztsége a 15. század elején, V. Márton pápa idejében állandósult, hivatala, a *Dataria Apostolica* a 16. század folyamán vált külön az Kancelláriától.⁴⁷ Az ügyforgalom és bizonyos pénzügyi feladatkörök elnyerése miatt⁴⁸ a 16. század derekára megizmosodó hivatal élén általában már bíborosi rangú *prodatarius* állt, beosztottjai a *subdatariusok* voltak.⁴⁹ A szignált szupplikáció keltezése lett az

quia tenetur ex officio suo recipere supplicationem et referre pape, quid in eadem contineatur et promovere illam ad signandum, si est licita honesta. Nota etiam, quod sunt alii referendarii ad minus sex vel octo: aliqui sunt episcopi, aliqui prothonotarii, aliqui alii prelati et communiter resident in urbe seu in burgo sancti Petri. Isti non signant, sed bis aut ter vadunt ad signaturam in septimana et presentant suas supplicationes pape aut dicto domino Aleriensi, qui in eorum presencia de mandato pape signat; propterea suadeo, ut principalem referendarium accedas et presentes huiusmodi supplicationem sibi ad manum et sine dubio signabitur tibi, nisi haberes specialissimum amicum, qui tibi eandem apud papam aut huiusmodi referendarium personaliter presentaret et recommendaret adstatim.” – A különleges pártfogóra jó példa, hogy a bécsi Szent Dorottyáról nevezett ágostonos konvent 1472-ben gyóntatóválasztási kérvényét Bessarion bíborossal (aki korábban pápai legátusként személyesen megfordult náluk) terjesztettette be, és IV. Sixtus sajátkezűleg szignálta: ČERNÍK, *Das Supplikenwesen*, 328–329, 335–336 (nr. 2.) és Tafel V. A szignálás után a kérvényt datálták, de nem regisztrálták, hanem a bíboros kísérőlevéllel Bécsbe küldte.

⁴⁶ FRENZ, *Papsturkunden*, 90 (§ 117); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 106 (IV. 3. 1. c.). A datáriusról: FEJÉRPATAKY–ÁLDÁSY, *Pápai oklevelek*, 48; lásd még SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 19. A fejlődés a Penitenciária esetében is hasonló volt: a főpenitenciáriustól a datálást a 15. század végén a *datarius officii poenitentiarie* (korábbi nevén: *auditor poenitentiaris*) vette át. TAMBURINI, *Note diplomatiche*, 154.

⁴⁷ LÉONCE CELIER, *Les dataires du XVe siècle et les origines de la Daterie Apostolique*, Paris 1910, 21–25 (a tisztség kezdetei), 103–112 (a bizalmi szerepkör), 117–122 (a hivatal kiformálódása a 16. században); HOFMANN, *Forschungen*, I, 80–86; BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 111–115.

⁴⁸ A Dataria pénzügyi szerepkörére lásd legrészletesebben: FELICE LITVA SJ, *L'attività finanziaria della Dataria durante il periodo tridentino*, AHP 5 (1967) 79–174. Lásd még HOFMANN, *Forschungen*, I, 86–95, 98–99; TUSOR, *A barokk pápaság*, 101.

⁴⁹ RABIKASKAS, *Diplomatica*, 106–107 (IV. 3. 1. c.), 112–113 (IV. 3. 5.); ÉRSZEGI GÉZA, *A Curia Romana középkori levéltárai*, Levéltári Szemle 28 (1978) 325; TUSOR, *A barokk pápaság*, 100.

esetek nagy részében a későbbiekben kiállított pápai oklevél dátuma is, hiszen a döntés jogérvénye a döntés időpontjától számított. Mindennek jogi következményei voltak, például egy javadalomvita esetén, hiszen a korábbi kelet perdöntő lehetett: *prior in data, potior in iure*.⁵⁰

A kérvényező egyébként az esetleges ügymeneti késlekedésből származó hátránya kivédésére a datáriussal már a kérvény benyújtása alkalmával keltezethette szupplikációját. Ez esetben a datárius a még fel nem dolgozott kérvény alsó szélére kisbetűkkel ráírta az aznapi dátumot (*parva data*), és amikor a kérvényt szignálták, ugyanezt a keltezést a döntés napi kelteként átvették (*magna data*).⁵¹ 1480 körül ez így történhetett: „Abban az esetben, ha nem tudsz bejutni a pápához vagy a [fő] referendáriushoz, akkor ugyanabban a palotában van egy bizonyos hivatalnok, aki rávezeti a dátumot az efféle szignált és nem szignált kérvényekre is. Leginkább püspöki rangú, referendárius és datáriusnak nevezik azért, mivel rávezeti a dátumot. Járulj eléje és mondd neki: «Tisztelendő atyám, igyekeztem e kérvényt szignáltatni, de ezt nem tudtam elérni és félek, nehogy más megelőzzön. Szíveskedjék atyaságod számomra a dátumot rávezetni.» – Akkor átveszi a kérvényt és rájegyzí a bemutatás napját vagy magánál tartja és előkészíti a szignálásra...»⁵² Ebben az esetben a kérvényezést a Datárián kezdték, a *parva data* rávezetése után innen küldték át a Szignatúrába. Az intézmény 16. századi fejlődését egyébként éppen az segítette elő, hogy bizonyos, a keltezés szempontjából fontos ügytípusok (lemondással megüresedett javadalomkérése, segédpüspöki kinevezések, stb.) kérvényeinek felvételét a Da-

⁵⁰ FRENZ, *Papsturkunden*, 90 (§ 117); Uő, *Die Kanzlei*, 97–98; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 107 (IV. 3. 1. c.); BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 110–111.

⁵¹ Vö. HALLER, *Die Ausfertigung*, 19 (2. §); BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 115; FRENZ, *Papsturkunden*, 90 (§ 117); Uő, *Die Kanzlei*, 98. RABIKASKAS, *Diplomatica*, 108–109 (IV. 3. 1. f.) szerint a *parva data* tartalmazó alsó lapszél utóbb gyakran levágták, ezért az eredetiben fennmaradt kérvények közül kevésen található efféle keltezés. Ugyanerről KATTERBACH, *Specimina*, VI.

⁵² SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 17–18 „...*in eventum, quod non posses habere accessum ad papam vel referendarium, tunc in eodem pallacio est quidam officialis, qui apponit datam ad huiusmodi supplicationes signatas et non signatas. Et etiam est communiter episcopus et referendarius et appellatur datarius, propterea quia apponit datam. Accedas illum, dicas sibi: «Reverende pater, feci diligenciam pro signanda huiusmodi supplicatione, sed non possum obtinere et timeo, quod alius proveniat me. Dignetur paternitas vestra mihi apponere datam.» Tunc recipit huiusmodi supplicationem ad se et signat diem presentacionis aut retinet eam apud se et promovet eam ad signandum...».*

tária fokozatosan magához vonta. Ilyen esetekben a szignált kérvényeket a datárius nem megkapta, hanem visszakapta.⁵³

A 18. századra a *parva data* feltüntetése szinte kizárólagos gyakorlattá vált.⁵⁴ Az eredetiben fennmaradt *sola signatura* kérvények jelentős részének – mint fentebb szó volt róla – nincs rávezetett keltezése: elvileg IV. Sixtus 1488. évi kancelláriai szabályzata tette csak kötelezővé a gyóntatóválasztást kérő *sola signaturák* datálását, a későbbiekben azonban a kérvényezőik vagy kifejezetten kérhették a szupplikációban az e szabálytól való eltekintést vagy más okból mégsem került sor a szignált kérvény datálására visszaadásuk előtt.⁵⁵

e) A kérvény regisztrálása

A datárius a már szignált és keltezett kérvényt továbbította a hivatalához tartozó⁵⁶ regisztratúrához. A regisztrálás a 15. század derekán, IV. Jenő pápasága alatt három klerikus feladata volt, de az ügyforgalom növekedése révén a század végére, IV. Sixtus pápa idején ezt már négy *magister registri* (másként *magistri hebdomadarii*, mert hetenkénti váltásban működtek), mellettük három segítő (*adiutores magistrorum*), és további nyolc írnok (*scriptores* vagy *registratores*) végezte. (Az írnokok száma 1514 után tizen-

⁵³ RABIKAUSKAS, *Diplomatica*, 113 (IV. 3. 5.). A folyamat a 18–20. században odáig jutott, hogy a *Signatura gratiae* ügykörét szinte teljesen a Datária vette át. KATTERBACH, *Referendarii*, XIV–XV.

⁵⁴ FRENZ, *Papsturkunden*, 90 (§ 117).

⁵⁵ SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, XXII, 4. j. (a konstitúció csak 1489. márc. 28-án lett kiadva), valószínűleg ez alapján terjed el, hogy akkor ezek szerint nincsenek datálva a korábbiak, lásd például BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 25; RABIKAUSKAS, *Diplomatica*, 110 (IV. 3. 2.), 110; vö. LÉON KERN, *Une supplique adressée au pape Paul III (1534–1539) par un groupe de Valaisans*, Bulletin annuel de la Bibliothèque et des Archives cantonales du Valais 1967, 237–240 (áttekinti a kérdést; a szakirodalom alapján és a kibocsátásnak megfelelően 1489-re helyezi a rendelkezést); ERBEN, *Bemalte Bittschriften*, 163–165. A KATTERBACH, *Päpstliche Suppliken* c. tanulmányban közölt hat *sola signaturából* négynek nincs keltezése, a keltezettek 1488 előttiék. Datált, de regisztrálatlan *sola signatura* például LEHNER, *Supplik des Frauenklosters*, 470, 473; ČERNÍK, *Das Supplikenwesen*, 335–336 és Tafel V. (1472). – A datálás hiányát és a regisztrálás meglétét, tehát hogy a datálatlan *sola signatura* szupplikációkat bemásolták-e a regisztumkötetekbe, tudomásom szerint szisztematikusan nem vizsgálták, bár a fent elmondottak alapján a ‘nem’ válasz logikus.

⁵⁶ A regisztratúra és a datárius viszonyáról: CELIER, *Les dataires*, 82–86. Ez alapján BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 1112; HOFMANN, *Forschungen*, I, 102–103.

kettőre emelkedett.)⁵⁷ A regisztratúra szintén a vatikáni pápai palotában működött, és nyilvánosan felkereshető volt.⁵⁸ Pápai felmentvények esetén előbb még a kedvezményezettel kifizették az úgynevezett *compositiōt*, amely egy formailag önkéntes fizetség volt a pápának hálából a kapott kegyért.⁵⁹ A regisztratúrában a kedvezményezett nevét a nyilvánosan kifüggesztett, *liber de vacantibus* nevű jegyzékbe írták be, tehát a kedvezményezett ez alapján érdeklődhetett és kérhette a kérvénye írnokra való bízását, természetesen a megfelelő eljárási díj vagy díjak megfizetésével.⁶⁰ „Ebben a könyvben mindazoknak a neve szerepel, akiknek a kérvényeit szignálták. Amennyiben a könyvben megtalárod a nevedet, az annak jele, hogy kérvényedet elfogadták. Ha nem, szükséges, hogy egy másikat készíts és ismételten benyújtsd. De ha elfogadták, akkor azt is meg kell nézni, melyik oldalon: abban ugyanis minden fél lap egy oldalt tesz. És az összes szupplikáció vörös zsinórral össze van kötve és rájuk van jegyezve, mely napon érkeztek be és melyik oldalon szerepelnek. Akkor a három klerikus egyikéhez járulj és mondd: «Uram, keress meg egy Johannes Mayr javára szóló kérvényt augusztus hatodikáról, az első oldalon.» – Miután megtalálta, fogsz neki adni egy pápai garast, ez 1 carlinus és 2 bolendinus, és akkor kiveszi a zsinórral összefűzötték közül, maga elé rakja, illetve a nevedet újból bejegyzí egy másik könyvbe, amelyet *liber distributionum*nak, szétoztási könyvnek hívnak. És azért hívják így, mivel akkor osztják ki egy írnokra, aki a kér-

⁵⁷ FRENZ, *Papsturkunden*, 67 (§ 80), 78 (§ 97); Uő, *Die Kanzlei*, 100.

⁵⁸ A palota mint helyszín: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 20, I. j., illetve az 1525/6-os Dittens-féle practicában: „*Et postquam omnes sunt datate, mittuntur ad registrum supplicationum, quod est in palatio in prima curia, que est sub guardia et custodia Helvetiorum.*” HALLER, *Die Ausfertigung*, 19 (3. §). Vö. BRESSLAU, *HANDBUCH*, II/1, 11, 5. j. A nyilvánosság („*in loco publico*”): TANGL, *Kanzleiordnungen*, 410, 426.

⁵⁹ FRENZ, *Papsturkunden*, 91 (§ 118); Uő, *Die Kanzlei*, 100. Ennek összegét az előlap bal alsó sarkában tüntethették fel a megfizetés tanúsítására, vö. LASALA-RABIKAIUSKAS, *Il documento*, 243, 291. j. A *compositiō*ról lásd még: LITVA, *Attività finanziaria*, 86–89, 123–130. A VI. Sándor és II. Gyula pápák, illetve az 1519-ben szokásos *compositiōs* díjak részletes listája ügýtípusok szerint: CELIER, *Les dataires*, 152–155 (nr. 14.), 155–164 (nr. 15., ezek a bulla kiállítási díjait is tartalmazzák). A 17. századi helyzetre: TUSOR, *A barokk pápaság*, 103–105, 182–183.

⁶⁰ SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 51. 1480 táján például egy szupplikáció regisztrálási díja 1 garas (*grossus*); ha a kérvényben több személy részére több kegy vagy kedvezmény szerepel, a fő kérvényező személyén felül a további személyenként 2 *bolendinus* fizetendő. A kérvényről másolat is kérhető 6 garasért, ugyanennyi a javítási díj, amelyet a *magistri registri* valamelyikének fizet a kérvényező.

vényt regisztrálja, és a könyvbe bejegyzi a nevedet az írnok neve elé és mögé, hogy tudd, hogy a kérvényedet ki regisztrálja.”⁶¹ A regisztrálásnak, tehát az elfogadott kérvény szövegének másolati könyvekbe való bevezetésének három napon belül meg kellett történnie.⁶² Mindez az egyházfői döntés szó szerinti megőrzésének és visszakereshetőségének célját szolgálta.⁶³ A kérvényen magán is – miután összevetették még egyszer az eredetivel⁶⁴ – feltüntették a regisztrálás megtörténtét: a hátoldalra a regisztrátor, korrektor vagy más néven *magister registri* egy nagy R betűt írt (a *registrata* rövidítése), ebbe vagy ez alá nevének rövidített névalakját is feltüntette, valamint hogy a szöveget melyik kötet melyik oldalára másolták be, például L. VII. fol. 125.⁶⁵ A kérvényt ezután vagy átküldték a Kancelláriába, hogy az oklevél (bulla) kiállítása megkezdődhessen – ennek tényét, pontosabban ugyancsak a kedvezményezett nevét ekkor a *liber de dimissis* nevű könyvbe vezették be – vagy brève esetén egy *secretarius*nak továbbították, illetve, ha

⁶¹ SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 20–21 „*Et in eodem libro describuntur omnia nomina, quorum supplicationes sunt signate. Et si in eodem libro nomen tuum reperieris, signum est, quod signata fuerit supplicatio tua. Si minus, necesse est, facias aliam, iterato presentes. Si autem fuerit signata, tunc oportet videre, in quo latere; ibi enim quodlibet medium folium facit unum latum. Et sunt omnes supplicationes ligate ad rubeam cordam et signate, quo die venerunt et in quo latere reperiantur. Et tunc accedas unum ex clericis et sunt tres et dicas: «domine N., queratis unam supplicationem pro Iohanne Mayr die sexta Augusti in primo latere». Et postquam reperit eam, dabis unum grossum papalem, hoc est I carlinum et II bolendinos. Et tunc recipit de corda et ponit eam ante se et ponit iterum nomen tuum ad alium librum, qui vocatur distribucionum; et ob id dicitur liber distribucionum, quia tunc distribuitur uni scriptori, qui registrat huiusmodi supplicationem, et ponit in eodem libro nomen tuum ante et postea scriptoris, ut scias, quis eam registrarit.»* – Szinte teljesen ugyanezzel a szöveggel Dittens 1525/6-os *practicájában* is találkozunk: HALLER, *Die Ausfertigung*, 19–20 (3. §). A *carlinus* nápolyi eredetű ezüst váltópénz, 10 *carlinus* = 1 *ducatus de camera*; a *bolendinus* még kisebb értékű ezüst váltópénz, 1465–1530 között 1 *ducatus de camera* értéke 48–72 *bolendinus* között mozgott. HALLER, *Die Ausfertigung*, 14–15.

⁶² FRENZ, *Papsturkunden*, 91 (§ 118); SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 21; HALLER, *Die Ausfertigung*, 20.

⁶³ FRENZ, *Papsturkunden*, 67 (§ 79).

⁶⁴ VÖ. SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 21; HALLER, *Die Ausfertigung*, 20–21 (4. §).

⁶⁵ LASALA-RABIKASKAS, *Il documento*, 243, 291. j. (példa); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 108 (IV. 3. i. d.); FRENZ, *Die Kanzlei*, 102; HALLER, *Die Ausfertigung*, 5, 20–21 (4. §), 34 (4. §). Eredeti szupplikáció hátlapjának fényképe: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, Abbildung I; VAN MOÉ, *Suppliques originales*, Pl. IV. és 267. Lásd még FEJÉRPATAKY-ÁLDÁSY, *Pápai oklevelek*, 53; PIERRE GASNAULT, *Suppliques en matière de justice au XIVe siècle*, Bibliothèque de l'École des chartes 115 (1957) n. 1, 49.

sola signatura kérvényről volt szó, kiadták a kedvezményezettnek.⁶⁶ A Kancelláriába való átküldés napját a megfelelő tisztviselő a nevével együtt az eredeti kérvény hátoldalán is feltüntethette.⁶⁷ A Kancelláriába átküldött szupplikációkat az alkancellár vagy az ügyvezetője (*regens*)⁶⁸ valamelyik abbreviátorra bízta, hogy annak alapján a kiállítandó bulla fogalmazványát (*minuta*) elkészítse. Ennek tényét az eredeti szupplikáció hátán is feltüntették, ez az úgynevezett *Recipe*-jegyzet: egy nagy R betű (a *recipe*, ‘fogadd’ rövidítése), utána az alkancellár vagy ügyvezetője, illetve az illetékes abbreviátor nevének rövidítése vagy az *R. N. pro rev(erendissi)mo domino vic(ecancellario) N.* forma szerepelhet.⁶⁹

f) *A pápai oklevélkiállítás ügymenete*

Nagy általánosságban az oklevélkiállítás a 15. században a szupplikációk regisztrálását követően öt fontosabb lépésből állt: 1. fogalmazvány elkészítése, 2. tisztázat elkészítése, 3. a tisztázat egyszeri vagy többszöri ellenőrzése, 4. megpecsételés, 5. a kiállított pápai irat regisztrálása. Mindegyik lépéshez különböző jogcímen fizetendő illetékek, taksák lerovása is tartoz(hat)ott.⁷⁰ Az ügyintézést a kedvezményezett maga is sürgethette vagy 1482 óta hivatalos ügyintézőt kérhetett fel erre, ezek voltak a sollicitátorok (*sollicitatores*), akiket szintén külön meg kellett fizetni.⁷¹ Az ügymenet öt különböző módon történhetett; ezek jelentősége a kora újkor folyamán változott. Az *expeditio per cancellariam* a rendes ügymenet, tehát a kancelláriai szabályok alapján bulla kiállítását,⁷² az *expeditio per cameram*⁷³ a kancelláriai ügymene-

⁶⁶ FRENZ, *Papsturkunden*, 91 (§ 118); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 108 (IV. 3. 1. d–e.); vö. SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 21–22; HALLER, *Die Ausfertigung*, 22 (6. §).

⁶⁷ A hátoldal bal szélén: LASALA–RABIKASKAS, *Il documento*, 243, 291. j. (példa).

⁶⁸ A *cancellariae officium regens* tisztségére: BRESSLAU, *Handbuch*, I, 289–292.

⁶⁹ RABIKASKAS, *Diplomatica*, 108 (IV. 3. 1. e.); vö. BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 17–18, 3. j.

⁷⁰ A taksákról és taksajegyzékekről részletesen, időrendben: BRESSLAU, *Handbuch*, I, 329–346.

⁷¹ FRENZ, *Papsturkunden*, 94 (§ 122). Egy eset kapcsán lásd pl. TUSOR, *Fejedelmi forrásközlés*, 117.

⁷² Ezt az ügymenetet mutaja be részletesen mindkét idézett *practica* is: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 22–35; HALLER, *Die Ausfertigung*, 21–32 (5., 7–31. §). Az újkorra vö. TUSOR, *A barokk pápaság*, 146.

⁷³ FRENZ, *Papsturkunden*, 99 (§ 134) szerint nevével ellentétben nem a pénzügyigazgatásért felelő *Camera Apostolicá*hoz, hanem a pápai magánszobához, magánlakosztályhoz, a

tet „ugorva” soron kívüli iratkiállítást (bulla formájában), az *expeditio per viam correctoris* további regisztrálás nélküli, kevés és kis összegű illeték megfizetésével járó iratkiadást jelentett. Ezek mellé a 15. század végétől, illetve a 15–16. század fordulójától járult az *expeditio per breve*, illetve az *expeditio per „motu proprio”* ügymenet. Nevükből következően ezek bréve, illetve *motu proprio* kiállítását eredményezték. Bréve esetén megkülönböztettek a kérvény szövegének belefoglalásával (*breve supplicatione introclusa*) vagy anélkül (*breve extensum*) megfogalmazott brévét.⁷⁴ *Motu proprio*, tehát pápai személyes akaratnyilvánítás kiállításához a kérvényező *motu proprio* formájú fogalmazványt nyújtott be,⁷⁵ amelyet szupplikációként szignáltak és regisztráltak. Ez alapján a tiszttáratot a *secretarius domesticus* készítette el és a pápa sajátkezűleg írta alá.⁷⁶

A 16. század elejére az *expeditio per cameram* ügymenet jelentőségét veszítette, mivel az ebben közreműködő hivatalnokok tisztségét a kancelláriai alkalmazottakéval vonták össze, ezért összemosódott a „rendes”, *per cancellariam* ügymenettel.⁷⁷ Gyakorlatilag ugyanez áll az *expeditio per viam correctoris* ügymenetre, mivel szerepét a 15. század második felétől egyre inkább az *expeditio per breve supplicatione introclusa* módon való iratkiállítás vette át.⁷⁸ Így az e kötetben bemutatott anyagban csak olyan szupplikációkat találunk, amelyek alapján bullát, brévét vagy *motu propriót* állítottak, állíthattak ki.

*camera secretá*hoz kötődött. De a szakirodalom más része szerint, mivel maga a *Camera* is ebből fejlődött ki, nincs értelme a kettő megkülönböztetésének, vö. például HALLER, *Die Ausfertigung*, 13.

⁷⁴ Részletesen és érthetően az ügymenetekről lásd FRENZ, *Papsturkunden*, 86–107, összefoglaló táblázat (Tabelle 4.) uo. 86. Hasonlóan jó, bár nem teljes körű áttekintés: RABIKÁUSKAS, *Diplomatica*, 117–125 (IV. 4.1–3.). Lásd még érintőlegesen: TUSOR, *A barokk pápaság*, 181–183. – A *breve supplicatione introclusa* gyakorlatilag a jóváhagyott kérvényhez mellékelt, a végrehajtásra kijelölt személyeknek címzett igen sablonos utasítás. Lásd NEMES GÁBOR (kiad.), *Brevia Clementina. VII. Kelemen pápa magyar vonatkozású brévái (1523–1526)* (CVH I/12 / Publicationes Archivi Diocesani Iauriensis. Fontes, studia 23), Budapest–Győr–Róma 2015, XII–XIII.

⁷⁵ BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 7; KATTERBACH, *Specimina*, VII. Példák a *motu proprio* készítésére: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 44–50.

⁷⁶ FRENZ, *Papsturkunden*, 106 (§ 145); RABIKÁUSKAS, *Diplomatica*, 84 (IV. 1. 3.), 110–111 (IV. 3. 3.).

⁷⁷ FRENZ, *Papsturkunden*, 100 (§ 135).

⁷⁸ FRENZ, *Papsturkunden*, 102 (§ 140); vö. DIENER, *Die grossen Registerserien*, 340–341.

III. A KÉRVÉNYEK KUTATÁSA

a) Eredetiben fennmaradt példányok

A benyújtott szupplikációkat fizikai valójukban a pápai kancellárián nem őrizték meg.⁷⁹ Az elutasított kérvényeket minden további nélkül ki-dobták, az elfogadott, szignált és regisztrált kérvényeket pedig annak rende és módja szerint a bulla, brève vagy *motu proprio* kiállítása után, tehát miután már nem volt rájuk szükség. Igaz, a 15–16. század fordulójától már volt arra is lehetőség, hogy a kedvezményezett a kiállított bulla pecsételésekor külön díj ellenében visszakaphatta a kérvényét vagy annak másolati szövegét is,⁸⁰ bár ez nyilván nem volt túlzottan gyakori a sok utánajárás és illetékfizetés eredményeképpen kiállított bulla mint jogbiztosító irat birtokában. (A *sola signatura* kérvényeket értelemszerűen azért nem tartották meg, mivel azokat eleve a kedvezményezett kapta vissza.) Emiatt csupán kevés fennmaradt eredeti kérvénnyel számolhatunk.

Európai viszonylatban a jobban kutatott 14. és 15. századi időszakból a szakirodalomban szórványpéldányokat ismertetnek,⁸¹ de találhatunk pél-

⁷⁹ Vö. BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 22.

⁸⁰ BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 22–23; SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 31: „*Sed si custos nullam reperierit difforem rasuram* [ti. a szupplikáció szövegével összevetett bullában], *tunc recipit ad se supplicationem et manet apud eum; si dederis sibi I carlinum, restituet tibi eandem* [ti. a szupplikációt] *et presentat bullam domino vicecancellario...*”.

⁸¹ A teljesség igénye nélkül az irodalomból: PIERRE GASNAULT, *Une supplique originale de l'Abbaye de Cluny approuvée par Martin V*, *Revue Mabillon* 51 (1961) 325–328. (Robert de Chaudessoles cluny-i apát kérvénye V. Márton pápához az apátság jogainak megerősítéséért, *commissio*, 1419. máj. 1. Szignált és regisztrált kérvény, másolata jelenleg is megtalálható a Reg. Suppl., vol. 126, fol. 41v–42r oldalakon, amely a kérvényen feltüntetett regisztrációs adatokkal egybevá. Uo. a 325/3. jegyzetben további irodalommal. VAN MOÉ, *Suppliques originales* (1326–1371 közötti vegyes eredeti, regisztrált kérvények). Vö. GASNAULT, *Suppliques*, 43–45, további irodalommal. Lásd még: FRENZ, *Die Kanzlei*, 91–92, 6. j.

dát 16. század eleji kérvény közlésére is.⁸² A magyar forrásanyagban némi időbeli eltolódás figyelhető meg: csak a 15. végétől, illetve jobbra a 16. század elejéről maradtak fenn eredeti kérvények. Magam a néhány fennmaradt fogalmazványt nem számítva a DL–DF-adatbázis segítségével mindössze huszonkilenc darabot számoltam össze az 1487–1524 közötti időszakból, főleg VI. Sándor, II. Gyula és X. Leó pontifikátusa idejéből – a vizsgált 1522–1523 közötti időből egyet sem.⁸³ Ezek közül tizenhárom eredeti, tizenhat hiteles átírás, illetve közjegyzői záradékkal hitelesített másolat. Mivel áttekintő ismeretük a további kutatásokhoz is fontos lehet, ehelyütt röviden számba veszem őket. Időrendben a következők (az adatok sorrendje és a használt rövidítések: dátum (e: előtt, u: után), kérvényező: tárgy / ügýtípus – forma, DL–DF-jelzet):

- 1487. s. d., Nagylucei Orbán egri püspök: *confessionale / sola signatura* – eredeti, DL 19345.
- 1487–1490, Nagylucei Orbán egri püspök: *confessionale / sola signatura* – eredeti, DL 25275.
- 1496. jún. 25., esztergomi káptalan: kápolna uniója / *supplicatio* – eredeti, DF 237377.
- 1496. júl. 13., esztergomi káptalan: kápolna uniója / *supplicatio* – eredeti, DF 237402.
- 1499. jún. 1., esztergomi káptalan: kápolna uniója / *supplicatio* – eredeti, DF 237403.
- 1500. máj. 11., Huszár János (Nagyszeben) és rokonsága (milközi egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – átírás, DL 88849.
- 1502. ápr. 14., veszprémi káptalan: *reformatio / supplicatio* – eredeti, DF 201534.
- 1502. jún. 10., Péter százsárosi plébános (erdélyi egyházmegye): ereklyéket kér / *sola signatura* – átírás, DF 245573.
- 1503–1504, Taródi–Szarvaskendi Sibrik–Szecsődi–Sennyei-rokonság (győri, esztergomi, veszprémi egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – átírás, DF 286773., 278914.
- 1503–1507, Gyáli Kenderesi Mihály és családja (váci egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – eredeti, DL 20900.
- 1505. szept. 4.e, Derencsényi Miklós (esztergomi egyházmegye): feloldozást kér / *sola signatura* – átírás, DF 269732.
- 1508. jún. 28.e, György raveni plébános: büntetőper / *commissio in Curia* – átírás, DF 107160.
- 1509–1511, özv. Szakolyi Albertné, családja és rokonsága (csanádi, erdélyi és veszprémi egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – eredeti, DL 56666.

⁸² KERN, *Une supplique*. (a svájci Wallis kantonbeli Johann Kalbermatter és társai által benyújtott díszített, 1548 első felére keltezhető gyóntatóválasztási kérvény), szövegközlése: 250–251.

⁸³ A teljesség igényével átnézve a jelenleg a www.bungaricana.hu/charters oldalról online elérhető, RÁCZ GYÖRGY által szerkesztett DL–DF adatbázist. A találatokat a „szupplikáció”, „supplicatio”, illetve „kérvény” szavakra való rákereséssel gyűjtöttem össze, a szakirodalomból már ismert darabok azonosítása mellett. Az eredeti őrzőhely megjelölését is az adatbázisból vettem át. A gyűjtés a közjegyzői kiadványok szisztematikus átnézésével nyilván még bővíthető, mivel ezekben átirított kérvények lappanghatnak.

- 1510. aug. 11., zágrábi káptalan: egyházak áthelyezése / *breve supplicatione introclusa* – átírás, DF 257148.
- 1511. jan. 8.e, János nagydisznódi plébános (milkói egyházmegye): per joghatóság miatt / *commissio in Curia* – átírás (ítélet), [DF: –]
- 1512. jan. 8.e, János nagydisznódi plébános (milkói egyházmegye): per joghatóság miatt / *commissio in Curia* – átírás (ítélet), [DF: –]
- 1513. s. d., Bilisich László és rokonsága: *confessionale / sola signatura* – átírás (sérült), DF 279359.
- 1513. ápr. 15., Bakócz Tamás bíboros: titeli prépostság / *supplicatio* – eredeti, DF 237363.
- 1513–1524, Margarita Busanicz és családja (zágrábi egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – eredeti (sérült), DF 232058.
- 1514. jan. 20.e, Gatalóci Persics Gergely és családja (zágrábi egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – eredeti (sérült), DF 232399.
- 1514. ápr. 4.e, Julokics László és családja (egri egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – átírás, DF 247939.
- 1514–1517, Györgyi Bodó–Dombai-rokonság (pécsi egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – eredeti, DL 36489.
- 1514–1521, Kesztölczi Sebestyén kolozsmonostori jegyző és családja: *confessionale / sola signatura* – eredeti, DL 32549.
- 1515. jún. 9.e, Csicsák Benedek és Kusenics Kelemen alsóizdenci plébános (zágrábi egyházmegye): büntetőper kúriai tárgyalása / *commissio in Curia* – átírás, DL 94653.
- 1515. aug. 5.e, Sztritei László és családja (egri egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – átírás, DL 75345.
- 1517. s. d., Kapornai Miklós zalavári apát, zalai konvent: joghatóság megerősítése / *supplicatio* – eredeti (sérült), DF 283840.
- 1520. okt. 1., pálos tartományfőnök és szerzetesek: feloldozási kiváltság / *sola signatura* – átírás, DL 34463.
- 1524. máj. 15.e, Péli–Kálnai–Endrédi–Maróti–Apponyi–Sobonya-rokonság (esztergomi egyházmegye): *confessionale / sola signatura* – átírás, DL 47557.

A szupplikációk közül mindössze nyolcnak van datálása: az egyházi tésület vagy egyházi személy által jellemzően javadalomügyben vagy perben benyújtott kérvényeknek. Az esztergomi székeskáptalan levéltári anyagában fennmaradt 1496-ból és 1499-ből összesen három, az Esztergom-vári Boldogságos Szűz Mária-kápolna uniója tárgyában VI. Sándor pápához a székeskáptalan által benyújtott szupplikáció;⁸⁴ e darabokon minden, a szig-

⁸⁴ 1496. jún. 25. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL), Diplomatikai Fényképgyűjtemény (DF) 237377. (Esztergomi Prímási Levéltár, Esztergomi székesfőkáptalan mlt., Acta radicalia 44-9-5.). 1496. júl. 13. DF 237402. (uo. 44-10-15.). Az ez alapján kiállított bulla regesztáját lásd: CZAICH Á. GILBERT, *Regesták VI. Sándor pápa korából*, 1. közl., Történelmi Tár [TT] 1904, 178–179 (1496. júl. 13., ASV, Registra Lateranensia, vol. 988, fol. 21v.). Az ügy ezen részére vonatkozóan lásd KÖRMENDY KINGA, *A jogtudó magyar értelmiség és a Curia Romana a 16. század elején. Az esztergomi Boldogságos Szűz Mária-kápolna és*

nálás és regisztrálás során rávezetett kancelláriai jegyzet szerepel, valószínűleg maguk kérték vissza.

Egy másik testület, a veszprémi székeskáptalan nyújtott be somogyi tizedek negyede ügyében egy 1502. február 26-án datált szupplikációt, majd elfogadott kérvényük módosítását kérték április 14-én; ez utóbbi eredeti példánya maradt fenn a magánlevéltárunkban is, amely a korábbi kérvényt teljes szöveggel átmásolva tartalmazza. Ez esetben is visszakérésre gyanakodhatunk, mivel a kúriai regisztráció megtörténtét a regisztrumkönyvi bejegyzés hátlapi rájegyzése tanúsítja.⁸⁵ Többszörös korabeli átírásból ismert a zágrábi káptalan 1510. augusztus 11-i datálással ellátott kérvénye annak a korábbi pápai engedélynek a megerősítése és végrehajtása érdekében, hogy a zágrábi káptalani várossrész védművének építése révén elbontásra ítélt Szent Imre-plébániatemplomot áthelyezhessék az elhagyott és ekként megszüntendő ciszterci monostor templomába.⁸⁶ Bakócz Tamás érsek-bíborosnak a titeli prépostság ügyében X. Leóhoz benyújtott, és 1513. április 15-én datált szupplikációja viszont ugyancsak az összes ügymeneti rájegyzést és regisz-

a káptalan uniójának annata-pere, Tanulmányok a magyarországi egyházjog középkori történetéről. Kéziratos kódexek, zsinatok, középkori műfajok (szerk. Erdő Péter), Budapest 2002, 217–218. 1499. jún. 1. DF 237403. (uo. 44-10-16.). Ez utóbbin felfűzési lyuk nyomát nem látni, az előző kettőn valamelyik alsó saroknál gyanakodhatunk efféle.

⁸⁵ DF 201534. (Veszprémi Érseki Levéltár, Veszprémi székeskáptalan mlt., Simighiensis comitatus decimaria 22.) Kiadása: *Monumenta Romana episcopatus Vespriensis. A veszprémi püspökség római oklevéltára* (MREV). Kiad. a Római Magyar Történelmi Intézet, IV, Budapestini, 1907, 114–118. (ápr. 18-i dátummal, XCIX. sz., a regisztrált kérvénymásolattal összevetett szöveggel, utóbbi a *reformatiót* értelemszerűen nem tartalmazza, mert külön tételként később regisztrálták). Az oklevél közepén jelenleg látható páros lyuk talán felfűzési lyuk miatt is kialakulhatott. Az oklevél hátlapján a regisztrumkönyvbe bevezetett másolat lapszáma: *L. XIII. fo. CXXVIII*. Köszönöm KARLINSZKY BALÁZS barátom segítségét, hogy az eredetileg le nem filmezett hátlapról felvételt küldött számomra.

⁸⁶ DF 257148. (Hrvatski Državni Arhiv [pontosabban jelenleg: Nadbiskupski arhiv u Zagrebu] Acta capituli Zagrabiensis, Acta Antiqua 110-31. A brevében átirrt kérvény (*breve supplicatione introclusa*) átírása. Kiadása: IVAN KRSTITELJ TRALČIĆ (coll., ed.), *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabie. Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba*, III: *Diplomata 1500–1526*, Zagrabiae 1896, 90–91, nr. 83. Az ügyben eredetileg Szegedi Lukács zágrábi püspök kérvényezett, de pápa által bullában jóváhagyott (lásd uo. 79–81, nr. 75, 1510. máj. 27.) ügy végrehajtására halála miatt nem került sor korábban. Vö. FERENC L. HERVAY, *Repertorium historicum ordinis Cisterciensis in Hungaria*, Roma 1984, 203.

rálást tartalmazza.⁸⁷ Eredeti, de erősen sérült, kétharmadában megsemmisült a Kapornai Miklós zalavári apát és konventje által 1517-ben benyújtott, a birtokaik plébániái felett egyházi joghatóság megerősítését kérő szupplikáció.⁸⁸ Ugyan csak átírásból ismert, de ügytípus és kérvényező szempontjából is különleges Péter szászvárosi plébános folyamodványa. Ő 1502 nyarán, mialatt egyébként Rómában tanult,⁸⁹ saját plébániája számára ereklyéket kért a Sant’Anastasio-templomból. Pontosabban ahhoz kért pápai jóváhagyást, hogy ereklyéket e templomból ingyen kaphasson és legálisan vihessen haza. Az 1502. június 10-én a *Signatura gratiae* prefektusa által szignált kérvényt a Sant’Anastasio-templomot adminisztráló Raffaele Riario bíboros vikáriusa június 22-én írta át; a pápai engedély értelmében a tízezer vértanú ereklyéiből adott tételesen leírt darabokat a kérelmezőnek. Hogy Péter plébános akcióját már jó előre egyeztethette a vikáriussal vagy magával a bíborossal, mutatja, hogy a vikáriusi oklevél kiállítására és az ereklyék ajándékozására éppen a tízezer vértanú liturgikus ünnepén került sor.⁹⁰

⁸⁷ DF 237363. (Esztergomi Prímási Levéltár, Esztergomi székesfőkáptalan mlt., Acta radicalia 44-7-2.) Bár a felvétel nem tökéletes, a felfűzési lyuk a kérvény jobb alsó sarkánál lehetett.

⁸⁸ DF 283840. (MNL Vas Megyei Levéltára, Vasvári káptalan orsz. levéltára, Litterae eccl. et fam., fasc. C [A veszprémi püspöki levéltár letéte], n. 2.59.) A datáláshoz: a szignáló prefektus (*Io. Casertan.*) a már fentebb említett casertai püspök, Giovanni Battista Bonciani, KATTERBACH, *Referendarii*, 71, A2 (1514. okt. 29-től casertai püspök); a klauzulák alatt megmaradt a datálás vége: *anno quarto*. Hogy X. Leó vagy VII. Kelemen pontifikátusának negyedik évéről (1516/1517 vagy 1526/1527) van-e szó, azt a papír legalján látható írni szignó segít eldönteni az előbbi javára: G. B. Binis. FRENZ, *Die Kanzlei*, 295–296, n. 321; Uő, *Repertorium officiorum Romanae Curiae* (RORC), <http://www.phil.uni-passau.de/fakultaetsorganisation/fakultaetsangehoerige/bistbw/forschung/rorc/> (a látogatás ideje 2017. aug. 20.), *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera B, s. v. Baptista de Binis, protonotárius, abbreviátor 1515–1518, *scriptor brevium* 1517. júl., referendárius 1518, *regens cancellariae* 1517. júl.–1522, *scriptor cancellariae és sollicitator* 1518. ápr. 1. A hasonnevű Bernardus de Binis csak 1518-tól referendárius (KATTERBACH, *Referendarii*, 73, C9; FRENZ, *Die Kanzlei*, 303, n. 413; Uő, RORC, uo.), tehát nem jön szóba.

⁸⁹ 1505-ben padovai diák: TONK SÁNDOR, *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*, Bukarest 1979, 321, 2064. sz.

⁹⁰ DF 245573. (Szász Nemzeti Levéltár, Urkunden, 4-9.) Az oklevél ismeretét PÉTERFI BENCÉNEK köszönöm! A szignáló prefektus (*Io. cardinalis Alexandrinus*) a *Signatura gratiae* és a *iustitiae* élén egyaránt állt VI. Sándor pápa pontifikátusa alatt, KATTERBACH, *Referendarii*, 60, A1, B2. Az „*ad scalam celi*” megkülönböztető névvel szereplő római Sant’Anastasio-templomot egyelőre nem tudtam pontosan azonosítani.

Négy olyan datálatlan kérvényt is ismerek, amelyet a *Signatura iustitiae* prefektusa szignált.⁹¹ A legkorábbi 1508 nyaráról (június 28. előtről) való, és a zágrábi egyházmegyes Simon fia György raveni plébános nyújtotta be, kérve, hogy az őt megsebesítő és kirabló környékbelleket idézzék a római kúriai bíróság elé.⁹² Valószínűleg 1510-ben (vagy még korábban, mindenestre 1511. január 8. előtt) a milkói (esztergomi) egyházmegyes János (*Johannes Molby*) nagydisznódi plébános kérvényezte két külön szupplikációban ügye kúriai újratárgyalását az András kisdisznódi plébánossal a kisdisznódi hegyi templom joghatósága miatt folytatott perében, amelyet eredetileg a szebeni dékán előtt kezdtek, majd többszöri fellebbezés után delegált bírók már ellenében ítélték meg.⁹³ 1515 júniusában két zágrábi egyházmegyes pap, Verbovci Csicsák Benedek és Kusenic Máté fia Kelemen alsóizdenci plébános Horvát Péter izdenci várnagy, illetve Dobrakucsai Székely Miklós és családja elleni perükben szintén kúriai bírósági eljárást kértek.⁹⁴ A kúriai tárgyalás igénye miatt e kérvényeket datálás és regisztrálás nélkül továbbították a kúriai bíróságoknak. A második és harmadik kérvény szövege ennek megfelelően a kúriai auditor ítéletlevelében, az első és negyedik a kamarai általános ügyhallgató bírói intézkedésének átírásában maradt fenn.

A Kárpát-medencében fennmaradt folyamodványok nagyobb része, tizennyolc darab datálással nem rendelkező *sola signatura* kérvény, amelyek

⁹¹ A legkorábbi esetben: *Placet domino nostro pape. Io. Prenestin.* (Giovanni Antonio Sangiorgio bíboros), a másik három esetben: *Placet domino nostro pape. L. cardinalis Agen(nen).* (Leonardo Grosso della Rovere bíboros). Előbbi VI. Sándor és III. Pius alatt is egyúttal általában a *Signatura gratiae* prefektusa is, 1492–1508 között, utóbbi az utódja, 1508–1517 között a *Signatura iustitiae* prefektusa. Lásd KATTERBACH, *Referendarii*, 60, A1, B1, 63, A, 64, A1 és A4, 65, B1 és B2, 71, B1.

⁹² DF 107160. (Batthyány cs. levéltára, jelzet nélkül). Az oklevél ismeretét PÉTERFI BENCÉNEK köszönöm!

⁹³ Arhivele Naționale ale României, Direcția Județeană Sibiu (Román Nemzeti Levéltár Szeben Megyei Levéltára), Fond Magistratul orașului și scaunului Sibiu (Nagyszeben város és Szebenszék hatósága, Szász Nemzeti Levéltár), Colecția de documente medievale (Középkori oklevélgyűjtemény), Seria U (Urkunden) V, n. 1911. Fényképe hiányzik a DF-ből; az oklevél ismeretét PÉTERFI BENCÉNEK köszönöm. *Online* fényképe kikereshető az *arhivamedievala.ro* honlapról (a látogatás ideje 2017. aug. 20.).

⁹⁴ MNL OL, Diplomatikai Levéltár (DL) 94653. (Pongrácz család bashalmi levéltára, 6-27.); kivonata: KARÁCSONYI JÁNOS, *Oklevélkivonatok a szentmiklóssi és óvári gróf Pongrácz család levéltárából*, 2. közl., TT 1897, 521 (téves 1505-i keltezéssel).

részint eredeti formában (hártyára írva, díszítve, szignálva), részint kúriai, illetve hazai közjegyzői átírásban, hitelesítési záradékkal ellátva maradtak ránk.⁹⁵ Ezek közül tizenöt darab lelki kegyelmeket kérő és gyóntatóválasztási szupplikáció, egy – ennek tükörképeként – a magyarországi pálosok által 1520-ban a gyónók feloldozásával kapcsolatos kiváltságuk meghosszabbítására benyújtott kérvény.⁹⁶ További egy, feloldozást kérő szupplikációt valószínűleg a Penitenciáriához nyújtottak be 1505-ben.⁹⁷

A több, egymással összefüggő lelki kegyelemért folyamodó kérvénytípust a szöveg elején álló, gyóntató választását kérő elem alapján egyszerűsítve gyóntatóválasztási kérvénynek nevezhetjük, latin nevén *confessionale*. Ilyet egyházi személyek és világiak – utóbbiak általában nemesi családok-rokonságok – nyújtottak be familiájuk több tagját is megnevezve. Tartalmilag szinte teljesen kötött szövegű: a kérvényezőök tetszésük szerint választhassanak világi vagy szerzetes gyóntatót, aki feloldozhatja őket súlyosabb, kiközösítéssel, felfüggesztéssel vagy bírsággal járó bűneik, továbbá életükben egyszer és haláluk idején bizonyos, csak a pápa által feloldozható bűnök alól is. Életükben és haláluk esetén teljes búcsút nyerhessenek, valamint feloldozást esetleges fogadalmuk, zárandoklatuk teljesítése alól. A pápa engedélyezze számukra hordozható oltár használatát, mondathassanak misét nem felszentelt, illetve *interdictum* alá vett helyen, valamint napfelkelte előtt; húsvéti és más időben tartózkodási helyükön elmondott misékkal nyerhessenek olyan búcsút mintha Rómába zárandokoltak volna; *interdictum* alá vett területen egyházi intézménybe temetkezhessenek; nagyböjt és más tilalmas időben olajat, vaját és sajtót, illetve orvosi javallatra tejter-

⁹⁵ FRENZ, *Die Kanzlei*, 93. 1507 óta az efféle kérvényeket szignálás után a *scriptores archivii Romanae Curiae* nevű testület egyik írnok tagja írta alá, és a hátlaapon ugyanezen testület korrektor tagja is ellátta kézjeggyével.

⁹⁶ DL 344.63. (Jelenleg Zágrábban, a Hrvatski državni arhiv állományában őrzik; régi jelzete: Magyar Kamara Archivuma, Acta Paulinorum, Lepoglava, 21-22.) A *Collegium scriptorum archivi Romane curie* hiteles átírása (napi kelettel, aláírásokkal, közöttük Philippus de Senis *prothonotarius apostolicus camere apostolice clericus et dicti archivi magister corrector*). Tartalmi kivonata: MÁLYUSZ ELEMÉR, *A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban*, 1. közl., Levéltári Közlemények [LK] 3 (1925) 182–183, 129. sz.

⁹⁷ DF 269732. (Archív mesta Košíc, Kassa, Archivum secretum, Derencsényi, T-3) Derencsényi Miklós feloldozását kéri, mivel Szegedi Bacsa Tamás moldva(bánya)i püspököt és domonkos szerzetest ütlegelte. Datálás nélküli. Átírta Bodrogi Fülöp pápai penitenciárius, római magyar gyóntató a feloldozásról kiadott 1505. szept. 4-i oklevelében, ennek is van közjegyzői záradéka.

méket és húst is ehessenek. Több világi kérvényező esetén, mivel a lelki kegyelmet általában feleségeik és mindkét nembeli gyermekeik számára is kérték, a szöveg kiegészül azzal is, hogy a kérvényező nemesasszonyok apácakolostorban több alkalommal felkereshetik az apácaikat. A klauzulák között igen gyakran azt is feltüntették, hogy a kegy-engedély egész életükre szóljon, kiállítása *sola signatura* módon történjen, illetve közjegyzői átírásban hiteles legyen bíróságok előtt úgy is, hogy az átírást a felsorolt személyek közül egyetlen részére is el lehessen készíttetni.

A legkorábbi ilyen példány kakukktojás: a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltárában található egy Kanizsai Miklós zalai ispán és felesége, valamint atyafiai, továbbá négy meg nem nevezett familiárisa nevében folyamodó, szakadozott, hiányos formában ránk maradt gyóntatóválasztási kérvény, amely teljesen szokványos módon a pápához szól. Ám a szövegezés ellenére minden valószínűség szerint nem a pápához Rómában, hanem Juan Carvajal bíboroshoz, pápai legátushoz nyújtottak be Magyarországon, 1460–1461 folyamán, és a bíboros szignálását viseli.⁹⁸

Az ez után következő, már valóban Rómában beterjesztett példány Nagylucsei Orbán egri püspöknek és kincstartónak az eredetiben fennmaradt két kidíszített szupplikációja, datálás és regisztrálás nyoma nélkül, amelyeket 1486/1487-re, illetve 1487-re keltezhetünk.⁹⁹ Az 1500. jubileumi

⁹⁸ DF 268244. (MNL Somogy Megyei Levéltára, Mohács előtti gyűjt. 67. [Bosnyák család levéltára]). Digitális fényképe: <http://smarchive.net63.net/menu/oklevel/pics/oklevelo67.jpg> (a látogatás ideje 2017. aug. 20.). Az iratot BORSÁ IVÁN Kanizsai Miklós zalai ispánsága alapján 1460–1462 közé keltezte: *A Somogy Megyei Levéltár Mohács előtti oklevelei*, Somogy megye múltjából 14 (1983) 48., 97. sz.; ezt a többi említett személy (Kanizsai László, István, János és György) figyelembe vételével maximum 1460–1468 közé bővíthetjük (C. ΤΟΤΗ NORBERT szíves közlése). A kérvény szövegteste után írt „*Fiat, ut petitur, Io.*” rájegyzésben a Iohannes keresztnév ebben az időben egyik pápáéval sem vág össze és főpenitenciárius sincs ilyen nevű a korszakban, ráadásul a gyóntatóhivatali kérvényekkel ellentétben ennél a szövegnek klauzulák is vannak. Ezért csak Juan Carvajal legátus jöhet szóba mint szignáló. Ezt alátámaszthatja egyrészt a szignálással azonos kézzel klauzulák alá írt, a pápára hivatkozó szöveg – „*Similimodo concessimus ey ad suam personam quemadmodum sanctissimus pater noster nobis concessit ad d(ominos) familiares nostros*” –, másrészt ismerünk Carvajal által kibocsátott, teljesen hasonló tárgyban kibocsátott legátusi oklevelet 1458-ból. (DL 15219., közli: ANTONÍN KALOUS, *Plenitudo potestatis in partibus? Papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450–1526)*, Brno 2010, 184.) Az irat datálatlan és regisztrálatlan.

⁹⁹ DL 25275. (régí jelzete: Magyar Kamara Archivuma, Acta ecclesiastica, 12-46.) Datálás és regisztrálás nyoma nélkül; egri püspöknek és kincstartónak nevezi magát. Pápai áthelyezése a győri püspökségből Egerbe 1487 áprilisában történt, 1486 októberi királyi kinevezésétől ed-

évben a maga, családja és rokonsága részére kérvényező Huszár János nagy-szebeni polgár szupplikációja pergamenre írt és 17 évvel később kiállított közjegyzői másolatból ismert, amelynek a záradékából viszont kivételesen az eredeti kérvény datálása (1500. május 11.) is kiderül.¹⁰⁰ 1503–1504-re tehető a Vas megyei Taródi–Szarvaskendi Sibrik–Szecsődi–Sennyei-rokonság, főleg győri egyházmegyes laikus és klerikus családtagok nevében benyújtott kérvény, amelynek Sibrik László számára készített közjegyzői másolata teljesen hűen igyekszik követni az eredeti kérvény küllemét.¹⁰¹ Ugyanerre az időszakra, II. Gyula pontifikátusa idejére, 1503–1507 közé keltezhető Gyáli Kenderesi Mihály és családja (váci egyházmegye) eredetiben fennmaradt és szintén díszített kérvénye,¹⁰² 1507 őszére János szárazpataki plébános, valamint klerikus, illetve mindkét nembeli nemes társai (egri

dig győri püspöki címét is használta, lásd C. TÓTH NORBERT–HORVÁTH RICHÁRD–NEUMANN TIBOR–PÁLOSALVI TAMÁS, *Magyarország világi archontológiája 1458–1526*, I: *Főpapok és bárók*, Budapest 2016, 35, 96. j., 40, 149. j. Mivel a hátlapi címzés-rájegyzésen győri címe is szerepel, ezért 1486/1487 fordulójára keltezhető. – DL 19345. (régi jelzete: uo. 11-20.) Nincs rávezetett datálása, az év a hártya hátlapján van feltüntetve, ez a pápai monogrammal egybevág, így elfogadható. DÉNES RADOC SAY, *Illuminierte Renaissance-Urkunden*, Acta historiae artium Academiae Scientiarum Hungaricae 13 (1967) 218, 224, 29. j., illetve Uő, *Über einige illuminierte Urkunden*, uo. 17 (1971) 40. 1486-ra és 1487-re keltezi.

¹⁰⁰ DL 88849. (régi jelzete: Esterházy család hercegi ága, Repositorium 2-3-I-147.)

¹⁰¹ DF 286773 és 278914. (két különböző számon, utóbbi felvétel a jobb; Esztergomi Prímási Levéltár, Batthyány József prímás iratai, Középkori oklevelek, 1-1438.). A datáláshoz: a közjegyzői záradékban feltüntetik, hogy II. Gyula pápa első évéről van szó. A szignáló prefektus: *L. car. Agenn.* (Leonardo Grosso della Rovere), KATTERBACH, *Referendarii* 64, A4 (1503–1504), Ludovicus de Nigris 1513–1524 *scriptor archivii*: FRENZ, *Die Kanzlei*, 400, n. 1546; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera L, s. v. Ludovicus de Nigris. Ez alatt: *Nigris in nomine domini*; a hátlapon felül: *Phi(lippus) de Senis corrector* (neve nem korjelölő, mert ebben az időszakban végig ellátja e feladatot).

¹⁰² DL 20900. (régi jelzete: Magyar Kamara Archivuma, Acta ecclesiastica, 72-110.) Datálás és regisztrálás nélküli. Radocsay Dénes 1480 körülre datálta (RADOC SAY, *Illuminierte*, 215; Uő, *Über einige*, 40), de a szignálást végző Galeotto Franciotti della Rovere bíboros, referendárius (és vicecancellár) hivatali ideje mindenképpen 1503–1507 közé esik: KATTERBACH, *Referendarii*, 64, A3; FRENZ, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera G, s. v. Galeottus de Ruvere. A bíboros 1507. szept. 11-én halt meg. Lásd még PHILIPP STENZIG, *Botschafterzeremoniell am Papsthof der Renaissance. Der Tractatus de oratoribus des Paris de Grassi. Edition und Kommentar*, Frankfurt am Main 2013, 1093.

és csanádi egyházmegye) átírásban fennmaradt,¹⁰³ továbbá 1509–1511 közé Szakolyi (Szokoli) Albert özvegyének, Losonci Bánfi Katalinnak a maga, gyermekei, valamint a Kállai–Bánfi rokonok, illetve Podmaniczki János részére benyújtott, hasonlóképpen eredeti formájában fennmaradt, datálás és regisztrálás nélküli szupplikációja.¹⁰⁴

A X. Leó pontifikátusa (1513–1521) alatti időszakból több darab maradt ránk: 1513-ra tehető Bilisich László és rokonsága kúriai átírásban, illetve közjegyzői hitelesítéssel ellátott, erősen rongált kérvénye,¹⁰⁵ jobb híján 1513–1524 közé egy valószínűleg zágrábi egyházmegyei személyek (közülük csak a Margarita Busanicz név olvasható) eredeti, díszített, de nagymértékben sérült szupplikációja,¹⁰⁶ 1514. január 20. előttre Gatalóci Persics Ger-

¹⁰³ DF 234614. (Slovenský národný archív, Pozsony, Leleszi prépostság magánlevéltára, Acta saeculi 1508-39.) Az oklevél ismeretét NEMES GÁBOR barátomnak köszönöm! A kérvény Pietro Isvalies bíboros, veszprémi püspök, Magyarország bíboros protektora római rezidenciáján a személyesen jelen lévő János plébános számára készített átírásában maradt fenn. Ennek keltezése 1508. ápr. 24. Bár a római átírás ténye miatt feltehetnénk, hogy a kérvényt nem sokkal korábban nyújtották be és szignálták, a szignáló Galeotto Franciotti della Rovere bíboros, alkancellár 1507. szept. 11-i halála (lásd előző jegyz.) miatt a kérvény mindenképpen ez előtti. A János plébános mellett név szerint felsorolt hét további kérvényezőt az átírás szövegéből kihúzták, a rendelkezésre álló fényképen a nevek gyakorlatilag olvashatatlanok. A János által bírt plébánia titulusa Szentlélek, ezért a településnév, bár elsőre annak látszik, nem olvasható Sárospataknak (e mezőváros exempt plébániájának Keresztelő Szent János volt a védőszentje).

¹⁰⁴ DL 56666. (Kállay család levéltára). A kérvényező klerikusok és laikusok, csanádi, erdélyi és óbudai(!) egyházmegyések. A datáláshoz: a szignáló prefektus (*P. Ancon.*) Pietro Accolti, a névforma alapján bíborossága előtt, KATTERBACH, *Referendarii*, 55, C1, 65 A7 és C1, tehát ez alapján a kérvény 1509–1511 közötti; referendárius: *Io. Gozadinus*, KATTERBACH, *Referendarii*, 67 C14 (1504–1513 között), a szöveg alatt jobbra: *Ludovicus de Nigris scriptor archivii*, 1513–1524: FRENZ, *Die Kanzlei*, 400, n. 1546; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera L, ugyanezen a néven; ez némi ellentmondás, de írónoki beosztása talán korábbi is lehet; a hátlapon: *Phi(lippus) de Senis corrector*.

¹⁰⁵ DF 279359. (Szombathelyi Püspöki és Vasvár-Szombathelyi Székeskáptalani Levéltár, vasvári káptalani rendezett iratok, 24) római közjegyzői záradékkal (Philippus de Senis pápai kamarai protonotárius); a dátum a felvétel alapján nem állapítható meg, de az adatbázis keltezése elfogadható.

¹⁰⁶ DF 232058. (Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zágráb, Diplomata latina, XX-66. Latin regesztája: JAKOV STIPIŠIĆ–MILJEN ŠAMŠALOVIĆ, *Isprave u Arhivu Jugoslavenske akademije (Nastavak – do smrti kralja Vladislava II)*, Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije 4 (1961), 495, n. 3508. A datáláshoz: a szignáló prefektus (*P. car. S. Eusebii*) Pietro Accolti bíboros (1513–1524): KATTERBACH, *Referendarii*, 71, A1, 81, A1, 83, A1; jobbra alul egy G. betűjel olvasható.

gely és családja (zágrábi egyházmegye) kérvénye közjegyzői másolatban, amely ugyancsak törekszik visszatni az eredeti *sola signatura* szupplikáció külalakját, szövegtagolását is.¹⁰⁷ Bakócz bíboros-legátus 1514. áprilisi átírásából ismert az egri egyházmegyes Julokycz László és családja valószínűleg nem sokkal korábbi, az eredeti példányt grafikailag is többé-kevésbé követő átírás alapján egykor szintén díszített kérvénye,¹⁰⁸ míg egy díszítetlen 1514. augusztusi közjegyzői átírásból a szintén egri egyházmegyes, Ung megyébe valósi Sztritei László és név szerint meg nem nevezett rokonsága számára 1513 végén vagy inkább 1514 elején szignált szupplikáció.¹⁰⁹ Tágabb időkörré, 1514–1517 közé datálható a Tolna megyébe valósi Györgyi Bodó Ferenc és rokonsága (pécsi egyházmegye) eredeti és szépen díszített, a bal alsó sarokban felfűzési lyukkal is rendelkező pergamenkérvénye,¹¹⁰ illetve az erdélyi Kesztlői Sebestyénnek, a kolozsmonostori konvent 1510–1521 között működő, a kalligráfia iránt vonzódjó jegyzőjének és családtagjainak 1514 és

¹⁰⁷ DF 232399. (uo. *Diplomata latina*, XXIV-4.); STIPIŠIĆ–ŠAMŠALOVIĆ, *Isprave*, 547–548, n. 4126 (az átírás dátumához berakva).

¹⁰⁸ DF 247939. (Kolozsvár, Román Tudományos Akadémia kolozsvári fiókkönyvtára, Székely Nemzeti Múzeum, Barabás Samu gyűjteményének elpusztult okleveleiről készült mikrofilmek, 88). A datáláshoz: a szignáló prefektus (*P. car. S. Eusebii*) Pietro Accolti bíboros, az eredeti kérvény leginkább a *Signatura gratiae* prefektusságára való kinevezése (1513) utáni: KATTERBACH, *Referendarii*, 55, C1, 71, A1.

¹⁰⁹ DL 75345. (régijelzete: Horváth család, pálóci, 6.) Az oklevél ismeretét PÉTERFI BENCÉNEK köszönöm! A datáláshoz: a kérvény a közjegyzői átírás szerint *Fiat*-szignálású; a referendárius (*R. Lat. Urs.*) Roberto Latino Orsini (1501–1503, 1513–1520) *praelatus domesticus*, vál. reggíói érsek. KATTERBACH, *Referendarii*, 70, C26, 80, C50; FRENZ, *Die Kanzlei*, 439, n. 2033; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera R; az írnok Michael Ermonier (1513–1523) *scriptor archivii*, FRENZ, *Die Kanzlei*, 408, n. 1660; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera M. A közjegyzői keretszöveg az elfogadott kérvényt X. Leó pápának mondja; a kérvény mellett egy további, az 1514. évi kereszties lázadáshoz kapcsolódó egyházi felmentést is tartalmaz.

¹¹⁰ DL 36489. (régijelzete: Magyar Kamara Archivuma, Acta ecclesiastica, 72–82.) A datáláshoz: a szignáló prefektus (*P. car. S. Eusebii*) itt is Pietro Accolti bíboros (1513–1524), KATTERBACH, *Referendarii* 71, A1, 81, A1, 83, A1; a referendárius (*Io. Casertan.*) Giovanni Battista Bonciani (1514–1519. márc.), KATTERBACH, *Referendarii*, 71, A2, 73, C10; FRENZ, *Die Kanzlei*, 364, n. 1151; Ludovicus de Nigris (1513–1524, *scriptor archivii*), FRENZ, *Die Kanzlei*, 400, n. 1546; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera L, s. v. Ludovicus de Nigris; a hátlapon balra fejjel lefelé: *Io(hannes) Cesis*. A több ilyen nevű közül a Frenz által II. számúnak jelölt: *scriptor cancellarie* 1503–1517, FRENZ, RORC, *generalis personarum alphabeticus*, littera I, a III. számú: *scriptor archivii* 1517, FRENZ, *Die Kanzlei*, 369, n. 1205 (Iohannesiacobus de Cesis); Uő, RORC, uo.

1517 közé keltezhető, eredeti szupplikációja.¹¹¹ A sort az 1524. május 15. előtt benyújtott esztergomi egyházmegyebeli, Bars megyei nemesek, Péli András, Kálnai László és György, Endrédi György, Maróti János, Apponyi Ambrus, Sobonya György, Miklós és Imre, illetve hozzátartozóik gyóntatóválasztási kérvényével zárhatjuk. Ezt Sobonya Imre íratta át a fenti napon saját nagyendrédi kúriájában Nagysarlói Gyurkó Balázs közjegyzővel.¹¹² E kérvényező a Brodarics István királyi követ kíséretében Rómában tartózkodó Kálnai Imre földije, így akár arra is gyanakodhatunk, hogy az ő segítségével 1522–1524 között bármikor, tehát még VI. Adorján pápa uralkodása alatt vagy VII. Kelemen pontifikátusának kezdetén benyújthatták, illetve jóváhagyhatták szupplikációjukat.¹¹³

Ezek a szupplikációk kívül csak teljességgel keltezetlen kérvényfogalmazványok maradtak fenn. Nagyszeben város levéltörredékét a pápához a török támadás miatt elpusztult domonkos kolostor ügyében 1440–1450 tájára tehetjük (a nagyszebeni levéltárban),¹¹⁴ Szécsi Dénes

¹¹¹ DL 32549. (régí jelzete: Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, Erdélyi káptalan országos levéltára, Lymbus, 2). A kérvény nem Kesztlöci írása. Személyére lásd JAKÓ ZSIGMOND, *A kolozsmonostori apátság és bíteleshelyi jegyzőkönyvei a szekularizációig*, Uő (kiad.), *A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289–1556)*. I: 1289–1484, Budapest 1990, 66–67, 101, 128, 151–152. A keltezést Jakó 1510 körülre, Radocsay 1470 körülre teszi (RADOCSEY, *Illuminierte*, 214; Uő, *Über einige*, 39), de az előző jegyzetben említett Petrus de Accoltis bíboros szignálása, illetve a klauzulák alatt található Antonius de Burgos referendárius 1514. évi hivatalba lépése (KATTERBACH, *Referendarii*, 73–74, C12) ez utánra keltezi az oklevelet. A *terminus ante quem* 1521 is lehetne, mert a szövegben Kesztlöci még notáriusnak nevezi magát, de mivel a hátoldalon Paulus de Cesis korrektori aláírása látható, referendáriusi ideje 1518-ig, bíborossá kreálása utánig tartott, emellett *regens cancellariae* 1513–1517 között (KATTERBACH, *Referendarii* 67, C11, 76, C25, FRENZ, *Die Kanzlei*, 421, n. 1815; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera P, s. v. Paulus de Cesis), ezért ez utóbbit kell figyelembe vennünk. Az előoldalon a szöveg alatt jobbra *Isnardus* (Antonius Mandosius Isnardus) aláírása, ő *scriptor archivii* 1507–1511 között (FRENZ, *Die Kanzlei*, 287, n. 213; Uő, RORC, uo. littera A, s. v. Antonius Mandosius Isnardus, de későbbi pályája nem vizsgált, személye nem mond ellen a datálásnak.

¹¹² DL 47557. (régí jelzete: Magyar Nemzeti Múzeumi Törzssanyag, 1898–25).

¹¹³ Szabad gyóntatóválasztási kérvények meglétére ilyen tárgyú pápai bullákból is következtethetünk. Például az 1524-ben Trepka András (Andrzej Trepka) magyar királyi udvarmester és rokonsága számára kiállított bullának (NEMES, *Brevia Clementina*, 48, n. 64.) is volt folyamodvány előzménye.

¹¹⁴ DF 245557. (Arhivele Statului Sibiu, Nagyszeben, Szász Nemzeti Levéltár, Urkunden, 3–251) A levél (rotulus?) vége maradt fenn. A keltezéshez vö. LURCSICS PÁL (kiad.), *XV. századi pápák oklevelei*, II: *IV. Jenő pápa (1431–1447) és V. Miklós pápa (1447–1455)*, Budapest 1938,

esztergomi érsek és bíboros két kérvényfogalmazványát 1456. május 3. utánra, illetve 1464/1465-re,¹¹⁵ továbbá az esztergomi székeskáptalannak a pécsváradi konventtel folytatott sasadi tizedperében keletkezett kérvényfogalmazványait 1458–1460 folyamára; utóbbiakat mind az esztergomi Prímási Levéltár anyagában őrzik.¹¹⁶ Végül megemlítendő Zágrábban a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia levéltárában őrzött darab, Gyulai János pécsi várnagy és Mesztegnyői Szerencsen Lajos kivizsgálási megbízásért folyamodó kérvényének fogalmazványa az Ernuszt Jánossal folytatott perükben, Ernuszt Zsigmond pécsi püspök általuk elsikkasztott hagyatéka miatt. Ezt KUBINYI ANDRÁS kutatásai alapján 1518–1519-re tehetjük.¹¹⁷

Bár a késő középkori Magyar Királyság társadalmának rendszeres római kérvényezési gyakorlatát az imént tételesen bemutatott eredeti, átírt vagy fogalmazványban maradt szupplikációk is érzékeltetik, az egykor benyújtott kérvények számához képest számuk vajmi kevés. Nemcsak hazai, hanem európai viszonylatban is igaz az a megállapítás, hogy a pápához benyújtott kérvények szövege tömeges mennyiségben kizárólag a *Dataria Apostolicán* vezetett és őrzött regisztrumkötetekben maradt fenn.

878. sz., 1445. dec. 31., továbbá egy 1464. évi adat: BEKE ANTAL, *Római emlékek a magyar egyház XV-ik századi történetéből*, TT 1900, 8.

¹¹⁵ I. kérvényfogalmazvány az esztergomi érsek prímás és *legatus natus* voltának ismételt megerősítéséért (Szekcsői Herceg Rafael kalocsai érsek halála után): DF 237932. (Esztergomi Prímási Levéltár, Esztergomi székesfőkáptalan mlt., Acta radicalia, 49-7-14.; a kalocsai érsek 1456. máj. 3-án szerepel utoljára: ENGEL PÁL, *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*, I, Budapest 1996, 66.) 2. Szécsi Dénes és az esztergomi káptalan közös kérvényének fogalmazványa: Várdai István kalocsai érsek lett Szécsi helyett a főkancellár, emiatt pert indítanak ellene, kéri, hogy a pápa bíborosokra bízva az ügy eldöntését: DF 237329. (uo. 44-4-7.)

¹¹⁶ DF 237617. (egy II. Pius által 1459. szept. 4-én elfogadott kérvényük egy részének másolatával), DF 237618., DF 237622. (Esztergomi Prímási Levéltár, Esztergomi székesfőkáptalan magánlevéltára, Acta radicalia 45-14-4., 5. és 9.), lásd C. TÓTH NORBERT, *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században, II: A sasadi tizedper 1452–1462 közötti „krónikája”*, Budapest 2015, 37–38.

¹¹⁷ DF 232032. (Árhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Diplomata latina XX-52); STIPIŠIĆ–ŠAMŠALOVIĆ, *Isprave*, 495, n. 3502 (tévesen 1498/99-re datálva); KUBINYI ANDRÁS: *Ernuszt Zsigmond pécsi püspök rejtélyes halála és hagyatékának sorsa (A magyar igazságszolgáltatás nebézségei a középkor végén)*, Századok [Sz] 135 (2001) 308–310.

b) *A regisztrummásolatokban fennmaradt kérvényszövegek*

Az elfogadott kérvények regisztrálását, a regisztrumkönyvek vezetését még – életrajza szerint – XII. Benedek pápa rendelte el Avignonban,¹¹⁸ de a kérvénykönyvek sorozata csak utódja, VI. Kelemen pápa (1342–1352) uralkodásának elejétől maradt fenn. Az így felfektetett kötetek alkotják az *Archivio Segreto Vaticano*ban őrzött *Registra supplicationum* vagy olasz nevén *Registri delle suppliche* (rövidítve Reg. Suppl.) elnevezésű óriási sorozatot, amely az 1342–1899 közötti időszakból összesen 7365 vaskos kötetet ölel fel.¹¹⁹ A szupplikációs regisztrumkötetek nagyalakúak, foliáns méretűek (átlagosan 420×290 mm-esek). A 15. századi, V. Márton pápa (1417) óta rendszeresített gyakorlat szerint mindegyik kötet 15 darab 20 lapos (tíz bifoliumot tartalmazó) füzetből (*quinternus*) áll, tehát összesen 300 folió terjedelmű.¹²⁰ A füzeteket egyidejűleg 8, később, 1514-től már 12 írnok írta,¹²¹ és betelésük után kötötték őket egybe. 1704–1705 folyamán az akkori levéltáros, Scipione Boncompagni a sorozat akkor együtt őrzött részét, mintegy négy és fél ezer kötetet – köztük a VI. Adorján-koriakat is – újra-kötöttetett¹²² a jelenlegi világos pergamenborítású kötéstáblákba. A könyvtesteket alkotó füzeteket ekkoriban vágták körbe úgy, hogy néhány esetben a túlzottan helytakarékosan, kis margóval írt szövegek egy része is csonkulhatott. Bár a sorozat alapvetően időrendi, a bekötés módjának megfelelően az egyes kötetekben található füzetekben a szupplikációk időköre átfedéseket mutat, illetve újakezdődik.

A 14. században a nagy nyugati egyházszakadás alatt az ellenpápáknak is voltak természetesen kérvény-regisztrumaik. VII. Kelemen ellenpápa pontifikátusa második évétől kezdve, tehát 1379/80-tól egy ideig megfigyelhe-

¹¹⁸ EMIL GÖLLER, *Zur Entstehung der Supplikenregister*, RQ 19 (1905) 194. (az 1. jegyzetben idézi a pápa életrajzána megfelelő részletét is); BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 12–13; BRUNO KATTERBACH OFM, *Inventario dei Registri delle suppliche*, Città del Vaticano 1932, x–xi, 2. j.; FRENZ, *Papsturkunden*, 67 (§ 79), 89 (§ 115).

¹¹⁹ KATTERBACH, *Inventario*, xvii; FRENZ, *Papsturkunden*, 67 (§ 79; egy 1394-ből való kötetet Eichstättben őriznek); RABIKASKAS, *Diplomatica*, 114 (IV. 3. 6.). A regisztrumokat kezdetben egy pápai kamarás őrizhette, de a 15. század végén már a Datária őrzetében találhatók.

¹²⁰ KATTERBACH, *Inventario*, xiii; Uő, *Specimina*, xiv. Azelőtt a terjedeleme nem volt kötött.
¹²¹ FRENZ, *Papsturkunden*, 67 (§ 80), 78 (§ 97). Az 1480 körüli *practica* még értelemszerűen csak nyolc írnokot említ: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 21.

¹²² KATTERBACH, *Inventario*, xiii.

tő az ügýtípus alapján való elkülönítés a *De vacantibus* (megüresedett javadalmi ügyek) és a *De expectationibus* (ígérvények) elkülönítése; utóbbiak a 15. század első felére e sorozatban megritkúlnak, majd eltűnnek. Kezdetben csak a pápa által szignált kérvényeket regisztrálták; V. Márton pontifikátusától IV. Sixtusig gyakorlat volt a pápa, illetve az alkancellár által jóváhagyott kérvények külön kötetekben való regisztrálása, így 1417-től az 1480-as évek elejéig találkozunk *Per fiat*-, illetve *Per concessum*-kötetekkel.¹²³ Ettől fogva azonban a középkor legvégén és a kora újkorban is vegyesen regisztrálták a szupplikációkat (így a vizsgált VI. Adorján-féle köteteket is); a külön alsorozatok kialakítása majd a 17–19. században lesz ismét jellemző ügýtípus, illetve a kiállítandó irattípus szerint.¹²⁴

A köteteket eredetileg az illető pápa adott uralkodási évén belül a keletkezés sorrendjében számozva tartották nyilván (például *Liber XVIII anni primi domini Adriani*),¹²⁵ ezt a 18. század elején az újrakötés után a könyvtest alsó élén is feltüntették, mivel a köteteket ekkor fektetve, gerinccel felfelé tárolták.¹²⁶ A kötetet alkotó füzetek legelső oldalának felső margójára megkezdésükkor ráírták, hogy az adott uralkodási év hányadik kötetének hányadik füzetéről van szó – például *Quinternus primus libri primi anni primi s(anctissimi)mi d(omini) n(ostri) Adriani VI*,¹²⁷ de a *quinternus* szó legtöbbször el is maradhatott, és a füzetszámot is sokszor nem betűvel, hanem római számmal írták: *II libri XX anni primi d(omini) Adriani*.¹²⁸ Ezen kívül szokás volt feltüntetni a füzet megnyitásának napját, illetve 1480 óta a füzetet író írnok nevét is; a korábbi, ügýtípusok szerint elkülönített regisztráció esetében pedig az ügýtípus neve, tehát a regisztrum fajtája is itt olvasható. Mindezeket túl a füzet végén a betelésének, azaz lezárásának napját is szokás volt jelezni.¹²⁹ A füzetek rektó oldalait jobbra fent arab vagy római számokkal eleve megszámozták,

¹²³ Vö. KATTERBACH, *Inventario*, XVIII; RABIKASKAS, *Diplomatica*, 107–108 (IV. 3. 1. d.), 113–114 (IV. 3. 6.); ÉRSZEGI, *A Curia Romana*, 326. Ugyanez a helyzet a Lukcsics Pál által közölt V. Márton-kori anyaggal: LUKCSICS PÁL (kiad.), *XV. századi pápák oklevelei*, I: *V. Márton pápa (1417–1431)*, Budapest 1931, 6. A 14. század végéig az alkancellár által szignált szupplikációkat nem volt szokás szignálni, csak a pápa által jóváhagyottakat: BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 16–17.

¹²⁴ KATTERBACH, *Inventario*, XIV, XV–XVII (áttekintő táblázat), XVIII–XIX; FRENZ, *Papst-urkunden*, 68. (§ 81).

¹²⁵ Ez a Reg. Suppl., vol. 1772. kötet.

¹²⁶ KATTERBACH, *Inventario*, XIV, vö. XVIII.

¹²⁷ Reg. Suppl., vol. 1755, fol. 1r.

¹²⁸ Reg. Suppl., vol. 1774, fol. 21r.

¹²⁹ RABIKASKAS, *Diplomatica*, 114 (IV. 3. 6.); KATTERBACH, *Specimina*, XIV, XV.

az első füzet 1–20-ig, a következő 21–40-ig, és így tovább. Ettől való eltérés előfordulhat, ha a füzet rövidebb vagy valamiért több lapból állt, egyes oldal-számok kimaradhatnak vagy a következő füzet elején is szerepelnek.¹³⁰ Bizonyos esetekben a füzetek végén üres oldalak is találhatóak,¹³¹ vagy esetleg később sérülés, csonkulás következett be.¹³²

A sorozat jelenlegi szigorú lapszámozása az 1925–1927-ben történt újrendezéskor készült el, illetve az egyes kötetek gépi lapszámozását is ekkor végezték el BRUNO KATTERBACH vezetésével. (A régebbi forráskiadványokban így értelemszerűen a régi jelzet található, amelyet konkordancia segítségével „válthatunk át” a mostanira.)¹³³ A fekete festékkel bélyegzett foliószámok a rektó oldalak jobb alsó sarkában találhatóak, és a forrásszövegek e szerint hivatkozandók. A sorozat nem teljes: összesen több száz kötet sérült meg, pusztult vagy veszett el a századok folyamán.¹³⁴ A 15. század vége óta a vatikáni pápai palotában őrzött köteteket¹³⁵ például 1810-ben Napóleon parancsára az egész kúriai levéltári anyaggal együtt Párizsba szállították, amelyet a Pápai Állam csak 1815-ben kapott vissza, és 1817-re fejeződött be a visszaszállítás, mindez pedig komoly veszteségekkel járt. A kár az egész levéltári anyag mintegy egyharmadára becsülhető, és ez általában véve a

¹³⁰ Pl. a Reg. Suppl., vol. 1764. 11. füzetének a végén a 219. és 220. lapszám nem szerepel, az 1758. hetedik füzetének végén a 140. foliószám kétszer (fol. 141^r–142^r), az 1770. tizedik füzetének végén a 200-as foliószám háromszor szerepel (fol. 199^r–202^r). Arra, hogy a füzetszámozás nem a kötet összeállításakor, hanem a füzet felfektetésekor készülhetett, utalhat például a Reg. Suppl., vol. 1763 esete: itt az 5–11. füzetek foliószámozása éppen 20-at ugrott (az 5. füzet elején, a 81^r oldalon a helyes LXXXI helyett CI áll, miközben ennek a 6. füzettel kellene állnia). Ez a kötet végéig anomáliát okozott. – Vö. KATTERBACH, *Inventario*, XIII; Uő, *Specimina*, XIV.

¹³¹ Pl. a Reg. Suppl., vol. 1756. 12. füzetének a végén a 235^r–241^v oldalak, a vol. 1765. 14. füzetének a végén a 274^r–282^v oldalak üresek. A vol. 1771. 9. füzetében minősze 7 oldalra írt az írnok, a 168^v–181^v oldalak üresek. Ennek magyarázata, hogy e füzetben szereplő tizenhat kérvény mindegyike 1523. január 31-én (szombat) datált, a februári kérvényekre pedig már új füzeteket nyitottak (más írnokokkal a 14–15. füzeteket). Az előző, 8. füzet írnoka viszont ugyancsak a hónapváltás miatt még két folióval meg kellett, hogy toldja a saját ívfüzetét (fol. 161–162).

¹³² KATTERBACH, *Inventario*, XV, XX.

¹³³ Uo. XIV–XV, vö. XX. A kötetszámot a gerinc alá ragasztott papírcédulán tüntették fel. A régi (1892. évi) számozás szerinti konkordanciát lásd uo. XIX.

¹³⁴ Részletes áttekintő táblázat az egyes pápák meglévő és elvesztett köteteiről: KATTERBACH, *Inventario*, XV–XVII, ill. XVIII.

¹³⁵ Uo. XII.

szupplikációs kötetekre is igaz.¹³⁶ 1815–1892 között a sorozatot a lateráni palotában őrizték a Datária levéltárának részeként, majd XIII. Leó pápa parancsára 1892-ben szállították be ismét a vatikáni palotába.¹³⁷

A regisztrummásolatok az elfogadott kérvények teljes szövegét tartalmazzák, az ügymenetnél elmondottaknak megfelelően szignált és datált formában, de a formulás részek rövidítésével, illetve a szöveg esetleges javításával, amelyeket a regisztrálás utáni összevetéskor végeztek. A szöveget ugyanis a korrektorok (a *magistri registri*) még egyszer összevetették az elfogadott kérvényével, és a javításokat a margón (illetve a vizsgált anyag esetében sokszor a javított szó fölött) jelezték keresztnevük monogramjával.¹³⁸ „Miután a fent említett kérvényeket a nevezett regisztrátorok azaz a kérvényeket lemásoló írnokok regisztrálták, ugyanezek az írnokok beviszik a kérvényeket a regisztrátúra szobájába. Ott van két magiszter, és egyikük a kérvény írnokával együtt összeveti az eredeti szupplikációt a regiszterkönyvvel, ahová örök emlékezetül írták be” – írja az 1525/1526-ban összeállított *practica* szerzője, Jakob Dittens is.¹³⁹ Sok javítást ugyanakkor nem találunk, és ezek is inkább csak a nagyobb, zavaros fogalmazású szövegeknél jelennek meg, hiszen ha a benyújtott kérvény szövege volt nyakatekert, azt nem javították – elég volt a kiállítandó bulla vagy bréve szövegét gondosan megformálni. Az írnokoknak hivatalból gyorsan kellett dolgozniuk, mivel minden elfogadott szupplikációt kiközösítés terhe alatt három napon belül regisztrálni kellett. Ennek és az egyre nagyobb ügyforgalomnak köszönhe-

¹³⁶ A párizsi elhurcolásra lásd például FEJÉRPATAKY-ÁLDÁSY, *Pápai oklevelek*, 73–74, illetve részletesen REMIGIUS RITZLER, *Die Verschleppung der päpstlichen Archive nach Paris unter Napoleon I. und deren Rückführung nach Rom in den Jahren 1815 bis 1817*, Römische Historische Mitteilungen 6–7 (1962/63–1963/64) 144–190, a károkról például 149, 152, 156–159; vö. DIENER, *Die grossen Registererien*, 343.

¹³⁷ Előbb csak az 1823-ig terjedő köteteket. Lásd FERJÉPATAKY-ÁLDÁSY, *Pápai oklevelek*, 64; részletesen: KATTERBACH, *Inventario*, XII. Az avignoni korszak kötetait csak 1783-ban szállították Rómába, majd végül 1892-ben egyesítették a sorozat későbbi részével. Uo. XIII.

¹³⁸ Regisztrumoldalak fényképe például KATTERBACH, *Specimina*, tabulae; *Suppliche al pontefice. Diocesi di Trento 1513–1565*, a cura di CRISTINA BELLONI–CECILIA NUBOLA, Bologna 2006, 37 (Fig. 1), 53 (Fig. 2), 259 (Fig. 3).

¹³⁹ HALLER, *Die Ausfertigung*, 20 (4. §): „Et postquam sunt registrate predictae supplicationes a prefatis registratoribus seu scriptoribus supplicationum, iidem scriptores reportant illas ad cameram registri. Ibi sunt duo magistri dicti registri, et unus illorum cum scriptore supplicationis collationat supplicationem originalem cum libro registri, ubi scripta est ad perpetuam, etc.” – Az 1480 körüli *practica* szerzője is ugyanígy ír: SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 21.

tően a késő középkori regisztrumkötetek már sietősen írottak és sokszor nehezen olvashatók.¹⁴⁰ A visszaélések lehetőségének kizárása miatt 1490 után egyébként az írnokok nem vihették haza a munkát, és a regisztrumkötetekhez a hivatali személyzeten kívül más nem férhetett hozzá.¹⁴¹ Az általam itt közreadott 16. század eleji anyag írásképe talán még csúnyább, időnként macskakaparás-szerű, tintafoltos. Az olvashatóságot sok esetben az is nehezíti, hogy a pápai kúriában a korszakban általánosan használt, és vastag tollszárral felvitt gubacstinta az évszázadok alatt több helyen kimarta a papírt, bizonyos szavak egyszerűen „kipotyogtak”.

A regisztrált szöveg a szövegtestet és a záradékokat külön bekezdésben, de egyaránt folyó szöveggel hozza, a pápai vagy prefektusi *fiat*-, illetve *concessum*-formulával együtt. A szöveg fölött jobbra a referendárius neve, balra az egyházmegye kezdőbetűje,¹⁴² a szöveg bal margóján pedig az ügytípus kulcsszava található. Az összeolvasáskor a kisebb hibákat nem javították, hanem az adott hibás szóalak felett egy álló, ferde I betűre emlékeztető virgulával és ponttal jelölték (/).¹⁴³ A margón háromféle vízszintes vonaljelölést találunk. 1. korabeli, = jelre emlékeztető vízszintes vonalak jelölhetik a szövegben előforduló fontos adatot. 2. valószínűleg szintén korabeli, – jel utal az adott sorban előforduló javadalom értékére, jövedelmére; alkalmazása az 1507 utáni regisztrumkötetekben figyelhető meg. 3. ferde ? szerű, időnként 2-es számjegyre emlékeztető jel jelöli azt a sort, amelyikben a kérvényező neve szerepel; ez a jelölés 18. századi, egy 1704–1705-ben folytatott revízió következménye.¹⁴⁴

Ellentétben a bulla- és bréveregisztrumokkal, a *Registra supplicationum* sorozatához semmiféle történeti segédlet, mutató vagy index nem ké-

¹⁴⁰ FRENZ, *Papsturkunden*, 67. (§ 80); Uő, *Die Kanzlei*, 101–102. A kiközösítési büntetést először IV. Sixtus 1472. jan. 9-i rendelkezése tartalmazza: TANGL, *Kanzleiordnungen*, 194–195, 1. pont, ezt VIII. Ince pápa is megerősítette 1490. dec 17-i rendelkezésében (uo. 426); említi Dittens 1525/1526-os *practicája* is: HALLER, *Die Ausfertigung*, 20 (3. §).

¹⁴¹ TANGL, *Kanzleiordnungen*, 426. (VIII. Ince eml. rendelkezése); de korábban és később is említik: uo. 151 (V. Márton, 1423, 12. pont), 411 (VI. Sándor, 1497, 36. pont).

¹⁴² Ha több különböző egyházmegye szerepel a kérvényben, akkor mindegyik vagy többük betűjele szerepel (lásd például 6., 23., 30., 61. sz.) de olykor csak az először említett (pl. 20., 24–26., 29., 31–33., 35. sz.) és ha több ugyanolyan kezdőbetűs egyházmegye fordul elő a szövegben, akkor sem kettőzik meg a betűjelet.

¹⁴³ KATTERBACH, *Specimina*, xv, vö. tab. 10. és 30.

¹⁴⁴ KATTERBACH, *Specimina*, xvi.

szült.¹⁴⁵ Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy a szupplikáció visszakereshetősége nem volt olyan lényeges: a kérvény sok esetben csak bulla vagy brève alapjául szolgált vagy pedig nem tartalmazott általános jogérvényű ügyet, hanem például papszentelést vagy perújrafelvételt. Másrészt a beérkező, de még a regisztrált kérvények száma is nagyságrendekkel meghaladta a regisztrált bullák, illetve brévék számát. THOMAS FRENZ elgondolkodtató becslése szerint a 15. század végén a jóváhagyott kérvények mintegy 20%-áról állítottak ki bullát, 12%-áról brévét, és a csekély mennyiségű *motu proprio*-oklevelet leszámítva kétharmaduk *sola signaturás* ügy lehetett.¹⁴⁶ HERMANN DIENER megállapítása szerint is a *Registra Supplicationum* sorozata a bulla és bréveregisztrumok adatait egészíti ki, mivel az esetek legalább ötödében az elfogadott szupplikáció regisztrummásolata nemcsak azért az ügy egyetlen fennmaradt szövegtanúja, mivel semmi más, általános jogérvényű iratot nem állítottak ki, hanem mivel az adott kimenő pápai oklevél regisztrummásolata is megsemmisült.¹⁴⁷

A kérvénykönyveket ezért csak darabszintű átnézéssel lehet kutatni, és leginkább a regisztrumok rendszerének időrendi logikája szerint. Ebben a BRUNO KATTERBACH levéltáros által összeállított, és 1932-ben megjelent jegyzék segít, amely a sorozat kötetszintű leírása mellett tartalmazza a kötetben található kérvények regisztrálásának (tehát nem a szupplikációk jóváhagyásának) időkorét, illetve a kötetek régi és új jelzetét és terjedelmét, valamint régi és új foliószámozását.¹⁴⁸ Ugyancsak KATTERBACHnak köszönhető az az 1927-ben megjelent diplomatikai segédlet, amelyet a vatikáni levéltár mellett létrehozott, levéltárosképzést szolgáló iskola (jelenlegi néven *Scuola Vaticana di paleografia, diplomatica e archivistica*) tanulói számára

¹⁴⁵ Az újkori, 1807–1899 közötti kötetekhez már igen, illetve fennmaradt egy 1378/79-ből származó mutatókötetet is, azonban ismereteink szerint magában áll; a későbbiekben már nem készültek hasonló darabok. KATTERBACH, *Inventario*, 335–339 felsorolja a regisztrumokhoz készült (újkori) mutatóköteteket; HERMANN DIENER, *Rubricellen zu den Supplikenregistern Papst Clemens' VII. (1378/79)*, QFIAB 51 (1971) 594–597, 601–604 (a feltárt kötet egy mutatóként, fényképen is közölt oldalának elemzésével).

¹⁴⁶ FRENZ, *Papsturkunden*, 87 (§ 112); hasonló arányokkal: UŐ, *Die Kanzlei*, 83. DIENER, *Die grossen Registererien*, 340 és 341–342 kissé más eredményű becslése: a befogadott kérvényekből VIII. Ince idején 8% a *sola signaturás* ügy; 1490-re pedig a brève alapjául szolgáló *sola signaturás* kérvények aránya már 20%.

¹⁴⁷ DIENER, *Die grossen Registererien*, 339, 341–342.

¹⁴⁸ KATTERBACH, *Inventario*. Méltatja DIENER, *Die grossen Registererien*, 342–343.

állított össze,¹⁴⁹ a *Registra Supplicationum* sorozatból közölve 50 iratmintát az 1345–1823 közötti időkörből (az anyag súlypontja a 15. század második felére esik), illetve ezek jegyzetelt átírását.

Mivel a kérvények tömegesen csak e regisztrummásolatokban maradtak fenn, kutatásuk elsősorban a Vatikáni Titkos Levéltárhoz mint őrző intézményhez kötődik, és ennek megnyitása (1881) óta folyik, leginkább nemzeti vagy állami keretek között. Feltárásuk és kiadásuk része egy adott nemzeti közösség kutatásának, de a bullák és brévék publikálása mögött elmarad.¹⁵⁰ A régebbi, kisebb mennyiségű forrásanyagot ismerjük legjobban, különösen a 14. század viszonylatában, hiszen erre az időszakra a Vatikáni Titkos Levéltár anyaga hiánypótló az európai történelem tanulmányozásához. A szupplikációk közül alapvetően a 13–16. századi anyagrészek kutattottak; az újkori kérvények a kedvezőbb forrásviszonyok miatt kevésbé. Eltérő jellegük miatt a kamarai anyagot és a kora újkori-újkori nunciusi jelentéseket általában külön szokás kiadni, a szupplikációkat viszont jobbára a kimenő oklevéltípusokkal, a brévékkel és bullákkal együtt. Ebben fontos szempont az adott egyházkormányzati egységre (egyházmegyékre vagy egyházmegyék csoportjára) vonatkozó fennmaradt forrásanyag mennyisége, ami a közlés mikéntjét is meghatározza. A rövidített szövegnek, regesztáformának a nagy mennyiség miatt jogosultsága van, és tartalmazza az összes fontos információt, ugyanakkor a kérvény szövegszerű megformálásáról nem árul el semmit.¹⁵¹

A publikált forrásanyag alapvetően három forráskiadási forma szerint csoportosítható. Leggyakrabban bullákkal és brévékkel együttesen, teljes vagy még gyakrabban rövidített szöveggel jelennek meg a szupplikációk. Ilyen például az osztrák, a lengyel vagy a svájci sorozat,¹⁵² magyar viszony-

¹⁴⁹ KATTERBACH, *Specimina*, IV.

¹⁵⁰ A forráskiadványok felsorolását országok szerinti rendben (1932. évi állapot) lásd KATTERBACH, *Inventario*, VIII–X.

¹⁵¹ GÉRARD MOYSE említett összeállítása a szupplikációkban található információelemekről: *Les suppliques*, 69–72. „*Éléments susceptibles d'être retenus dans une fiche de dépouillement des Reg. Suppl.*” Az anyag feldolgozásának, a szöveg tömörítésének bemutatása például LUKSICS, *XV. századi pápák*, I, 26–34; *Suppliche al pontefice. Diocesi di Trento*, 260–263.

¹⁵² *Acta Pataviensia Austriaca. Vatikánische Akten zur Geschichte des Bistums Passau und der Herzöge von Österreich (1342–1378)*, I–IV, hrsg. und bearb. von HERMANN HOLD–GERHART MARCKHGOTT, unter Mitw. von JOSEF LENZENWEGER, Wien 1974–2014 (egyes kötetekben a regisztrumsorozatok rövid áttintésével); *Monumenta Poloniae Vaticana*, III: *Analecta*

latban pedig LUKCSICS PÁL két kötetes, a 15. századi pápák oklevelei című forráskiadványa. A munka csak latin nyelvű kivonatokat közöl, amelynek a nem sokkal korábban megjelent *Analecta Vaticano-Belgica* sorozat szupplikációkat közlő kötetei lehettek a mintái, mivel ezeknek hasonló a forráskiadvonatolási-tömörítési rendszere, tételszámozása, apparátusa.¹⁵³ Regesztaformában jelenik meg a vatikáni anyag a *Repertorium Germanicum*-ban; a közölt anyag kilenc kötetben jelenleg 1378-tól 1492-ig terjed.¹⁵⁴ A reformáció során protestánsná vált nemzeteknél megfigyelhető, hogy a kevés ügy miatt minden forrástípust együttesen közölnek, ilyen például a dán kiad-

Vaticana 1202–1366, ed. JOANNES PTAŚNIK. Cracoviae, 1914 (vegyesen bullákkal; a szupplikációkat teljes szöveggel közli, a klauzulákat külön sorokba tördelve, de a rotulusokból kihagy); CASPAR WIRZ (hrsg.), *Regesten zur Schweizergeschichte aus den päpstlichen Archiven, 1447–1513*, 1: *Die Pontifikate Nicolaus V. und Calixtus III.*, 1447–1458, 2: *Das Pontifikat Pius II.*, 1458–1464, 3: *Das Pontifikat Paulus II.*, 1464–1471, 4: *Das Pontifikat Sixtus IV.*, 1471–1481, 5: *Das Pontifikat Innocentius VIII.*, 1484–1492, 6: *Die Pontifikate Alexanders VI.*, 1492–1503 und Pius III., 1503, Bern, 1911–1918 (a sorozat nem teljes; német regesztákat közöl).

¹⁵³ LUKCSICS, *XV. századi pápák; Analecta Vaticano-Belgica. Recueil de documents concernant les anciens diocèses de Cambrai, Liège, Théroutanne et Tournai* [később *Série 1: Documents relatifs aux anciens diocèses de Cambrai, Liège, Théroutanne et Tournai*], publiés par l'Institut historique belge de Rome, I: *Suppliques de Clément VI (1342–1352)*, publ. par URSMER BERLIÈRE OSB, Rome–Bruges–Paris 1906, V: *Suppliques d'Innocent VI (1352–1362)*, publ. par URSMER BERLIÈRE OSB, Rome–Bruxelles–Paris 1911. E két kötet még nem a Lukcsicsnál látható rendszerben közli az anyagot. Kihagyásos közlés már: VII: *Suppliques d'Urbain V (1362–1370)*. *Textes et analyses*, publ. par ALPHONSE FIERENS, Rome–Bruxelles, 1914. A Lukcsics mintájául szolgáló kötetek: *Série I*, 8 és 13: *Documents relatifs au Grand Schisme*, 1 és 3: *Suppliques et lettres de Clément VII (1378–1379)*, (1379–1394), publ. par KARL HANQUET, HUBERT NELIS, Rome 1924, 1934 (bullák és szupplikációk vegyes közlése). Újabb, szupplikációkat bemutató kötetek például *Série 1*, 26–27: *Documents relatifs au Grand Schisme*, 6: *Suppliques de Benoît XIII (1394–1422)*, publ. par PERVENCHE BRIEGLER–ARLETTE LARET-KAYSER, Rome 1973; *Série I*, 29: *Documents relatifs au Grand Schisme*, 7: *Suppliques et lettres d'Urbain VI (1378–1389) et de Boniface IX (cinq premières années, 1389–1394)*, *Textes et analyses* publ. par MARGUERITE GASTOUT, Rome–Bruxelles 1976 (teljes szövegrészek, de kihagyásokkal).

¹⁵⁴ *Repertorium Germanicum. Verzeichnis der in den Registern und Kameralakten vorkommenden Personen, Kirchen und Orte des Deutschen Reiches, seiner Diözesen und Territorien*, hg. von EMIL GÖLLER et alii, I–IX, Berlin–Tübingen, etc., 1916–. Az 1–9. kötetek integrált online keresőfelülete: <http://www.romana-repatoria.net/993.html> (a látogatás ideje 2017. aug. 20.). A sorozat közlési rendszeréről és munkáról is tájékoztat például BRIGIDE SCHWARZ, *Klerikerkarrieren und Pfründenmarkt. Perspektiven einer sozialgeschichtlichen Auswertung des Repertorium Germanicum*, QFIAB 71 (1991), 243–265, 264–265.

ványsorozat.¹⁵⁵ Olyan megoldást is találunk, hogy a vatikáni forrásokat a hazai anyaggal együtt közlik, ilyen például a finn forráskiadás vagy horvát szempontból a zágrábi egyházmegye oklevéltára újabb kötetei.¹⁵⁶ A hazai kiadványok közül a veszprémi püspökség római oklevéltára, latin címén *Monumenta Romana episcopatus Vesprimiensis* négy kötete sorolható ide, amely bizonyos forrásokat teljes szöveggel, bizonyosakat a formulás részek mellőzésével, kihagyásokkal közöl.¹⁵⁷

A második csoportba sorolhatók azok a forráskiadványok, amelyek kizárólag szupplikációkat közölnek, de a forrásbőség miatt tartalmi kivonatokban. Ilyen a skót sorozat,¹⁵⁸ illetve egyes újabban megjelent itáliai egyházmegyes kiadványok, példaként az milánói és trentói egyházmegyéket említhetjük.¹⁵⁹

A harmadik csoport a legritkább megoldást jelenti: szupplikációk közlése teljes szöveggel. A *Monumenta Portugallie Vaticana* négy kötete ilyen: a pápák uralkodási éve szerinti rendben (időrendben) tagolva közli az 1345–1431 között benyújtott portugál kérvényeket, kritikai apparátussal együtt, a klauzulákat külön tördelve, a rotulusokat külön tételezve, de

¹⁵⁵ Ebből a 6. kötet időköre van átfedésben az általam talált anyaggal: *Acta pontificorum Danica. Pavelige aktstykker vedrørende Danmark 1316–1536*, VI: 1513–1536 og tillæg, udgivet af ALFRED KRARUP–JOHANNES LINDBAEK, København 1915 (a forrásokat kihagyásokkal közli, fejregesztával).

¹⁵⁶ A finn kiadványok: *Finlands Medeltidsurkunder*, utgifna genom. REINHOLD HAUSEN, I: (–1400), II: (1401–1430), III: (1431–1450), IV: (1451–1480), V: (1481–1495), VI: (1496–1508), VII: (1509–1518), VIII: (1519 [1226]–1530), Helsingfors 1910–1935 (teljes szöveggel; a kötetek online elérhetők rekordonként a *Diplomatarium Fennicum* integrált felületén: <http://df.narc.fi/search/> [a látogatás ideje 2016. szept. 1.]). A horvátok: *Monumenta historica episcopatus Zagrabienis. Povijesni spomenici Zagrebačke biskupije*, V: 1395–1420, VI: 1421–1440, VII: 1441–1465, skupio i priredio ANDRIJA LUKINOVIĆ, Zagreb, 1992–2004.

¹⁵⁷ MREV I–IV.

¹⁵⁸ *Calendar of Scottish Supplications to Rome*, I: 1418–1422, ed. by E. R. LINDSAY–A. I. CAMERON, II: 1423–1428, ed. by ANNIE I. DUNLOP, Edinburgh 1934, 1956, III: 1428–1432. Ed. by ANNIE I. DUNLOP–IAN B. COWAN, Edinburgh 1970, IV: 1433–1447, ed. by ANNIE I. DUNLOP–DAVID MACLAUCHAN, V: 1447–1471, ed. by JAMES KIRK–ROLAND J. TANNER–ANNIE I. DUNLOP, Glasgow, 1983, 1997 (angol nyelvű regesztákkal, kiemelve az elejére az ügýtípus megnevezése és a referendárius; eredeti formájú dátum, alatta minimalista jelzet).

¹⁵⁹ «Beatissime pater». *Documenti relativi alle diocesi del ducato Milano. I: „registra supplicationum” di Pio II (1458–1464)*, a cura di ELISABETTA CANOBBIO–BEATRICE DEL BO, Milano 2007 (erősen kivonatos közlés, a fontosabb elemek latin feltüntetésével); *Suppliche al pontefice. Diocesi di Trento*.

kihagyásokkal.¹⁶⁰ Magyar viszonylatban BOSSÁNYI ÁRPÁD kétkötetes, az avignoni pápaság idejére kiterjedő (1342–1394) okmánytára említendő, igaz a szöveggözlés sok helyen kihagyásos.¹⁶¹ Ugyanide sorolható egy jóval szűkebb idő- és tárgykörű kiadvány: a genovai egyházmegyéből V. Márton pápához (1417–1431) benyújtott kérvények kiadása, bár itt a közreadók a leggyakoribb formulás részeket kihagyva azokat egy külön összeállított formuláriumban közölték.¹⁶² A magyar vonatkozású késő középkori anyagból kérvényeket teljes szöveggel kötetekben, tanulmányokban is közzétettek, például JUHÁSZ KÁLMÁN,¹⁶³ illetve SZOVÁK KORNÉL.¹⁶⁴

¹⁶⁰ *Monumenta Portugaliae Vaticana*, I–IV, publ. por ANTÓNIO DOMINGUES DE SOUSA COSTA OFM, Roma–Porto–Montariol–Braga 1968–1970.

¹⁶¹ BOSSÁNYI ÁRPÁD (kiad.), *Regesta supplicationum. A pápai kérvénykönyvek magyar vonatkozású okmányai. Avignoni korszak*, I: VI. Kelemen pápa 1342–1352, II: VI. Ince pápa 1352–1362. V. Orbán pápa 1362–1370. VII. Kelemen ellenpápa 1378–1394, Budapest 1916–1918.

¹⁶² *Suppliche di Martino V. relative alla Liguria*, I: *Diocesi di Genova*, a cura di BARBARA NOGARA–DINO PUNCUH–ANTONIETTA RONCALLO, Atti della Società ligure di storia patria, N.S. XIII (1973), II: *Diocesi del Ponente*, a cura di DINO PUNCUH, uo. XVII (1977), fasc. II, 379–595.

¹⁶³ JUHÁSZ KÁLMÁN, *A csanádi püspökség története (1386–1434)*, Makó 1947, 128–143 (oklevéltár, 1423–1429 közötti darabok); Uő, *A csanádi püspökség története (1434–1500)*, Makó 1947 (közlés jegyzetekben, például 47–48, 16. j., 1456. okt. 12.); a két kötet összevont német változata: KOLOMAN JUHÁSZ, *Das Tschanad-Temesvarer Bistum im Spätmittelalter 1307–1552*, München–Paderborn–Wien, 1964 (közlés jegyzetekben); Uő, *Die Stifte der Tschanader Diözese im Mittelalter. Ein Beitrag zur Frühgeschichte und Kulturgeschichte des Banats*, Münster i. W. 1927, 218–296 (oklevéltár, például 234, n. XXIII, 249–250, n. XXVII, stb.). – Juhász saját bevezetői tanúsága szerint a FRAKNÓI VILMOS, illetve LUKSICS PÁL irathagyatékában található teljes szövegű szupplikációsmodelokat használta, vö. TUSOR PÉTER, *Magyar történeti kutatások a Vatikánban* (CVH I/10c.), Budapest–Róma 2004, CXXIX–CXX, CXXVII–CXXVIII.

¹⁶⁴ SZOVÁK KORNÉL, *Ilkusi (Bylica) Márton pápai bullái. Forrásgözlés a Vatikáni Levéltárból*, Magyarország és a Római Szentszék (források és távlatok). Tanulmányok Erdő bíboros tiszteletére (CVH I/8; szerk. Tumor Péter), Budapest–Róma 2012, 47 (8. sz., 1490. máj. 22.). Uő, *Diversa mundi climata perlustrare: Magyarok a késő középkori nagyvilágban*, Episcopus, archiabbas Benedictinus, historicus ecclesiae. Tanulmányok Várszegi Asztrik 70. születésnapjára (szerk. Somorjai Ádám OSB–Zombori István), Budapest 2016, 190–192 (1–2. sz., 1456. szept. 24., 1465. márc. 29.). Uő, „Partes Ungarie... satis occupate cum Turcis”. *A magyarországi török-kérdés a 15. századi pápai kérvénykönyvekben*, Magyarország és a Római Szentszék II: Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15; szerk. Tumor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás), Budapest–Róma 2017, 102–105 (1–3. sz., 1464. jan. 28., 1465. febr. 16., 1467. dec. 11.)

c) *A magyar kutatás helyzete*

Nem elhanyagolható kérdés, hogy hogyan áll a magyar vonatkozású szupplikációk összegyűjtése. Bár a regisztrumsorozat 14. századi részének anyagát BOSSÁNYI ÁRPÁD, a 15. század első felének (1417–1455), azaz V. Miklós pápa pontifikátusának végéig terjedő anyagrész köteteinek kérvényeit LUKCSICS PÁL közzétette,¹⁶⁵ az 1455 utáni időszak kérvényeinek feltárása azonban mindmáig csak részben történt meg.¹⁶⁶ A munka ugyanis szisztematikus: segédlet híján igen lassú, nem hoz gyors és látványos eredményeket, az anyag pedig roppant terjedelmes.

A 15. század második felének, a Hunyadi-kornak az anyaga ugyan már össze lett gyűjtve, de kiadása még nem történt meg. A III. Callixtus-kori (1455–1458) köteteket és a II. Pius pápa pontifikátusára (1458–1464) esők közül az 1461 májusáig (a pápa harmadik uralkodási évének majdnem a végéig) terjedő anyagrészt 1977-ben SZAKÁLY FERENC és részben ÉRSZEGI GÉZA gyűjtötte ki.¹⁶⁷ (Két III. Callixtus idejére eső, 1457. szept. 13-i erdélyi egyházmegyes kérvényt mutatványként még 1927-ben BRUNO KATTERBACH közölt.)¹⁶⁸ II. Pius pontifikátusának végét, illetve II. Pál (1464–1471) uralkodásának idejét utóbb, az ezredfordulón SZOVÁK KORNÉL nézte végig;

¹⁶⁵ LUKCSICS, *XV. századi pápák*, I, 47, n. 3. és 5. kérvény fényképen is tanulmányozható: DF 290881–290882. A kötetekben közölt dokumentumok teljes szövegű másolatai irathagyatékában a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ kéziratárában található. TUSOR, *Magyar történelmi kutatások*, CXXVII.

¹⁶⁶ Pontosabban XIII. Benedek avignoni ellenpápa kérvénykönyveit (ASV Reg. Suppl., vol. 82–104.) E. KOVÁCS PÉTER 1985–1986-ban végignézte, de nem talált bennük magyar vonatkozású kérvényt. MNL OL Kutatási jelentések, Olaszország, O-23, 7.

¹⁶⁷ SZOVÁK KORNÉL, *Gratiarum et misericordiarum fons. Bizánci emigránsok Itáliában, Honoris causa*. Tanulmányok Engel Pál emlékére (szerk. Neumann Tibor–Rácz György), Budapest–Piliscsaba 2009, 378, 4. j. szerint a Szakály által összegyűjtött magyar vonatkozású kérvényeket lemikrofilmelték és a MNL OL X 5033 törzsszámon, a 301175/3. sz. filmtekercsen kutathatók. ÉRSZEGI, *A Curia Romana*, 331. szerint is a teljes III. Callixtus-kori anyagrész (a Reg. Suppl., vol. 479–509.), feltárt, II. Pius pontifikátusa idejéből pedig az 510–539. számú kötetek, amelyekből ÉRSZEGI GÉZA 1977-es kutatási jelentése szerint ő maga az 534–539. köteteket nézte át. MNL OL Kutatási jelentések, Olaszország, O-11, 16.

¹⁶⁸ KATTERBACH, *Specimina*, Tab. XVIII; 14–15, n. 18. = ASV Reg. Suppl., vol. 504, fol. 48v: Nagykapusi Hofmeister Miklós küllői főesperes szupplikációja, alatta Ocho-i Máté *decretorum doctor*, erdélyi örkanonok, vikárius és szászorbói plébános kérvénye. Mindkettő javadalomhalmozás alóli felmentést kért. A személyekre lásd TONK, *Erdélyiek egyetemjárása*, 288, 1489. sz., 304, 1774. sz.

a talált kérvények kiadását is ő készíti elő.¹⁶⁹ A IV. Sixtus-kori (1471–1484) regisztrumköteteket CSUKOVITS ENIKŐ, a VIII. Ince-koriakat (1484–1492) RÁCZ GYÖRGY kutatta végig. E teljes anyagrészeket ugyancsak SZOVÁK KORNÉL rendezi sajtó alá.¹⁷⁰

A 15–16. század fordulójának és a 16. század elejének, tehát a Jagelló-kor időszakának szupplikációi ugyanakkor nagyobbbrészt feltáratlanok. A magyar kutatás történetének hányattatásait jól jelzi, hogy VI. Sándor pápa (1492–1503) kérvénykönyveit PÁSZTOR LAJOS még 1936–1938 között teljességgel végignézte, ahogy erről 1940-ben megjelent *A magyarság vallásos élete a Jagellók korában* című munkájának jegyzetei is tanúskodnak.¹⁷¹ Kézírtas jegyzéke, iratmásolatai azonban SZOVÁK KORNÉL tájékoztatása szerint hagyatékában nincsenek meg, így a feladatot sajnos újból el kell végezni. Ezt SZOVÁK KORNÉL már megkezdte, a pontifikátus nagyjából első három évének (1492–1495) anyagát már végignézte.

A korszak végének, VII. Kelemen (1523–1534) pontifikátusának köteteit TÓTH PÉTER ugyan már részben, 1525 novemberéig jegyzékelté,¹⁷² de a köztetes időszak – leszámítva a most publikált darabokat – gyakorlatilag hiányzik. (Igaz, DRESKA GÁBOR Bakócz Tamás pályáját kutatva a II. Gyula [1503–1513] pápaságának időszakát még korábban elkezdte nézni, munkája, bár nem szisztematikus igénnyel, itt is nagyjából az első három uralkodási év anyagát, az 1503–1506 közötti időszakot érintette.)¹⁷³ Az 1490-es évek első felétől egészen 1522-ig, az említett VI. Sándor pápasága mellett III. Pius (1503), II. Gyula (1503–1513) és X. Leó (1513–1521) uralkodását felölelő idő-

¹⁶⁹ Köszönöm SZOVÁK KORNÉL szíves szóbeli felvilágosítását! Vö. PÉTERFI BENEC, *Mátyás király és Árpád-házi Szent Margit*, Az első 300 év Magyarországon és Európában. A Domonkos-rend a középkorban (szerk. Csurgai-Horváth József), Székesfehérvár 2017, 190, 54. j.

¹⁷⁰ TUSOR, *Magyar történeti kutatások*, CII–CIII; TUSOR, *Fejedelmi forrásközlés*, 107. CSUKOVITS, SZOVÁK és RÁCZ kutatásait a *Pásztor Lajos Ösztöndíj* keretében végezte, és a feltáró munkát akkor BORSA IVÁN fogta össze. – CSUKOVITS ENIKŐ anyagrészének digitális fényképfelvételei másolatban FEDELES TAMÁSNÁL és LAKATOS BÁLINTNÁL is megtalálhatók.

¹⁷¹ TUSOR, *Magyar történeti kutatások*, LXXXVII, vö. CXVIII, 4. j. PÁSZTOR LAJOS, *A magyarság vallásos élete a Jagellók korában*, Budapest 1940, 36, 1. j., 50, 3. j., 63, 1. j., 96, 1. j., 116, 1. j., 137, 3. j. Az e helyeken található forrásjelzeteket SZOVÁK KORNÉL újból kikérte, és lemásoltatta. Köszönöm szíves szóbeli felvilágosítását!

¹⁷² Köszönöm TÓTH PÉTER még 2008-ban adott szíves levélbéli felvilágosítását.

¹⁷³ Köszönöm DRESKA GÁBOR valamint SZOVÁK KORNÉL szíves levélbéli, illetve szóbeli felvilágosítását!

szak magyar vonatkozású szupplikációit tehát még nem ismerjük. Igaz, mutatóba már tudunk II. Gyula,¹⁷⁴ illetve X. Leó pontifikátusa idejéből, 1503-ból, 1512-ből és 1514-ből néhány kérvényről,¹⁷⁵ de az átnézendő kötetek száma még mindig legalább 800-900-ra tehető. A megkezdett gyűjtések és egyéni erőfeszítések elakadása is jól mutatja, hogy a feladatot mindenképpen csak szisztematikus módon, szervezett keretek között, csoportmunkaként lehet teljesíteni. Csak így remélhetjük valamikor az összes középkori magyar vonatkozású szupplikáció előkerülését és publikálását.

¹⁷⁴ 2010-ben, vatikáni kutatásaimmal egyidejűleg BÁCSATYAI DÁNIEL (újból) átnézte II. Gyula időszakának legelső kötetét, amelyben egyetlen magyar vonatkozást talált (Reg. Suppl., vol. 1172, fol. 31v–32r). PÁSZTOR LAJOS legalább a pontifikátus 9. évét (1511–1512) minden bizonnyal végignézte, könyvének hivatkozásai szerint: *A magyarság vallásos élete*, 96, 1. j. (Reg. Suppl., vol. 1396, fol. 188r [1512. okt.]), 145, 1. j. (Reg. Suppl., vol. 1389, fol. 68r [1512. jún.]), 167, 1. j. (Reg. Suppl., vol. 1382, fol. 51r [1512. márc.]).

¹⁷⁵ Az 1514. évi darabokat még a Dózsa-évfordulóhoz kapcsolódó kutatások során SOLYMOSSI LÁSZLÓ tárta fel 1977-ben. MNL OL Kutatási jelentések, Olaszország, O-12, 4. (Reg. Suppl., vol. 1463–1468.), ezt jelzi ÉRSZEGI, *A Curia Romana*, 331. is. Mikrofilmen kutathatók a MNL OL X 5033 törzsszámon, a 30111. sz. filmtekercsen. Jelzeteik tételesen: ASV Reg. Suppl., vol. 1463, fol. 46r, vol. 1464, fol. 94v, vol. 1465, fol. 119v, 228v–229r, 252r, vol. 1466, fol. 237v, 317v, 107v–108r, vol. 1468, fol. 290v–291r. Köszönöm PÉTERFI BENCE szíves tájékoztatását és segítségét! – A X. Leó-kori regisztrumokban szűrőpróba-szerűen DRESKA GÁBOR is kutatott, ugyancsak Bakócz Tamás pályájához kapcsolódóan. Köszönöm szíves levélbeli felvilágosítását!

IV.

AZ ÖSSZEGYŰJTÖTT VI. ADORJÁN-KORI SZUPPLIKÁCIÓK BEMUTATÁSA

VI. Adorján pápa rövid, másfél éves pontifikátusára (1522–1523) összesen harminckilenc fennmaradt kötet esik, az 1755–1793. számúak.¹⁷⁶ Az elfogadott kérvények regisztrációja 1522. szeptember 1-jével indul, egy hónapra átlagosan három kötet jut (októberre öt, novemberre és 1523. áprilisa négy, míg 1522. szeptemberre és 1523. augusztusra csak két kötet). A legelső kötetben a távollétében megválasztott, de Rómába még meg nem érkezett, és meg nem koronázott pápához Spanyolországban, illetve út közben benyújtott kérvényeket is találunk; ezeket az itt közölt anyagban egy Albisi Bernát halberstadti oltárjavadalmával kapcsolatos kérvény képviseli 1522 júniusából (1. sz.). A sorozat három utolsó kötete 1523 szeptemberéből hiányzik. A pápa szeptember 14-én hunyt el, tehát második uralkodási éve éppen csak megkezdődött – a neve alatt fennmaradt utolsó, jelenleg 1793. számot viselő kötet regisztrációs időköre már a halála utáni eltelt hét után, szeptember 22-vel zárul. A közölt anyagban az utolsó magyar vonatkozású kérvények elfogadásának dátuma 1523. augusztus 20. (63–66. sz.); az augusztus legvégén–szeptember legelején kérvényezőik szupplikációi tehát nem maradtak korunkra.

A fennmaradt kötetek viszonylag jó állapotúak. Kisebb sérüléseket, szakadásokat, tintafoltokat leszámítva csak az 1769. számú, 1523. januári kérvényeket tartalmazó regisztrumkötet károsodott komolyabban: széle penészes, elmállott. Ezért állományvédelmi okokból nem kutatható, de 2012. december 19-én tévedésből kiadták nekem, így szerencsére az első másfél ívfüzetet végig tudtam nézni. Restaurálását, illetve digitalizálását követően ezért e kötet újbóli átnézése javasolt, annak reményében, hogy a 27. folió

¹⁷⁶ KATTERBACH, *Inventario*, 96–97.

rektó oldalán talált magyar vonatkozású kérvény mellett (10. sz.) esetleg továbbiakat is tartalmaz.

Az összegyűjtött magyar vonatkozású források túlnyomó része a Magyar Királyság területére eső, a magyarországi egyházszervezetbe, az esztergomi vagy a kalocsai egyháztartományba tartozó egyházmegyékhez kapcsolódó személyekre vonatkozik. A szervezeten kívül különálló dalmáciai egyházmegyékkel kapcsolatos anyagot, annál is inkább, mivel a terület ekkor már egy bő évszázada nem a magyar király fennhatósága alatt állt, hanem Velencéhez tartozott, nem gyűjtöttem ki. Magyar vonatkozású adatnak tekintetem azonban, ha a kérvényben magyar vagy magyarországi illetőségű, azaz a Magyar Királyságban birtokkal vagy egyházi javadalommal rendelkező személy szerepel. Ez a néhány darab tartalmi hungarikának tekinthető.

A különböző forráskiadványok lapozgatása alapján bárkinek könnyen az a benyomása támadhat, hogy a magyar kérvények is csak úgy hemzsegnék a regisztrumkötetekben. Ez koránt sincs így: a 16. század elején is a francia, hispániai, itáliai és angliai egyházmegyékből, illetve a Szent Római Birodalom nyugati, délnyugati feléből kérvényezőik szupplikációi teszik ki az egész anyag háromnegyedét. A közép-európai térségből leggyakrabban a lengyel egyházmegyék (Krakkó, Gniezno, Płock, stb.) fordulnak elő kötetenként átlagosan nagyjából tíz–tizenöt, utánuk az osztrákok és bajorok (Salzburg, Passau, Bécs, stb.) négy–öt kérvénnyel. Csehországi egyházmegyék nagyon ritkán szerepelnek (talán a sziléziai Boroszlót leszámítva) és érdekes módon a dalmáciai térség is kevés esetben jelenik meg.¹⁷⁷

A magyar ügyekből kötetenként átlagosan egy–kettő fordul elő, de ezek eloszlása is egyenetlen. (Lásd a közölt kérvények jelzet-konkordanciáját!) Nem tartalmaz magyar vonatkozású kérvényt a fennmaradt kötetek több, mint egyharmada: az 1756., 1758–61., 1763., 1765., 1767–1768., 1771–1772., 1784., 1786. és 1793. számú kötet, míg az 1776. kötetben tíz, az 1777-ben hat, az 1778-ban öt, 1789-ben négy, az 1791. kötetben hét ügy is szerepel. Ez utóbbiakban a magyar vonatkozású kérvények koncentráltan, csoportosan

¹⁷⁷ Az alább említett papszentelési bejegyzésekben említett személyek származási megoszlásáról hasonló képet vázol FEDELES TAMÁS, *Magyar klerikusszentelések Rómában a bitűjtés kezdetén (1516–1523)*, Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században (szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár), Pécs 2017, 74–75. Köszönöm FEDELES TAMÁSNAK, hogy munkáját még kéziratos formában megosztotta velem.

bukkannak fel, például az 1791. kötet 6. és 8. füzetében két erdélyi, illetve négy zágrábi egyházmegyes ügy egymás mellett (az 59–60. és 63–66. számú kérvények a 117^rv és 151^r–152^r oldalakon).

A harminckilenc kötet átnézése révén összesen hatvanhat magyar vonatkozású kérvényt tártam fel. Ezeken kívül még további hat olyan adatra bukkantam, amelynek magyar vonatkozása erősen kérdéses. Mivel a hungarika-kutatásnak ezeket is regisztrálnia kell, röviden e helyütt sorolom fel őket. Közülük a kasztíliai, ávilai egyházmegyes (*1–2. sz.), a venetói, concordiai egyházmegyes (*3. sz.), illetve a szent római birodalmi, bázeli egyházmegyes (*5. sz.) kérvényező esetében a nevükön kívül más nem utal esetleges magyar származásukra, kötődésükre. Philippus de Senis vagyis Filippo Sergardi esetében (*4., *6. sz.) viszont a magyar egyháztörténetben Sienai Zergardi Fülöp néven is ismert pápai kúriai javadalomhalmozó klerikusról van szó, aki egyebek mellett ez idő tájt esztergomi, győri és pécsi kanonoki javadalommal bírt, és akivel az esztergomi székeskáptalan 1512 óta az esztergomi Nagyboldogasszony-kápolna javadalmai miatt is pereskedett, egészen 1529-ig.¹⁷⁸ A kérvénykönyvekben újonnan talált ügyei azonban magyarországi szereplésével nem állnak kapcsolatban.¹⁷⁹ Az adatok sorrendje: dátum, jelzet, egyházmegye, ügytípus, kérvényező, javadalom:

*1. Róma, 1522. október 11. (*Datum Rome, apud Sanctum Petrum, V. Idus Octobris anno I.*), ASV Reg. Suppl., vol. 1758, fol. 235^v–236^r: *Astoricen. Cessio. Aluarus in Elendez de Hungria, familiaris continuus commensalis, clericus Abulen.; duae perpetuae cappellaniae in cathedrali Astoricen.*

¹⁷⁸ Kúriai pályájára: THOMAS FRENZ tévesen két személynek tekintette (és a RORC adatbázisa szerint tekinti) Philippus de Senis és Philippus de Sergardis néven, lásd *Die Kanzlei*, 435, n. 1984–1985; RORC, *Cospectus generalis personarum alphabeticus*, littera P, ugyanezek a nevenek; ezért az életrajzi adatok összevonandók. 1522/23-ban *secretarius* (1502–1534 között), illetve *clericus camere* (1504–1526 között, ezen belül *decanus camere apostolice* 1523. aug. 31.–sept. 14. közötti idő mellett a *4. sz. tanúsága szerint már ez év februárjától). Életére, hazai pályájára: KÖBLÖS JÓZSEF, *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában. A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan adattárával* (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 12), Budapest 1994, 438–439, 183. sz.; FEDELES TAMÁS, *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)* (Tanulmányok Pécs történetéből 17), Pécs 2005, 442; KÖRMENDY, *A jogtudó magyar értelmiség*, 22; újabban legrészletesebben NEMES GÁBOR, *Magyarország kapcsolatai az Apostoli Szentszékekkel (1523–1526)*, Sz 149 (2015) 492–493.

¹⁷⁹ Ugyancsak az ő javára mondanak le egy milánói egyházmegyei kanonokságról. Reg. Suppl., vol. 1778, fol. 123^rv. *Mediolan. Surrogatio. Canoniatum S. Iob. Bapt. de Modetia, resignatio.*

*2. Róma, 1522. október 11. (*Datum Rome, apud Sanctum Petrum, V. Idus Octobris anno I.*), ASV Reg. Suppl., vol. 1760, fol. 160r. *Abulen. Per obitum. Motu proprio Alvaro Melendez de Hungria, clerico Abulen., parochialis ecclesia loci de Mugnoalbo, Abulen. dioc.*

*3. Róma, 1523. január 2. (*Datum Rome, apud Sanctum Petrum, IV. Nonas Ianuarii anno I.*), ASV Reg. Suppl., vol. 1769, fol. 1rv. *Concordien. Resignatio. Iacobus de Hungariis canonicus Concordien.*

*4. Róma, 1523. február 18. (*Datum Rome, apud Sanctum Petrum, XII. Kalendas Martii anno I.*), ASV Reg. Suppl., vol. 1773, fol. 191v–192r. *C. sive sine dioc. Prorogatio. Philippus de Senis camere apostolice decanus, sanctitatis vestre familiaris continuus commensalis; archipresbyteratum ecclesie collegiate Cancupire N. dioc. seu parrochiale ecclesiam..., quam Angelus de Bonifrinis indelato possidet.*

*5. Róma, 1523. március 27. (*Datum Rome, apud Sanctum Petrum, VI. Kalendas Aprilis anno I.*), ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 155v. *Basilien. De promovendo. Gregorius Wnger cler. Basilien., perpetuus cappellanus ad altare Sancte Catherine in ecclesia Sancti Petri dicte civitatis – A magyar papszentelési kérvények után közvetlenül szerepel.*

*6. Róma, 1523. május 29. (*Datum Rome, apud Sanctum Petrum, IV. Kalendas Iunii anno I.*), ASV Reg. Suppl., vol. 1784, fol. 276v. *Maceraten. Per devolutum. Magister Phylippus de Sagardis de Senis, prothonotarius apostolicus ac camere apostolice clericus et familiaris vestre; S. Leonardi in parrochia S. Salvatoris et alia perpetua capellania ad fontis Blanche in cathedrali Maceraten. ecclesiis sita altaria.*

a) A jóváhagyott magyar vonatkozású kérvények időbeli eloszlása

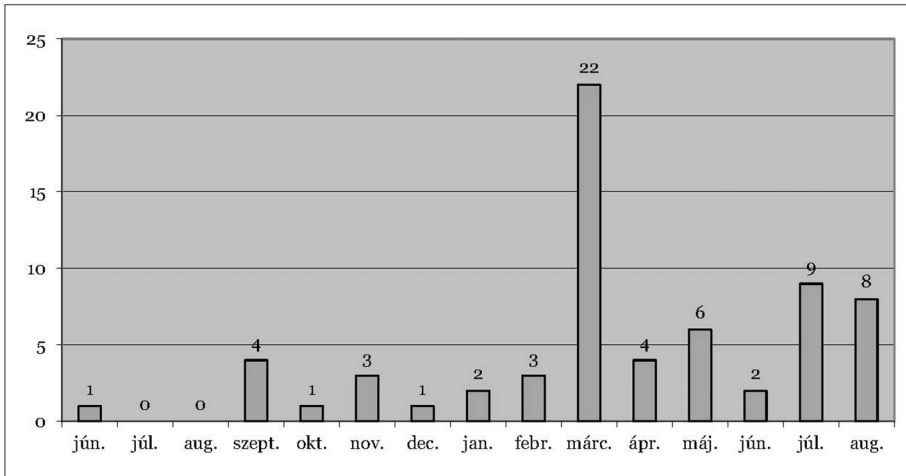
A távollétében, 1522 januárjában megválasztott VI. Adorján pápa csak augusztus végén vonult be Rómába és augusztus 31-én koronázták meg. Bár a hispániai és németalföldi egyházmegyes klerikusok már elindulása előtt, illetve útközben is nyújtottak be hozzá kérvényeket,¹⁸⁰ a közép-európai térségbeli kérvényezőik megvárták, amíg a pápai hivatalok működése beindul. Ráadásul amíg megkoronázásának híre Magyarországra is eljutott, már ősz lett, így a tél közeledtével eleve kevesebben kelhettek útnak az Örök Városba. Az összesen hatvanhat elfogadott magyar kérvény egy bő év (1522. szeptember 1–1523. szeptember 14.) alatt nem nagyon sok, de figyelembe véve a fentebb említett pápai távollétet, illetve a pontifikátus rövidségét, nem is olyan kevés.¹⁸¹

¹⁸⁰ Akár a tengeren hajózva is: Reg. Suppl., vol. 1755, fol. 36rv: motu proprio kérvény, kelte: *Datum in mari, prope Portum Liburnii, Pisan. dioc., nono Kal. Septembris anno I.* (1522. aug. 24.).

¹⁸¹ Vö. ERDÉLYI GABRIELLA, A „*Sacra Poenitentiaria Apostolica*” hivatala és magyar kérvényei a 15–16. században, 2. közl. LK 76 (2005) 87, 2. ábra: az 1522–1523. években a Penitenciáriához benyújtott kérvények száma, ha jól olvasom le a diagramot, 30–50 körüli, tehát nagyságrendileg azonos mértékű.

Az elfogadott kérvények időbeli eloszlása viszont igen egyenetlen: az anyag egyharmada 1523. márciusra koncentrálódik, míg a többi hónapban ehhez képest minimális; egyedül az 1523. július–augusztus hónapokban van valamivel több.

Az elfogadott kérvények havi megoszlása (1522–1523)

A pápa megkoronázása és Itáliába érkezése előttről mindössze egy 1522. júniusi magyar vonatkozású szupplikáció került elő, de ezt csak jóval később, 1523. február–március fordulóján regisztrálták (1. sz.). A 1522. év nyári hónapjaiból nincs magyar kérvényünk. Szeptemberben négy, októberben egy, novemberben három, decemberben egy, januárban két elfogadott kérvényt szignáltak. Ezután márciusban huszonnégy elfogadott kérvényt, majd áprilisban újból jóval kevesebbet, négyet, májusban hatot, júniusban kettőt, júliusban kilencet, végül augusztusban nyolcat (a szeptemberiek elveszek). Egyes hónapok részesedését – eltekintve a márciustól – kis mértékben megnöveli, hogy azonos vagy egymás utáni napokon szignáltak nyilvánvalóan egyidejűleg benyújtott kérvényeket. Így november 12-én két, a zágrábi egyházmegye császári vikáriusától fellebbezett ügy újratárgyalási kérelmét (7–8. sz.), 1523. május 29-én három erdélyi szász peres ügy ugyancsak újratárgyalási kérelmét Nagyszebenből (45–47. sz.), szintén májusban, a hónap elején 1-jén és 2-án két, domonkos rendházak által benyújtott peres ügyre vonatkozó szupplikációt (42–43. sz.), július 3-án a Frangepán Bernardin és

családja, valamint Korbáviai (Torquatus) János bán küldötte részéről különböző tárgyban benyújtott öt szupplikációt (50–54. sz.), illetve augusztus 18–20-án a zágrábi egyházmegyében folyó egyházi bírósági ügyek tárgyában szintén öt kérvényt (63–66. sz.).

A két „sűrűsödési időszak” kétségtelenül az 1523 márciusának vége (március 20–23. és 26–31., ez évben a nagyböjt ötödik hete, *Iudica me*-vasárnap környéke, illetve a nagyhét eleje, virágvasárnap, nagyhétfő és nagykedd napjai), illetve szerényebb mennyiségben ugyanezen év július vége–augusztus vége (nyár, aratási idő; Szent Jakab apostol ünnepe, valamint Nagyboldogasszony, illetve Szent István király napjának környéke). E két időszak ugyanakkor élesen elválik az ügytípusok szempontjából: a vizsgált esetek közül húsvét előtt túlnyomó részt pappá szentelésüket helyben kérvényező klerikusok, július–augusztusban viszont kizárólag perújrafelvételt, kivizsgálást kérők szupplikáltak a pápai kúriában. Utóbbi egybevághat a magyarországi egyházi bíróságokon szokásos nyári törvénykezési szünet idejével (igaz, ugyanilyen szünet volt a húsvéti időszak is, de ez utóbbi a papszentelés szempontjából nem volt fontos).¹⁸²

b) *A rubrikák fajtái, ügytípusok, kimeneti irattípusok*

Az összegyűjtött hatvanhat tételt a regisztrációkor összesen mindössze tizenhat ügytípusba sorolták. Ennyi különböző kulcsszót találunk ugyanis a regisztrummásolatok szövege mellett a margón. Az alábbi betűrendes felsorolásból látható, hogy egy adott ügytípus hány darabbal van képviselve, ezek a közölt források közül mely tételek, és hogy az adott ügytípust a pápa szignálta-e (*fiat*), vagy a *referendarius domesticus* azaz a Szignatúra prefektusa (*concessum*). Az érthetőség kedvéért az ügytípus megnevezését a latin név mellett magyarul is megadom.

- *accolitatus* (pápai akolitusság) – 1 db (16. sz.); *fiat*
- *cessio* (javadalom átengedése) – 2 db (1., 44. sz.); *concessum*
- *commissio* (vizsgálati megbízás) – 5 db (4., 5., 28., 55., 56. sz.); *concessum*
- *commissio per breve* (vizsgálati megbízás bréve útján) – 21 db (2., 7., 8., 17., 18., 36., 39., 40., 41., 42., 43., 45., 46., 47., 59., 60., 62., 63., 64., 65., 66.); *concessum*
- *confirmatio* (megerősítés) – 1 db (27. sz.); *fiat*

¹⁸² C. TÓTH NORBERT–LAKATOS BÁLINT–MIKÓ GÁBOR, *A pozsonyi prépost és a káptalan viszálya (1421–1425). A szentszéki bíráskodás Magyarországon – a pozsonyi káptalan szervezete és működése a XV. század elején*, Budapest, 2014, 81–82, 83, 88, 91.

- *confirmatio concordie* (megállapodás megerősítése) – 1 db (13. sz.); *fiat*
- *de promovendo* (papszentelés, magasabb egyházi rendek felvétele) – 22 db (3., 12., 14., 15., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 37., 57., 58. sz.); *concessum*
- *dispensatio* (felmentés) – 1 db (38. sz.); *concessum*
- *exemptio* (mentesség) – 1 db (50. sz.); *fiat*
- *facultas* (felhatalmazás) – 1 db (11. sz.); *concessum*
- *indulgentia* (búcsú) – 1 db (52. sz.); *fiat*
- *indultum* (engedély, kegyintézkedés) – 2 db (51., 53. sz.); *fiat*
- *per obitum* (halálozással megüresedett javadalom) – 4 db (6., 9., 10., 61.sz.); *fiat*
- *per privationem* (megfosztással megüresedett javadalom) – 1 db (54. sz.); *fiat*
- *per translationem* (áthelyezéssel megüresedett javadalom) – 1 db (49. sz.); *fiat*
- *renovatio* (megújítás) – 1 db (48. sz.); *fiat*

A felsorolásból jól látható, hogy az egyházi bírósági perek újratárgyalását, helybeli bírák általi kivizsgálását kérő *commissió*s és a papszentelést kérő promoteálásos kérvények adják a talált magyar anyag kétharmadát.¹⁸³ Bár a regisztrumkönyvekben megkülönböztették a *commissio* és a *commissio per breve* esetét, az egyszerű *commissió*s kérvények mindegyike bréve kiállítását kérte, így ha egybeszámolhatjuk a két kategóriát, a *commissió*k kerülnek az első helyre, összesen huszonhat esettel. A *commissio* ügýtípusáról ehelyütt ismételten megjegyzendő, hogy azon esetekben, amelyekben a kérvényező delegált bírók által római kivizsgálást kérte (*commissio in Curia*), a kérvényt mint *de iusititia*-ügyet nem is regisztrálták, hanem a kúriai bíróságokhoz tették át. De amelyek helybeli, *in partibus* bírók kiküldetését kérték (*concessum, quod committatur in partibus*), kegyosztó, azaz *de gratia*-ügynek számítottak, így is kezelték őket. E kérvényeket már a 14. században is az alkancellár szignálta, nem a pápa.¹⁸⁴

¹⁸³ Mindez rímel ERDÉLYI GABRIELLÁNAK a Penitenciáriához benyújtott magyar kérvények ügýtípusairól tett megállapításával, ugyanis abban értelemszerűen a *commissió*s ügyek nem fordulnak elő (hiszen ez nem a Penitenciária hatáskörébe tartozott), és a papszentelési kérvények száma is jóval kisebb, kevesebb mint az ügyek negyede. A papszentelési ügyek esetében az itt közölt anyagban viszont értelemszerűen nem fordulnak elő azok az esetek, amikor a szentelést kérő valamilyen irregularitas alóli felmentését is kéri egyúttal, hiszen ez a korszakban már egyértelműen a Penitenciária elé tartozott. Ott a súlyos vétkek elkövetéséről tett, kiközösítéssel járó ügyekben benyújtott kérvények váltak dominánssá. ERDÉLYI, A „*Sacra Poenitentiaria Apostolica*”, II, 83–84, 91.

¹⁸⁴ BRESSLAU, *Handbuch*, II/1, 18–19, 21; SCHMITZ KALLENBERG, *Practica*, XIX, n. 2; RICHARD PUZA, *Signatura iustitiae und commissio. Ein Beitrag zum Prozeßgang an der römischen Kurie in der Neuzeit*, Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Kanonistische Abt. 95 (1978) 100–105.

A többi kategória jóval ritkábban fordul elő az összegyűjtött anyagban: négy halálózással (*per obitum*) megüresedett javadalmi ügy, két kegyengedély, *indultum* (mindkettő horvátországi, a Frangepán családhoz kötődik), két javadalomátengedés, *cessio* (mindkettő külföldi javadalommal kapcsolatos tartalmi hungarika). Az ügýtípusok zöme egyetlen esetben fordul csak elő. Ez a meglehetősen homogén összkép – például a 16. századi trentói egyházmegye kérvények kilencvenöt különböző ügýtípusához képest, ahol sokkal nagyobb például a javadalomügyek, illetve az engedélyek és megerősítések száma¹⁸⁵ – nagy valószínűséggel nem annyira a rövid időszaknak, hanem talán inkább a magyarországi kérvényezők jogállásának, stratégiájának, illetve a magyarországi egyházi bíróságok helyi munkájának tudható be.

A *fiat*-, illetve *concessum*-szignálások száma tizennégy, illetve ötvenkettő. Ez az aránytalanság érthető, mivel mind a nagy számú vizsgálati megbízás, *commissio*, mind a számos promoteálás, kisebb jelentőségű ügyek lévén az utóbbi szignálást viselik magukon. Nem meglepő, hogy *fiat*-szignálást találunk az összes javadalomügyben (*per obitum*, *per privationem*, *per translationem*) benyújtott kérvényen, az összes búcsú-, kegyosztó, illetve jogokat megerősítő (*indulgentia*, *indultum*, *exemptio*, *renovatio*, *confirmatio*) ügyben, továbbá értelemszerűen minden *motu proprio* formában benyújtott kérvényen (9., 16., 49., 61. sz., ezek között kettő halálózással megüresedett javadalom ügye).

Ha az ügýtípusokat a referendáriusok szempontjából nézzük, egyrészt világos, hogy nem ügýtípus szerint kapták kézhez a kérvényeket, mivel semmi összefüggés nem mutatható ki a hét, anyagunkban szereplő referendárius és az ügýtípusok között, másrészt a hatvanhat kérvényből harminckét esetben nincs referendárius feltüntetve. Ez összecseng a trentói egyházmegye szupplikációit feldolgozó kutatók ugyanerre vonatkozó, hasonló arányokat észlelő megfigyelésével. A jelenséget azzal magyarázhatjuk, hogy egyes kérvényeket közvetlenül a Datáriához nyújtottak be (vagy esetleg párhuzamosan benyújtották a Penitenciáriához is), ezért már onnan kerültek a Szignatúra prefektusa vagy a pápa elé.¹⁸⁶ Nincs referendárius a „rendes ügymenetet kikerülő” *motu proprio* formában benyújtott ügyeknél, továbbá a *confirmatio*

¹⁸⁵ LUCA FAORO, *La rubrica, sintesi del contenuto*, Suppliche al pontefice. Diocesi di Trento, 71–73.

¹⁸⁶ MARIA ALBINA FEDERICO, *La supplica: procedura per l'approvazione e aspetti formali*, Suppliche al pontefice. Diocesi di Trento, 32. (Az esetek 1/4-ében nincs.)

concordiae, az *indulgentia*, a *per obitum* és *per translationem* rubrikával jelölt kérvények esetében – ezek is mind a pápa által szignált ügyek voltak. A két legnagyobb ügýtípusnál, a vizsgálati megbízást, perújratárgyalást kérő, valamint a papszentelési kérvényeknél vegyes a kép: az esetek jelentős részében – a *commissió*s esetek 38%-ában, a papszentelésiek 82%-ában – nincs referendárius, a többi maradék esetben viszont szerepel.¹⁸⁷ Ügýtípustól függetlenül bizonyos kérvénymásolatoknál a referendárius hiányát az írnok vízszintes egyszeres, illetve vízszintes vagy enyhén ferde dupla vonallal jelölte meg, ami arra is utalhat, hogy a rendes ügymenet szerint szerepelnie kellett volna referendáriusnak.¹⁸⁸ Hogy a jelenséget inkább mégiscsak az egyes írnokok rendszeretetének kell tulajdonítanunk, mutatja, hogy olyan ügyeknél is előfordulhat efféle jelölés, ahol ez szükségtelen lett volna: a Brodarics István magyar királyi követ javára szóló, és per tárgyát képező esztergomi éneklőkanonokságot és a Szent Margit-oltár oltárigazgatóságát adó *motu proprio* formájú kérvénynél a szövegtest fölött, a referendárius neve helyét négy ponttal jelölték.¹⁸⁹

Az ügýtípusok és a kiállítandó irattípusok összefüggéseit is érdemes szemügyre vennünk. Irattípus szempontjából *motu proprio* formájú kérvény az egyetlen *accolitatus*, felerészben a *per obitum*-javadalomügyek, és az egy szál *per translationem* javadalmi kérvény (49. sz., ami azért is érdekes, mert nem *motu proprio* formában nyújtották be, mégis akként szignálta a pápa). A 66 gyűjtött kérvényből 31 esetben kérték bréve kiállítását. Ilyen az összes *commissió*s szupplikáció. A kért bréve típus szerint szinte kizárólag a szupplikációt magában foglaló azaz azt átíró, annak végrehajtására utasító *breve supplicatione introclusa*; a másik típus, a *breve extensum* kérése elvétve fordul elő (illetve az előbbi említésének hiányában kell erre gondolnunk), két *commissio* esetében (55–56. sz.) pedig a klauzulák között az szerepel,

¹⁸⁷ Nincs referendárius feltüntetve: *commissio* (három esetben az ötből) – 28., 55., 56. sz.; *commissio per breve* (hét esetben a huszonegyből) – 2., 17., 36., 37., 39., 40., 65. sz.; *de promovendo* (tizennyolc esetben a huszonkettőből) – 15., 19–26., 29–32., 34., 35., 37., 57., 58. sz.

¹⁸⁸ Egyszeres vízszintes vonallal: 17. (*commissio per breve*), 19–20., 23–26. (*de promovendo*), 28. (*commissio*), 31–32., 35. (*de promovendo*), 36. (*commissio per breve*), 37. (*de promovendo*). Dupla vízszintes vagy enyhén ferde vonallal: 6. (*per obitum*), 15. (*de promovendo*), 29–30., 34. (*de promovendo*), 39–40. (*commissio per breve*), 49. (*per translationem*); a jelölés rácsúszott a szöveg első sorára; a szignálás *motu proprio* történt, 52. (*indulgentia*), 57–58. (*de promovendo*, utóbbinál a jelölés 2-es szerű).

¹⁸⁹ 9. sz. (ASV, Reg. Suppl., vol. 1766, fol. 249v).

hogy a kérvényező tetszése szerint illet vagy olyat (továbbá az előbbi kérvényben ezek mellett *per audientiam litterarum contradictarum* menő brévét)¹⁹⁰ kér.

A papszentelést kérvényezők az esetek legnagyobb részében, tizennyolc esetben *sola signatura* kérvényt nyújtottak be, függetlenül attól, hogy csoportosan kérelmeztek-e vagy sem (14., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 37., 57. sz.),¹⁹¹ és csak négy esetben kérték brève kiállítását (3., 12., 15., 58. sz.). E négy eset kérelmezője mind egy-egy olyan kanonok volt, aki nem járt személyesen Rómában. Közülük Kamonci Balázs bodrogi főesperes és kalocsa-bácsi kanonok szupplikációjának (3. sz.) klauzulájában *sola signatura* kiállítását kérte abban az esetben, ha mégis Rómában tartózkodna.

A kimenő iratok, kiállított oklevelek közül kevésnek maradt nyoma. Az általam talált egyetlen ügy, amelyben a szupplikáció alapján kiállított eredeti pápai bullák fennmaradtak, Girolamo Balbi pozsonyi prépost és káptalanja közötti egyezség megerősítésével kapcsolatos. A kiállított bullák a szignált szupplikáció dátumát viselik, viszont ez esetben a bullának éppen a bullaregisztrumbeli szövegmásolata nem maradt fenn.¹⁹² Regisztrumbeli másolatból ismert viszont a Kelbelczel (avagy Lembachi Kolparczer) Farkas pozsonyi kanonok pápai akolitusi kinevezéséről kiállított bulla, ami szintén a benyújtott, egyébként *motu proprio* formájú kérvény datálását veszi át (1523. március 1.; 16. sz.). Több bullaszövegről nincs tudomásom.

A harmincegy brève közül egyetlen eredeti sem maradt fenn. NEMES GÁBOR gyűjtéséből tizenhét esetben ismerjük viszont a kimenő brévének a tartalmát, három esetben a teljes szöveget (3., 15., 43. sz., ebből az első kettő papszentelési ügy), a többi esetben csak a keretszöveget, azaz a kérvényhez mellékelt, a végrehajtásra kijelölt személyeknek címzett parancsot (ezek mind *commissiós* kérvények ügyében keltek), amelyek mind a *Dataria Apostolica* levéltárában a *Brevia Lateranensia* nevű regisztrumsorozat 8. kötetében maradtak fenn.¹⁹³ A kimenő brève tizenhárom esetben hiányzik, továb-

¹⁹⁰ FRENZ, *Papsturkunden*, 37 (§ 37), 102 (§ 140).

¹⁹¹ Ebből tizenhárom csoportosan benyújtott, mégis *sola signaturás* kérvény: 20., 21., 23., 24., 25., 26., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., sz., ismételt kérvény: 20. = 24. sz.

¹⁹² 27. sz. Lásd LAKATOS BÁLINT, *VI. Adorján (Hadrianus) pápa (1522–1523) magyar vonatkozású bullái*, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica 138 (2015) 117–121 (nr. 3/a–3/b).

¹⁹³ NEMES GÁBOR, *Az Apostoli Szentszék és a Jagelló-kori Magyarország kapcsolata, különösen VII. Kelemen pápa idején (1523–1526)*, PhD-értkezés, Piliscsaba 2014, 63–66. A kimenő brévére

bi egy esetben egy későbbi, már VII. Kelemen által kiadott brévét ismerünk (Nicasius Reicherstorffer kérvénye ügyében, 59. sz.),¹⁹⁴ tehát összesen 14 esetben nincs további forrásunk, ez az esetek harmadát jelenti.

A kimenő bréve dátuma ritkán azonos a benyújtott szupplikáció keltezésével, de ezek a „fontos” és éppen ezért a bréveregisztrumba teljes szöveggel bemásolt esetekkel azonosak (a 3. és 15. számú papszentelési, a 43. számú a császmái domonkosoknak a zágrábi püspök elleni, kiközösítés alóli feloldást, illetve ennek visszavonását is kérő, vizsgálati megbízásért folyamodó szupplikáció ügyében). Az esetek többségében a bréve kelte későbbi a szupplikáció datálásánál, a különbség a vizsgált esetekben 6 és 15 nap közötti, átlagosan 10 (9,86) napnyi. Ennyi idő érthetően kellett a szignált szupplikáció regisztrálására kánonilag engedélyezett három napot is beleszámolva a regisztrált szupplikáció alapján a bréve megfogalmazására, tisztázására és kiállítására. A húsvéti ünnepek növelték meg például a 36. számú kérvény esetében a bréve kiállítását tizenegy napra, a 28. számú esetében tizenöt napra, míg az úrnapja játszhatott közre a 46. és 47. számú kérvények ügyében a bréve tíz nappal későbbi datálásában. A többi esetben azonban inkább az ügyforgalom mértéke tükröződik az egyébként mai szemmel is elfogadható mértékű átfutási időben.

A *sola signaturás* kérvények eredeti példányai közül egy sem maradt fenn. A *sola signaturánál* nem számított, hogy csoportosan kérvényezték-e, mert „oklevélhelyettesítő igazolás”-voltánál fogva csak az adott személyekhez kötődött. A papszentelési kérvények esetében azonban az ügyeknek a pápai kamara, a *Camera Apostolica* anyagában is maradt nyomuk. E hivatalban végezték ugyanis a helyben felszentelendő alkalmasságának vizsgálatát, vezették a pap- és püspökszentelések listáját és adták ki a felszentelésről

való utalást lásd az egyes források apparátusában. Itt köszönöm meg NEMES GÁBOR barátomnak, hogy a források fényképét is önzetlenül rendelkezésemre bocsátotta! A *Dataria Apostolica* (Dat. Ap.), *Brevia Lateranensia* (Brev. Lat.) vol. 8, fol. 685r oldalon 1523. máj. 20-i kelettel szerepel egy *breve supplicatione introclusa* keretszövege, amely esetében a hozzá tartozó kérvény hiányzik (vagy én magam nem gyűjtöttem fel, mivel esetleg a nem vizsgálható regisztrumkötetben szerepel vagy a megfelelő kötet semmisült meg): *Commissio cause etc. Pro Antonio Cheregono Strigoniensis, per Signaturam Concessum ut petitur, in presentia d(omini) n(ostris) pape L. Cardinalis Campegius et per breve supplicatione introclusa*. Az esztergomi vikáriusra, Nyási Demeterre bízza VI. Adorján pápa a kivizsgálást. A szupplikációt máj. 20. előtt nyújthatták be.

¹⁹⁴ NEMES, *Brevia Clementina*, 45, 42. sz. 1524. ápr. 23-i dátummal.

okleveles igazolást (*litterae formatae*) vagy sokkal ritkábban további szentelési megbízást (*mandata, litterae dimissoriae*). Ezek regisztrummásolatai a kamara *Libri Formatarum* elnevezésű, 1425–1524 közötti időkörből fennmaradt, de erősen hiányos sorozatában találhatók.¹⁹⁵ A VI. Adorján időszakára eső anyag egyes tételeit VLADIMÍR RÁBIK 2014-ben publikálta, a sorozatot magyar szempontból az 1516–1523 közötti időszakra FEDELES TAMÁS vizsgálta.¹⁹⁶ Adatai alátámasztják azt az észszerű eljárást, hogy a kérvényező pappá szentelésére nem a kérvényekben szereplő sorrendben, hanem logikusan a feladandó papi rendek minőségétől és számától függően szervezett csoportokban került sor. Bár nincs mindegyik szignált kérvényben szereplő kérvényezőre adat, többségüket tényleg felszentelték. A szignált kérvények dátumánál a pappá szentelési bejegyzés csak kettő–négy nappal későbbi – az 1523. március 29-én, virágvasárnap datált kérvények (33–34. sz.) esetében a szentelésre április 2-án, nagycsütörtökön került sor, míg a március 28-i kérvényező (31. sz.) már aznap, szombaton felvehették a papi rendeket.¹⁹⁷ Ez nem meglepő, hiszen a kérvényező eleve a kánonjogilag előírt időközök figyelmen kívül hagyásával kérték felszentelésüket.

c) Egyházmegyei (földrajzi) megoszlás

Bár a csupán másfél évre terjedő és nem statisztikai mennyiségű anyag önmagában nem alkalmas arra, hogy a Magyar Királyság területén fekvő egyházmegyéék római kérvényezési aktivitására általános következtetéseket levonjunk, mégis az itt közölt kérvényeket önmagukban egy pillanatszerű felvételnek tekinthetjük, amelyet további kutatási eredményekkel lehet szembevetni. Azt a magyar kutatásban más jellegű római anyagot: a római

¹⁹⁵ A 14 kötetből álló sorozatra és az ügymenetre lásd: LUDWIG SCHMITZ, *Die Libri Formatarum der Camera Apostolica*, RQ 8 (1894) 451–472. A köteteket 1918–1919-ben szállították át az Archivio di Stato di Romából a Vatikáni Titkos Levéltárba, ma is ott őrzik. – A papszentelések írásbeli vezetésére az esetleges visszaélések miatt volt szükség: ERDÉLYI GABRIELLA, *Szökött szerzetesek. Erőszak és fiatalok a késő középkorban*, Budapest 2011, 110.; a témára legújabban lásd FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 54–56, 63–64, 66–68, 70–73.

¹⁹⁶ VLADIMÍR RÁBIK (ed.), *Monumenta Vaticana Slovaciae*, IV: *Camera Apostolica*, 1: *Libri formatarum 1415–1524*, Tyrnavae–Romae 2014; FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*.

¹⁹⁷ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 93, 160. j. szerint a regisztrumbejegyzés időpontja a szentelés időpontját követő három napon belüli, de az általam vizsgált tételeknél a bejegyzésben szereplő dátum véleményem szerint a szentelés időpontjával azonos, márcsak azért is, mert a szentelési időpontnak volt kánoni jogérvénye.

Szentlélek-társulat beiratkozóit vizsgálva KUBINYI ANDRÁS és CSUKOVITS ENIKŐ, a Penitenciária kérvényezőit bemutatva ERDÉLYI GABRIELLA, illetve legutóbb eredményeikre is támaszkodva a győri egyházmegyéseket feltérképező NEMES GÁBOR is megállapították, hogy az egyes egyházmegyes kérvényezők száma, bár a személyi kapcsolatok és egyéni ügyintézés befolyásolják, de alapvetően mégiscsak az egyes egyházmegyék lakosságszámától, illetve ehhez kapcsolódóan területi nagyságától és lakosságának anyagi erejétől függhet.¹⁹⁸ Ezt kiindulópontul mindenképpen elfogadhatjuk, de a kép árnyalható.

A kérvények kúriai feldolgozásakor, illetve regisztrálásánál az egyházmegyei hovatartozás keresési-azonosítási szempontot jelentett; az anyag feltárásakor ma is az egyik legelső fogódzót jelenti a kérvényszövegek mellé a margóra írt betűjel. Az esetek többségében a kérvényező származási, illetve „szolgálati” egyházmegyéje (azaz a kért javadalom vagy kegy „cél”-egyházmegyéje) azonos, így csak egy betűjellet találunk. Ha a kettő különbözik vagy több különböző egyházmegyes kérvényező van, több betűjel is szerepelhet, de feltüntetésük nem következetes. Az itt közölt anyagon is megfigyelhető, hogy a betűjel időnként nem egyházmegyét, hanem annak valamilyen kisebb vagy külön egyházkormányzati egységét jelöli, például a zágrábi egyházmegye csázmái préposti vikáriusságát – *C(hasmensis)*, 2., 8. sz. – vagy az esztergomi egyházmegye pozsonyi prépostságát – *P(osoniensis)*, 27. sz., Esztergom említésével együtt – továbbá az erdélyi szász kérvényezők esetében a szebeni dékánuság területének megnevezésére az időszakunkban láthatóan elég következetesen használt és egyfajta helyi öntudatot tükröző „milkói” megjelölést – *M(ilkoviensis)*, 45., 46., 59. sz.¹⁹⁹ Ingadozó az erdélyi

¹⁹⁸ NEMES GÁBOR, *Győr egyházmegyeiek a késő középkori Rómában*, Magyarország és a római Szentszék. Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15; szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás), Budapest–Róma 2017, 129–132; KUBINYI ANDRÁS, *Magyarok a késő középkori Rómában*, Történelmi tanulmányok (Studia Miskolcinsula 3; szerk. Bessenyei József et al.), Miskolc 1999, 88, 91, I. tábla (egyházmegyék jövedelme); CSUKOVITS ENIKŐ, *Középkori magyar zarándokok* (História könyvtár. Monográfiák 20), Budapest 2003, 176–179, 213, 6/1–2. melléklet (népesség); ERDÉLYI, *A „Sacra Poenitentiaría Apostolica”*, II, 81–83 (lakosságszám, terület, gazdasági erő).

¹⁹⁹ Egy esetben (31. sz.) a papszentelést kérvényező Szentpéterhegyi Jakab milkói, a javadalom szászföldi, de esztergomi egyházmegyésként szerepel. A Magyar Királyság egyházmegyéinek egyházi különkormányzati területeire lásd C. TÓTH–LAKATOS–MIKÓ, *A pozsonyi prépost és a káptalan*, 18–19.

egyházmegye megnevezése és betűjele: *A(lbensis)*, *A(lbensis) T(ransilvanensis)* vagy *T(ransilvanensis)*. E következtetések abból adódnak, hogy a regisztrációkor automatikusan magának a kérvénynek a szövegében szereplő megnevezést, megjelölést vették át.

Az összegyűjtött anyagban megkülönböztettem a kérvényező „honos” egyházmegyéjét, illetve a kérvényben foglalt ügyben érintett „cél”-egyházmegyéjét. A csoportos kérvényeknél a több egyházmegyéjét mindegyik egyházmegyénél felvettem, de a kérvényező személyek számát, ha ugyanazon egyházmegyeiek, nem vettem figyelembe, mint ahogy nem vettem fel a csoportos papszentelési kérvényekben szereplő olyan külföldieket sem, akik csak külföldi egyházi javadalommal rendelkeztek. A „kérvényező” oszlopban szereplő számok ezek miatt tehát nem azonosak a kérvényező személyek számával. Az egyházmegyéket e „kérvényező” oszlop csökkenő rendjébe rendezve a sorrend a következő:

<i>Egyházmegye</i>	<i>Kérvényező</i>	<i>Cél (ügy)</i>
Zágráb ²⁰⁰	25	24
Pécs	10	8
Veszprém	9	6
Esztergom	8	10
Eger	7	5
Erdély	6	9
Milkó	5	5
Győr	3	4
Kalocsa-Bács ²⁰¹	3	2
Veglia ²⁰²	3	1
Várad	2	2
Korbávia/Modrus ²⁰³	1	3

²⁰⁰ Beleértve a császári prépostság említéseit (kilenc kérvény esetében).

²⁰¹ A külön kalocsai és külön bácsi ügyeket egybe számolva; a kérvényező két esetben bácsi (3., 23. sz.).

²⁰² A zárai egyháztartományba tartozó egyházmegye.

²⁰³ A korbáviai püspökség 1460-ban a védettebb Modrus városába költözött, ezért a 16. század elején már modrusi egyházmegyről beszélünk. *Cameralia Documenta Pontificia de*

Vác	1	2
ismeretlen ²⁰⁴	1	0
külföldi ²⁰⁵	4	4

Az előzőekben említett jellegzetességek után nem meglepő, hogy a magyarországi egyházmegyék részesevé is egyenlőtlen. Az első ránézésre világos, hogy kisebb eltérések ellenére az egyházmegyék szempontjából az oda-válói kérvényező és az oda vonatkozó kegyek, javadalmak száma azonos. A kérvényezés láthatólag érdemben nem függött a Rómától való földrajzi távolságtól. Ugyanakkor a sorrend a kutatás fenti, lakosságszámra vonatkozó állítását nem igazolja vissza teljes mértékben. A szignált ügyek és a kérvényekben szereplő személyek egyházmegyei hovatartozását tekintve egyaránt toronymagasan a zágrábi egyházmegye vezet, amely valóban a népes szlavóniai térséget fedte le. A mezőny felső harmadában, de Zágrábtól messze elmaradva szerepel a pécsi, veszprémi és esztergomi egyházmegye (az erdélyi rész nélkül), 8–10 kérvényezéssel, amelyek a királyság szintén sűrűbben lakott nyugati, dunántúli, illetve északnyugati területein feküdtek. A középmezőnybe (7–5 kérvényező) a nagy területű, de ritkábban lakott – és Rómától földrajzilag legtávolabb fekvő – egri, erdélyi egyházmegyék, illetve az Erdély területére eső, és itt külön egységnek számított Milkó sorolható.

A felsorolás alsó harmadába szorul azonban az összes többi egyházmegye, és e részben nem értelmezhető a lakosságszámmal való összefüggés: különösen a váradi és váci egyházmegyék alulreprezentáltsága feltűnő. (Ez persze inkább a vizsgált időszak rövidegének tudható be.) Egyáltalán nem fordult elő a talált kérvények között a csanádi, nyitrai, szerémi és boszniai egyházmegye – a nyitrait leszámítva ez valószínűleg az oszmán fenyege-

Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536), II: *Divisiones, Provisiones, Visitationes, Quindennia, Rationes, Annatae, Obligationes particulares, Legationes, Varia, Taxae*, edd. † LUKCSICS JÓZSEF–TUSOR PÉTER–FEDELES TAMÁS, szerkesztőtárs NEMES GÁBOR (CVH I/10), Budapest–Róma 2014, 234, 1252. sz. A korbáviai megnevezés az 52. sz. kérvényben fordul elő, mivel egy még II. Pius pápa által adott búcsúengedély módosítását kéri. A többi esetben modrusi egyházmegyét említenek. Lásd még ANTE GULIN, *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, [I], *Loca credibilia sjeverne i srednjsnje Hrvatske*, Zagreb 2001, 194–196.

²⁰⁴ A 10. sz. szupplikáció sérült szövege miatt a kérvényező egyházmegyéje nem ismert.

²⁰⁵ Brixen (javadalom): 44. sz., Gurk (javadalom): 13. sz., Halberstadt (kérvényező és javadalom) 1. sz., Salzburg (kérvényező): 33. sz.; Velence (kérvényező): 44. sz., Zára (kérvényező és javadalom): 54. sz.

tettségek is köszönhető, amely a kalocsa-bácsi egyházmegye ritkás előfordulását szintén magyarázhatja.²⁰⁶ A kérelmezőket tekintve egyébként az egri, győri, váradi és váci egyházmegye jobbra csak a csoportos papszentelési kérvényekben szerepel. A zágrábi egyházmegyének Rómához való intenzív kötődésére, és az innen érkező penitenciáriás kérvények szintén kiugróan magas számára ERDÉLYI GABRIELLA a földrajzi közelségen túl a zágrábi klerikusoknak a szentelési ügyekben megfigyelhető „fokozott Róma-orientációját” említette lehetséges magyarázatul.²⁰⁷ Ezt a jelen anyag alapján azzal egészíthetjük ki, hogy a papszentelési kérvények mellett²⁰⁸ a peres ügyek kivizsgálását kérő szupplikációk is jelentős részben a zágrábi egyházmegyéből érkeztek. Ezen ügyeknél jellemző módon említik a pápához való fellebbezést is, tehát annyit óvatosan megkockáztathatunk, hogy – a középkor végén legalábbis – a zágrábi egyházmegyei bíróságok gyakorlatában talán a többi magyarországi egyházmegyéhez képest az egyszerűbb esetekben is „bevettebb”, illetve szervezettebb volt az ügyek csoportos kúriai felküldése.²⁰⁹ Mindez rímél MOLNÁR ANTALnak azokra a megállapításaira, hogy a zágrábi egyházmegyének a magyar katolikus egyházszerzettől a 17. század folyamán egyre jobban elkülönülő, elkanyarodó fejlődésének megvoltak a maga okai és háttere (jobban kiépült, illetve megmaradt szervezet, hatékonyabb intézményrendszer, nagyobb mértékű római orientáció).²¹⁰ Mind ezt persze majd egyszer nagyobb feltárt anyag birtokában kell igazolni.

d) Társadalmi csoportok és ügyeik

A Rómába érkezők egyéni lehetőségeiknek és stratégiájuknak megfelelően több, egymást részben átfedő hivatali fórumot és hivatali utat választhattak ügyük elintézésére. A kancelláriai szupplikációk mellett „költségkímélőbb

²⁰⁶ A spalatói egyháztartományhoz tartozó knini (tinnini) püspökség sem szerepel. A nyitrai és szerémi egyházmegyések hiányára ERDÉLYI GABRIELLA is felfigyelt: *A „Sacra Poenitentiaría Apostolica”, II, 81.*

²⁰⁷ Uo., 83. Ugyanakkor a római Szentlélek-társulat anyakönyvébe beiratkozó zágrábi egyházmegyések száma alacsony: KUBINYI, *Magyarok a késő-középkori Rómában*, 88.

²⁰⁸ Ebben is a zágrábi dominanciát figyeli meg FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 75–76.

²⁰⁹ ERDÉLYI Gabriella, *A „Sacra Poenitentiaría Apostolica” hivatala és magyar kérvényei a 15–16. században*, 1. közl., LK 74 (2003), 50.

²¹⁰ MOLNÁR ANTAL, *A zágrábi püspökség és a magyar katolikus egyház a 17. században*, Budapest 2012, 8, 20, 24, 44.

módon” az olcsóbb és gyorsabb iratkiállítás miatt népszerű Penitenciáriához is benyújthattak kérvényeket, sőt bizonyos esetekben a Penitenciária és a Datária párhuzamos regisztrálása is előfordult.²¹¹ Ugyanakkor a kérés tárgya, az ügytípus, illetve a kúriai hivatalok többé-kevésbé elhatárolódó hatásköre megszabta a benyújtás helyét és módját. Mivel az itt közölt kérvények nagy része papszentelési, illetve perbeli újratárgyalást kérő, az ezeket kérvényezőők társadalmi jogállása, hovatartozása felülreprezentált. A hatvanhat szignált kérvényt összesen – a többször kérvényező személyeket, illetve intézményeket egyszer számolva – 106 kérvényező természetes vagy jogi személy nyújtotta be. Utóbbiakat mindig egy személynek vettem. Közöttük csak elvétve találunk világiakat, ellenben az egyházi társadalom szinte minden rétege és csoportja képviselve van.

A kérvényt benyújtók majdnem fele, összesen ötvenegy személy egyszerű klerikus volt, akik magukat részint egyházi javadalmuk (oltárigazgató, plébániai részjavadalmas, káplán), részint egyházi rendi fokozatuk (akolitus, szubdiakónus) szerint nevezték meg. E személyek legnagyobbbrészt pappá szentelésüket kérték. Az alsópapsághoz tartozott további tizenhármas plébános is (egy személy, Mihály kamarcai esperes-plébános, 64. sz.), együttesen tehát a kérvényezőők majd kétharmadát tették ki.²¹² A plébánosok egyébként fele részben már *commissiós* peres ügyben fordultak a pápához. További csoportot alkotnak a szerzetesek: közülük a pécsi, verőcei és csázmai domonkosok (41–43. sz.), illetve pálos vagy ágostonos remeték (36. sz.) fordulnak elő mint kollektív kérvényezőők, összesen öt esetben – szinte kivétel nélkül birtokvita vagy hatalmaskodás miatt folyó perek miatt. Egyetlen domonkos szerzetes kérte diakónusként pappá szentelését (57. sz.).

Az egyházi középréteg tagjait, illetve testületeit tizenhármas képviselik. A pozsonyi (27. sz.) és a zágrábi káptalan (66. sz.) mellett egyénileg kilenc kanonok bukkan fel, teljesen különböző ügyekkel (javadalomügyek, pápai akolitusi kinevezés, felhatalmazás tanulás miatti javadalomhalmozásra, illetve három esetben pappá szentelés). Rajtuk kívül két, követként Rómában tartózkodó prépost: Brodarics István pécsi prépost és magyar királyi követ, valamint Girolamo Balbi pozsonyi prépost, osztrák főhercegi követ

²¹¹ FRENZ, *Papsturkunden*, 68 (§ 81); ERDÉLYI, *A „Sacra Poenitentiaría Apostolica”*, I, 45–46, 55–56.

²¹² Mindez egybevégg ERDÉLYI GABRIELLA megfigyelésével: *A „Sacra Poenitentiaría Apostolica”*, II, 69.

kérvényezett különböző javadalmak miatt. A főpapok közül Szatmári György esztergomi érsek és Várdai Pál veszprémi püspök szupplikált. Előbbi jogainak megerősítéséért, utóbbi adósságügy miatti egyházi peres ügyének rendezéséért folyamodott. Végül az egyházi társadalom külön csoportjának tekinthető az a három római kúriai klerikus (Albisi Bernát pápai familiáris, Kriznicei János mint Salviati bíboros familiárisa, illetve a híres humanista Pietro Bembo mint magyarországi johannita perjel – 1., 6., 44. sz.), akik római összeköttetések révén viseltek, szereztek meg magyarországi vagy éppen külföldi javadalmakat.

A világiak közül mutatóba szerepel két kérvényben Újlaki Lőrinc herceg és országbíró, aki egy esetben jobbágyaival (56. sz.), a másikban a földesurasága alatt álló Újlak mezőváros polgárságával közösen kérvényezett (17. sz.), továbbá Frangepán Bernardin gróf, illetve menyé, Ferdinánd gróf felesége, Mária, akik – mint fentebb már szó volt róla – különböző (búcsú)engedélyek, illetve peres ügyek tárgyában fordultak Rómához (50–53. sz.). Rajtuk kívül a köznemesek közül főleg zágrábi egyházmegyesek szerepelnek kérvényezőként hatalmaskodási, adóssági vagy hagyatéki peres ügyeik kivizsgálását kérve. A városi polgárok (Nagyszeben, Buda, Pozsony), illetve hozzájuk kapcsolódóan polgáraszonyok, polgárlányok néhány kérvénye (28., 40., 45–47., 59–60. sz.) általában házassági (eljegyzés felbontása) vagy hagyatéki ügyekkel kapcsolatosak.

Hányan nyújtották be személyesen Rómában a kérvényüket, és hányan lehettek olyanok, akik a távolból csak elküldték? A kérdés azért sem érdektelen, mivel a római út megtétele a korabeli körülmények közepette elég hosszú és fáradságos volt.²¹³ A regisztummásolatok szövege a személyes jelenlétről nem szól, csak logikailag következtethetünk rá, jelesül ha a szupplikálók a pappá szentelést helyben, Rómában kérték, vagy ha más forrásból tudjuk, hogy az illető biztosan jelen volt Rómában a kérvény datálása idején, például Brodarics István magyar követ vagy a kíséretébe tartozó Kálnai Imre számítható közéjük.²¹⁴

²¹³ Az útvonalakra: CSUKOVITS, *Középkori magyar zarándokok*, 116–117; FEDELES TAMÁS, „Isten nevében utazunk”. *Zarándokok, búcsújárás, kegyhelyek a középkorban*, Pécs 2015, 196–200.

²¹⁴ LAKATOS BÁLINT, *Kálnai Imre főesperesi és királyi titkári kinevezése (1523–1525)*. *Adalékok a pápaság magyar személyi politikájához Mobács előtt*, Sz 144 (2010) 414, 418–426; BÁLINT LAKATOS, *The Papacy's Policy on Hungarian Court Personnel 1523–1526: the Case of Imre Kálnai's Appointments as Archdeacon and Royal Secretary*, *Infima aetas Pannonica. Studies in Late*

A hatvanhat szignált kérvény közül huszonnyolc esetében biztosnak tekinthetjük a római személyes benyújtást. Ez több mint az esetek 40%-a. Mindez felülmúlja ERDÉLYI GABRIELLA becslését, aki szerint a *Poenitentiaria Apostolicánál* kérvényezőik legalább egyharmada személyesen Rómában szupplikált.²¹⁵ Ezzel szemben csupán tizenhat kérvényről, azaz az esetek mintegy negyedéről jelenthető ki több-kevesebb bizonyossággal, hogy a szupplikáló nem volt jelen személyesen. További huszonkét esetben, az esetek harmadában a jelenlét a forrásszöveg alapján és egyéb adatok híján egyelőre eldönthetetlen.²¹⁶ A bizonytalan esetek nagyobb része egyébként *commissiós* ügy. Ezek benyújtása azonban nem igényelte a kérvényező jelenlétét.

A kérvények Rómába küldésére a kérvényezőknél több csatorna is rendelkezésre állhatott. Egyes egyházmegyei bíróságok részéről ERDÉLYI GABRIELLA is joggal feltételezett a penitenciáriás kérvények esetében szervezett kúriai felküldést: az itt közölt anyagban a *commissio per breve* esetek jó része, leginkább a zágrábi egyházmegyes kérvények valóban effélék lehettek. De talán ugyanez a helyzet például a nagyszebeni polgárok „milkói” szupplikációival (45–47. sz.) is. A szervezetség mellett szól e kérvények azonos napi datálása, illetve egyidejű, egy helyre történő regisztrálása.²¹⁷ Egyéni eljuttatásra gyanakodhatunk ellenben Stephanus Pfafftstetter esztergomi egyházmegyes klerikus – egyébként pozsonyi városi jegyző – esetében (28. sz.), aki öröksége, egy pozsonyi szőlő miatt pereskedett. 1523. március 26-án szignált kérvénye benyújtását gyakorlatilag bármelyik Rómába utazó klerikus ismerősére rábízhatta, aki ezekben a napokban papszentelését kérte, vagy még inkább

Medieval Hungarian History (eds. Péter E. Kovács–Kornél Szovák), Budapest 2009, 166, 169–178; NEMES, *Magyarország kapcsolatai*, 485–490.

²¹⁵ ERDÉLYI, A „*Sacra Poenitentiaria Apostolica*”, II, 66–69.

²¹⁶ Rómában kérvényező: 6., 9., 10., 13., 14., 16. (követség tagja), 19–27., 29–35., 37., 44., 49., 54. (báni követ), 57., 61. sz. (követség tagja). Távollévő kérvényező: 3., 4., 12., 15., 17., 41–43., 48., 50–53., 55., 56., 58. sz. Nem dönthető el: 1. (nem Róma a kelet hely), 2., 5., 7., 8., 11. (a kérvényező Padovában tanul, elmehetett Rómába), 18., 28., 36., 38. (a kérvény sérült, a kérvényező talán Rómában tartózkodott), 39., 40., 45. (a kérvény gyanús, a kérvényező asszony nevében, de talán szándéka ellenére a perbeli ellenfele nyújtotta be), 46–47., 59., 60., 62–66. sz.

²¹⁷ Pl. az említett nagyszebeni kérvényeknél (45–47. sz.) ez egyaránt 1523. máj. 29., és mind az 1782. kötet 236v és 238v oldalain található; A 62–66. számú, 1523. aug. 18-án, illetve 20-án szignált zágrábi egyházmegyes *commissiós* kérvényeket az 1791. kötet 151r–152r, 266v oldalain regisztráltak.

Girolamo Balbi pozsonyi prépostra, illetve kíséretének a tagjára. Balbi és a káptalanja nevében benyújtott szupplikációt ugyanis három nappal korábban datálták (27. sz.).

Az egyházi és világi elitbe tartozók, Újlaki Lőrinc herceg, a Frangepánok vagy éppen Szatmári György esztergomi érsek, valamint Várdai Pál püspök pozíciójuk miatt nyilván szintén nem utaztak, nem utazhattak Rómába, ugyanakkor az egyszerű emberekhez képest több lehetőséggel, római kapcsolatokkal is rendelkeztek kérvényeik benyújtásához. Szatmári esetében (48. sz.) kézenfekvő, hogy az a Brodarics István pécsi prépost és magyar királyi követ nyújtotta be nevében az érseki jogainak megerősítését kérő, és 1523. június 1-jén datált szupplikációt, aki Szatmári személyes ismerőse, illetve annak pécsi püspök korában beosztottja is volt, ráadásul azt a budafelhévízi javadalmat kérte bő két héttel későbbi, június 17-i szupplikációjában (49. sz.), amelyről éppen Szatmári mondott le. A Frangepán Bernardin által benyújtott kérvényekről valószínűsíthetjük, hogy azokat fia, Frangepán Kristóf nyújthatta be, miután személyesen felkereste VI. Adorján pápát 1523. június közepén.²¹⁸

A személyes benyújtás szempontjából is figyelemre méltó az a tizenhat papszentelési kérvény, amelyet egy jól körülhatárolható húsvét előtti időszakra, a március 20–23. és 27–31. közötti néhány napra datáltak, és amelyet szinte mind csoportosan nyújtottak be a legkülönbözőbb magyarországi egyházmegyések, közöttük néhány ugyanezért folyamodó itáliai, franciaországi, svájci (Tours, Genf, Lausanne, Langres, Lisieux, Sitten, Clermont, Cambrai egyházmegyéiből való) klerikussal. Még azt sem állíthatjuk, hogy egy adott egyházmegyéből valósiak fogtak volna szervezeten össze – bár a kérvények között találunk egy majdnem tisztán győri (26. sz.), egy erdélyi (24. sz.) és két zágrábi kérvényezőkből állót (19., 21. sz.) – hanem jellemzően teljesen vegyesen, az ország különböző vidékeiről összeverődve, időnként külföldi klerikusokkal összeállva bukkannak fel. FEDELES TAMÁS feltételezése szerint e vegyes csoportok a kérvények benyújtásában segédkező ügyvivők, *procuratorok* vagy ügyintézők, *sollicitatorok* munkája révén is képződhettek.²¹⁹ E kérvényezők mind az alsópapság tagjai, jellemzően káplánok és

²¹⁸ *Consistorialia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1605)*, közreadja TUSOR PÉTER–NEMES GÁBOR (CVH I/7), Budapest–Róma, 2011, 46, n. 40. (1523. jún. 17., Frangepán Kristóf konzisztóriumai meghallatása).

²¹⁹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 80.

oltárjavadalmasok. Sokszor más egyházmegyéből származnak, mint ahol szolgálnak, és mind a Rómában való felszentelésüket kéri az erre kijelölt Leonardo Levato belcastrói püspök által,²²⁰ a kánoni időn kívül és az előírt időközök mellőzésével. (FEDELES TAMÁS adatai alapján az ismert felszentelések valóban leginkább hétköznap történtek.)²²¹ Néhányuk többször is benyújtott kérvényt (például 20. és 24. sz.).

Bár a vizsgált másfél évben e kérvényezési roham csak ebben az időszakban figyelhető meg, TÓTH PÉTER kutatásai szerint a következő, 1524. esztendőben ugyancsak márciusban, tehát a nagyböjt második felében megismétlődött a magyar klerikusok tömeges papszentelési kérvényezése, esetenként szintén külföldiekkel vegyes csoportokban,²²² FEDELES TAMÁSNAK a szentelési jegyzőkönyvekre vonatkozó kutatásai alapján pedig azt is tudjuk, hogy noha ez az 1523. évi „roham” valóban nagy volt, ám évtizedekkel korábban már előfordultak hasonlóan tömeges kérvényezések, például az 1495–1497 közötti években.²²³

Noha az anyagrészem kutatásakor nekem is az volt a benyomásom, hogy ilyen tömegesség, csoportos kérvényezés a magyarokon kívül más európai országok, térségek klerikusai részéről ekkor nem tapasztalható, az 1523. évi esetre mégis egy jóval általánosabb, nagyobb méretű és régebbi keletű jelenség adott évi példajaként kell tekintenünk. LUDWIG SCHMUGGE egy tanulmányában találóan „papszentelési turizmusnak” (*turismo delle ordinazioni*) nevezte azt a jelenséget, hogy a magukat pappá szenteltetni kí-

²²⁰ *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, III: *Saeculum XVI ab anno 1503 complectens*, ed. 2., incoh. GUILIEMUS VAN GULIK, absolvit CONRADUS EUBEL, ed. curavit LUDOVICUS SCHMITZ-KALLENBERG, Monasterii 1923, 130 (1518–1533).

²²¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 93–104, a jegyzék adatsora (a 93. oldalon a 160. jegyzetben ugyan megjegyzi, hogy a regisztrálás a tényleges szentelésnél legfeljebb három nappal korábbi is lehet, de feltételezésem szerint az általam vizsgált esetekben a szentelési bejegyzésben szereplő időpont magának a szentelésnek a napja lehet, ennek volt ugyanis jogérvénye). Az 1523. márc. 20-án datált kérvényben (19. sz.) szereplő klerikusok márc. 23-án, a 22-iek (20. sz.) 24-én és 26-án, a 23-ikiak (21., 25., 26. sz.) 26-án, a márc. 28-ikiak aznap, szombaton lettek felszentelve.

²²² TÓTH PÉTER, *Adatok az egeri püspökség késő középkori egyházi topográfiájához*, Történet – muzeológia. Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Veres László tiszteletére (szerk. Gyulai Éva–Viga Gyula), Miskolc 2010, 315–316. A kérvények a vol. 1797., 1804., 1806. kötetekben szerepelnek, jan. 2. és márc. 11–22. datálással. TÓTH szerint mintegy 200 személy, vegyesen lengyel, német, skót, stb. klerikusokkal. Közleményében 38 személy nevét és titulusát közli.

²²³ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 73–74, különösen 73, 102. j.

vánók a különböző szentelési akadályok (törvényes életkor vagy származás hiánya, testi fogyatékoság, illetve különböző vétkek, *excessus*, *irregularitas* miatti kiközösítés, stb.) alól felmentést kérendő tömegesen utaztak Itáliába és fordultak a Penitenciáriához vagy más pápai hivatalhoz.²²⁴ Ez a közép-kor folyamán végig megfigyelhető, de nagyobb méreteket a 15. század elejétől, a nagy nyugati egyházszakadás után kezdett öltetni. Mindez a 15. század eleji anyagot összegyűjtő LUKCSICS PÁLnak is feltűnt, aki külön tanulmányban is foglalkozott ezzel a jelenséggel. Szerinte a 15. század első felében a tömeges római papszentelésnek elsősorban a papszentelés túlszabályozása, illetve a pappá szentelésnek csak évi bizonyos ünnepekre való korlátozása és a javadalomszerzés utáni záros határidőn belüli kötelező elvégzése volt az oka, továbbá hogy azok kérték itáliai felszentelésüket, akik amúgy is zarándokként érkeztek az Örök Városba.²²⁵ A zarándoklatot tartotta lehetséges alkalomnak TÓTH PÉTER is az 1524-es papszentelési kérvények esetében.²²⁶ Mindez azonban némileg leegyszerűsítő magyarázatnak tűnik.

A „papszentelési turizmust”, a klerikusok ellenőrizetlen Rómába áramlását a különböző egyházfők is igyekeztek megakadályozni. Már IV. Kelemen pápa (1265–1268) a *Saepe contingit* kezdetű dekretálisában az Itálián kívülről érkezettek római pappá szentelését a visszaélések megelőzése miatt kizárólag az illetékes otthoni megyéspüspök igazolólevelének bemutatásához, illetve pápai külön engedélyhez kötötte; az ezek ellenére felszentelteteket felfüggesztéssel igyekezett sújtani.²²⁷ A 15. század derekán II. Pius pápa (1458–1464) *Cum ex sacrorum ordinum* kezdetű, 1461. november 17-i bullájában ugyancsak a visszaélések elleni fellépéssel indokolta, hogy mindazok, akik a kánoni felmentés híján a megfelelő időközök betartása nélkül, törvényes életkori akadály ellenére, illetve püspöki igazolás híján felszenteltet-

²²⁴ LUDWIG SCHMUGGE, *Suppliche e diritto canonico. Il caso della Penitenzieria*, Supplices et requêtes. Le gouvernement par la grâce en Occident (XIIe-XVe siècle) (éd. Hélène Millet), Rome 2003, 215.; Vö. FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 57–61.

²²⁵ LUKCSICS PÁL, *Magyar papszentelő okmányok a XV. század első feléből a Vatikáni Levéltárban*, Turul 42 (1928) 117–118, 121. Rövidített, tömörített formában okmánytára bevezetőjében is megjelent: *XV. századi pápák*, I, 19–25.

²²⁶ TÓTH, *Adatok*, 316.

²²⁷ A rendelkezés a *Corpus iuris canonici Liber Sextus* nevű dekretálisgyűjteményébe is bekerült (ennek rövidítése a név után: VI): VI. 1.9.1. Nyomtatott kiadása: *Corpus iuris canonici. Editio Lipsiensis secunda*, instruxit AEMILIUS FRIEDBERG, II: *Decretalium collectiones*, Lipsiae 1881, 975.

nék magukat, irregularitás vétkébe essenek és szintén függesszék fel őket a papi szolgálat gyakorlásából.²²⁸ II. Gyula (1503–1513) és X. Leó pápák (1513–1521) több intézkedése a szentelési eljárás szigorítását és fokozott ellenőrzését célozta; ennek érdekében a római, az Apostoli Kamara által szervezett papszentelésekre általában egyetlen Rómában rezideáló püspöknek adtak általános pápai felhatalmazást, illetve részletesebben szabályozták a jelöltek alkalmasságának vizsgálatát.²²⁹ Mindezen rendelkezések ellenére azonban ezután is tömegesen utaztak Rómába a magukat pappá szenteltetni kívánó klerikusok.

Az itt közölt kancelláriai szupplikációk természetesen nem említenek szentelési akadályt. Ezekkel ugyanis a korszakban már a Penitenciária foglalkozott.²³⁰ Bár elképzelhető, hogy e „kisjavadalmas” kérvényezőik némelyike olyan szökött szerzetes lehetett, akik világi papi pályára kívántak kerülni, és szerzetesi múltjukat szerették volna elfeledtetni, így ezt a benyújtott kérvényben nem is említették meg. Azt sem tudjuk általában utólag ellenőrizni, mint ahogy nyilván a római vizsgálatot végzők sem tudták, hogy – bár a kérvényezőiknek lelkiüdvük érdekében, lelkiismeretük szerint kötelességük lett volna az igazságot mondani – nem hamis vagy fiktív oltárjavadalmakat (*fictum titulum*) tüntettek-e fel szupplikációikban.²³¹ Ahogy ERDÉLYI GABRIELLA fogalmaz, a papságba bejutni igyekvő szegények azért fordultak a késő középkorban a Penitenciária hivatalához, „mivel itt jóval olcsóbban jutottak a pápai engedélyhez, mint a Datárián. Utóbbihoz érdekes módon senki sem fordult javadalomhamisítás vétké miatt. Feltehetően azért nem, mert a drágább pápai levélért inkább csak azok a tehetős klerikusok folya-

²²⁸ *Bullarium diplomatum et privilegiorum sanctorum Romanorum pontificum Tauriensis editio*, auspicante FRANCISCO GAUDE, V: *Ab Eugenio IV ad Leonem X*, Augustae Taurinorum 1860, 165–166, Contra clericos ad sacros ordines male promotos. Vö. SCHMUGGE, *Suppliche e diritto canonico*, 207–231.

²²⁹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 64–66.

²³⁰ Ha az ide benyújtott magyar vonatkozású kérvényeket teljes tartalmukban ismerni fogjuk, talán több kérvényezőről kiderülhet egy s más (Paksi Orbán paksi káplánról például, lásd 37. sz.) ERDÉLYI, *Szökött szerzetesek*, 109–111. Vö. Uő, *Egyházi társadalom Magyarországon a reformáció korában. Az alsópapság helyzete Magyarországon a reformáció megjelenése idején*, Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században (szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár), Pécs 2017, 40–46; FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 59–60, 86–89.

²³¹ Vö. ERDÉLYI, *Szökött szerzetesek*, 48–52., 97–101, 107, 110–111. (Az oltártitulusok hamisak is lehetnek); Uő, *Egyházi*, 47–48. A „színlelt javadalomra” történt felszentelés kéréséről és szankcionálásáról lásd FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 61, 88.

modtak, akiknek nem a javadalomszerzés okozott gondot, hanem éppen fordítva, az, hogy teljesítsék a kánoni előírást, hogy javadalomszerzésük után egy éven belül áldozópappá szenteljék őket.”²³²

Bár az egyszerű oltárjavadalmast, káplánt tévedés lenne „tehetősnek” nevezni, az itt közölt esetek egy része bizonyára ilyen volt. A 33. számú kérvényben szereplő zágrábi egyházmegyés Vinicai Orbánról, a Muraközben található sztrigói Mária Magdolna-plébániatemplom Szűz Mária-oltárának káplánjáról például joggal gyanítható, hogy már legalább egy évtizede, 1512 óta ugyanitt volt káplán, felszentelését mégis csak 1523-ban kérvényezte. E látszólag teljesen tiszta esetekben is persze még mindig gyanakodhatunk, hogy a kérvényezőök római felszentelésükkel valamit mégis megpróbáltak kikerülni: jelesül saját megyéspüspökük jóváhagyását. Kánonjogilag ugyanis – mint a fentiekből már kiderülhetett – a papi rendek nem adhatók fel az illetékes megyéspüspök engedélye nélkül.²³³ Több kérvényező klerikus viszont eleve más egyházmegyéből származott, mint ahol szolgált: a zágrábi egyházmegyés Biberic vagy Bebric Pál fia György a váci egyházmegyei szentlőrinci Szent Lőrinc-plébánia plébánosaként (20., 24. sz.), a kalocsai egyházmegyés Bajai György a váradi egyházmegyei nagyszénási Mindenszentek-plébánia Szent György oltárának káplánjaként (23. sz.) az egri egyházmegyés Nagyszőlősi Péter akolitus a váradi Szent István-plébánia plébánosaként (uo.) folyamodott a papi rendek felvételéért. Római felszentelésükkel, ügyük kúriai elintézésével viszont ki tudták kerülni a kánonjogi akadályt és esetleges rendezetlen hazai helyzetüket.²³⁴ Összességében azt mondhatjuk, hogy nagyobb vatikáni forrásanyag birtokában ezt a még mindig ellentmondásos, zavaros, bonyolultnak tűnő képet bizonyosan pontosítani lehet.

²³² ERDÉLYI, *Szökött szerzetesek*, III–III2.

²³³ A *Decretum Gratiani* második részében: C. 19 q. 2 c. 1. *Alienum clericum invito episcopo ipsius nemo suscipiat*. Lásd *Corpus iuris canonici. Editio Lipsiensis secunda*, instruxit AEMILIUS FRIEDBERG, I: *Decretum magistri Gratiani*, Lipsiae 1879, 839. Idézi SCHMUGGE, *Suppliche e diritto canonico*, 215. Vö. LUKSICS, *Magyar papszentelő okmányok*, 116; ERDÉLYI, *Szökött szerzetesek*, 103, 110; Uő, *Egyházi*, 47; FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 56–57, 61.

²³⁴ Vö. ERDÉLYI, *Szökött szerzetesek*, 110–III; FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 77–80.

V. A FORRÁSKÖZLÉS SZEMPONTJAI ÉS A KIADÁSI ELVEK

A pápai kérvényeket teljes szöveggel, a benyújtáskor rájuk vezetett keltezés időrendjében, fejregesztával, apparátussal, tartalmi és paleográfiai jegyzetekkel közlöm. Az ugyanazon napra datált kérvények közül a regisztrumkötetben előrébb lévő szöveg szerepel előbb. A szöveg megformázása, tipográfiai jellemzői a *Collectanea Vaticana Hungariae* sorozat eddigi kötetiben alkalmazott megoldásokhoz igazodnak, de néhány pontban a forrástípus jellege, illetve a közreadó szándéka miatt eltérnek attól. Egyetlen levéltári fond egy körülhatárolt részének egyetlen forrástípusba tartozó, kizárólag regisztrumkönyvi másolatban fennmaradt szövegeiről van ugyanis szó: nincs tehát értelme például az eredeti és másolat megkülönböztetésének vagy – mivel a kérvényszövegek nem túl hosszúak, és nem tagolódnak az oldalváltással – az oldalváltás jelölésének.

Az elemek sorrendje: tételszám, kelethely (egy kivétellel Róma, a Szent Péter-bazilikánál) és dátum, magyar nyelvű tartalmi összefoglaló avagy regeszta (kisebb betűmérettel és álló szedéssel). Ezt követi ugyancsak kisebb betűvel szedve a pontos levéltári jelzet, illetve a fennmaradásra vonatkozó esetleges egyéb megjegyzések, majd az ismert és kapcsolódó további vatkáni levéltári forrás (brève szövegmásolata vagy minutája, bulla, papszentelési bejegyzés) jelzete és rövid tartalma segíti az ügy feldolgozását. A forrásszöveg elején egy sorban egymás mellett a kérvényszöveghez tartozó regisztrumbeli marginális adatok állnak: az egyházmegye betűjele, az ügytípus és a referendárius neve, ezután egy bekezdésben a kérvényszöveg szövegteste (*corpus*), majd külön bekezdésben a klauzulák (*clausulae*), illetve a dátumsor (*datatio*). A paleográfiai és filológiai jegyzetek a forrásszöveg után, a tartalmi jegyzetek az adott oldal alján lábjegyzetként szerepelnek. A paleográfiai jegyzetek latin nyelvűek (rövidítéseik jegyzékét

lásd alább); helyük a szövegben felső indexbe tett, tételenként újakezdődő rendben kisbetűkkel áll, míg a tartalmi jegyzetek magyar nyelvűek és oldallanként újakezdődő arab számozással vannak jelölve.

A referendárius neve a regisztrumkötetekben a kérvény szövege előtt balra fent, sokszor az előző kérvény dátumsorára rácsúszva olvasható. Ha az ügynek nincs referendáriusa, de – mint fentebb már szó esett róla – a hiányát egyszeres vagy dupla vonallal jelölték, esetleg kipontozták, a kiadásban ennek jelölése egyaránt: —. Ahol nem jelölték a referendárius hiányát, ott jelölést sem alkalmazok.

Az átírásnál írásmódbeli és nyelvi, korjelölő jellegzetességeket (a pápai kúriai latinságra jellemző vonásokat) megtartva a humanista latinság irányába normalizáltam a szövegeket, megkülönböztetve a latin szöveget és a vulgáris szóalakokat (tulajdonneveket). A latin szövegben a megfelelő helyeken a *ti*, *i*, *ii* és *vu* alakokat használok (a *ci*, *j*, *y* és *w* helyett), az *u* és *v* betűket hangértéküknek megfelelően jelölöm, megtartottam ugyanakkor *ae* helyett az *e* jelölést (*e* caudatát a szövegek nem tartalmaznak), továbbá mindenhol megtartottam az *ae* és *oe* betűs alakokat, még hiperkorrekt alakok esetében is. A görög eredetű szavakban (*presbyter*, *martyr*), megmaradt az *y*, kivéve, ha magában a szövegben *i*-vel szerepelnek. A vulgáris szóalakok, tulajdonnevek esetében betűszerinti átírást alkalmaztam, annyi eltéréssel, hogy itt is kerültem a *j* betű használatát, az *u* és *v* betűket hangértéknek megfelelő betűvel (*Transilvanus* a *Transiluanus* helyett), az esetlegesen szereplő két-pontos *j*-t pedig pont nélküli *y*-nak írtam át.

A szövegben egybeírt szavakat szintén a normalizálás jegyében külön írtam (*de presenti* helyett *de presenti*; *quamplures* helyett *quam plures*), de egyes szavak egybeírása korjelölő jellegüknél fogva megmaradt (*hincinde*, *quatenus*). Nagy kezdőbetűvel írtam Isten nevét, a *Beatus*, *Sanctus* szavakat és minden egyéb személynevet, az ünnepek neveinek első szavait (*Pascha*, *Invocavit me* – viszont az ünnepnevek második szava csak akkor nagy kezdőbetűs, ha egyébként is nagybetűvel kezdődne: *Exaltatio Sancte Crucis*, *Nativitas Domini*), az egyházmegyék, országok és tartományok neveit, az *Apostolica Sedes*, *Camera Apostolica*, *Romana Curia* szavakat, a római határnapokat és a hónapneveket, továbbá a *Beata Maria Virgo* minden elemét mindegyik alakjában. Kis kezdőbetűvel szerepelnek a *sanctitas vestra*, *cardinalis*, *beatissimus pater*, stb. kifejezések.

Az *etc.* (*et cetera*) és az *etiam* alakok több esetben nem voltak megkülönböztethetőek, illetve az írásképet vizsgálva sok esetben teljesen plauzibilisen

használtak többféle rövidítést mindkettőre (lásd például 6. sz.), így ezekben az esetekben az adott szót értelemszerűen írtam át *etc.* vagy *etiam* alaknak, és az előbbit nem oldottam fel.

A szöveg tagolására a ponton kívül kettőspontot (:), pontosvesszőt (;), felkiáltójelet (!) és gondolatjelet (–) használok. A pápai vagy kancellári jóváhagyást tanúsító *fiat*- vagy *concessum*-rájéjegyzést a szövegtesttől gondolatjellel választottam el.

A vesszőhasználat során azt az elvet kívántam követni, hogy a szintaktikailag összetartozó elemek közé lehetőleg ne kerüljön vessző. Értelemszerűen alkalmaztam vesszőket felsorolásban (ha nincs kapcsoló kötőszó), illetve tagmondatok között (több esetben *neque* és *-que* utótagú szavak után is akkor, ha a szövegben logikailag új tagmondat következik). Az értelmező elemek esetében az egyelemű szerkezeteknél nem tettem vesszőt (*Pauli Warday electi ecclesie Wesprimiensis*), több elemnél viszont már igen (*orator Georgius Betzinger Strigoniensis diocesis, perpetuus beneficiatus*).

Amennyiben az értelmezhetőséget nem zavarják, megtartottam a betűkettőzéses, betűrövidülésszerű, illetve hiperkorrekt alakok közül azokat, amelyek több különböző kérvényszövegben is előfordulnak, mivel itt nem az adott olasz ajkú scriptor írásának sajátosságai állnak szembe, hanem olyan, a kúriai latinságban gyakran használt szavakról van szó, amelyek írásmódja ingadozó. Az egész anyagban általánosan előfordulnak például *opportunus* és alakjai helyett *oportunus* és alakjai (1., 6., 8., 10., 13., 15., 16., 18., 21., stb.), *cappellanus* helyett *capellanus* (10., 21., 61.), illetve fordítva *apostolica* helyett *apostolica* (3., 19., 20., 23–26., 28., 31–33., 35., 37., 44. sz.), *stilo* helyett *stillo* (7., 18., 36., 40. sz.), *parochialis* helyett *parrochialis* (11., 14., 18., 29., 30., 32., 34., 39. sz.); továbbá a görög eredetű *acolythus* szó egy egész csokornyit alakvariánsa, adott esetben egy kérvényszövegen belül: *acolutus* (23., 26. sz.), *accollitus* (20., 23., 31. sz.), *accolitus* (16., 23., 26., 29–31. sz.) és *acholitus* (31. sz.). Bizonyos *y*-os alakok esetében is megfigyelhető ingadozás: *synodalibus* (21., 22., 27., 53., 57. sz.) helyett gyakrabban *sinodalibus* (3., 12., 14–16., 19., 20., 24–26., 29., 30., 32., 33., 35–38., 43., 48., 50–52., 58. sz.) vagy fordítva: a *laicus* és alakjai helyett valamivel ritkábban *laycus* (13., 18., 42., 55., 59. sz.) és alakjai fordulnak elő.

A rövidítések feloldásának nem túl egyszerű kérdésében a szövegek különböző egységei esetében különböző megoldást alkalmaztam, azt tartván szem előtt, hogy a benyújtott szupplikáció szövege és a járulékos elemek el-

különüljenek. Utóbbiak, tehát a benyújtott kérvényre a szignálás, illetve regisztrálás során rávezetett elemek esetében a referendárius, illetve a jóváhagyó személyének (a pápának vagy a *referendarius domesticus*nak azaz a Szignatúra prefektus bíborosának) a nevét, illetve rövidített névalakját nem oldottam fel (*P. car. S. Eusebii*), míg a jóváhagyásban a *concessum*-formulában a legtöbbször *d. n.* formában rövidített *domini nostri* szavakat,²³⁵ az ügýtípus megjelölését (például: *9^opb = commissio per breve*) és a kérvényre rávezetett datálást jelölés nélkül igen. (A datálás hol rövidített, hol teljesen kiírt szóalakokkal szerepel.) A kérvény szövegteste és a klauzulák szövegében megkülönböztettem a kihagyásos és elhagyásos rövidítéseket. Előbbiket minden jelölés nélkül feloldottam, az utóbbiak esetében viszont, ha az elhagyásos rövidítés csak a szó kezdőbetűjét vagy kezdőbetűit hagyta meg – például *s. v. sanctitas vestra, Ro. Cu. Romana Curia, se. co. ex. secundum communem extimationem* helyett – akkor a rövidítést gömbölyű zárójelben oldottam fel.²³⁶ Ez azzal indokolható, hogy e szavakat általában magában a benyújtott kérvényekben is rövidíteni kellett, mivel a rövidítések feloldása minden érintett számára ismert volt. Ahogy egy kora újkori szakmunka írja: „A levelekben a hamisítás elkerülésére S. V.-t szokás írni, és nem kiírva sanctitati vestre-t, hogy az, aki utóbb kérvényt akarna koholni, felhagyjon ezzel, illetve hogy (a szöveget) rövidebben készítsék el; ha a kérvényben kiírva lenne így: sanctitati vestrae, azt gyanúsna kell tartani, mivel nem a római kúria stílusa szerint lett megfogalmazva, amely betartását pedig jogszabályok írják elő...”²³⁷ Ugyancsak gömbölyű zárójelben oldottam fel a margón feltüntetett egyházmegyei kezdőbetű-jelzést, mivel ez több esetben nem

²³⁵ Nem elhagyásos, hanem összevonásos formában rövidítették például a 21. sz. vagy a 42. sz. kérvényben.

²³⁶ Az ‘*extimatio*’ alak az ‘*aestimatio*’ mellékalakja, az ‘*existimatio*’ szóval való kontaminálódás tételezhető fel, de nem ennek a rövidítése áll a szövegekben, lásd *Lexicon latinitatis medii aevi Hungariae. A Magyarországi Középkori Latinság Szótára*, III: D–E, edd. IVÁN BORONKAI–IBOLYA BELLUS, Budapest, 1992, 484–485, s. v. *extimatio*.

²³⁷ [PIETRO REBUFFI] PETRUS REBUFFUS DE MONTEPESSULANO, *Praxis beneficiorum utilissima acquirendi conservandique illa ac admittendi modos continens*, Venetiis 1563, 103 (Forma signature simplicis provisionis, cum clausularum elucidatione c. fejezet): „*per litteras scribi solet S. V., non extense sanctitati vestre, ad vitandum falsum, ut is, [qui] postea voluerit fabricare signaturam, desistat et ut brevius conficiatur, et si signatura extense fuerit scripta sic: sanctitati vestrae, suspecta praesumitur, quia non est concepta secundum stylum curiæ Romanae, quem observare iura praecipunt...*” idézi az 1554. évi velencei kiadás alapján SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 2–3, 1. j.

magától értetődő, például C(hasmensis), noha tudjuk, hogy a zágrábi egyházmegyéről, pontosabban annak egy részegységéről, a csázmai főesperességről van szó.

A hibák javítása során azt az alapelvet követtem, hogy a közölt forrászövegekben csak javított (helyes) alakok szerepeljenek. Súlyosságától függetlenül minden hibát javítottam és jegyzetben oldottam fel vagy magyaráztam meg „hibás alak] helyes alak” formában. A szöveg esetleges hiányainak jelölése:

[] Az íróanyag hiánya miatt hiányzó vagy nem olvasható, de más forrásból pótolható vagy a szövegösszefüggésből rekonstruálható elem.

[...] Az íróanyag hiánya miatt hiányzó vagy nem olvasható, nem pótolható elem. A pontok száma kötött, nem a hiányzó betűk vagy szavak számát jelenti.

() Rövidített szövegrész feloldása a kérvény szövegtestében, amikor elhagyásos rövidítés szerepel.

< > A szövegből kimaradt, de az értelmezéshez pótlendő elem.

{ } A szövegben szereplő, de felesleges, kirekesztett elem.

† A kérvényekben + formában szereplő szövegelem. Minden valószínűség szerint az eredetileg benyújtott kérvény szövegében is hibásan álló, hiányos vagy nem értelmezhető szöveghely jelölésére szolgál (funkciója tehát megfelel a filológiában ugyanezre alkalmazott *crux desperationis*-nak azzal a különbséggel, hogy nem párban fogja közre a romlott szövegrészt, hanem csak egyszer áll), és még a szignálás folyamán, tehát a regisztrálás előtt kerülhetett a szövegbe. Használata nem teljesen következetes. Például a papszentelési kérvények többségénél az *in altaris ministerio ministrare* szókapcsolatnál szerepel a kimaradt *virtutumque Domino perpetuo famulari* (12. sz.) vagy az *ordinis sui aliorum quoruncunque licentia minime requisita* (14. sz.) formulák hiányát jelezve. Ugyanakkor a szintén hiányos 24. számú kérvénynél nem szerepel.

Az átírás során megfigyelhető volt, hogy a regisztrumbeli másolás során bizonyos tagmondatok, szószerkezetek logikusan kikövetkeztethető szövegbeli helyüknél előrébb vagy hátrébb csúsztak. Ilyenkor a rossz helyen lévő egységet kirekesztve a megfelelő helyre ismételten beszúrtam, ezt a jelzett módon < > között jelöltem.

A hibák javítása azonban a névalakok (személy- és helynevek) elírásai esetében nem volt következetesen megoldható. Ennek oka legtöbbször az

adott névalak azonosíthatatlansága volt. Már az 1480-as évekbeli *practica* névtelen szerzője is felhívta a figyelmet arra, hogy „...szorgosan ügyelj rá [ti. a pápai bulla szövegének megíratására], mivel az olaszok nem képesek jól írni a német neveket, ezért szükséges, hogy az írnok fennhangon, betűről betűre írja le a bírók, az egyház, az elhunytak, stb. neveit, mivel könnyen hibáznak és egy újraíratást csinálnak neked, és ezzel mind időben mind pénzben kárt okoznának számodra, arra való tekintettel, hogy az efféle neveket nem lehet átjavítani.”²³⁸ E megállapítás a magyarországi nevekre is igaz. Teljesen bevettnek tekinthető egyrészt a névalakok olaszos írásmódja, például a zágrábi egyházmegye esetében *Zagrabia* helyett *Zagabria* (ezt éppen ezért nem is javítottam, mivel a szövegek egyik jellegzetes sajátossága), de időnként elég sajátos névalakok kerülnek ki már a kérvényt másolók tolla alól is: *Camancz* (Kamonc) helyett *Camanacis* (3. sz.), *Gwlafejrwar* (Gyulafehérvár) helyett *gWlafejrwar* (6. sz.), *Istvanfy de Kisazonfalwa* helyett *Isuianfy/Isinanfy de Risazonfaluia* (17. sz.), *Zenthyvan* (Szentiván) helyett *zenth j van* (23. sz.), *Wylak* (Újlak) helyett *Luylack* (56. sz.), stb. Mindezek miatt, ahol biztosan tudtam a hely- vagy személynevet rekonstruálni, ott javítottam (ezt a paleográfiai jegyzetek között feltüntetve), ahol nem vagy csak bizonytalanul, ott inkább megtartottam a szövegben szereplő, elolvasható alakot, akkor is, ha nyilvánvaló félrehallás eredménye. A NEMES GÁBOR által feltárt brévefogalmazványok és -másolatok szóalakjai, illetve a FEDELES TAMÁS által összegyűjtött papszentelési bejegyzések adatai több esetben segítséget jelentenek, ezért ezeket feltüntettem a paleográfiai jegyzetek között.²³⁹

A tartalmi jegyzetek elhelyezése és megformálása a *Collectanea Vaticana Hungariae* sorozat eddigi köteteinek gyakorlatát követik: első előfordulás-kor részletes, a személyt vagy helységet bemutató jegyzet áll, amelyhez feltüntettem a vontkozó legfontosabb szakirodalmat vagy forrásjelzetet is; a

²³⁸ SCHMITZ-KALLENBERG, *Practica*, 23 „Sed diligenter advert; quia Italici non possunt bene scribere nomina Almanica, ideo necesse est, quod scriptor alta voce de sillabica ad sillabicam scribat nomina iudicum, ecclesie, defuncti et alia nomina, quia de facili errant et fecerunt tibi unam rescribendam et daminificent te in tempore et in precio, eciam attento, quod talia nomina corrigi non possunt.”

²³⁹ Ehelyütt ismételen köszönöm FEDELES TAMÁSNAK, hogy párhuzamosan készült munkájának kéziratát, pontosabban az általa kigyűjtött szentelési bejegyzéseket még korábban megosztotta velem, így a kérvénybeli névalakokat több esetben pontosítani, javítani tudtam és a személyek azonosítása is egyszerűbb volt.

következőkben csak rövidített forma szerepel hivatkozások nélkül. Az oklevelekre való hivatkozásnál a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Diplomatikai Fényképgyűjteményében (DF) tanulmányozott daraboknál az eredeti példány őrzőhelyét és ottani jelzetét helytakarékoságból nem tüntettem fel; ezek a DL–DF-adatbázis alapján könnyen visszakereshetők. A sorozat köteteinek eddigi gyakorlatához képest egyetlen lényeges dolgon változtattam: az azonosíthatatlan személy- és helynevekhez nem illesztettem jegyzetet. A szupplikációk névanyagában ugyanis – ahogy a bevezető előző részéből is kiderülhetett – számos olyan, főleg az alsópap-sághoz sorolható (részben külföldi) klerikus, illetve a társadalom olyan rétegeihez tartozó világi személy szerepel, akikre más forrásunk aligha akad, vagy éppen a névalakok annyira torzák (ilyenek például a papszentelési kérvényekben előforduló külföldi egyházmegyések javadalmainak sokszor teljesen olaszosan írt helynevei), hogy azonosításuk megoldhatatlannak bizonyult. Ezért kár lett volna a jegyzetek sorát több tucat, pusztán az azonosít(hat)atlanság tényét közlő elemmel növelni; az index alapján ezek amúgy is visszakereshetők.

A kötet végén található, latin nyelvű Indexben a tételszámok a szupplikáció sorszámára vonatkoznak. (A számok mögött zárójelben szereplő „(breve)” megjelölés arra utal, hogy a személy az adott tételhez kapcsolódó brévében szerepel. A csillagozott számok (*1–6.) a bevezető tanulmány előző részében felsorolt kérdéses tételekre utalnak. Nem mutatóztam ki a *Sedes Apostolica*, *Camera Apostolica*, *Romana Curia*, Róma város mint kelet-hely elemeket, illetve VI. Adorján pápa személyét. A mutató némi egyszerűsítéssel gyakorlatilag ugyanazokat az elemeket tartalmazza latinul mint az első előfordulás alkalmával beszúrt tartalmi jegyzet magyarul. A csak keresztnévvel említett személyeket (püspök, bíboros) a vezetéknevhez utaltam át. Mivel a kérvényekben számos egyházi intézmény (plébánia, kápolna, oltár) patrocíniummal szerepel, ezek említései a patrocínium nevével szintén szerepelnek a mutatóban, átutalva az adott településhez. Ugyancsak a kutatás megkönnyítésére az egyházmegyék összes előfordulását, így a kérvényező személyek származási, illetve honos egyházmegyéjét is mutatóztam. A csak személynévben előforduló településnevek csak jegyzetben vannak azonosítva, a mutatóban csak mint „vezetéknév” szerepelnek. A helynevek azonosítása két szintű: a korabeli történeti, illetve a mai állami hovatartozást és nevet egyaránt feltünteti, utóbbi esetben az országkódok az ISO 3166-1 alpha-2

szabvány, tehát a kétbetűs, az internetcímeknél is használt országcódok szerint állnak. A Magyar Királyság területén fekvő települések esetében a késő középkori megye vagy más közigazgatási egység megnevezése csak a tartalmi jegyzetben szerepel; a mutatóban csak az ország, illetve különkormányzati terület megnevezésével (*in Hungaria, in Slavonia, in Transilvania*), viszont a mai határon túli települések mai hivatalos nevei csak a mutatóban vannak feltüntetve. Az azonosításhoz főleg ENGEL PÁL digitális térképét használtam, ám az ott szereplő pontkódok némelyike a térképen nem, csak a háttér Excel-adatbázisban jelenik meg.

A FILOLÓGIAI APPARÁTUS RÖVIDÍTÉSEI

<i>add.</i>	addidit, additur – hozzáadva
<i>cf.</i>	confer – vedd össze
<i>corr.</i>	correxit, corrigitur – javítva
<i>del.</i>	delevit, deletur – törölve
<i>LF</i>	in serie ‘Libri formatarum’ – a Libri Formatarum másolatának szövegében
<i>in marg.</i>	in margine – a margón
<i>in reg. brevis</i>	in registro brevium – a bréve regisztrummásolatának szövegében
<i>sc.</i>	scilicet – tudniillik

OKMÁNYTÁR

I.

Aljafería palota, Zaragoza mellett, 1522. június 6.

Iohannes Mauritius magdeburgi és Heinrich Steneren halberstadti egyházmegyes klerikus kéri VI. Adorján pápát, hogy miután az előbbi lemond a halberstadti székesegyházban bírt Szent Lőrinc-oltár vitás javadalmáról, amelyet Albisi Bernát egri klerikus, pápai familiáris lemondása után kapott meg, és amelyet az oltár jövedelmét bérlő Iohann van den Borne minden egyházmegyes klerikustól visszavált, a pápa a közöttük lévő pert szüntesse meg, és az oltárjavadalmat az utóbbinak adja oda.

ASV Reg. Suppl., vol. 1774, fol. 166v–167v.

H(alberstadiensis). Cessio.^a A. de Burgos¹

Beatissime pater! Cum alias devotus vester Bernardus Albis² clericus Agriensis diocesis, fe(licis) re(cordationis) Leonis X^{mi} predecessoris s(anctitatis) v(estre) cubicularius, familiaris, continuus commensalis quendam vicariam³ ad altare S(ancti) Laurentii in ecclesia Halberstadensi per obitum quondam Iohannis^b Wanebeke^c alias Kale^{d4} illius, dum viveret, ultimi possessoris extra Ro(manam) Cu(riam) defuncti vacantem gratie sue expectatione sue sibi per eundem predecessorem gratiose concessa et processuum desuper habitorum vigore acceptaverit et de ea^e sibi obtinuerit provideri aliasque debitas diligentias fecerit ac ab intrusione cuiusdam Hennrici Steneren^f

¹ Antonius de Burgos (kb. 1455–1525), referendárius (1514–1525) X. Leó, VI. Adorján és VII. Kelemen pápa alatt (utóbbi idejében a *Signatura gratiae* egyik prefektusa is, azaz *referendarius domesticus* 1523–1525), pápai kamarás, jogász, padovai és bolognai egyetemi tanár (†1525. dec. 10., Róma). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 73–74, C12, 81, C1; FRENZ, *Die Kanzlei*, 284, n. 188; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera A, s.v. Antonius de Burgos.

² Albisi Bernát egri éneklőkanonok (1514–1527), pápai nuncius Magyarországra (1515), internuncius (1516), királyi titkár (1523–1526), az erdélyi püspökség javainak királyi lefoglalója (1524), majd kormányzója (1525–1526), egri nagyprépost (1532). Vö. KUBINYI ANDRÁS, *A királyi titkárok II. Lajos király uralkodása idejében*, Gesta 6 (2006) 1. sz., 5, 10, 16, 18, 19; C. TÓTH NORBERT, *Az egri káptalan archontológiája 1387–1526*, Turul 88 (2015) 50, 52; C. TÓTH NORBERT, *Várdai Ferenc erdélyi püspök végrendeletének utóélete*, A mezővárostól a rendezett tanácsú városig, [Tanulmányok Gyergyószentmiklós várossá alakulásának 100. évfordulójára] (szerk. Garda Dezső), Csíkszereda 2011, 90–93 (DL 82681., 82683., 82684.); C. TÓTH NORBERT, *Magyarország késő középkori főpapi archontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segéd-püspökeik, vikáriusaik és jövedelemkezelőik az 1440-es évektől 1526-ig*, Győr 2017, 67, 68.

³ A magyarországi latinságban a megfelelője a *praebenda*: olyan (oltár)javadalom, amelyből egy kanonok helyettett (*vicarius, praebendarius*) tarthat. Vö. SZEREDY JÓZSEF, *Egyházjog*, 3. kiad., I, 505. (227. §); ALBERT BRACKMANN, *Urkundliche Geschichte des Halberstädter Domkapitels im Mittelalter. Ein Beitrag zur Verfassungs- und Verwaltungsgeschichte der deutschen Domkapitel*, Wernigerode 1898, 32–38.

⁴ A személyt nem tudtam azonosítani, de a ‘Wanebeke’ alak talán elírás ‘Schwanebeke’ helyett. Schwanebeck Halberstadttól északkeletre fekvő település.

dicte vicarie possessoris appellari procuravit et causam appellationis huiusmodi in Rota committi obtinuit, in qua forsitan ad nonnullos^g actus, citra tamen cause conclusionem processus extitit, tandem liti et cause huiusmodi ac omni iuri sibi in et ad pretactam^h vicariam quomodolibet competentem in manibusⁱ eiusdem predecessoris vestri seu alterius ad id potestatem habentis sponte et libere cessit, prout in supplicatione desuper signato, cuius tenor etc. plenius continetur; cessione huiusmodi admissa devoto Iohanni Mauritii^j clerico Magdeburgensi, devote creature vestre Herculis de Rangonibus, Sancte Agate diaconi cardinalis^l servitiis insistenti enim dicti predecessoris vestri familiari, continuo commensali extitit provisa, qui enim ad causam ac in litem in eo statu et terminis, in quibus erat, surrogatus fuit, annua pensione octo florenorum Renensium super dictis vicarie fructis pro devoto etiam dicti predecessoris familiari, continuo commensali Iohanni van den Borne^k, clerico Myndensis diocesis, quorum medietatem fructuum pensio ipsa, ut idem Iohannes van den Borne asserit, non excedit, de eiusdem Iohannis Mauritii consensu reservata in festo Sancti Michaelis de mense Septembris² in civitate Mindensi eidem Iohanni van den Borne vel procuratori suo legitimo singulis annis etc. integre persolvendo, prout in prefata supplicatione, cuius tenor etc. etiam latius continetur. Cum autem, pater sancte, ad dirimendos litium anfractus et evitandis expensis ac aliis certis ex causis Iohannes Mauritius clericus Magdeburgensis^l, prefate creature familiaris, continuus commensalis prefatus vicariam^m huiusmodi ac omni iuri sibi in et ad illam quomodolibet competenti, litteris non confectis ac possessione per eum non habita in manibus s(anctitatis) v(estre) vel alterius ad id potestatem habentis sponte et libere proponit, prout cedit et renunciat de presenti. Supplicant igitur e(odem) s(anctitati) v(estre) tam Iohannes Mauritii quam devotus orator Hinricus Steneren, clericus Halberstadensis vel alterius diocesis, quatenus cessionemⁿ et renunciationem huiusmodi admittentes seu admitti mandantes ac cause statum pro expresso habentes illamque ad se advocandam litemque penitus extinguentes et cassantes verumque et ultimum prefate vicarie vacationis modum etiam pro expressis habentes ac dicto Henrrico specialem gratiam facientes de dicta vicaria, cuius fructus etc. duorum mar(carum) auri pu(ri) se(cundum) co(mmunem) ex(stimationem) va(lorem) an(nuum) non ex(cedunt), sive premissis, sive alias quovismodo, aut ex alterius cuiuscunque persona semper similem

¹ Ercole Rangoni (1491–1527) apostoli protonotarius, bíboros (1517–1527), adriai püspök (1519–1524), modenai püspök (1520–1527). Vö. *HC* III, 17, n. 36, 72, 95, 252.

² szept. 29.

aut quamcunque aliam dicti Ioh(annis) Mauritii vel cuiuscunque alterius de illa in dicta Curia vel extra eam, etiam coram notario publico et testibus sponte factam cessionem, renunciationem {et} seu resignationem aut constitutionem Execrabilis, c(apitulum) De multa vel assecutionem etc. vacet, etiam si curata, devoluta, affecta, electiva aut alias ex quavis causa in litteris dispositione narrative vel condicionaliter exprimenda generaliter et specialiter reservata, litigiosa, cuius litis status etc. existat, eidem Hinrico oratori conferre et providere seu conferri et provideri mandare et, ne dictus Iohannes Mauritii ex cessione sive resignatione huiusmodi nimium dispendium patiatur, annuam pensionem octo florenorum Renensium auri in auro boni et iusti ponderis ex, de et super dictis vicarie fructibus etc., quorum medietatem ipsa pensio, ut prefertur, non excedit, in festo Sancti Michaelis archangeli¹ in civitate Halberstadensi sub suis censuris et penis in similibus apponi solitis, singulis annis, immediate post obitum Iohannis van den Borne aut alio modo pensione eidem Io(hanni) van den Borne, ut premititur, reservata ac constituta, extincta et cassata fuerit et non aurea, sibi vel procuratori suo legitimo in dicta civitate Halberstadensi integre persolvendam de eiusdem Hinrici ad hoc expresse consentiendo consensu reservare, constituere et assignare, quas litteras pensionis huiusmodi idem Hinricus orator ex nunc, prout ex tunc et e contra habeat pro legitime intimatis, necnon dicto Henrico cedente vel decedente aut vicariam predictam etiam per privationem etiam in Ro(mana) Cu(ria) fiendam seu alias quomodolibet amittendo ve<l> dimittendo ac etiam apud^o Sedem Apostolicam aut alias quomodolibet vacantem liceat^p eidem Iohanni Mauritii liberum^q habere accessum, regressum et ingressum, ita, quod propria auctoritate possit et valeat licite et libere possessionem etc. apprehendere et illam continuare absque aliqua allegatione spoli, si ipsa, ut prefertur, vacante aliquem eandem apprehendere contigerit, decernere, declarare, concedere et indulgere dignemini de gratia speciali, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus dicte ecclesie etiam iuramento etc. roboratis ceterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis necessariis et oportunis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. P. car. S. Eusebii.²

¹ szept. 29.

² Pietro Accolti (1455–1532), mindkét jog doktora, referendárius (1488–1510), a Rota auditora (1489–1505, 1508–1511), *referendarius domesticus* (1503–1525), anconai püspök (1505–1514, 1523), római vikárius (1505–1511), bíboros (1511–1532). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 55, 60, C1, 65, A7 és C1, 71, A1, 81, A1, 83, A1; FRENZ, *Die Kanzlei*, 423, n. 1844; U6, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera P, s. v. Petrus de Accoltis; HC III, 12, n. 21, 107; STENZIG, *Botschafterzeremoniell*, 955.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium pro vestroque, etiam in similibus casibus regule de insordescensibus, cum illius totali derogatione ‘quoad omnes partes’. Et quod obstantia oratoris ac verus et ultimus dicte vicarie vacationis modus, etiam si ex eo quevis generalis reservatio etiam in corpore iuris clausa resultet, habeantur pro expressis aut exprimi possint in toto^f vel in parte. Et cum clausula ‘quamcunque generalem reservationem importante undecunque resultando’. Et cum derogatione regule ‘de annali possessore’ latissime extendenda, quatenus opus sit, et quatenus eum super dicta vicaria huiusmodi ad instantiam Bernardi Albis primi cedentis in favorem Iohannis Mauriti contra eundem Hinricum Steneren intrusum omnesque alios etc. et postea ad instantiam Iohannis Mauriti commissa,^s cum advocacione cause et extinctione litis, ut prefertur, attento, quod non sint alii collitigantes. Et quod littere tunc in forma simplicis aut nove provisionis gratie ‘si neutri, si nulli, si alteri perinde et etiam valere’ et surrogationis etiam quoad possessionem, prout videbitur, etiam cum expressione invaliditatis prioris tituli etiam infecti latissime extendenda. Et cum provisione pro eodem Hinrico et reservatione pensionis in dictos eventus et non alias solvende, ut prefertur, ac accessu, regressu et ingressu de consensu Hinrici etiam apud^o Sedem, ut prefertur, pro Mauriti, cuius familiaritas^t latissime exprimi possit in litteris et alias, ut prefertur. Et cum decreto predictorum, etiam quoad intimationem litterarum, pensionem quam ex nunc, prout ex tunc et e contra idem Henricus habeat pro intimatis. Et cum et singularum specialium etc. situationum, gratiarum expectatarum et quarumcunque gratiarum preventivarum etiam mentalium et indultorum etc. quibuscunque personis etiam Sancte Ro(mane) Ecclesie cardinalibus vel etiam in nullius favorem concessorum latissime extendendorum ad effectum intollantur et non obstant. Et quod omnium et singulorum premissorum et circa ea necessariorum, etiam nomina^u et cognomina iudicum et collitigantium, diocesis oratoris, qualitatum, invocationum, denominationum, fructus etc. <augendo> † vel minuendo, regula contraria non obstante maior et verior specificatio fieri possit in litteris. – Concessum. P. Car. S. Eusebii.

Datum Alyaferye extra muros Cesaraugustanos, octavo Idus Iunii anno primo.¹

¹ VI. Adorján pápa 1522. márc. 29–jún. 11. között Zaragozában, pontosabban a várostól északnyugatra lévő várpalotában tartózkodott. CONSTANTIN RITTER VON HÖFLER, *Papst Adrian VI. 1522–1523*, Wien 1880, 153; BLASIUS ORTIZIUS, *Itinerarium Hadriani sexti ab Hispania Romam usque, ac ipsius pontificatus eventus* [1548], Hadrianus VI. sive analecta historica de Hadriano sexto Trajectino, papa Romano, coll., ed. Casparus Burmannus,

^a Cessio] Cessio *et ante del.* per. ^b Iohannis] Iohannes. ^c Wanebeke] *super hoc virgula correctoris: l.* ^d Kale] *super hoc virgula correctoris: l.* ^e de ea] *deda.* ^f Steneren] *sive Steueren.* ^g nonnullos] nonullos. ^h pretactam] *super hoc virgula correctoris: l.* ⁱ manibus] *post del. sub et super hoc signum correctoris: A.* ^j Mauriti] *ante del.* Martini *et super hoc signum correctoris: A.* ^k Borne] *corr. et super hoc virgula correctoris: l.* ^l Magdeburgen(sis)] *ante del.* Pade(rbornensis) *et super hoc signum correctoris: A.* ^m vicariam] *vicaria et super hoc virgula correctoris: l.* ⁿ cessionem] *post del. et ren.* ^o apud] *apd.* ^p liceat] *liceat.* ^q liberum] *insertum est a fine textus.* ^r toto] *totam.* ^s commissa] *commissa.* ^t familiaritas] *ante del. fructus.* ^u etiam nomina] *bis scriptum.*

2.

Róma, 1522. szeptember 8.

Zalátai Máté zágrábi kanonok kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet Csázmai Márton csázmai örkanonokkal, a csázmai társaskáptalan ügyvédjével folytatott perében a csázmai vikárius ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1757, fol. 35r.

C(hasmensis). Commissio per breve.

Beatissime pater! Lite et causa coram reverendo p(atre) d(omino) Chasmensi¹ loci ordinario seu eius vicario aut locumtenenti inter devotum s(anctitatis) v(estre) oratorem magistrum Matheum de Jalata², canonicum ecclesie Zagrabiensis ex una et Martinum custodem et canonicum ecclesie Chasmensis,³ assertum procuratorem, fiscalitem dicte ecclesie partibus ex altera de et super quibusdam iniuriis seu illarum occasione rebusque aliis in actis cause et causarum huiusmodi in partibus latius deductis seu deducendis, etiam in actis clarius specificatis in prima, ut premittitur, instantia pendente idem ordinarius seu locumtenens

Trajecti ad Rhenum 1727, 166–172. Pietro Accolti bíboros nem volt itt jelen (uo. 169–172), az egyházfő viszont kibocsátott kancelláriai szabályzatot és többek között a kérvények szignálását is megszervezte (uo. 168). A regisztrálás az 1523. február–március fordulóján írt regisztrumkötetbe került. A szignálás tehát bizonyára utólagos, de a kérvényező által előre rávezettetett *parva data* kelet helyét és napját vették át. Mivel a jogérvény e dátumtól számítandó, a kérvény helye itt van.

¹ Csázmai Márton (I) csázmai olvasókanonok (1519–) és vikárius (*locumtenens*, 1518–1523). Vö. C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 132. A csázmai vikárius valóban vikárius-helyettes volt, lásd C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 12., ezért a '*locumtenens*' megjelölés a pontos.

² Neve *Zalatha* alakban szerepel a zágrábi káptalan 1516. évi ugrai bortizedlajstromának címlapján (DF 256645.), ezért származási helye valószínűleg a Baranya megyei Zaláta falu. CSÁNKI, II, 537; ENGEL, IBAR142.

³ Csázmai Márton (II) csázmai örkanonok (1519–1521). Vö. DF 232518., 208733., DL 101550.; KUBINYI, *Ernszt Zsigmond*, 309–310.

in huiusmodi causa procedens sententiam in <favorem> dicti Martini et contra Matheum oratorem, ut dicitur, promulgavit, {favorem} a qua quidem sententia infra tempus et alias legitime pro dicti oratoris parte ad s(anctitatem) v(estram) seu Sedem Apostolicam exitit appellatum et huiusmodi appellationi per eundem iudicem dellate prefixoque sibi termino sex mensium de accipiendo^a iter seu proseguendo appellationem eandem, recurrat^b ad pedes s(anctitatis) v(estre) dictus Matheus orator humiliter supplicando, quatenus dignetur causam et causas pretense appellationis et appellationum huiusmodi nullitatis et nullitatum, iniquitatis et iniustitiae ac pretense sententiae totiusque processus in partibus quomodolibet habitis et factis ac post et contra attentatorum et innovatorum quorumcunque unacum toto negotio principali alicui seu aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus in dignitate ecclesiastica constitutis cum clausula ‘quatenus vos vel duo aut unus vestrum’, summarie, simpliciter et de plano, prout in beneficialibus, coniunctim vel divisim, quacunquē frivola appellatione remota committere audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas unacum omnibus et singulis earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis cum potestate prefatum Martinum custodem seu fiscalem omnesque alios et singulos sua communiter vel divisim interesse putantes, etiam per edictum publicum constituto summarie de non tuto accessu in partibus, totiens, quotiens opus fuerit, citandi et in executione citationis presentium vigore decernende et nominandi ac quibusvis personis et iudicibus, quibus fuit, {inhibendi} sub censuris et penis ecclesiasticis etiam pecuniariis † quibus videbitur, inhibendi, contradictores et rebelles quoscunque in eventum non partitionis in sententias, censuras et penas etc. incidisse et incurrisse declarandi, aggravandi, reaggravandi, interdicendi et auxilium brachii secularis invocandi, oratoremque simpliciter vel ad cautelam^c a quibusvis censuris et penis per se vel alium, prout iustum fuerit, absolvendi ceteraque omnia et singula faciendi et exequendi necnon oratorem, quatenus ex legitimo impedimento, constituto summarie de impedimentis s(anctitatis) v(estre) adversus appellationem huiusmodi seu lapsum temporis huiusmodi restituendi, perinde ac si infra terminum sibi prefixum huiusmodi appellatio introducta et prosecuta fuisset, restitui † et mandare ac declarantes committere et mandare dignemini non obstantibus constitutionibus et ordinationibus ac stilo palatii et consuetudinibus, privilegiis dicte diocesis et regni et aliis quibusvis in contrarium facientibus quibuscunque, statum cause et merita causarum huiusmodi aliorumque hic de necessi-

tate exprimendorum et narrandorum, pro sufficienter expressis et narratis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et cum absolute a censuris etc. Et cum derogatione etc. Boni(facii) pape octavi de una et duabus dietis, dummodo non ultra tres. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa et constituto de legitimo impedimento. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto Idus Septembris anno primo.

^a accipiendo] actipiendo. ^b recurrat] recurat. ^c cautelam] cautellam.

3.

Róma, 1522. szeptember 15.

Kamonci Balázs bodrogi főesperes és kalocsai kanonok kéri VI. Adorján pápát, hogy egy maga választotta helybéli főpap által áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1755, fol. 273v. – Az ügyre vonatkozó brève regisztrummásolata: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 205r. (Róma, 1522. szeptember 15.)

B(achiensis). De promovendo. P. Castellimaris²

Beatissime pater! Cum devotus orator Blasius de Camanacis archidiaconus de Bodrog et canonicus ecclesie Colocensis diocesis Bachiensis^b fervore devotionis accensus^c cupiat se ad omnes sacros etiam presbyteratus ordines^d pro-

¹ Lorenzo Campeggi (Campeggio; 1474–1539), mindkét jog doktora, a Rota auditora (1511–1514), feltrei püspök (1512–1520), apostoli nuncius a Szent Római Birodalomba (1514), bíboros (1517–1539), a Szent Római Birodalom, illetve Anglia bíboros protektora, bolognai püspök (1523–1525), salisbury-i püspökség adminisztrátora (1524–1539), apostoli legátus a Szent Római Birodalomba és Magyarországra (1524–1525), pápai legátus V. Károly császárhoz (1530–1535). *Referendarius domesticus*: X. Leó, VI. Adorján és VII. Kelemen idejében a *Signatura iustitiae* élén (1520–1538). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 71, B2, 81, B, 84, B1; FRENZ, *Die Kanzlei*, 394, n. 1476; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera L, s. v. Laurentius Campegius; HC III, 16, n. 21, 136, 195, 292; STEPHAN SKALWEIT, *Campeggi, Lorenzo*, Dizionario biografico degli italiani, XVII: Calvart–Canefri, Roma 1974, 454–462; KALOUS, *Plenitudo potestatis*, 380–382.

² Pietro Flores (†1540. máj. 3., Róma), mindkét jog doktora, pápai házi prelátus, castellamare-i püspök (1503–1537), referendárius (1514–1537), *regens cancellariae* (1524–1540), gaetai püspök (1537–1540). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 75, C20, 81, C5, 86, C10; FRENZ, *Die Kanzlei*, 427, n. 1885; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera P, s. v. Petrus Flores; HC III, 200, 305.

moveri et postquam promotus fuerit, Altissimo famulari.¹ Supplicat igitur s(anctitati) v(estre) prefatus orator, qui premissorum occasione et ad presbyteratus ordines promoveri arctatus, quatenus ei specialem gratiam facientes, qui in minoribus ordinibus constitutus existit, ut a quocunque maluerit catholico antistite gratiam et communionem Sedis Appostolice habenti, in partibus residenti aliquibus diebus dominicis vel festivis etiam extra tempora a iure statuta ad omnes etiam presbyteratus ordines supradictos promoveri libere et licite possit et valeat, indulgere ac eidem antistiti ordines predictos sibi conferendi licentiam et facultatem concedere misericorditer dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus appostolicis ac in provincialibus et sinodalibus conciliis editis ceterisque in contrarium facientes non obstantibus quibuscunque cum clausulis opportunis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. P. cardinalis S. Eusebii.²

Et cum absolute a censuris. Et a quocunque catholico antistite gratiam Sedis Appostolice habenti in partibus et extra tempora vel in tempore a iure statuto. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat attentis^e premissis et qualitate oratoris, quatenus sit presens in Cu(ria) et in eadem vellit promoveri et tunc promoveatur et examinetur per deputatos in Ca(mera) Appostolica, in qua doceat de premissis, alias si extra, littere per breve expediantur. – Concessum. P. cardinalis S. Eusebii.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo septimo Kalendas Octobris anno primo.

^a Camanacis] Camanz. *in reg. brevis; super hoc virgula correctoris: /.* ^b *super hoc virgula correctoris: /.* ^c accensus] accensus. ^d ordines] *post del. aliquid.* ^e attentis] atentis.

¹ Kamonci Balázs kalocsai székesegyházi főesperes (1516–1522 [a záró dátum a fenti szupplikációból]), egyúttal a bácsi vár udvarbírája (1520). C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 39. Ismerjük e kérvényéhez képest két nappal későbbi, szept. 17-én datált, a Penitenciáriához benyújtott, emberölés bűne alóli feloldozást kérő kérvényét: ASV SPA, Registra Matrimonialium et Diversorum, vol. 70, fol. 34r. Említi: ERDÉLYI, *Szökött szerzetesek*, 168, 251, 622. j. = Uő, *ADózsa felkelés arcai. Tabuk és emlékezet 1514 mítoszaiban*, *Történelmi Szemle* 51 (2009), 468.

² Pietro Accolti bíboros.

4.

Róma, 1522. szeptember 16.

Várdai Pál választott veszprémi püspök kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet és kiközösítést, amelyet Csulai Móré Fülöp egri nagypréposttal folytatott, állítólagos 800 forintos adósságáról szóló perében az esztergomi vikárius ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1755, fol. 207r. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a váci és egri püspökre¹ bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 206v. (Róma, 1522. szeptember 24.)²

W(esprimiensis). Commissio. Ia. Simoneta.³

Beatissime pater! Exponitur s(anctitati) v(estre) pro parte devoti illius oratoris Pauli Warday⁴ electi ecclesie Wesprimensis, quod quum superioribus diebus quidam Philippus More⁵ prepositus ecclesie Agriensis pretendens, licet minus veraciter, ipsum oratorem sibi in summa et quantitate

¹ Szalkai László. Személyére lásd KUBINYI ANDRÁS, *Szalkai László esztergomi érsek politikai szereplése*, Uő, *Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon*, Budapest 1999, 147–160. A címzés bizonytalanságára lásd C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 36, 109. j., illetve C. TÓTH NORBERT, *Az egri püspöki szék betöltésének problémái 1520 és 1523 között. Adatok az egri, szerémi és váci püspökök archontológiájához*, Erősségénél fogva várépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére (szerk. Juan Cabello–C. Tóth Norbert), Nyíregyháza 2011, 371–372, 375.

² Az ügy folytatásához tartozhat VII. Kelemen pápa 1524. január 14-i brévéje, amelynek a regisztrumbeli keretszövegét ismerjük: e szerint a Várdai Pál által hozzá benyújtott és általa elfogadott kérvény értelmében a Csézi András esztergomi nagyprépostra és Körmendi János esztergomi olvasókanonokra bízta az ügyet. NEMES, *Brevia Clementina*, 7, 6. sz.

³ Giacomo Simonetta (†1539. nov. 1., Róma) konzisztórium *advocatus* (1506), a Rota auditora (1511–1528), referendarius (1512–1535), *referendarius domesticus* (1534–1539), pesarói püspök (1528–1537), bíboros (1535–1539). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 69, C24, 79, C46, 82, C13, 88, C25; FRENZ, *Die Kanzlei*, 359, n. 1087; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera I, s. v. Iacobus Simonetta; HC III, 23–24, n. 5, 274.

⁴ Várdai Pál (1483–1549) alkincstartó (1512–1514, 1515–1516), kincstartó (1517–1519, 1520–1521, 1523–1524), a budai Szent Zsigmond-prépostság prépostja (1513–1522), veszprémi püspök (1520–1524), egri püspök (1524–1526), esztergomi érsek (1527–1549). Vö. C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 36, 55, 133–134; LACZLAVIK GYÖRGY, *Várdai Pál esztergomi érsek, királyi helytartó Mobács előtti pályafutása*, LK 75 (2004) 3–43; Uő, *Kettős pecsét alatt. Várdai Pál esztergomi érsek, királyi helytartó (1483–1549)*, Pécs–Budapest 2014; HC III, 98, 304, 331.

⁵ Csulai Móré Fülöp egri nagyprépost (1509–1522), pécsi püspök (1523–1526) Vö. C. TÓTH, *Az egri káptalan*, 50 (1521-ig adatolja); C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 46; FEDELES TAMÁS, *Egy Jagelló-kori humanista pályaképe. Csulai Móré Fülöp (1476/1477–1526)*, LK 78 (2007) 35–84.

quorundam octingentorum florenorum Hungaricalium debitorem fore, eundem coram vicario ecclesie metropolitane Strigoniensis in spiritualibus generali¹ ad ius vocavit, ubi orator tamquam filius obedientie² iudicialiter comparens certas legitimas et rationabiles, relevantes ac de iure admissibiles exceptiones aliasque materias articulatas in sui defensionem obtulit seu offerri fecit, quibus non curatis, sed indebite ob ipsius actoris inordinatum favens, ut creditur, tacite saltem reiectis idem vicarius in causa huiusmodi ad ulteriora processit ac oratorem contra iuris^a ordinem in litis et cause huiusmodi prosecutione manifeste precipitare damnisque et expensis gravibus afficere noscebatur. Unde orator ipse sentiens se ex premissis indebite gravatum ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam loco et tempore opportunis appellavit et provocavit ac de proseguendo appellatione sua huiusmodi solemniter et expresse protestatus fuit, eo tamen non obstante dictus adversarius malum malo accumulans oratorem, ut dicitur, dicti vicarii ministerio excommunicari et excommunicatum publicari fecit in maximum eiusdem iniuria et appellationis interposite preiudicium ac vilipendium manifestum. A quibusquidem excommunicationis declaratione, denunciatione, scandalizatione et iniuriarum illatione idem orator rursus^b sentiens se multipliciter et indebite gravatum ad Apostolicam Sedem de novo appellavit et provocavit. Recurrit igitur ad s(anctitatem) v(estram) idem orator illi humiliter supplicando, quatenus dignetur causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi unacum toto negotio principali aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus cum omnibus et singulis suis incidentibus,^c dependentibus, emergentibus, annexis et connexis audiendas, cognoscendas, decidendas et fine debito terminandas committere et mandare cum potestate dictum Philippum adversarium et molestatorem citandi, eidem ac vicario prefato et^d aliis, quorum interest, sub censuris ecclesiasticis ac pecuniariis penis arbitrio iudicum apponendi, inhibendi, necnon oratorem a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque sententiis, censuris et penis ecclesiasticis in ipsum premissorum occasione quomodolibet latis et inflictis, prout iuris fuerit, absolvendi ceteraque faciendi, exercendi et exequendi, que in premissis et circa ea necessaria fuerint seu quomodolibet opportuna, de gratia speciali constitutionibus et ordinationibus apostolicis, illa signanter constitutione,

¹ Nyási Demeter (†1526), szantorini címzetes püspök (1512–1526), nyitrai főesperes (1513–1526), vikárius (1514–1525). Vö. KÖRMENDY KINGA, *Studentes extra regnum. Esztergomi kanonokok egyetemjárása és könyvbasznlata 1183–1543*, Budapest 2007, 209, 152. sz.; HC III, 291; C. ΤΟΤΗ, *Magyarország késő középkori*, 30–33.

² Vö. IPét 1,14. „quasi filii obedientiae”.

qua caneri dicitur neminem extra diocesim vel domicilium suum cuiuscunque rescripti vigore ultra unam dietam intus vocari posse, et alia generalis concilii de duabus dietis, < dummodo non ultra tres etc.>, quibus pro hac vice derogare placet, {dummodo non ultra tres etc.} † ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, statum et merita cause et causarum huiusmodi aliorumque hic de necessitate exprimendorum tenores pro sufficienter expressis habentes cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domii nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. Et cum potestate, si aliquid exequendum fuerit, exequendi. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto decimo Kalendas Octobris anno primo.

^a iuris] *ante del.* ius. ² rursus] *ante del.* reversus. ^c incidentibus] incidentiis. ^d et] etiam.

5.

Róma, 1522. szeptember 22.

Lurinch Antal, a zágrábi egyházmegyei pokupjei Szentháromság-plébániatemplom plébánosa kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet a zágrábi egyházmegye Jarnesenich János, a korenicei Szent Kereszt-plébániatemplom plébánosa, illetve Dorsich Péter és társai, néhai Cath János smrčkovíci plébános, valamint Bradich János és társaik ellenében, azok tartozása és az általuk elvitt javainak visszaszolgáltatása ügyében folytat, megfelelő helybéli bírákra bízva.

ASV Reg. Suppl., vol. 1755, fol. 150v–151r.

Z(agrabiensis). Commissio. Tho. Feltren.²

Beatissime pater! Cum quidem Iohannes Iarnesenich plebanus ecclesie Sancte Crucis in Corenza,³ Petrus Dorsich eorumque complices necnon

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² Tommaso Campeggi (Campeggio; kb. 1486–1564), Lorenzo Campeggi bíboros testvére, Piacenza kormányzója (1514), referendárius (1519–1563), illetve *referendarius domesticus* (1527–1561), feltrei püspök (1520–1546), pápai prelátus, *regens cancellariae* (1540–1550), pápai nuncius a wormsi birodalmi gyűlésre (1540). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 74, C14, 82, C9, 86, C13, 128, C43; FRENZ, *Die Kanzlei*, 448, n. 2149; UŐ, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera T, s. v. Thomas Campegius; HC III, 195.

³ Korenice falu (Zágráb m., a mai Gornji Skradtól délre). ENGEL, 10ZB127. – 1501-ben is János nevű plébánost említenek: JOSIP BUTURAC, *Popis župa Zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine*, Starine 59 (1984) 83, n. 361.

quidam Iohannes Cath plebanus de Smarchoruzch¹ ac Iohannes Bradich et nonnulli alii, tam clerici, quam laici, litis consortes Zagabriensis diocesis devoto oratori s(anctitatis) v(estre) Antonio Lurinch rectori parochialis ecclesie Sancte Trinitatis Pokuban² <dicte> diocesis tenentur in nonnullis pecuniarum summis, et ad restitutionem nonnullorum bonorum indebite ablatorum quibusque seu eorum aliis orator in partibus certas sententias etiam arbitrales et condemnatorias ac censuras per quosdam delegatos apostolicos datas reportavit, cumque oratori debitam satisfactionem impendere denegent et propterea orator cuperet via iuris eos ad debitam satisfactionem compellere, supplicat igitur humiliter e(idem) s(anctitati) v(estre) dictus orator, quatenus causam et causas, quam et quas habet et movet habereque et movere vult et intendit contra et adversus dictos Iohannem Iarnesenich ac Iohannem Cath et Iohannem^a Bradich eorum complices omnesque alios et singulos sua communiter^b vel divisim interesse putantes de et super dictis pecuniarum summis et bonis rebusque aliis in actis cause et causarum huiusmodi deducendis et illorum occasione alicui vel aliisque probis viris in partibus illis per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa et cum clausula ‘vel eorum alteri’, summarie^c et de plano etc. audiendas, cognoscendas fineque debito terminandas, cum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis committere^d ac † mandare dignemini <de gratia speciali> † cum potestate dictos Iohanem Iarnesenich^e, Iohannem Catch, Iohannem Bradich omnesque alios et singulos supradictos et in executione citationis presentium vigore decernende nominandos citandi et inhibendi etiam sub penis et censuris ecclesiasticis et per edictum publicum in locis circumvicinis constituto summarie^c et extra iudicialiter de non tuto accessu^f ac examinandi, declarandi, aggravandi et reaggravandi^g auxiliumque brachii secularis invocandi et alias ad ultiores censuras per priores iudices promulgatas procedendi, prout dicti priores iudices poterant ceteraque faciendi auctoritate apostolica, que in premissis et circa premissa necessaria fuerint seu quomodolibet opportuna, constitutionibus et ordinationibus apostolicis et presertim de una et de duabus dietis, dummodo non ultra tres dietas, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.³

¹ A település valószínűleg Smrčkovíc (Zágráb m.) szintén elpusztult faluval azonos, az előbbtől délkeletre. ENGEL, 11ZB127.

² A település a patrocínium alapján nagy valószínűséggel a Zágráb megyei Pokupje avagy Pokupsko falu. ENGEL, 4ZB105.

³ Lorenzo Campeggi bíboros.

Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. Et cum clausula ‘vel eorum alteri’. Et cum derogatione constitutionum de una et de duabus dietis, dummodo non ultra tres. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Octobris anno primo.

^a Iohannem] Iohannes *corr.* ^b communiter] comuniter. ^c summarie] summarie. ^d committere] comittere. ^e Iarnesenich] Parnesenich. ^f et extra iudicialiter de non tuto accessu] *bis scriptum*. ^g aggravandi et reaggravandi] agravandi et reagravandi.

6.

Róma, 1522. október 18.

Kriznicei János pécsi egyházmegyes klerikus és Giovanni Salviati bíboros familiárisa kéri VI. Adorján pápát, hogy az erdélyi egyházmegyes Lónai János gyulafehérvári kanonok és lónai plébános Rómában bekövetkezett halálával megüresedett javadalmaikat adja neki.

ASV Reg. Suppl., vol. 1762, fol. 8r.

T(ransilvanensis), Q(uinqueecclesiensis). Per obitum. — .

Beatissime pater! Supplicat humiliter s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Iohannes de Kryznyche¹ clericus Quinqueecclesiensis diocesis, reverendissimi domini Iohannis de Salveatis² tituli Sanctorum Cosme et Damiani Sancte Romane Ecclesie cardinalis familiaris, continuus commensalis,³ quatenus sibi specialem gratiam facientes de canonicatu et prebenda de Gwlafeyrwar^a et plebania^b N. de Lona^c Transilvaniensis^d diocesis † per obitum quondam Iohannis de eadem Lona^{c4}

¹ A névalak Bryznyche formában is olvasható. Vagy a Križevci (Keresztúr) eltorzult alakja, lásd például Keresztúr (Baranya m., drávántúli járás), ENGEL, 4BAR198; CSÁNKI, II, 496; Krizsevč (Valkó m.), ENGEL, 2VK69. Ugyanakkor nem zárható ki a ‘Briznice’ olvasat sem, de ilyen település nem található a pécsi egyházmegyében, csak az egriben, a Zemplén megyei Briznice, Brezsnice. CSÁNKI, I, 344; ENGEL, 3ZN20 (Nagybrezsnice), 3ZN11 (Kisbrezsnice).

² Giovanni Salviati (†1553) bíboros (*tit. Sanctorum Cosmae et Damiani, 1517–1543*), HC III, 17, 73.

³ A bíboros familiájára általában lásd PIERRE HURTUBISE, *La «famiglia» del cardinale Giovanni Salvati (1517–1553)*, «Famiglia» del principe e famiglia aristocratica (a cura di Cesare Mozzarelli), Roma, 1988, II, 589–609., további forrásokkal és irodalommal.

⁴ Lónai János lónai plébános (†1522). A település nagy valószínűséggel a Kolozs megyei, az újkorban Szászlóna néven ismert faluval azonosítható, mivel ez az erdélyi püspök birtoká-

illorum rectoris in Romana Curia defuncti vacantibus, cuius fructus, red(ditus) et pro(ventus) an(nuus) viginti ducatos auri de Ca(mera) se(cundum) co(mmunem) ex(timationem) va(lorem) an(nuum) non excedunt, sive ex premissis^e sive alias quovismodo aut ex alterius cuiuscunque persona seu per obitum dicti Iohannis vel <per liberam resignationem> cuiusvis alterius de illis in Romana Curia vel extra eam etiam coram notario publico et testibus sponte factam aut constitutionem Execrabilis vel c(apitulum) De multa aut assecutionem etc. vacent, aut ex quavis causa generaliter vel specialiter reservate, affecte, litigiose, litis etc. elective, curate, presentate seu ad aliquorum pertinuerit^f electionem vel lis inter aliquos in Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam etc., cuius litis statum etc. existant, eidem oratori providere seu provideri mandare dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis etc., statutis et consuetudinibus etc. Regni Hungarie quomodolibet per predecessores s(anctitatis) v(estre) quomodolibet concessis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunitis et consuetis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum etc. Et quod obstantie oratoris ac verus et ultimus vacationis modus dicatorum canonicatus et plebanie, etiam si ex illis quevis generalis reservatio etiam in corpore iuris clausa resultet, habeantur pro expressis et exprimi possint. Et cum clausula ‘quamcunque generalem reservationem importante, ex quavis causa’ in litteris generaliter vel dispositione aut verbaliter^g latissime exprimenda. Et cum derogatione iuris patronatus †. Et cum clausula ‘de annali possessore’ † extendenda. Et quod littere in forma nove et simplicis provisionis etc. ‘si neutri, si alteri, si nulli, perinde et etiam valere’ expediri possint. Et quod premissorum omnium et singulorum etiam circa ea necessariorum ac fructuum augendo vel minuendo usque ad verum valorem regula non obstante ac nomen ecclesie parochialis plebanie nuncupate † exprimi possint in litteris ac litis cause, merita ac verum et ultimum valorem ac modum vacationis, invocationis, situatus, qualificationis et qualitatis et etiam nomina, cognomina iudicum et collitigantium, si qui sint in Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam et vacationem beneficii in Ro(mana) Cu(ria) vel extra, quatenus opus fuerit, et si inter dictum defunctum^h et alios lis sit, tunc illius status cause et causarum huiusmodi modus exprimi possit, quorum om-

ban lévő gyalui váruradalom tartozéka. ENGEL, 2KL26; CSÁNKI, V, 374–375. 1502-ből ismert János nevű plébánosa feltehetően a kérvényben szereplővel azonos. DF 261186. Az adatot HEGYI GÉZÁNAK köszönöm!

nium et singulorum maior et verior specificatio fieri possit in litteris premissorum. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto decimo Kalendas Novembris anno primo.

^a Gwlafeyrwar] gWlafeyrwar, *super hoc virgula correctoris: /*. ^b *super hoc virgula correctoris: /*. ^c Lona] Lena. ^d Transsilvaniensis] Transsilaniensis, *super hoc virgula correctoris: /*. ^e premiss] pressimo. ^f pertinuerit] pertinerit. ^g verbaliter] warbaliter. ^h defunctum] defunan., *super hoc virgula correctoris: /*.

7.

Róma, 1522. november 12.

Novakovci Mátyás kalmár kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet kordusovci Jagmesael Györggyel és Hvancsyar Péter ludbregi várnaggyal folytatott perében a császári vikárius ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1764, fol. 102v–117r – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a pécsi prépostra¹, a pécsi órkanonokra, valamint a pécsi vikáriusra² bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 303v. (Róma, 1522. november 22.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve. A. de Burgos³

Beatissime pater! Litem et causam coram r(everendo) p(atre) d(omino) Chasmensi loci ordinario seu eius vicario aut locumtenenti⁴ inter devotum

¹ Brodarics István pécsi nagyprépost. FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 335–337. Lásd részletesen a 9. szupplikáció jegyzetében!

² Személye egyelőre nem azonosítható egyértelműen, ugyanis a püspökség üresedésben volt, és ez évből vikáriusi kiadványt sem ismerünk. Szatmári György vikáriusa, Mihály, *decretorum et artium doctor*, pécsi órkanonok (1512–1513), majd nagyprépost (1521–), és vikárius (adatolt 1512. aug. 19-től) a főpapnak az esztergomi érsekségre való áthelyezése után is nyilván a helyén maradt (C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 92; személyére lásd FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 406–407, 244. sz. és 419, 281. sz.; a két személy azonos, az „Odi” családnev félreértés következménye). Az új püspök, Csulai Móré Fülöp (1522 augusztusában még csak kormányzó) ténylegesen csak 1523 áprilisában vehette át egyházmegyéjét (C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 93; későbbi időpontot ír FEDELES, *Egy Jagelló-kori bumanista*, 67.) és talán ő lehetett az, aki az addigi segédpüspököt – átmenetileg – vikáriussá is kinevezte: Atádi Márton székesegyházi főesperes és kanonok (1507–1526), bácsi kanonok és maróti prépost (1513–1526), augusztolisi tit. püspök, segédpüspök (1516–1526) (személyére lásd FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 317–318, 15. sz.). Atádi vikáriusként egyetlen alkalommal 1525. jan. 5-én (DL 24047.) fordul elő, utána azonban ismét Mihály a vikárius: 1526. jún. 10. (DL 24299.), vö. C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 93., Mihály vikáriusságát folyamatosnak tételezve. Köszönöm C. TÓTH NORBERT segítségét!

³ Antonius de Burgos.

⁴ Császári Márton (I) császári olvasókanonok és vikárius.

s(anctitatis) v(estre) oratorem Mathiam institorem de Nowakita¹ Zagrabiensis diocesis, actorem ex una et Georgium Iagmesael de Kordioseun² et nobilem Petrum Hvanczyar^a castellanum castris Lwdebreggh partibus ex altera de et super certis debitis fidefractis^b seu nonnullis pecuniarum summis et illarum occasione rebusque aliis in actis cause et causarum huiusmodi latius deductis et deducendis et illorum occasione in prima, ut dicitur, instantia pendente idem ordinarius seu locumtenens in huiusmodi causa procedens sententiam in favorem dictorum Georgii et Petri adversariorum et contra oratorem, ut dicitur, promulgavit iniquam, a qua quidem sententia infra tempus et alias legitime pro dicti Mathie parte ad s(anctitatem) v(estram) Sedemque Apostolicam extitit appellatum et huiusmodi <per> eundem locumtenentem appellationi delate oratorique ad accipiendum iter et proseguendam appellationem huiusmodi per eundem iudicem terminus sex mensium fuerit prefixus. Recurrit igitur ad pedes s(anctitatis) v(estre) dictus orator humiliter supplicando, quatenus dignetur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi nullitatis et nullitatum iniquitatis et iniustitie ac pretense sententie totiusque processus in partibus quomodolibet habitis^c et factis ac post et contra attentatorum et innovatorum quorumcunque unacum toto negotio principali alicui seu aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus, in dignitate ecclesiastica constitutis cum clausula ‘quatenus vos vel duo aut unus vestrum’, summarie, simpliciter et de plano, prout in beneficialibus, coniunctim vel divisim, unacum omnibus et singulis earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis quacunque appellatione remota committere audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas cum potestate prefatos Georgium et Petrum omnesque alios et singulos sua communiter vel divisim interesse putantes etiam per edictum publicum constituto summarie et de non tuto accessu in partibus, totiens, quotiens opus fuerit, citandi et in executione citationis presentium vigore decernende nominandos et quibusvis personis et iudicibus sub censuris et penis ecclesiasticis etiam pecuniariis {penis} ac bonorum etc., officiorum privatione

¹ Személyére lásd: DL 97695. (1523. márc. 14.), amelyben ugyanígy nevezik meg. Novakovec (Zágráb m.) falu Rakonoktól északnyugatra, Körös megye határánál. ENGEL, 2ZB47.

² A település nem azonosítható egyértelműen. Lehet Kordušovec (Körös m.), a XVI. sz. végére elpusztult falu a ludbregi uradalomban, HRVOJE PETRIČ, *O nekim toponimima Ludbregške i Koprivničke Podravine krajem 15. i početkom 16. stoljeća*, Radovi zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin 19 (2008) 222 (forrás megjelölése nélkül); illetve Kordusovc (Varasd m.) falu, a belecí vár tartozéka, 1543-tól adatolt. JOSIP ADAMČEK–IVAN KAMPUŠ, *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*, Zagreb 1976, 139, 159, 170.

inhibendi, contradictoresque et inhobedientes quoscunque in eventum non partitionis in sententias, censuras et penas pridem incidisse et incurrisse declarandi, aggravandi, reaggravandi, interdictum ponendi et auxilium brachii secularis invocandi oratoremque simpliciter vel ad cautelam, prout iustum fuerit, absolvendi ceteraque omnia alia et singula faciendi et exequendi ac oratore constito de legitimo impedimento seu a licentia s(anctitatis) v(estre) adversus appellationem huiusmodi restituendi etc. ad causam providi ac si terminus sibi prefixus elapsus non fuisset, committere et mandare dignemini non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac stillo palatii et consuetudinibus, privilegiis^d dicte diocesis etc., regni Hungarie et aliis quibusvis in contrarium <facientibus> quibuscunque, statum cause et causarum huiusmodi, aliorum de necessitate exprimentorum et circa eadem pro sufficienter expressis et narratis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et cum derogatione regule Bo(nifacii) pape VIII de una et de duabus dietis, dummodo non ultra tres. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa intenta paupertate oratoris. Et constito de legitimo impedimento quoad lapsum fatalium. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, pridie Idus Novembris anno primo.

^a Hvanczyar] Hhvanczyar. ^b fidefractis] fidefrannctis. ^c habitis] habitas *del. et corr. in marg., super hoc signum correctoris*: G. ^d privilegiis] privillegiis.

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

8.

Róma, 1522. november 12.

Ambrus bednyaszentpéteri plébános, zágrábi egyházmegyes áldozópap kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a másodfokú ítéletet, amelyet Franchich Jánossal és társaival, illetve Pehanchich Mihállyal és Tokwhel Mátyással az ő megcsonkítása és megsebesítése ügyében folytatott perében Márton császári örkanonok mint a császári vikárius megbízottja ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1764, fol. 117v.

Pⁱ, C(hasmensis). Commissio per breve. A. de Burgos²

Beatissime pater! Lite et primo coram reverendo p(atri), domino Chasmensi, loci ordinario seu eius vicario aut locumtenenti³ in prima et deinde in secunda instantia coram quodam Martino custode,⁴ asserto iudice delegato inter devotum s(anctitatis) v(estre) oratorem Ambrosium presbyterum, plebanum de Bednyazenthpeter⁵ Zagrabiensis diocesis ex una et Iohannem Franchyich eiusque complices et Michaelem Pehanchych⁶ et Mathiam Thuokwhel omnesque alios et singulos sua communiter vel divisim interesse putantes <partibus ex altera> de et super mutilatione brachii seu manus oratoris et percussionibus^b et vulneribus oratori illatis rebusque aliis in actis cause et causarum huiusmodi in partibus latius deductis et deducendis vel in actis clarius specificatis et illorum occasione, ut dicitur, pendente {partibus ex altera} idem iudex assertus delegatus a Sede Apostolica ad nonnullos actus in huiusmodi causa ad ulteriora procedens contra oratorem et in favorem adversariorum sententiam absolutoriam, ut dicitur, promulgavit iniquam et perpetuum silentium imposuit, a qua quidem sententia seu a multis aliis gravaminibus, alias quam per appellationem a sententia diffinitiva irreparabilibus ad s(anctitatem) v(estrām) sanctamque Sedem Apostolicam infra tempus et alias legitime pro ipsius Ambrosii oratoris parte extitit appellatum et de nullitate dictum, dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam et causas pretensarum appellationis et appellationum huiusmodi nullitatis et nullitatum, iniquitatis et iniustitie ac pretense sententie et perpetui silentii^c

¹ Ez az egyházmegyei betűjel itt teljesen indokolatlan, nem feloldható.

² Antonius de Burgos.

³ Császári Márton (I) császári olvasókanonok és vikárius.

⁴ Császári Márton (II) császári örkanonok.

⁵ Bednyaszentpéter falu (Körös m., Ludbregtől keletre). ENGEL, IKÖ125; CSÁNKI DEZSŐ, *Körös megye a XV-ik században*, Budapest 1893, 66; BUTURAC, *Popis župa*, 75, n. 285.

⁶ Így szerepel a szövegben, de feltételezhető, hogy a névalak elírás Franchych helyett.

totiusque processus in partibus quomodolibet habitorum et factorum ac post et contra attentatorum et innovatorum quorumcunque unacum toto negotio principali alicui seu aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus in dignitate ecclesiastica constitutis cum clausula ‘quatenus vos vel duo aut unus vestrum’, summarie, <simpliciter et de plano,> † coniunctim vel divisim committere audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas unacum omnibus et singulis earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis cum potestate prefatos Io(hannem) et Michaellem ac Mathiam omnesque alios et singulos sua communiter vel divisim interesse putantes ac complices et adherentes etiam per edictum publicum constito summarie de non tuto accessu in partibus, totiens, quotiens opus fuerit, citandi et in executione citationis presentium vigore decernende nominandi et prefato Martino iudice delegato et quibusvis aliis iudicibus et personis, quibus fuerit, inhibendi, etiam sub censuris et penis ecclesiasticis et pecuniariis arbitrio suo imponendi, {penis} † {inhibendi}, contradictores et inobedientes^d quoscunque in sententias, censuras et penas pridem incidisse et incurrisse declarandi, aggravandi, reaggravandi, interdictum ponendi et auxilium brachii secularis, quatenus opus fuerit, invocandi et oratorem simpliciter vel ad cautelam a quibusvis sententiis et penis, prout iustum fuerit, absolvendi † ceteraque omnia alia et singula, que in premissa et circa ea necessaria erint, quomodolibet oportuna faciendi et exequendi quacunque appellatione et quibusvis frivolis exceptionibus, allegationibus seu impedimentis in contrarium allegatis remotis et relictis committere et mandare non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac Chasmensis etc., regni Hungarie privilegiis^e, statutis et consuetudinibus in contrarium <facientibus> quibuscunque, statum cause et causarum huiusmodi atentorum habere de neutri exprimendo et narrando^f pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et cum derogatione regule Bo(nifacii) pape VIII de una et duabus dietis, dummodo non ultra tres. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa, attenta paupertate oratoris. Et cum facultate sub censuris et penis etiam pecuniariis quibusvis personis inhibendi † ut supra et alia faciendi. Et quod premissorum etiam statum et merita cause pro expressis habentes. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, pridie Idus Novembris anno primo.

^a Bednyazenthpeter] *ante del.* Bedinp, *super hoc signum correctoris:* S. vel G. ^b percussionibus] percusionibus. ^c silentii] *silentia corr:* ^d inobedientes] *ante del.* inh. ^e privilegiis] privilegiis. ^f narrando] narrendo.

9.

Róma, 1522. november 30.

VI. Adorján pápa saját elhatározásból a Pécsi Miklós Rómában bekövetkezett halálával megüresedett esztergomi éneklőkanonokságot és a Szent Margit-oltár oltárigazgatóságát – nem véve figyelembe a néhai Miklós és Paksi Balázs között a javadalom ügyében a Római Kúriában másodfokon folyó pert – Brodarics István pécsi prépostnak, II. Lajos magyar király követének adja.

ASV Reg. Suppl., vol. 1766, fol. 249v–250r.

S(trigoniensis). Per obitum. — .

Motu proprio etc. dilecto filio Stephano Brodarych¹ preposito ecclesie Quinqueecclesiensis ac dilecti in Christo filii nostri Ludovici Ungarie regis² apud nos et Sedem Apostolicam oratori specialem gratiam facere volentes de cantoria ecclesie Strigoniensis, que inibi dignitas non tamen maior post pontificalem existit ac de canonicatu et prebenda ecclesie etc. Strigoniensis et rectoria Beate Margarite³ etc. Strigoniensis, que de iure patronato eiusdem regis existunt, quorum insimul fructus trecentorum sexaginta ducatorum au(ri) de Ca(mera) se(cundum) co(mmunem) ex(stimationem) val(orem) an(nuum)^b non^c excedunt, per obitum quondam Nicolai de Quinqueecclesiis⁴ in Ro(mana) Cu(ria) defuncti vacantes, sive ut premittitur, sive alias quovismodo aut ex alterius cuiuscunque

¹ Brodarics István (kb. 1470–1539), pécsi nagyprépost (1522–1526), II. Lajos magyar és cseh király követe a pápánál (1522–1524, 1525), királyi titkár (1521–1526), királyi kancellár (1526), szerémi püspök (1526–1532), pécsi püspök (1532–1537), váci püspök (1537–1539). Vö. C. TÓTH-HORVÁTH-NEUMANN-PÁLOSEALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 49, 72; KASZA PÉTER, *Egy korszakváltás szemtanúja. Brodarics István pályaképe*, Pécs–Budapest 2015.

² II. Lajos magyar és cseh király (1516–1526).

³ A kápolna az esztergomi székesegyház déli oldalánál állt (1272: DF 248143. = *Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke*, tom. II, vol. 2–3, 1272–1290, SZENTPÉTERY IMRE kézírata felhasználásával szerk. BORSA IVÁN, Budapest 1961, 2325. sz., a parte meridionali; 1502: DF 238110. = VÉGH ANDRÁS, *Buda város középkori helyrajza*, II, Budapest 2008, 137, 483. sz., ad latus eiusdem ecclesie Strigoniensis). Az adatokat C. TÓTH NORBERTnek köszönöm!

⁴ Pécsi Miklós *baccalaureus artium*, esztergomi kanonok (1495–1521[1522]), évekig az esztergomi káptalan kúriai ügyvédje a sienai Filippo Sergardival az esztergomi Nagyboldogasszony-kápolna javadalma miatt folyó perben, amelyet 1507–1519 között Rónából hazairt levelei is tanúsítanak. KÖRMENDY, *Studentes*, 205, 135. sz., a perre újabban NEMES GÁBOR, *Magyarország kapcsolatai*, 492–493. Pécsi a székesegyház déli oldalán álló Szent Margit-oltár rektora is volt (1502–1521). Vö. VÉGH, *Buda helyrajza*, II, 137, 483. sz., 175, 630. sz. Halálának éve és helye eddig nem volt ismert. Az adatokat C. TÓTH NORBERTnek köszönöm! Vö. C. TÓTH NORBERT, *Az esztergomi káptalan archontológiája (1375–1526)*, kézirat, Budapest 2016.

persona seu per liberam dicti Nicolai vel eiusdem aut cuiusvis alterius resignationem de illis in Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam etiam coram notario publico et testibus sponte factam aut constitutionem Execrabilis vel c(apitulum) De multa vel assecutionem alterius etc. vacent, etiam si devolute, affecte, curate, elective, presentate^d, curate^e specialiter vel generaliter non ex quavis causa reservate, etiam inter dictum Nicolaum et Blasium Paxy¹ super dicta cantoria in secunda instantia in Ro(mana) Cu(ria) lis pendeat, etiam si inter ipsum et alios litigatores, cuius litis statum etc. existat, eidem Stephano oratori providere seu provideri ac sibi conferri mandamus et motu simili providemus de gratia speciali non obstantibus dicto iurepatronato ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis^f ac statutionibus etc. iuramento etc. roboratis ac privilegiis regis, quibusvis aliis in contrarium, quoad omnes partes^g derogari placeat^h {et mandamus}, ceterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis et consuetis. – Fiat motu proprio. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et quod obstantia dicti Stephani ac verus et ultimus dictorum cantorie ac canonicatus et prebende etiam notarieⁱ vacationis modus, etiam si ex illo quevis generalis reservatio etiam in corpore iuris clausa restultet, habeantur pro expressis seu exprimi possint in toto vel in parte. Et cum clausula ‘quarumcunque generalium reservationum importante, ex quavis causa’ in litteris etiam exprimenda. Et cum suspensione quarumcunque gratiarum exprimendarum reservationis, unionis, indulta, privilegia in favorem etc. in litteris latissime extendenda ac derogatione iurispatronatus regis Ungarie, etiam privilegia, attento, quod vacavit in Curia, et pro nomine regis in totum in litteris latissime extendenda. Et quod inter dictum Nicolaum et Blasium Paxy super dicta cantoria pendat lis in secunda instantia etiam quoscunque alios in Romana Curia, cuius litis statum ac nomina et cognomina iudicum et collitigantium in litteris exprimi possint. Et cum littere pro vivis^j simplicis aut nove provisionis gratie ‘si neutri, si nulli, si alteri, perinde aut etiam valere’ etiam surrogationis, etiam quoad possessionem † exprimi possit. Et cum clausula gratificationis pro oratore †. Et quod premissorum omnium et singulorum etc. invocationum, situationum et qualitatum curate elective etc., fructuum augendo vel minuendo ac dividendo usque ad verum

¹ Paksi Balázs (†1526. aug. 29., Mohács) budai prépost (1512–1523), királyi titkár (1516–), győri püspök (1525–1526). Vö. KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 310, 84. sz.; KUBINYI, *A királyi titkárok*, 9, 13, 15, 16; C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 41.

valorem in contrarium regule cantorie non obstante in litteris latissime extendenda. Et an dictus Nicolaus dictam cantoriam possideat^k vel ne et an obstantia duas sententias in futurum, aliorum circa ea necessaria maior et verior specificatio fieri possit in litteris. Et quod littere simul vel ad partem de quomodolibet exprimi possit, cum opportuna derogatione iurispatronatus regis, de illius consensu in totum † in litteris latissime extendenda ac cum opportuna dispensatione pro oratore obtinendi dictam cantoriam unacum dicto canonicatu et prebenda in eadem ecclesia, ac aliis obtentis † ad vitam in litteris latissime extendenda. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, pridie Kalendas Decembris anno primo.

^a Brodrych] Brodrych. ^b annum] *post del.* non exc., *super hoc signum correctoris: L.* ^c non] *bis scriptum et super bis virgula correctoris: /.* ^d presentate] *super hoc virgula correctoris: /.* ^e curate] *super hoc virgula correctoris: /.* ^f apostolicis] *bis scriptum, super hoc virgula correctoris: /.* ^g partes] *super hoc virgula correctoris: /.* ^h placeat] *super hoc virgula correctoris: /.* ⁱ notarie] *sc. 'notabilis', 'praecipuae'.* ^j vivis] *lectio incerta.* ^k possideat] *super hoc virgula correctoris: /.*

IO.

Róma, 1522. december 18.

Szabó János, a római magyar zarándokház káplánja kéri VI. Adorján pápát, hogy a János dévai plébános Rómában bekövetkezett halálával megüresedett dévai plébániát adja neki.

ASV Reg. Suppl., vol. 1769, fol. 27r. A folium bal oldala elázott és leszakadt; a szöveg negyede hiányzik.

T(ransilvanensis). Per obitum. [...] ^a

Beatissime pater! Supplicat humiliter s(ancitatis) v(estre) devotus illius orator Iohannes Sartoris [...] ac in hospitali Hungarorum de Urbe¹ capellanus, quatenus sibi specialem gratiam [facientes ... plebaniam ...] de Deva² Transilvanensis diocesis per obitum quendam Iohannis N.³ de D[...] eius]

¹ A középkori római magyar zarándokházat és a Santo Stefano Minore-templomot 1776-ban bontották le a az új vatikáni sekrestye-kápolna építése miatt: FLORIO BANFI, *Magyar emlékek Itáliában*, bőv., átdolg. kiad. (szerk. Kovács Zsuzsa–Sárközy Péter), Szeged 2005, 231–232.

² Déva mezőváros (Hunyad m.). ENGEL, 2HD19; CSÁNKI, V, 57–58.

³ János dévai plébános. Vö. BÁLINT LAKATOS, *Tamás Pele's Glosses About the Personalities of the Transylvanian Chapter and Episcopal Court (1515–c. 1535)*, Matthias and his legacy. Cultural and Political Encounters between East and West (eds. Attila Bárány–Attila Györkös), Debrecen 2009, 352 = Uő, *Az erdélyi káptalan és a püspöki udvar tagjai görbe tükörben. Történeti bejegyzések Pelei Tamás főesperes Erasmus-kötetében (1515–1530 k.)*, Fons 16 (2009) 452. Lehetőséges, hogy a kérvényezőre vonatkozik, lásd a köv. j.

ultimi possessoris in Romana Curia defuncti vacantem plebaniam predictam [... cuius] fructus etc. vigintiquatuor ducatorum auri de co(m)muni ex(timatione) va(lorem) an(nuum) non [ex(cedunt), sive premissis, sive alias] quovismodo, aut ex alterius cuiuscunque persona, seu per liberam resignationem dicti [Iohannis ... vel cuiusvis alterius] de illa in Romana Curia vel extra eam, etiam coram notario publico et [testibus sponte factam resignationem aut per constitutionem] Execrabilis vel c(apitulum) De multa aut assecutionem etc. vacet, etiam si devoluta, affecta, [specialiter ... aut ex quavis causa etiam] dispositione exprimenda generaliter reservata, litigiosa, cuius litis statum etc. existant, [eidem oratori providere^a seu provideri mandare] dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque [contrariis quibuscunque cum clausulis consuetis et] opportunis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium, etiam cum derogatione regule de i[ure ...] ac verus et ultimus dicte plebanie vacationis modus, etiam si ex illo quevis [generalis reservatio etiam in corpore] iuris clausa etc. apud Sedem Apostolicam resultet, habeantur pro expressis [seu exprimi possint in toto] vel in parte^b. Et cum clausula ‘generalem reservationem importante ex quavis [causa] in litteris latissime exprimenda ...] Et quatenus litigiosa existat, nomina, cognomina iudicum et collitigantium ac st[at]um et merita cause ...] habeantur pro expressis seu exprimi possint in litteris, quo tunc per [viam surrogationis ... quoad] possessionem gratie ‘si neutri, si nulli, si alteri, perinde et etiam valere’, [aut alia via oratori utiliori expediri possint. Et cum] clausula gratificationis etiam ratione pares et magis gratificatis similem aut [...] et in datis presentium concurrente in litteris latissime extendenda. Et quatenus dict[a plebania ... de] iure patronatus existat, cum oportuna derogatione in totum attempta v[el ... Et quod] omnium et singulorum etc. fructuum augendo vel minuendo usque ad verum valorem [...], et qualitatum, invocationum, † denominationum, † cognomina, annexorum aliorumque [...]rum [...] mentio] fieri possit in litteris. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto decimo Kalendas Ianuarii anno primo.]

^a *Nomen referendarii propter mutilationem deest.* ^b parte] partem.

¹ A plébániát valószínűleg meg is kapta; 1537-ben említenek egy néhai János dévai plébános, aki még Szapolyai János mint erdélyi vajda előtt (tehát 1526 vége előtt) tett Hunyad megyei, Dévához közeli birtokokról bevallást. Vö. VERESS ENDRE (közli), *Oklevelek és kivonatok az Országos levéltárból (1529–1786)*. *Kun Róbert hagyatéka*, A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat évkönyve 10 (1899) 72. Az adatot HEGYI GÉZÁNAK köszönöm!

II.

Róma, 1523. január 2.

A padovai egyetemen tanuló Budai László kalocsai és szepesi kanonok kéri VI. Adorján pápát, hogy a helyben lakás és a pappá szentelés kötelezettsége nélkül számára két vagy három egyházi javadalom egyidejű viselését engedélyezze.

ASV Reg. Suppl., vol. 1770, fol. 51rv.

C(olocensis). Facultas. A. de Burgos¹

Beatissime pater! Supplicat humiliter s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Ladislaus Budensis,² Colocensis et Scepusiensis ecclesiarum canonicus in universitate Paduanensi actu studens, quatenus ipsum specialibus favoribus et gratiis prosequentes secum, ut quecunque duo curata seu alias invicem incompatibilia secularia aut cum eorum altero seu sine illis unum cum cura vel sine cura cuiusvis etiam Clu(niacensis) vel Cisterciensis ordinis regularis necnon quecunque duo dissimilia seu simplicia similia sub singulis tribus tectis quarumcunque cathedralium etiam metropolitanarum vel collegiatarum seu parrochialium aut aliarum ecclesiarum consistentia, alias se invicem et cum prebendis incompatibilibus computatum beneficia ecclesiastica, etiam si altera sub singulis tectis consistens, trium cum cura aut canonicatum et prebendam illudque et alia incompatibilia secularia dignitates etiam maiores et principales, personatus, administrationes vel officia etiam curata et electiva in cathedralibus etiam metropolitanis vel collegiatis ecclesiis aut parrochiales ecclesie vel earum perpetue vicarie seu talia mixtim, regularia³ vero beneficia huiusmodi, prioratus, prepositure, prepositatus dignitas † personatus, administratio vel officium etiam curatum et electivum fuerint, si sibi alias canonice confirmatur aut eligatur, presentetur vel alias assumatur ad illa, et instituatur in eis, recipere, et secularia etiam in titulum, regulare vero beneficium huiusmodi in commendam, insimul etiam cum obtentis obtinendis etc. ac pensionem etc., quoad vixerit, cum clausula permutandi et commende cedendi, totiens, quotiens et ita, quod liceat sibi de ipsius regularis beneficii fructibus etc. disponere etc., retinere libere et licite valeat, quodque ratione predictorum aut quorumcunque alia beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura sacros

¹ Antonius de Burgos.

² Budai (Tóth) László, kalocsai és szepesi kanonok (1521-től), királyi titkár (1524–1526), 1523-ban a római magyar követség titkáráként említik Velencében. Vö. KUBINYI, *A királyi titkárok*, 6, 10, 14–15, 16, 19, 21; Padovai tanuló már 1521-ben: ÓVÁRY LIPÓT (ismerteti), *A Magyar Tud. Akadémia Történelmi Bizottságának oklevél-másolatai*, I: *Mobácsi vész előtti okiratok kivonatai*, Budapest 1890, 262, 1144. sz.

etiam presbyteratus ordines quomodolibet requirentia protunc pro tempore obtenta usque ad septennium a fine anni a iure prefixi computandum ad aliquem ex sacris etiam presbyteratus ordinibus se promoveri facere minime tenetur et ad id invitus compelli nequeat, dispensare, dummodo infra primum biennium sit subdiaconus ac sibi, quod in Ro(mana) Cu(ria) vel aliquo^b beneficiorum ecclesiasticorum per eum pro tempore obtentorum residendo seu litterarum studio in predicto vel alio loco, ubi illud vigeat generale † insistendo etiam, quoad vixerit, omnes et singulos fructus etc. quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura et sine cura etiam ex statuto, consuetudine vel fundatione aut alias personalem residentiam requirentium etiam, ut prefertur, qualificatorum, que in quibusvis ecclesiis sive locis obtinet et in posterum obtinebit, cum ea integritate quotidianis distributionibus^c dumtaxat exceptis libere percipere valeat, cum qua illas perciperet, si in eisdem ecclesiis sive locis personaliter resideret, et ad residendum interim in eisdem minime teneatur, nec ad id invitus a quocumque valere coarctari, concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus fe(licis) re(cordationis) Boni(facii) pape octavi, predecessoris vestri simili modo concessione de fructus percipiendo in absentia sine prefinitione temporis fieri prohibendo ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, quodque idem orator in ipsis ecclesiis sive locis primam non fecerit residentiam personalem consuetam, necnon statutis etc. etiam iuramento etc. solitis, privilegiis quoque, indultibus et litteris apostolicis etiam dicti ordinis etc. non contra commendam et aliis quomodolibet concessis etc., quibus latissime derogare placeat, ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et quod obstantie oratoris habeantur pro expressis seu exprimi possit. Et ad duo incompatibilia secularia ad vitam, ut supra. Et de uno regulari etc. † in commendam cum obtentis et obtinendis ita, quod liceat de fructibus etc. Et de duobus sub singulis tribus tectis consistentibus, dummodo duo canonicatus et totidem prebende aut dignitates etc. non existant etc., ut supra^d, qualibet causa ad vitam, ut supra. Et de duabus parrochialibus etc. ac specialiter similiter ad vitam. Et cum clausula permutandi et commende

¹ Giovanni Battista Bonciani (†1532) kánonjogi doktor, referendárius (1513–1532), illetve *referendarius domesticus* (1513–1532), Caserta püspöke (1514–1532), datárius (1527). Vö. KAT-TERBACH, *Referendarii*, 71, A2, 73, C10, 81, A2, 83, A2, 86, C8; FRENZ, *Die Kanzlei*, 364, n. 1151; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera I, s. v. Iohannes Boncianus; HC III, 155.

cedendi, quotiens etc., ut prefertur. Et de non promovendo ad septennium etc. computando etc., ut supra. Et de fructus in absentia percipiendo etc. residendo seu etiam insistendo, ut supra, etiam ad vitam. Et cum derogatione statutorum et foundationum etc., privilegiorum, indultorum et litterarum apostolicarum, etiam dictarum regularum etc. non contra commendam et alias quomodolibet concessarum etc. aliorumque contrariorum quorumcunque latissime extendenda, ita, ut oratori tollantur. Et quod premissorum omnium et singulorum etiam nomina, cognomina, qualitates et alia^e necessaria maior et verior specificatio fieri possit in litteris, que simul vel ad partem et quoad dispensationem de non promovendo † ad biennium tantum per breve s(anctitatis) v(estre) ac aliis, prout oratori videbitur, exprimi possit. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Nonas Ianuarii anno primo.

^a regularia] regulares. ^b aliquo] altero. ^c distributionibus] post del. exceptis, super hoc signum correctoris: D. ^d ut supra] super hoc virgula correctoris: /. ^e alia] post del. unum vocabulum, super hoc signum correctoris: D.

I 2.

Róma, 1523. január 3.

Ivánci János deák zágrábi egyházmegyes klerikus kéri VI. Adorján pápát, hogy egy maga választotta helybéli főpap által áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1770, fol. 47v–48r:

Z(agrabiensis). De promovendo. A. de Burgos¹

Beatissime pater! Cum devotus orator vester Iohannes litteratus de Iwanch² clericus Zagabriensis diocesis zelo devotionis accensus cupiat ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri et in illis promotus etiam in altaris ministerio ministrare virtutumque Domino per-

¹ Antonius de Burgos.

² Ivánc nevű település több is található a zágrábi egyházmegye területén, a legvalószínűbb talán Ivánc mezőváros (Körös m., délnyugati járás, a zágrábi püspök birtoka, ma Kloštar Ivanić. ENGEL, 19KÖ43; CSÁNKI, *Körös megye*, 72, 113–114. – További adatok: Ivánc/Szentiván mezőváros (Körös megye, északkeleti járás, a berzócsei uradalomban), ENGEL, 10KÖ107; CSÁNKI, *Körös megye*, 55, 118–119; Ivánc falu (Körös m., északkeleti járás, Kecser-birtok), ENGEL, 1KÖ97; Ivánc/Ivanec falu (Zágráb m., a szomszédvári uradalomban), ENGEL, 9ZBt; Ivánc/Ivanec falu (Varasd m., a bélai uradalomban), ENGEL, 10VD12; Ivánc falu (Zala m., az alsólendvai uradalomban), ENGEL, 16ZL7; CSÁNKI, III, 64. Ez utóbbi település a 33. számú szupplikációban szereplő Dobronok mezővárostól nyugatra található.

petuo famulari. Supplicat igitur humiliter s(anctitati) v(estre) orator prefatus, quatenus ipsum in suo laudabili proposito confoventes sibi, ut a quibuscunque maluerit catholico antistiti gratiam et communionem Apostolice Sedis habenti, extra Ro(manam) Cu(riam) residenti ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines huiusmodi aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta promoveri possit^a ipsique antistiti illos conferendi et oratori recipiendi licentiam et facultatem concedere et impertiri dignemini de gratia speciali non obstantibus apostolicis ac provincialibus et sinodalibus constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹

Et cum absolutione a censuris ad effectum presentium. Et ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines etc., ut supra. Et a quocunque catholico antistite etiam extra Ro(manam) Cu(riam) residenti etc., ut supra. Insuper arctatus fuerit ratione beneficii, et aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora etc., ut prefertur. Et pre breve s(anctitatis) v(estre), in quo premissis omnium et circa ea necessaria maior et verior specificatio fieri possit. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio Nonas Ianuarii anno primo.

^a possit] iussit.

¹ Giovanni Battista Bonciani.

13.

Róma, 1523. február 18.

Matthäus Lang bíboros, salzburgi érsek, Girolamo Balbi pozsonyi prépost, I. Ferdinánd osztrák főherceg követe, valamint Gabriel Salamanca, a maga és unokaöccse, Antonio Salamanca-Hoyos burgosi egyházmegyés klerikus nevében is kéri VI. Adorján pápát, hogy erősítse meg azt a főherceg és V. Károly császár kérésére és jóváhagyásával kötött egyezségüket, amely szerint Lang bíboros Balbi prépostnak átadja a gurki püspökséget, amelynek Antonio Salamanca lesz a koadjutor, továbbá Balbi és Antonio Salamanca megfizetik Ernst bajor hercegnek és passauai adminisztrátornak a gurki püspökségből járó 800 rajnai forint évjáradékot, továbbá a kitzbüheli uradalom után a hercegnek járó további 900 forint évjáradékból évi 500 rajnai forintot.

ASV Reg. Suppl., vol. 1774, fol. 21r. – Az ügyre lásd még: *Consistorialia*, 39, 3. j.; ASV Archivio Concistoriale, Acta Vicecancellariae, vol. 2, fol. 221v–222r; 224r; *másolatai*: uo. Acta miscellanea, vol. 31, fol. 140r és vol. 17, fol. 118v (az 1523. február 23-i konzisztórium ülés)¹

G(urcensis). Confirmatio concordie.

Beatissime pater! Exponitur s(anctitati) v(estre) pro parte devote creature vestre Mathei tituli Sancti Angeli presbyteris cardinalis Salzeburgensis² et devotorum oratorum vestrorum Hieronimi Balbi³ prepositi Posoniensis, u(triusque) i(uris) doctoris ac serenissimi principis Ferdinandi archiducis Austrie⁴ apud s(anctitatem) v(estram) oratoris⁵ ac Gabrielis de Salamanca⁶ layci, tam suo, quam Antonii item de Sala-

¹ Mikrofilmje: MNL OL X 9048 és 9049, 31110. sz. tekercs. A kiegészítést PÉTERFI BENCÉNEK köszönöm!

² Matthäus Lang (1468–1540) gurki püspök (1505–1522), salzburgi érsek (1519–1540), I. Miksa császár itáliai helytartója (1512–1513), tanácsosa és diplomatája, bíboros (1512–1540). Vö. JOHANN SALLABERGER, *Kardinal Matthäus Lang von Wellenburg (1468–1540). Staatsmann und Kirchenfürst im Zeitalter von Renaissance, Reformation und Bauernkriegen*, Salzburg–München 1997.

³ Girolamo Balbi pozsonyi prépost (1515–1522), királyi titkár (1513–1521), gurki püspök (1522–1526). Vö. KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 444–445, 3. sz.; HERMANN ZSUZSANNA, *Egy humanista karrierje (Balbi Jeromos)*, Az Egyetemi Könyvtár évkönyvei 2 (1964) 231; GERHARD RILL, *Fürst und Hof in Österreich von den habsburgischen Teilungsverträgen bis zur Schlacht von Mohács (1521/22 bis 1526)*, 1: *Außenpolitik und Diplomatie*, Wien–Köln–Weimar 1993, 152–154; gurki püspöki kinevezésére lásd LAKATOS, *VI. Adorján bullái*, 116–117; püspöki tevékenységére: JAKOB OBERSTEINER, *Die Bischöfe von Gurk 1072–1822* (Aus Forschung und Kunst 5), Klagenfurt 1969, 289–296.

⁴ I. Ferdinánd osztrák főherceg (1521–1564), később magyar és cseh király (1526–1564).

⁵ A követségről (1523. febr. 7–ápr./máj.): RILL, *Fürst und Hof*, I, 153, 244. j., 241.

⁶ Gabriel Salamanca (1489–1539), I. Ferdinánd bizalmasa, kincstartó (*Generalschatzmeister*, 1521–1526), Ortenburg grófja (1524–1539). Vö. GERHARD RILL, *Fürst und Hof in Österreich von den habsburgischen Teilungsverträgen bis zur Schlacht von Mohács (1521/22 bis 1526)*, 2:

manca¹ clerici Burgensis, eius nepotis nominibus, quod cum prefatus princeps ipsum cardinalem plurime requisiverit et Imperator² ab eo postulaverit, ut pro augmento et incremento honoris et dignitatis ac commodi Hieronimi eidem Ferdinando archiduce grata et accepta provideatur et Antonius, qui et Gabriel prefati eidem principi etiam grati et accepti existunt, eidem Hieronimo in regimine et administratione ipsius ecclesie coadiutor cum opportuna successione constituatur et deputetur, apostolica auctoritate cedere deberet, ipseque cardinalis eiusdem serenissimi principis desiderio et requisitioni satisfacere volens, cardinalis, Hieronimus et Gabriel prefati ad infrascriptam desuper salvo s(anctitatis) v(estre) et Sedis Apostolicae beneplacito devenerunt concordiam et transactionem, videlicet quod cardinalis regimen et administrationem in ecclesie Gurczensis³ huiusmodi, ut illi de persona prefati Hieronimi providebatur, in manibus s(anctitatis) v(estre) cedere et Hieronimus, quod sibi ad eius vitam Antonius prefatus in regimine et administrationi predictis coadiutor cum successione perpetuus^a et irrevocabiliter constituari consentire et quam alias prefatus cardinalis ex certis tunc expressis causis et respectibus assignationi cessens perpetuus^a et irrevocabiliter constituari consentire et quam alias prefatus cardinalis ex certis causis tunc expressis et^b respectibus assignationi pensionis annue octingentorum florenorum Renensium super fructibus etc. mense episcopatus Gurczensis consensit et ultra illos novingentos florenos similes super quodam dominio suo temporali, Kytzpuhel⁴ nuncupato, devote creature vestre Ernesto duci Bavarie⁵ ecclesie Pataviensis administratori apostolica auctoritate deputato in eius^c commodum regimen ac administrationis ecclesie Gurczensis huiusmodi cedere tenebatur ad

Gabriel von Salamanca, Zentralverwaltung und Finanzen, Wien–Köln–Weimar 2003, 105–238, 393–421.

¹ Antonio Salamanca-Hoyos (1504–1551), Gabriel Salamanca unokaöccse, Juan de Hoyos és Iñez Salamanca másodszüllött fia, gurki koadjutor (1523–1526), gurki adminisztrátor, majd püspök (1540–1551). Vö. RILL, *Fürst und Hof*, II, 115, 216–218; OBERSTEINER, *Die Bischöfe von Gurk*, 292–304; HC III, 207.

² V. Károly (1519–1556).

³ Gurk (Szent Római Birodalom) 1072-ben alapított püspökség, a salzburgi egyháztartomány része. Vö. OBERSTEINER, *Die Bischöfe von Gurk*.

⁴ Kitzbühel, város és uradalom Tirolban, Lang birtokában. Vö. SALLABERGER, *Kardinal Matthäus Lang*, 59–61.

⁵ Ernst bajor herceg (1500–1560), passau adminisztrátor (1514–1540), salzburgi adminisztrátor (1540–1554), ekként Matthäus Lang utóda, de már 1525 óta a koadjutorság várományosa. Vö. DIETER ALBRECHT, *Ernst, Herzog von Bayern*, Neue Deutsche Biographie, 4, Berlin 1959, 619.

preces clare me(morie) Maximiliani imperatoris electi¹ pro se et heredibus suis eidem Ernesto duci assignare promiserat,² donec prefatus dux Ernestus loco dictorum novingentorum florenorum in aliis locis satisfactus fuisset, accedentibus ad premissa beneplacito Sedis Apostolice ac serenissimi principis Charoli in imperatorem electi³ expresso consensu, prout in certis apostolicis ac ipsius Charoli litteris necnon contractibus desuper initis plenius continetur, ne prefato cardinali ex cessione huiusmodi detrimentum patiat, voluerunt et ordinaverunt et transegerunt^d, quod Hiero(nimus) et An(tonius) prefati eorumque in dicta ecclesia successores pro tempore predictam pensionem octingentorum florenorum prefato Ernesto duci ex et super fructibus ecclesie Gurczensis huiusmodi iuxta tenorem litterararum apostolicarum et sub penis et censuris ac in terminis inibi contentis annuatim solvere. Et ultra illam ipse Hieronimus pro se suisque in dicta ecclesia successoribus accedente etiam consensu dicti Ant(onii), quod ex fructibus et proventibus dicte ecclesie Gurczensis huiusmodi ultra predictos octingentos florenos pensionem huiusmodi prefato Ernesto duci, quoad vixerit, in defalcationem et deminutionem dictorum novingentorum florenorum eidem duci super dominio Keytzpuhel predicti assignatorum alios quingentos florenos similes annis singulis eidem Ernesto duci, quoad vixerit, per Hieronimum et successores suos prefatos persolvere promittere^e et in meliori futura obligationem opportunam facere et de illis ipsi Ernesto in terminis pensionis huiusmodi satisfacere^f et in huiusmodi solutione tam pensionis octingentorum quam promissionis et assignationis quingentorum florenorum huiusmodi eundem cardinalem eiusque heredes et successores indempnes servare et relevare ac apud prefatum Ernestum ut cardinalem et heredes suos prefatos de dictis quingentis florenis et ob omni eorum solutionem et obligationem rerum eiusdem ecclesie Gurczensis in dictis contractibus per eundem cardinalem factis, si et in quantum talis^g obligatio pensionem octingentorum florenorum super fructibus ecclesie Gurczensis assignatis

¹ I. Miksa császár (1493–1519).

² Lang salzburgi utódlásának biztosítása érdekében a bajor hercegekkel még 1514. ápr. 2-án Schärdingben kötött, majd 1519–1520 folyamán több részletében megújított szerződésben kötelezte magát, hogy Ernst herceg kárpótlására (akit bátyjai egyházi pályára szántak) összesen 3000 rajnai forint évjáradékot fizet salzburgi és egyéb jövedelmeiből, közöttük a gurki püspökségeből is, amelyet 800 forinttal terhel meg, egy további 900 forintos évjáradék-részletet pedig kitzbüheli uradalma bevételeiből egyenlít ki. SALLABERGER, *Kardinal Matthäus Lang*, 116–117, 216–223; Balbinak a 800 forint megfizetéséről szóló, 1522. máj. 20-i kötelezvényét lásd uo. 223, 123. j.

³ V. Károly császár (1519–1556).

huiusmodi necnon dictos quingentos florenos super dicto dominio Kyczpuhel assignatos coercerint ex toto libere et quitte et ab eorum obligatione, quantum ad pensionem octingentorum et assignationem quingentorum florenorum huiusmodi liberatos esse per litteras suas recognoscat, omnem diligentiam facere et adhibere ac cum effectu curare debeant et teneantur. Quodque Hieronimus et coadiutor eorumque successores prefati instructiones^h prefati cardinalis, de quibus ipse cardinalis illos verisimiliter informabit, servare obligati existant ac etiam teneantur, prout in quibusdam patentibus litteris seu capituli manibus dictorum cardinalis, Hie(ronimi) et Gab(rielis) subscriptis et eorum sigillis munitis plenius continetur. Cum autem, pater sancte, cardinalis et oratores prefati cupiant concordiam et transactionem ac omnia et singula supradicta pro illorum subsistentia ac firmiori s(anctitatis) v(estre) et Sedis Apostolice munimine roborari, supplicant humiliter s(anctitati) v(estre) cardinalis et oratores prefati, quatenus singularum litterarum contractuum et capitulorum predictorum veriores tenores pro expressis habentes eosque specialibus favoribus et gratis prosequentes concordiam et transactionem predictas ac prout illas concernunt, omnia et singula in dictis litteris et capitulis contenta quecumque cum opportuna defectione tam iuris quam facti et solemnitate suppletionem approbare et confirmare et ad illorum observationem eosdem cardinalem et oratores respective teneri et obligantesⁱ esse sicque iudicari etc., necnon irritum etc. decernere dignemini de gratia speciali non obstantibus premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis necnon statutis et consuetudinibus dicte ecclesie Gurczensis iuramento etc. roboratis ceterisque contrariis quibuscumque cum clausulis opportunis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum clausula absolutionis ad effectum pro oratoribus. Et quod tenores singularum litterarum, contractuum et capitulorum predictorum verius exprimi seu pro expressis habere possint. Et cum confirmatione, approbatione et defectuum suppletionem ac decreto predictis. Et cum derogatione quorumcunque statutorum et privilegiorum latissime extendenda, quia ambe partes supplicant. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, duodecimo Kalendas Martii anno primo.

^a perpetuus] *sic pro* 'perpetue'. ^b et] causis. ^c eius] eus. ^d transegerunt] transigerunt. ^e promittere] promittere. ^f satisfacere] satis facere. ^g talis] talys, *corr.* ^h instructiones] instruptiones. ⁱ obligantes] obligator.

I4.

Róma, 1523. február 22.

Betzinger György esztergomi egyházmegye klerikus, a szenci plébániatemplom Szent Farkas-oltárának javadalmasa kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1773, fol. 135r.

S(trigoniensis). De promovendo. A. de Burgos¹

Beatissime pater! Supplicat humiliter s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Georgius Betzinger Strigoniensis diocesis, perpetuus beneficiatus ad altare Sancti Wolfgangi confessoris in parrochiali ecclesia oppidi Sempcz² dicte diocesis, quatenus sibi specialem gratiam facientes ei, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi³ quibusvis tribus dominicis aut festivis † diebus etiam extra tempora a iure statuta ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines se promoveri facere et in illis, postquam promotus fuerit, in altaris ministerio ordinis sui aliorum quoruncunque licentia minime requisita ministrare libere et licite possit et valeat, antistiti prefatos ordines eidem impendendi et oratori illos recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac sinodalibus etc. ceterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁴

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de licentia promovendi ad ordines huiusmodi quibusvis tribus diebus, ut supra, a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi in Ro(mana) Cu(ria) etiam extra tempora et celebrandi ubique, ut supra. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique in iudicio et extra fidem faciat, attento, quod in Cu(ria). Et quod examinetur in Camera Apostolica, in qua doceat se esse arctatum et promoveatur per episcopum Bellicastrensem. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, nono Kalendas Martii anno primo.

¹ Antonius de Burgos.

² Szenc mezőváros (Pozsony m.). ENGEL, IPO51.

³ Leonardo Levato (Leucato) belcastrói püspök (1518–†1533). Vö. HC III, 130.

⁴ Giovanni Battista Bonciani.

15.

Róma, 1523. február 25.

Ilméri (Ürményi) Imre váradi kanonok kéri VI. Adorján pápát, hogy egy maga választotta helybéli főpap által áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1774, fol. 146r. – Az ügyre vonatkozó brève regisztrummásolata: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 364rv. (Róma, 1523. február 25.)

V(aradiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicat humiliter s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Emericus de Ilmer¹ canonicus Waradiensis, quatenus eum specialibus favoribus et gratiis prosequentes {secum}, ut a quocunque catholico antistite gratiam et communionem Sedis Apostolice habenti et extra Ro(manam) Cu(riam) residenti extra tempora a iure statuta tribus dominicis aut festivis diebus ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines se promoveri facere possit et valeat, episcopo illos conferendi et oratori illos recipiendi licentiam et facultatem, ordinarii loci aut cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus <constitutionibus et ordinationibus> generalium et aliorum conciliorum ac in provincialibus et sinodalibus editis, specialibus vel generalibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunitis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.²

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et de promovendo a quocunque, etiam extra tempora tribus dominicis seu festivis diebus, ut supra, et per breve s(anctitatis) v(estre). – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Martii anno^a primo.

^a anno] *bis scriptum*.

¹ Ürményi (Ilméri) Imre, váradi örkanonok (1529–1531), nagyprépost (1531–1550). Vö. BUNYITAY VINCE, *A váradi püspökség története*, II: *Káptalanok, monostorok a püspökség alapításától 1566. évig*, Nagyvárad 1883, 55.– Ilmér (Ülmér) Ürmény falu (Nyitra m.) nevének alakváltozata. ENGEL, II NY 65.

² Giovanni Battista Bonciani.

16.

Róma, 1523. március 1.

VI. Adorján pápa saját elhatározásból Kelbelczel Farkas pozsonyi kanonokot, I. Ferdinánd osztrák főherceg követét pápai akolitussá nevezi ki.

ASV Reg. Suppl., vol. 1775, fol. 33^{rv}. – A kimenő pápai bulla szövege (Róma, 1522. március 1.): ASV Reg. Lat., vol. 1410, fol. 12^v–13^r. ED.: LAKATOS BÁLINT, *VI. Adorján (Hadrianus) pápa (1522–1523) magyar vonatkozású bullái*, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica 138 (2015) 115–116 (nr. 2.).

S(trigoniensis). Accollitatus.

Motu proprio etc. dilecto filio Wolfgango^a Kelbeczel¹ canonico Pozoniensi Strigoniensis diocesis dilectorum filiorum oratorum² per devotissimum nostrum et Sancte Ro(mane) Ecclesie filium, Ferdinandum³ principem Hispaniarum, archiducem Austrie illustrem etc. ad nos et Sedem Apostolicam destinatorum magistro domus et familiari specialem gratiam facientes te in nostram et prefate Sedis Apostolice accolitum cappellanum gratiose recipimus et facimus aliorumque dicte Sedis accolitorum cappellanorum numero et consortio favorabiliter aggregamus tibi que, quod omnibus et singulis privilegiis, indultis, immunitatibus, libertatibus, indulgentiis et exemptionibus, quibus alii nostri et dicte Sedis acoliti cappellani de iure vel consuetudine quomodolibet utuntur, potiuntur et gaudent, uti, potiri et gaudere libere et licite valeas et possis, concedimus et indulgemus non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac in provincialibus et sinodalibus conciliis editis, specialibus vel generalibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunitis et consuetis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum etc. Et de receptione et assumptione^b in accolitum cappellanum et aliorum nostrorum et dicte Sedis accolitorum cappellanorum aggregatione, ut supra. Et quod considerat privilegiis, indultis et exemptionibus, ut supra. Et quod premissorum omnium et singulorum aliorumque necessariorum maior specificatio fieri possit in litteris. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, Kalendas Martii anno primo.

^a Wolfgango] Wolgango. ^b assumptione] asuptione.

¹ Kelbelczel Farkas pozsonyi őrkanonok (1514–1526). Személyére lásd: KÖBLÖS, *Az egyházi közélet*, 457–458, 36. sz. (Lembachi Kolparczel Farkas néven; Knauz Nándor nyomán); pápai akolitusságát nem ismerte.

² A követséget Girolamo Balbi pozsonyi prépost vezette. Lásd LAKATOS, *VI. Adorján bullái*, 116, 14. j.; RILL, *Fürst und Hof*, I, 153, 244. jegyz., 241.

³ I. Ferdinánd osztrák főherceg (1521–1564), később magyar és cseh király (1526–1564).

17.

Róma, 1523. március 2.

Újlaki Lőrinc boszniai herceg és Újlak mezőváros kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Kisasszonyfalvi Istvánfi János volt újlaki officiális ellenében, annak visszaélései ügyében folytatnak, bácsi egyházi személyek előtt folytathassák le.

ASV Reg. Suppl., vol. 1773, fol. 136v. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet valóban a bácsi nagyprépostra,¹ őrkanonokra² és éneklőkanonokra³ bízza: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 375r. (Róma, 1523. március 9.)

Q(uinqueecclesiensis). Commissio per breve. — .

Beatissime pater! Cum quidam Iohannes Istvanfy^a de Kisazonfalwa^{b4} per certa tempora fuisset officialis in oppido Vylak,⁵ Quinqueecclesiensis diocesis atque in dicto officio quam plures extorsiones pecuniarum aliarumque rerum commiserit contra iuris et statutorum, ordinum et consuetudinum dictorum locorum dispositionem per diversas vias illicitas contra debitum iuris et honestatis a diversis personis pecunias et alias res extorquendi et illis in suos rationabiles usus convertendo et quam plures personas in earum pleno iure opprimendo et propterea devoti v(estre) s(anctitatis) oratores Laurentius de Vylak⁶ comes et dux Bozne ac cives, incole et homines dicti oppidi Vylak passi fuerint quam plurima et diversa varia, ad que dictus Iohannes de iure teretur cupiantque ab illo ea consequi et dictas pecunias et res illicite extortas recuperari. Idcirco supplicant oratores prefati, quatenus causam et causas,

¹ Palina György (†1526. aug. 29. Mohács), decretorum doctor, bácsi nagyprépost (1518–1526), egyúttal bácsi vikárius (1515–1526), boszniai püspök (1526). Vö. C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 38–39, 43.

² Szondi Pál, bácsi őrkanonok (valószínűleg 1521–1524 között – 1520 okt. 10-én még Baczan-i Máté az éneklőkanonok, DF 259642., de 1525. jan. 6-án már Egresi Lőrincé a tisztség, DF 259652.) Az adatokat C. TÓTH NORBERTnek köszönöm! Szondi 1524 őszétől 1553-ig római magyar gyóntató. Bácsi őrkanonoki tisztségének említésével lásd MONAY FERENC, *A római magyar gyóntatók*, Róma 1956, 58–59, 62.

³ Igari Imre bácsi éneklőkanonok (1508–1525). Vö. DF 259604. (nevére); DL 34036. (tisztségének első adata); DF 259652. (tisztségének utolsó adata). Az adatokat C. TÓTH NORBERTnek köszönöm!

⁴ Kisasszonyfalvi Istvánffy János, ekkor királyi kamarás (1523). Vö. ENGEL PÁL, *Középkori magyar genealógia*, Uő, Magyar középkori adattár, CD-ROM, Budapest 2001, Német nem, Kisasszonyfalvi (Istvánfi, Istvánffy), 1519–1523 között adatulja; DF 276760.

⁵ Újlak mezőváros (Valkó m.). ENGEL, 1VK146; CsÁNKI, II, 277, 288–289.

⁶ Újlaki Lőrinc (†1524) boszniai herceg, macsói bán (1477–1496), nándorfehérvári bán (1510–1513), országbíró (1518–1524). Vö. C. TÓTH-HORVÁTH-NEUMANN-PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 91, 103, 105, 146, 155.

quam et quas oratores et eorum quilibet habent et movent habereque et movere volunt et intendunt contra et adversus dictum Iohannem Istvanfy^c de et super extorsionibus, usurpatibus, damnis et interesse predictis ac omnibus contra ius per dictum Iohannem in dicto officio commissis et perpetratis rebusque aliis in actis cause et causarum huiusmodi latius deducendis, alicui persone in dignitate ecclesiastica constitute, in civitate Bachiensis commoranti, ubi peritorum copia haberi potest, audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas^d coniunctim vel divisim, prout sibi videtur, summarie, simpliciter et de plano † facti veritate inspecta committere et mandare dignemini^e cum omnibus illarum incidentibus, emergentibus, dependentibus, annexis et connexis, cum potestate dictum Iohannem † citandi et inhibendi ceteraque faciendi desuper necessaria vel opportuna premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis et presertim Bo(nifacii) VIII de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres^f, stilo palatii ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, quantitates pecuniarum predictarum et rerum, nomina et cognomina oratoris et oratorum, personarum predictarum omniumque et singulorum premissis aliorumque hic magis specifici, exprimi, veriores tenores et affectus qualitatis, causas et circumstantias pro plena et sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et pre breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto Nonas Martii anno primo.

^a Istvanfy] Isuianfý. ^b Kisazonfalwa] Risazonfalua. ^c Istvanfy] Isinanfy. ^d terminandas] temirandas. ^e dignemini] *post del.* de g[ratia], *super hoc signum correctoris*: D. ^f tres] *bis scriptum, prior del.; super hoc signum correctoris*: D.

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

18.

Róma, 1523. március 15.

Vrichianich András, a zágrábi egyházmegyei sipaki Szent György-plébánia birtokosa kéri VI. Adorján pápát, hogy újból bízza meg a jelenlegi modrusi vikáriust és primiceriust, hogy azt a végrehajtásról szóló levelet, amelyet időközben meghalt elődjek bocsátottak ki perbeli ellenfele, az őt a plébániája javadalmától megfosztó Aminadanich Márton ellen – mivel ennek átadása előtt az alperes is meghalt, és az ügybe ezután beavatkozó Barchovich János a parancslevélnek nem akar engedelmeskedni – Barchovich János ellen újból bocsássák ki.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 127^{rv}. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet valóban a modrusi vikáriusra és primiceriusra bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 395^r. (Róma, 1523. március 21.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve. V. Signinus¹

Beatissime pater! Existente devoto s(anctitatis) v(estre) oratore Andrea Vrichianich in pacifica possessione parrochialis ecclesie Sancti Georgii de Sypach² Zagrabiensis diocesis per plures et plures annos quidam Martinus Aminadanich pro clerico se gerens favoribus et potentia nonnullorum tam clericorum, quam laycorum eundem oratorem dicta parrochiali ecclesia temere et de facto spoliavit, videns ipse orator se ita sua ecclesia privatum ad Romanam Curiam Sanctamque Sedem Apostolicam advolavit, a qua causa et causis huiusmodi tam super spolio, quam etiam {vel} violentia contra dictum Martinum r(everendo) p(atri) d(omino) vicario et primicerio³ ecclesie Modrusiensis per unum breve supplicatione introclusa committi, eius^a vigore servatis de iure servandis ac rite et recte processo in sui favorem obtinuit promulgari sententiam, que nulla appellatione sive provocatione suspensa in rem transivit iudicatam ac executionibus per ipsos iudices decretis dictoque^b adversario intimatis et demum pendente^c causa super partitione^d dictarum litterarum executionalium dictus Martinus adversarius, sicut Domino placuit, diem vite sue clausit extremum, quo mortuo quidam Iohannes Barchouich pro clerico se

¹ Vincenzo Fanzi (de Maffeis), Segni püspöke (1503–1528), referendárius (1514–1527). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 79, C45, 82, C12, 88, C24; FRENZ, *Die Kanzlei*, 453, n. 2204; UŐ, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera U vel V, s. v. Vincentius Fanzi; HC III, 300.

² Vukšin Šipak falu (Zágráb m., az ozalji uradalomban), Szent György-titulusú plébánia-templommal. ENGEL, 21ZB62; BUTURAC, *Popis župe*, 85, n. 390.

³ A *primicerius* a dalmát térségben a társas- és székeskáptalanokban a harmadik (az *archidiaconus* azaz a prépost és az *archipresbyter* azaz az olvasókanonok utáni) méltóság, az éneklőkánonokságnak feleltethető meg. ANTE GULIN, *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, [III], *Loca credibilia Dalmacije, Hrvatskog primorja, Kvarnerskih otoka i Istre*, Zagreb 2008, 15, 381; vö. DF 232472. (1517).

gerens etiam temere et de facto in dicta ecclesia nullo titulo saltem legitimo se intrusit. Qui prefatus orator dictas litteras executionales contra Martinum iam defunctum adversarium decretis intimavit et presentari. Citatur quibus dictus Iohannes adversarius, parere hactenus recusavit et recusat de presenti in dicta sua intrusione frivolibus et violentia confovendis, verum, pater sancte, quia ab aliquibus in dictis partibus vertitur in dubium, an prefatus orator possit dictis litteris executionalibus uti, eo, quia prefati vicarius et primicerius, qui tunc dictas litteras executionales decreverant, tempore intrusionis dicti Iohannis adversarii erant mortui. Ad omne itaque dubium tollendum ad pedes s(anctitatis) v(estre) prefatus orator humiliter supplicando recurrit, quatenus modernis vicario et primicerio dicte Modrusiensis ecclesie vel eorum alteri committere et mandare dignemini, ut constito sibi summarie et ex actis predecessorum suorum de dictis executionibus ac intrusione dicti Iohannis Barchouich lite pendente illas contra dictum Iohannem adversarium tamquam inobedientem et rebellem ac si contra eundem tunc tempus decreta fuissent, iuxta illarum continentiam forma et tenore delato executioni demandent et demandari faciant, cum potestate citandi necnon sub penis et censuris ecclesiasticis ac pecuniariis arbitrio suo imponendi omnibus et singulis, quibus et quotiens opus fuerit, inhibendi dictasque^e penas contra tam dictum adversarium quam omnes alios et singulos intrusos et intrudendos contravenientes et inobedientes aggravandi, reaggravandi et interdicendi auxiliumque brachii secularis invocandi illasque Camere Apostolice applicandi, exigendi et exequendi eosque pro fisco^f s(anctitatis) v(estre) et Camere Apostolice predicte usque ad integram satisfactionem dictarum penarum et partitionum ipsarum executionalium carcemandi et alia faciendi, que in premissis fuerint quomodolibet opportuna^g † constitutionibus et ordinationibus apostolicis et presertim fe(licis) re(cordationis) Bo(nifacii) pape VIII de una vel duabus dietis, dummodo non ultra tres ac regula Cancellarie, qua caneri dicitur 'quidam executionales' etc., † stillo palatii ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa, attento, quod causa est in partibus terminanda, attenta etiam oratoris maxima paupertate. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, Idibus Martii anno primo.

^a eius] *post et littera s.* ^b dictoque] dictisque *corr.* ^c pendente] *ante del.* pariti[one]; *super hoc signum correctoris: S.*

^d partitione] *pauitione corr.*, *super hoc virgula correctoris: /.* ^e dictasque] dictamque *corr.* ^f fisco] *post del.* Camere.

^g opportuna] oportunum.

19.

Róma, 1523. március 20.

Oreschi István fia Balázs, a garignicai Szűz Mária-plébániatemplom Szent Mihály-oltárának káplánja, illetve Jurani Ferenc, a szentléleki Szentlélek-plébániatemplom Szent Farkas-oltárának káplánja, zágrábi egyházmegyes káplánok kérik VI. Adorján pápát, hogy egy maguk választotta, a Római Kúriában tartózkodó püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 220v. – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 65r. (1523. március 23.)¹

Z(agrabiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Cum devoti oratores vestri Blasius Stephani Oreschi^a Zagabriensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Sancti Michaelis in parochiali ecclesia Beate Marie Virginis de Gurenesso^{b2} eiusdem diocesis et Franciscus Iurani^c eiusdem Zagabriensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Sancti Wolfgangi in parochiali ecclesia S(ancti) Spiritus ville Sancti Spiritus³ fervore devotionis accensi^d cupiant et summopere affectent^e ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri et postquam promoti fuerint, perpetuo Altissimo famulari. Supplicant igitur humiliter s(anctitati) v(estre) prefati oratores, quatenus sibi specialem gratiam facientes, ut a quocunque catholico antistiti gratiam et communionem Sedis Appostolice habenti, in Ro(mana) Cu(ria) residenti, quem duxerint eligendum^f, aliquibus tribus dominicis seu aliis festivis † diebus etiam extra tempora a iure statuta ad dictos omnes^g etiam sacros <et presbyteratus> ordines promoveri et postquam promoti fuerint, in altaris perpetuo ministerio ministrare † libere et licite possint et valeant ipsique antistiti ordines huiusmodi conferendi et oratoribus huiusmodi prefatos suscipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus appostolicis ac in provincialibus et sinodalibus conciliis editis generalibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁴

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 96, n. 33. és 34.

² Garignica mezőváros (Körös m.). ENGEL, IKÖHIO; CSÁNKI, *Körösmegeye*, 32–33; vö. BUTURAC, *Popis župa*, 96, n. 482.

³ Szentlélek mezőváros (Körös m.). ENGEL, 2KÖ60; CSÁNKI, *Körösmegeye*, 79; vö. BUTURAC, *Popis župa*, 55, n. 101.

⁴ Giovanni Battista Bonciani.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et a quocunque catholico antistiti gratiam et communionem Sedis Appostolice habenti, in Ro(mana) Cu(ria) residenti, quem duxerint eligendum^f etc. Et aliquibus tribus diebus etc., ut supra. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat, et ubique fidem faciat, tam in iudicio quam extra, absque aliarum litterarum desuper expeditione. Et quod examinentur in^h Ca(mera) Appostolica, in qua doceant se esse arctatos.

Et promoveantur per episcopum Bellicastrensem¹ etc. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio decimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a Oreschi] Onesthi LF. ^b Guerenesso] Garinitzo LF. ^c Iurani] Iaccavim(?) LF. ^d accensij] accenssi. ^e affectent] afectent. ^f eligendum] elligendum. ^g omnes] post legitur et p. ^h in] ante del. pro vel per.

20.

Róma, 1523. március 22.

Kilenc klerikus: 1. az erdélyi egyházmegyes Varga György fia Antal, az erdélyi egyházmegyei csernai Szentlélek-plébánia plébánosa, 2. az erdélyi egyházmegyes Bálint István fia Boldizsár, az erdélyi egyházmegyei pénteki Szent Mihály-plébánia plébánosa, 3. a zágrábi egyházmegyes Biberic/Bebrić Pál fia György, a váci egyházmegyei szentlőrinci Szent Lőrinc-plébánia plébánosa, 4. a veszprémi egyházmegyes Péter deák szubdiákonus, az obedszentkereszt Szent Kereszt-plébánia plébánosa, 5. a veszprémi egyházmegyes Szentmártoni Balázs akolitus, a zágrábi egyházmegyei obedszentkereszt Szűz Mária-kápolna káplánja, 6. a veszprémi egyházmegyes Szentmártoni Mihály, a zágrábi egyházmegyei vidovci Szent Vid-plébánia plébánosa, 7. a győri egyházmegyes Szentviszlói Márton, a győri egyházmegyei körmendi Szent Erzsébet-plébánia Szent Péter és Pál-oltárának káplánja, 8. a veszprémi egyházmegyes Egerszegi Benedek, a veszprémi egyházmegyei egerszegi Szent Mária Magdolna-plébánia Szent János-oltárának káplánja, valamint 9. a veszprémi egyházmegyes Egerszegi Miklós, az ugyanott található Szent Miklós-oltár káplánja kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 98^{rv}. *Lásd még nr. 24.* – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 65^v, 66^r, 66^v, 67^r, 69^v. (1523. március 24. és 26.)²

¹ Leonardo Levato belcastrói püspök.

² FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 96–97, 98, n. 35–40. és 50. (A 39. és 40., akik az e kérvénybeli 1. és 3. kérvényezőikkel azonosak, Bálint fia Boldizsárral együtt március 23-án ismételten kérvényeztek, ez a 24. szám alatt közölt szupplikáció. Kettejüket csak március 26-án szentelték; Bálint fia Boldizsár és Egerszegi János felszentelésére nincs adat, elképzelhető, hogy nem találták őket alkalmasnak.)

T(ransilvanensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicant humiliter s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores Antonius^a filius Georgii sutoris Transilvanensis Albensis diocesis, plebanus in parochiali ecclesia Omnium Sanctorum ville Chern^{bi} eiusdem diocesis, Baltazar filius Stephani Balint dicte diocesis, plebanus in parochiali ecclesia Sancti Nicholai ville Pentek² eiusdem diocesis, Georgius Pauli Biberic^c Zagabriensis diocesis, plebanus in ecclesia parochiali Sancti Laurentii ville de Sancto Laurentio³ Waciensis^d diocesis, Petrus Literatus subdiaconus Vesprimiensis diocesis, plebanus in ecclesia parochiali Sancte Crucis in oppido Ibid^{e4} dicte⁵ diocesis, Blasius de Sancto Martino⁶ acollitus eiusdem diocesis, perpetuus cappellanus cappelle Beate Marie in opido Ibid^{f7} Zagabriensis diocesis, Michael de Sancto Martino Wesprimiensis diocesis, plebanus in ecclesia parochiali Sancti Vitti in opido Vidoci⁸ Zagabriensis

¹ Valószínűleg Cserna (Hunyad m., elpusztult falu Vajdahunyadtól délre). ENGEL, 22HD44; CSÁNKI, V, 82–83.

² Péntek falu (Kolozs m., ma Szászpéntek). ENGEL, 3KL60; CSÁNKI, V, 394.

³ A település nem azonosítható egyértelműen. Amennyiben valóban a váci egyházmegye területén fekszik, lehet Szentlőrinc falu (Nógrád m., ma puszta Érsekvadkerttől északkeletre), ENGEL, 1NO46; CSÁNKI, I, 108; Szentlőrinc puszta (Pest m., ma Budapest városrésze), ENGEL, 1PE75; CSÁNKI, I, 35; Szentlőrinctelke puszta (Fejér m. Solti szék), ENGEL, 3SO7; CSÁNKI, III, 348; Szentlőrinc falu (Csongrád vagy Külső-Szolnok m.), CSÁNKI, I, 684; esetleg Szentlőrincváta falu (Pest m.), ENGEL, 41PE26; CSÁNKI, I, 30. Ha a papszentelési bejegyzésben álló váradi egyházmegyei megjelölés a helyes, a település lehet Szentlőrinc puszta (Bihar m., Derecskétől délre, a debreceni uradalomban, ennek azonban nem ismerjük plébániáját), ENGEL, 2BI19; CSÁNKI, I, 624.

⁴ Obedszentkereszt mezőváros (Körös m.). ENGEL, 76KÖ43; vö. BUTURAC, *Popis župa*, 95, n. 480.

⁵ Tartalmi tévedés, a következő kérvényezőnél említett zágrábi egyházmegyéről van szó.

⁶ A származási helyről nem egyértelmű, hogy veszprémi vagy zágrábi egyházmegyei, de a következő kérvényezőnél veszprémi egyházmegye szerepel. Így is több Fejér, Somogy és Zala megyei falu is szóba jöhet. A területi közelség alapján valószínűbb Vaskaszentmárton mezőváros (Somogy m.), ENGEL, 130SM1; CSÁNKI, II, 645; illetve Kebeleszentmárton falu (Zala megye), ENGEL, 7ZL11; CSÁNKI, III, 68; HOLUB JÓZSEF, *Zala megye története a középkorban*, III: *A községek története*, kézirat, Pécs 1933 (CD-ROM, Becsehely 2001), s. v. Kebele.

⁷ Nyilván az előbb említett Obedszentkereszt mezővárosról van szó.

⁸ A település nem azonosítandó egyértelműen. A zágrábi egyházmegyében a következő egyházas helyek jöhetnek szóba, bár egyik sem oppidum: Felsőszentvid (Felsővidafalva, Zala m., a Muraközben), ENGEL, 1ZL8; Alsószentvid (Muravid, Zala m., a Muraközben), ENGEL, 1ZL79; Vidovec (Szentvid, Vidovec, Varasd m.), ENGEL, 18VD11; ADAMČEK–KAMPUŠ *Popisi*, 37, 69, 106, 110; Vidovec (Körös m., északkeleti járás, a vaskai főesperességben), lásd ENGEL, 2KÖ103; CSÁNKI, *Körös megye*, 89; BUTURAC, *Popis župa*, 93, n. 462.

diocesis, Iohannes de Sancto Vincislao^{h1} Iaurinensis diocesis, perpetuus altarista seu cappellanus ad altare † Sanctorum Petri et Pauli in ecclesia parochiali Sancte Elisabet in oppido Chernenⁱ² dicte diocesis, Benedictus de Egerzegh³ Vesprimiensis diocesis, perpetuus altarista seu cappellanus ad altare Sancti Iohannis in ecclesia parochiali S(ancte) Marie Magdalene in Egerzegh⁴ eiusdem diocesis et Iohannes de Egerzegh Vesprimiensis diocesis, perpetuus altarista seu cappellanus ad altare Sancti Nicholai situm in parochiali ecclesia Sancte Marie Magdalene in oppido Egerzegh dicte Vesprimiensis diocesis, quatenus ipsis specialem gratiam facientes, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi⁵ ad id deputato, in Ro(mana) Cu(ria) residenti aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines se promoveri facere possintⁱ et valeant, antisititi conferendi, oratoribus vero prefatis recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus sinodalibus^k ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁶

Et cum absolute a censuris ad effectum etc. Et aliquibus tribus <dominicis> vel^l festivis diebus, ut supra. Et quod promoveantur a prefato r(everendo) p(atre) episcopo Bellicastrensi. Et quod examinentur in Ca(mera) Appostolica, ubi doceant se esse arctatos. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, nono Kalendas Aprilis anno primo.

^a Antonius] Antonius Horma *add. LF 66v.* ^b Chern] Chirno *LF 66v.* ^c Biberic] Biberich, scolasticus *add. LF 67r.* ^d Waciensis] Variensis, *sed Waradiensis scribit LF 67r.* ^e Ibid] Ibi den(?) *LF 65v.* ^f Ibid] Ibi den *LF 69v.* ^g Vidoci] Intoti(?) *LF 65v.* ^h Vincislao] Venceslao *LF 66r.* ⁱ Chernen] Chermen *LF 66r.* ^j possint] possit. ^k sinodalibus] *ante del. con.* ^l vel] *super hoc virgula correctoris: /.*

¹ A származási hely (ugyan nem a győri, hanem a veszprémi egyházmegyében fekvő) Szentviszló falu (ma Szentlisló, Zala m.), ENGEL, 62ZLI; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Szentvinczló. E település a 21. sz. szupplikációban szereplő Magyarád és Oltárc közelében fekszik.

² Körmend mezőváros (Vas m.). ENGEL, 122VSI; CSÁNKI, II, 714.

³ Nevét (a következő kérvényezővel együtt) nyilván a szülővárosáról vette; említi FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 89.

⁴ Egerszeg mezőváros (Zala m.). ENGEL, 90ZLI; CSÁNKI, III, 20.; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Egerszeg.

⁵ Leonardo Levato belcastrói püspök.

⁶ Giovanni Battista Bonciani.

21.

Róma, 1523. március 23.

Három zágrábi egyházmegyes klerikus: Magyarádi Csúz (Tóth) János, a zágrábi egyházmegyei magyarádi Szent Mihály-plébánia Szent Mihály-oltárának, Oltárci Németh János, a zágrábi egyházmegyei oltárci Szent György-plébánia Minden-szentek-oltárának, valamint Oltárci Budinci Mihály, az ugyanott található Szent Adalbert-oltár káplánja kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1775, fol. 100v. – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 67v, 70r: (1523. március 26.)¹

Z(agrabiensis). De promovendo.

Beatissime pater! Supplicant humiliter s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores Iohannes Chwz^a de Maghparadh^{b2} Zagrabriensis diocesis, perpetuus altarista seu capellanus ad altare Sancti Michaelis in parochiali ecclesia Sancti Michaelis in dicto oppido de Maghyaradh^{c3} dicte^d diocesis, Ioannes Neemeth de Oltarek^{e4} eiusdem diocesis, perpetuus altarista seu capellanus ad altare Omnium Sanctorum in parochiali ecclesia Sancti Georgii martyr^f in dicto oppido Oltarek^{g5} supradicte diocesis, Michael Budynchy <de> Oltaret^{h6} eiusdem diocesis, perpetuus capellanusⁱ seu altarista ad altare Sancti Alberti episcopi in parochiali ecclesia Sancti Georgii martiris^f in oppido Oltaret^j dicte Zagabriensis diocesis, quatenus eis specialem gratiam facientes ipsis et eorum cuilibet, ut aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta se per r(everendum) p(atrem) dominum episcopum Bellicastrensem⁷ ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri facere et postquam promoti fuerint, in altaris ministerio † ministrare libere et licite possint et valeant, episcopo ordines huiusmodi impendendi, oratoribus vero prefatis recipiendi concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus synodalibus ac constitutionibus

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 97–98, n. 41–42., 52.

² A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

³ Magyarád (Zala m., ma Pusztamagyaród). ENGEL, IZL64; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Magyaród, b. Azonosítását alátámasztja, hogy az alábbi Oltárc falutól nem messze, északra található.

⁴ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

⁵ Oltárc (Zala m.). ENGEL, 5ZL33; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Oltárc; BUTURAC, *Popis župa*, 101, n. 542.

⁶ A származási hely és a javadalom helye az előző jegyzetben említett településsel azonos.

⁷ Leonardo Levato belcastrói püspök.

et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹

Et cum absolutione a censuris ad effectum etc. Et de licentia promovendi aliquibus tribus diebus etc. et celebrandi, ut supra. Et quod promoveantur per episcopum Bellicastrensem et examinentur in Camera Apostolica, in qua doceant se esse arctatos. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a Chwz] Toth LF 67v. ^b Maghparadh] Navorath(?) LF 67v. ^c Maghyaradh] Mangoratz(?) LF 67v. ^d dicte] post del. Ioha[nnes]. ^e Ioannes Neemeth de Oltarek] Iohannes de Nemeth LF 67v. ^f martyris] martiris. ^g Oltarek] Ultavis(?) LF 67v. ^h Budynchy <de> Oltaret] Budin de Vlirath LF 70r. ⁱ capellanus] post del. ad altare. ^j Oltaret] Hubratz LF 70r.

22.

Róma, 1523. március 23.

Petendi Molnár Mihály fia Mátyás, a győri egyházmegyei vasvári plébániatemplom Szentháromság-oltárának oltárigazgatója kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1775, fol. 270r.

V(esprimiensis). De promovendo.

Beatissime pater! Supplicat humiliter s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Mathias Michaelis Molnar de Petend² Vesprimiensis diocesis, rector altaris Sancte Trinitatis ecclesie oppidi Castreferrei³ dicte⁴ diocesis, quate-

¹ Giovanni Battista Bonciani.

² Petend nem azonosítandó egyértelműen. A veszprémi egyházmegye területéről a következő települések jöhetnek szóba: Petend falu (Pettend, Fejér m., Kápolnásnyéktől északkeletre), ENGEL, 2FJ13; CSÁNKI, III, 343; Pettend (Somogy m., Szigetvártól délkeletre), ENGEL, 3SM143; CSÁNKI, II, 636; Petend (Somogy m., a laki uradalomban), ENGEL, 1SM186; CSÁNKI, II, 636; Petend (Zala m., Nagyrécsce mellett, Nagykanizsától északkeletre), ENGEL, 4ZL199; CSÁNKI, III, 93; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Petend, a.; Petend (Zala m., Zalapetend, ma Vigántpetend része), ENGEL, 1ZL179; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Petend, b.

³ Vasváron két plébániatemplom volt a késő középkorban, a Boldogságos Szűz Mária-, illetve a Szent Margit-plébániatemplom. IVÁNYI BÉLA, *A középkori Vasvár*, Vasvár 1992, 75–76. A nevezett oltár bármelyikben állhatott.

⁴ Így a szövegben; Vasvár a győri és nem a veszprémi egyházmegyéhez tartozott.

nus sibi specialem gratiam facientes ipsi, ut aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta se per r(everendum) p(atrem) d(ominum) episcopum Bellicastrensem¹ ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri facere et postquam promotus fuerit, † etiam in altaris ministerio ministrare libere et licite possit et valeat, episcopo ordines huiusmodi impendendi, oratori vero prefato suscipiendi concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus synodalibus ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.²

Et cum absolute a censuris ad effectum etc. Et de licentia promovendi aliquibus tribus diebus dominicis vel festivis etiam et celebrandi, ut supra. Et promoveatur per episcopum Bellicastrensem et examinetur in Ca(mera) Apostolica, in qua doceat se arctatum. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat, attento, quod in Curia. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Aprilis anno primo.

¹ Leonardo Levato belcastrói püspök.

² Giovanni Battista Bonciani.

23.

Róma, 1523. március 23.

Tizenhat klerikus: 1. a kalocsai egyházmegyes Bajai György, a váradi egyházmegyei szénási Mindenszentek-plébánia Szent György-oltárának káplánja, 2. a veszprémi egyházmegyes Csurgoi Orbán, a váradi egyházmegyei szénási plébánia Mindenszentek-oltárának káplánja, 3. a váci egyházmegyes Szentmártoni Kelemen, az egri egyházmegyei deregnyői plébánia plébánosa, 4. az egri egyházmegyes Nagyszőlősi Péter akolitus, a váradi egyházmegyei szentkozmai plébánia plébánosa, 5. a váradi egyházmegyes Debreceni András akolitus, a váradi egyházmegyei debreceni Szent András-plébánia Szent Mihály-oltárának káplánja, 6. a bácsi egyházmegyes Szondi Elek, az esztergomi egyházmegyei asszony szállási plébánia plébánosa, 7. a pécsi egyházmegyes Székelyi Tamás, a pécsi egyházmegyei hidasi plébánia Szent Erasmus-oltárának igazgatója, 8. a pécsi egyházmegyes Tót György fia Bálint, a pécsi egyházmegyei ódányi Eketiltó Boldogasszony-plébánia Holt lelkek kápolnájának káplánja, 9. a zágrábi egyházmegyes Szávaszentdemeteri Mihály, a váradi egyházmegyei szentbenedeki Szent Benedek-plébánia plébánosa, 10. a váradi egyházmegyes Nagyfalvi Kelemen, a váradi egyházmegyei gyantéi Szűz Mária-plébánia plébánosa, 11. a pécsi egyházmegyes Szakály Márton, az egri egyházmegyei szentiváni Szent János-plébánia Evangélista Szent János-oltárának káplánja, 12. az egri egyházmegyes Homonnai Máté, az egri egyházmegyei homonnai Mindenszentek-plébánia Szentlélek-oltárának káplánja, 13. az egri egyházmegyes Vinnai András, az egri egyházmegyei derceni Szent László-plébánia plébánosa, 14. az egri egyházmegyes Huszti Máté, az egri egyházmegyei (ismeretlen helységbeli) Háromkirályok-plébánia Szent Anna-oltárának káplánja, 15. az egri egyházmegyes Kállói Gergely, az egri egyházmegyei ibrányi Szent Mihály-plébánia plébánosa, valamint 16. az egri egyházmegyes Tegenyei István, az egri egyházmegyei szobranci Mindenszentek-plébánia káplánja kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel vagy megbízottjával áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 97v. – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 71r, 71v, 72r, 72v, 73r. (1523. március 26. és 27.)¹

C(olociensis), V(aradiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Cum devoti s(anctitatis) v(estre) oratores Georgius de Baia^{a2} acolitus Collociensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare S(ancti) Georgii in ecclesia parochiali Omnium Sanctorum in villa Zinas^{b3}

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 99–101, n. 53–63. és 65–69; kiad. RÁBIK, *Libri formatarum*, 253–256, n. 389–393. – Mindegyik kérvényezőt felszentelték, többségüket március 26-án, illetve az itt 2., 8., 10., 14–15. számmal jelölt kérvényezőket csak március 27-én.

² Baja mezőváros (Bodrog m.). ENGEL, IBDG30; CSÁNKI, II, 189.

³ Nagyszénás falu (Békes m.). ENGEL, IBE8; BLAZOVICH LÁSZLÓ (szerk.), *A Körös-Tisza–Maros-köz települései a középkorban*, Szeged 1996, 265–266.

Waradiensis diocesis, Urbanus de Chiorgno^{c1} acolitus Wesprimiensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Omnium Sanctorum in ecclesia parochiali in villa Zenas Waradiensis diocesis, Clemens de Sancto Martino² clericus vel acollitus^d Vaciensis diocesis, rector parochialis ecclesie in villa Dregnia^{e3} Agriensis diocesis, Petrus de Nagh Seles^{f4} acolitus Agriensis <diocesis>, rector parochialis ecclesie^g in villa Zenthcosma^{h5} Varadiensis diocesis, Andreas de Debrechenⁱ⁶ acolitus Varadiensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Sancti Michaelis in parochiali ecclesia S(ancti) Andree in oppido de Debrechen^{j7} dicte diocesis, Alexius de Zond^{k8} clericus^l Baciensis diocesis, rector parochialis ecclesie in villa Azonssalissa^{m9} Strigoniensis diocesis, Thomas de Zekelⁿ¹⁰ clericus Quinqueecclesiensis <diocesis>, rector capelle S(ancti) Erasmi in parochiali ecclesia in villa Hydesch^{o11} † dicte diocesis, Valentinus Georgii^p Tot^q clericus Quinqueecclesiensis <diocesis>, perpetuus cappellanus capelle defunctorum per se situm sub parochiali eccle-

¹ Csurgó mezőváros (Somogy m.). ENGEL, 1SM114; CSÁNKI, II, 577.

² RÁBIK, *Libri formatarum*, 256, n. 393, 9. j. szerint Szentmártonkáta (Pest m.), de valószínűbb Kunszentmárton mezőváros (Nagykunság). ENGEL, 1JK3.

³ Deregnyő (Zemplén m.), ENGEL, 1ZN20; CSÁNKI, I, 346; helyesen azonosítja RÁBIK, *Libri formatarum*, 256, n. 393, 11. j.

⁴ Nagyszőlős (Ugocea m.). ENGEL, 1UG2; CSÁNKI, I, 430.

⁵ Szentkozma (Bihar m., ma puszta Berettyóújfalu helyén). ENGEL, 3BI21; CSÁNKI, I, 624; JAKÓ ZSIGMOND, *Bihar megye a török pusztítás előtt* (Település- és népiségtörténeti értekezések 5), Budapest 1940, 351.

⁶ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

⁷ Debrecen mezőváros (Bihar m.). ENGEL, 1BI1; CSÁNKI, I, 597. Az oltár elhelyezkedésére a középkori Szent András-plébániatemplomban nincs adatunk. Vö. MÓDY GYÖRGY, *A Szent András-templom és a Vêrestorony kutatása 1980-ban. Debrecen 1290–1390 között*, Historia et ars. Módy György válogatott tanulmányai (szerk. Vajda Mária), Debrecen 2006, 210–218.

⁸ Szond mezőváros (Bács m.). ENGEL, 1BCS1; CSÁNKI, II, 138–139.

⁹ Asszonyszállása (Asszonyszállás; Nagykunság, Karcag mellett), ENGEL, 14JK2, esetleg Asszonyszállása (Kiskunság, Kiskunmajsza környékén), ENGEL, 56JK6. – RÁBIK, *Libri formatarum*, 254, 11. j. Alsószelezsénnyel (Bars m.) azonosítja, de ez a névalakból nem következik. Az egyházmegye véleményem szerint elírás következménye.

¹⁰ Nagy valószínűséggel Püspökszékely (ma Nagyszékely, Tolna m.). ENGEL, 1TO125; CSÁNKI, III, 450.

¹¹ Hidas (Püspökghidas, Tolna m.). ENGEL, 1TO33; CSÁNKI, III, 429.; K. NÉMETH ANDRÁS, *A középkori Tolna megye templomai*, Pécs 2011, 75–76, 104. sz. (Hidas–Kirchofäcker dűlő).

sia Beate Marie Virginis conceptionis in villa Vldan^{r1} † dicte diocesis, Michael de Sauazenthdemetir^{s2} clericus^t Zagabriensis diocesis, rector parochialis ecclesie Sancti Benedicti in villa Zenthbenedek^{u3} Waradiensis diocesis et Clemens de Naghfala^{v4} clericus Varadiensis diocesis, rector parochialis ecclesie Sancte Marie Virginis in villa Grante^{w5} dicte diocesis, Martinus <de> Zakal^{x6} clerius^y Quinqueecclesiensis <diocesis>, perpetuus cappellanus ad altare Sancti Io(hannis) evangeliste in ecclesia parochiali S(ancti) Io(hannis) in villa Zentyvan^{z7} Agriensis diocesis, Matheus de Homnona^{aa8} clericus^{bb} Agriensis diocesis, perpetuus cappellanus <ad altare> S(ancti) Spiritus per se situm sub parochiali ecclesia Omnium Sanctorum in dicto oppido dicte diocesis, Andreas de Vinna⁹ clericus Agriensis diocesis, rector parochialis ecclesie Sancti Ladislai in villa Derzen^{cc10} dicte diocesis, Matheus de Husth^u clericus Agriensis diocesis, perpetuus cappellanus ad

¹ Ódány (Oldány, Odány, Tolna m.). ENGEL, 2TO43; CSÁNKI, III, 444.; K. NÉMETH, *A középkori Tolna megye*, 88–89, 131. sz.

² Bár nem zágrábi egyházmegye, Szávaszentdemeter város (Szerém m.). ENGEL, 1SZM36; CSÁNKI, II, 238–239. Ésetleg elírás Szencseszentdemeter helyett (Körös m., délkeleti járás, ma Jasenovac), ENGEL, 1KÖ67; CSÁNKI, *Körösmege*, 37, 78.

³ A település nem azonosítandó egyértelműen. Talán a Békés és Zaránd megye határán fekvő, a gyulai uradalomhoz, ekként inkább a váradi püspökséghez (és nem az egri püspökség pankotai főesperességéhez) tartozó Szentbenedek falu (Zaránd m., Gyulától délre), ENGEL, 4ZD4; CSÁNKI, I, 745; BLAZOVICH, *A Körös–Tisza–Maros-köz*, 270. Lehetséges azonban a másik Szentbenedek falu is (Bihar m., a belényesi uradalomban), ENGEL, 93BI94; CSÁNKI, I, 623.

⁴ Nagyfalu (Bihar m., Oláhszentmiklóstól északra). ENGEL, 1BI165; CSÁNKI, I, 617; JAKÓ, *Bihar megye*, 305.

⁵ Gyanté (Bihar m., Nagygyanté). ENGEL, 27BI163; CSÁNKI, I, 609; JAKÓ, *Bihar megye*, 247.

⁶ A papszentelési regisztrumbejegyzésből kiderül, hogy nem ragadvány-, hanem településnév. Egyértelműen nem azonosítható; lehet Szakály falu (Tolna m.), ENGEL, 1TO150; CSÁNKI, III, 449; illetve Szakál falu (Baranya m., ma Orfű–Mecskeszakál), ENGEL, 18BAR3; CSÁNKI, II, 523.

⁷ A település nem azonosítható; az egri egyházmegye területén ilyen nevű középkori települést nem találtam. Ha feltételezzük, hogy az egri egyházmegye neve elírás pécsi helyett, akkor is több Tolna, Baranya, illetve Valkó megyei település jöhetne szóba.

⁸ Homonna mezőváros (Zemplén m.). ENGEL, 1ZNI; CSÁNKI, I, 337; helyesen azonosítja RÁBIK, *Libri formatarum*, 255, n. 392, 9. j.

⁹ Vinna falu (Ung m.). ENGEL, 2UN8; CSÁNKI, I, 400; helyesen azonosítja RÁBIK, *Libri formatarum*, 255, n. 391, 9. j.

¹⁰ Dercen falu (Bereg m.). ENGEL, 1BRG6; CSÁNKI, I, 414; helyesen azonosítja RÁBIK, *Libri formatarum*, 255, n. 391, 11. j.

¹¹ Huszt mezőváros (Máramaros m.). ENGEL, 2MMI; CSÁNKI, I, 445.

altare Sancte Anne in parochiali ecclesia Trium regum in dicta villa^{ddi} dicte diocesis, Gregorius de Kalo^{ee2} clericus^{ff} Agriensis diocesis, rector parochialis ecclesie Sancti Michaelis in villa Ybran³ dicte diocesis ac Stephanus de Tekeny^{egg4} acolitus Agriensis diocesis, perpetuus cappellanus cappelle per se site sub parochiali ecclesia Omnium Sanctorum in villa Zabrunch^{hh5} dicte diocesis fervore devotionis accensiⁱⁱ cupiant et affectent ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri et in illis promoti Altissimo perpetuo famulari. Supplicant igitur humiliter s(anctitati) v(estre) dicti oratores, quatenus sibi specialem gratiam facentes, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi⁶ seu eius ad <hoc>^j deputato in Ro(mana) Cu(ria) residenti, gratiam et communionem Sedis Ap(osto)licae habenti aliquibus tribus dominicis seu festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta ad omnes sacros etiam^{kk} presbyteratus ordines se promoveri facere possint et valeant, antisititi conferendi, oratoribus recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus ap(osto)licis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁷

¹ A településnév kimaradt. Huszt plébániatemploma Szent Erzsébet tiszteletére volt szentelve, ugyanott 1515-ből Szent Katalin-oltárt és Szent Mihály-kápolnát ismerünk (DL 84623., utóbbira: *pertinet ad capellam divi Michaelis in oppido Hwzth ad latus ecclesie dive Elizabeth fundata*). A Háromkirályok-patrocínium az egri egyházmegyében is ritka, a település talán Szög faluval azonosítható (Bodrogszög, Zemplén m.), ENGEL, 1ZNB7; CSÁNKI, I, 363.

² Nagy valószínűséggel Nagykálló mezőváros (Szabolcs m.), mivel a forrásokban általában ezt szokták előtag nélkül, Kálló formában említeni. ENGEL, 1SZB72; CSÁNKI, I, 507; NÉMETH PÉTER, *A középkori Szabolcs megye települései*, Nyíregyháza 1997, 138–139. Esetleg lehet a szomszédos Kiskálló (Szabolcs m., ma Nagykálló városrésze), ENGEL, 2SZB72; CSÁNKI, I, 507; NÉMETH, *Szabolcs*, 110, 194.

³ Az azonosítás a patrocínium miatt nem problémamentes. A névalak alapján legvalószínűbb Ibrány falu (Szabolcs m.), ENGEL, 1SZB22; CSÁNKI, I, 516; NÉMETH, *Szabolcs*, 96.; de szóba jöhet még Ibrony falu (Szabolcs m., ma Nyíribrony) is, ENGEL, 31SZB20; CSÁNKI, I, 516; NÉMETH, *Szabolcs*, 96–97. Az 1332–1335 közötti pápai tizedjegyzékekben azonban mindkét település plébániatemploma Szent György-titulussal szerepel!

⁴ Tegenye falu (Ung m.). ENGEL, 9UN33; CSÁNKI, I, 399; helyesen azonosítja RÁBIK, *Libri formatarum*, 253, 9. j.

⁵ Szobránc mezőváros (Ung m.). ENGEL, 1UN4; CSÁNKI, I, 387; helyesen azonosítja RÁBIK, *Libri formatarum*, 253, 11. j.

⁶ Leonardo Levato belcastrói püspök.

⁷ Giovanni Battista Bonciani.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium pro oratoribus et aliquibus dominicis seu festivis diebus etiam extra tempora etc. Et a prefato episcopo Bellicastrensi ad id deputato etc. Et quod examinentur in Camera, in qua docere teneantur se esse arctatos. † Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat etc. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a Baiia] *super hoc virgula correctoris: l.* – Baia LF 73r. ^b Zinas] Zenas LF 73r. ^c Chiorgno] Chiorgo LF 73r. ^d a-collitus] *ante del. ar.* – scolasticus LF 72v. ^e Dregnia] Drogina LF 72v. ^f Nagh Seles] Naghseles LF 71v. ^g ecclesie] ecclesie Sancti Cosme *add.* LF 71v. ^h Zenthcosma] Sancti Cosm LF 71v. ⁱ Andreas de Debrechen] Andreas de Brehen LF 71r. ^j Debrece[n] de Brehen LF 71r. ^k Zond] *super hoc virgula correctoris: l.* ^l clericus] scolasticus LF 71v. ^m Azonssalissa] Asonsalassa LF 71v. ⁿ Thomas de Zekel] Thomas Zekel LF 73v. ^o Hydesth] Hydasch LF 73v. ^p Georgii] *initio de, corr.* ^q Tot] *omittit* LF 72r. ^r Vldan] Vldan(sis), *super hoc virgula correctoris: l.* – Oldan LF 72r. ^s Sauazenthdemetir] sauazenth. demetir – de Sana LF 73r. ^t clericus] scolasticus LF 73r. ^u Zenthbenedek] zenth benedek wara – Sent Benedech LF 73r. ^v Naghfala] Naghfalw LF 72v. ^w Grante] Giante LF 72v. ^x Zakal] de Zahel LF 71v. ^y clericus] scolasticus LF 71v. ^z Zenthivan] zenth y van – Gethuivan LF 71v. ^{aa} Homnona] Mathias de Hamonna LF 72v. ^{bb} clericus] *ante del. con.* ^{cc} Derzen] Derczen LF 72r. ^{dd} in dicta villa] in villa in Hust LF 72r. ^{ee} Kalo] Ralo LF 72r. ^{ff} clericus] scolasticus LF 72r. ^{gg} Stephanus de Tekenye] Stefanus de Tegen LF 71r. ^{hh} Zabrunch] Zabranz LF 71r. ⁱⁱ accensi] accenssi. ^{jj} hoc] *hoc loco virgula correctoris: l.* ^{kk} etiam] et.

24.

Róma, 1523. március 23.

Három klerikus: az erdélyi egyházmegye Varga György fia (Horma) Antal, az erdélyi egyházmegyei csernai Szentlélek-plébánia plébánosa, az erdélyi egyházmegye Bálint István fia Boldizsár, az erdélyi egyházmegyei pénteki Szent Mihály-plébánia plébánosa, valamint a zágrábi egyházmegye Biberic/Bebric Pál fia György, a váci egyházmegyei szentlőrinci Szent Lőrinc-plébánia plébánosa kérik VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 97v. *Lásd még nr. 20.* – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 66v, 67r. (1523. március 26.)¹

T(ransilvanensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicans humiliter s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores Antonius^a filius Georgii sutoris Transilvanensis Albensis^b diocesis, plebanus in parochiali ecclesia Omnium Sanctorum <ville Chern² eiusdem

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 97, n. 39–40. Lásd a 20. számú kérvénynél írtakat!

² Valószínűleg Cserna falu (Hunyad m., elpusztult falu Vajdahunyadtól délre). ENGEL, 22HD44; CSÁNKI, V, 82–83.

diocesis^c, Baltazar^d filius Stephani Balint dicte diocesis, plebanus in parochiali ecclesia S(ancti) Nicholai ville Pentek¹ eiusdem diocesis et Georgius Pauli Bebric^e Zagabriensis diocesis, plebanus in ecclesia parochiali Sancti Laurentii ville de Sancto Laurentio² Vaciensis^f diocesis, quatenus ipsi specialem gratiam facientes, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi³ ad hoc deputato et in Ro(mana) Cu(ria) residenti aliquibus tribus diebus dominicis vel festivis etiam extra tempora a iure statuta ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri facere et postquam promoti fuerint, in altaris ministerio etiam ministrare libere et licite possint et valeant, ipsi antistiti ordines huiusmodi conferendi et oratoribus prefatis suscipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus sinodalibus ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁴

Et cum absolute a censuris ad effectum etc. Et quod ordinentur ab episcopo Bellicastrensi aliquibus tribus diebus, ut supra. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat etc. Et examinentur in Ca(mera) Appostolica, ubi doceant se esse arctatos. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a Antonius] Antonius Horma LF 66v. ^b Albensis] Abulensis. ^c Vide nr. 20., sed Chirmo LF 66v. ^d Baltazar] super hoc virgula correctoris (ad praecedentem hiatus pertinens): / . ^e Bebric] Biborich, scolasticus LF 67r. ^f Vaciensis] Waradiensis LF 67r.

¹ Péntek falu (Kolozs m., ma Szászpéntek). ENGEL, 3KL60; CSÁNKI, V, 394.

² A település nem azonosítható egyértelműen. Amennyiben valóban a váci egyházmegye területén fekszik, lehet Szentlőrinc falu (Nógrád m., ma puszta Érsekvadkerttől északkeletre), ENGEL, 1NO46; CSÁNKI, I, 108; Szentlőrinc puszta (Pest m., ma Budapest városrésze), ENGEL, 1PE75; CSÁNKI, I, 35; Szentlőrinc telke puszta (Fejér m. Solti szék), ENGEL, 3SO7; CSÁNKI, III, 348; Szentlőrinc falu (Csongrád vagy Külső-Szolnok m.), CSÁNKI, I, 684; esetleg Szentlőrinc káta falu (Pest m.), ENGEL, 41PE26; CSÁNKI, I, 30. Ha a papszenteleési bejegyzésben álló váradi egyházmegyei megjelölés a helyes, a település lehet Szentlőrinc puszta (Bihar m., Derecskétől délre, a debreceni uradalomban, ennek azonban nem ismerjük plébániáját). ENGEL, 2BI19; CSÁNKI, I, 624.

³ Leonardo Levato belcastrói püspök.

⁴ Giovanni Battista Bonciani.

25.

Róma, 1523. március 23.

Három klerikus: az esztergomi egyházmegyes Heuer Mátyás, az esztergomi egyházmegyei porácsi plébánia Szent Bálint-oltárának káplánja, az esztergomi egyházmegyes Lorenz Creher, az esztergomi egyházmegyei apoldi Szent Miklós-kápolna káplánja, valamint az egri egyházmegyes Hernécsi Szaniszló, az egri egyházmegyei benei Szent László-kápolna káplánja kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 98r. – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 68v–69r; 69r; 69v (1523. március 26.)¹

S(trigoniensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! supplicant s(anctitati) v(estre) devoti^a illius oratores Mathias Heuer^b Strigoniensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Sancti Valentini ville Rubrimontis^{c2} eiusdem diocesis, Laurentius Creher^{d3} eiusdem diocesis, perpetuus cappellanus cappelle Sancti Nicholai ville Apoldia⁴ eiusdem diocesis, Stanislaus de Hernuse^{e5} Agriensis diocesis, perpetuus cappellanus Sancti Ladislai ville Bene^{f6} eiusdem diocesis, quatenus eis specialem gratiam facientes ipsis et eorum cuilibet, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi⁷ in Ro(mana) Cu(ria) residenti aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta se promoveri facere et postquam promoti fuerint, in altaris ministerio † etiam ministrare libere et licite possint et valeant, episcopo predictos ordines impendendi, oratoribus vero huiusmodi recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus synodalibus ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contra-

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 98, n. 47–49; kiad. RÁBIK, *Libri formatarum*, 251–253, n. 386–388. – Mindegyik kérvényezőt felszentelték.

² Porács, más néven Vereshegy falu (Szepes m.). ENGEL, 6SZP58; CSÁNKI, I, 265.

³ A papszentelési jegyzőkönyvi bejegyzésben Kricken alakban; ez alapján RÁBIK, *Libri formatarum*, 252, 9. j. a Nyitra megyei Handlova (Krickehau, Nyitrabánya) településről származtatja. Ez tévedés lehet, mivel a javadalom települése alapján e személy esztergomi egyházmegyes erdélyi szásznak tekinthető.

⁴ Apold falu (Szászöld, Segesvárszék, esztergomi egyházmegye). ENGEL, 10SZF17 (Apold).

⁵ Hernécs falu (Máramaros m.): ENGEL, 17MM17; CSÁNKI, I, 448. (RÁBIK, *Libri formatarum*, 251, 10. j. tévesen a Sáros megyei Enyicke faluval azonosítja.)

⁶ Nagy valószínűséggel Bene falu/mezőváros (Bereg m.). ENGEL, 2BRG43; CSÁNKI, I, 413. (RÁBIK, *Libri formatarum*, 251, 12. j. az Abaúj megyei Benyék faluval azonosítja, de ez valószínűleg téves.)

⁷ Leonardo Levato belcastrói püspök.

riis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et de licentia promovendi aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus, attento^g, quod in Curia et celebrandi, ut supra. Et quod promoveantur per episcopum Bellicastrensem et examinentur in Ca(mera) Apostolica, in qua doceant se esse arctatos. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a devoti] *super hoc virgula correctoris*: /. ^b Heuer] *Herner LF 69v*. ^c Rubrimontis] *Rubromontis LF 69v*. ^d Creher] *Kricken LF 69r*. ^e Hernuse] *Hermisse LF 68v–69r*. ^f Bene] *Benee LF 68v–69r*. ^g attento] *atento*.

26.

Róma, 1523. március 23.

Hat klerikus: 1. a győri egyházmegyes Vasvári Bernát akolitus, a győri egyházmegyei vasvári Szent Mihály-plébániatemplom kisebbik oltárának igazgatója, 2. a győri egyházmegyes Szentlőrinci Balázs akolitus, a győri egyházmegyei szombathelyi Szent Márton-plébániatemplom Mindenszentek-oltárának káplánja, 3. a veszprémi egyházmegyes Berei András akolitus, a veszprémi egyházmegyei lövői Szent János-plébániatemplom plébánosa, 4. a győri egyházmegyes Molnár János fia Barnabás, a győri egyházmegyei szombathelyi Szent Márton-plébániatemplom Szent István-oltárának káplánja, 5. a győri egyházmegyes Szentpéter Tamás, a győri egyházmegyei szentpéter Szent Péter-plébániatemplom azonos titulusú oltárának káplánja, valamint 6. a győri egyházmegyes Száki Mátyás, a győri egyházmegyei kőszegi Szent Jakab-plébániatemplom Szűz Mária-oltárának káplánja kérik VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 98r: – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 68r; 68v, 70r; 70v (1523. március 26. és 27.)²

I(aurinensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicant humiliter s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores Bernardus de Ferrocastro³ acolitus Iaurinensis diocesis, rector

¹ Giovanni Battista Bonciani.

² FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 97–98, 99, 100, n. 43–46, 51, 64. – Mindegyik kérvenyzőt felszentelték, de a 6. számmal jelölt kőszegi káplánt csak márc. 27-én.

³ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

altaris minoris in ecclesia parochiali Sancti Michaelis oppidi de Ferrocastro¹ dicte diocesis, Blasius de Sancto Laurentio² accolitus eiusdem diocesis, perpetuus cappellanus seu altarista ad altare Omnium Sanctorum in parochiali ecclesia Sancti Martini oppidi Zabariensis³ eiusdem diocesis, Andreas de Bere⁴ acolitus Vesprimensis diocesis, plebanus parochialis ecclesie Sancti Iohannis ville Leue⁵ eiusdem diocesis, Barnabas Io(hannis) Molendinari⁶ acolitus dicte diocesis, altarista seu cappellanus ad altare Sancti Stephani prothomartyris in ecclesia parochiali S(ancti) Martini oppidi Zabariensis eiusdem diocesis⁶, Thomas de Sancto Petro⁷ sepedicte diocesis, cappellanus ad altare Sancti Petri in parochiali ecclesia S(ancti) Petri oppidi Sancti Petri⁸ eiusdem diocesis, Mathias de Zah⁹ clericus dicte diocesis, altarista seu cappellanus ad altare Beate Marie Virginis in parochiali ecclesia Sancti

¹ Vasvár mezőváros (Vas m.). ENGEL, 1VS82; CSÁNKI, III, 729–731; IVÁNYI, *A középkori Vasvár*, 27–31, 64–72. A Szent Mihály-templom a társaskáptalan széktemploma, a káptalani városrész plébániája volt.

² A település nem azonosítható egyértelműen. A győri egyházmegyében szóba jöhet Szentlőrinc falu (Vas m., ma Táplánszentkereszt területén), ENGEL, 27VS29; illetve Szentlőrinc puszta (Győr m., Győrságtól északnyugatra), ENGEL, 2GY24; CSÁNKI, III, 559.

³ Szombathely mezőváros (Vas m.), ENGEL, 1VS30; CSÁNKI, II, 729. A Szt. Márton-templomról 16. századi urbáriumból tudjuk, hogy hat oltára volt, a középkorból ezekből eddig kettő, a Szent Katalin-, illetve a Szent László-oltár volt ismert. KISS GÁBOR–TÓTH ENDRE–ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS, *Savaria-Szombathely története a város alapításától 1526-ig*, Szombathely 1998, 173–174.

⁴ A település nem azonosítható egyértelműen. Lehet Bere puszta (Veszprém m., ma Márkó területén), ENGEL, 2VP107; CSÁNKI, III, 222; vagy Böre falu (Bere, Somogy m., Ságvártól nyugatra), ENGEL, 1SM274; CSÁNKI, II, 591. A papszentelési kérvényben szereplő Lene alak a javadalom helye miatti elírás lehet.

⁵ Lövő falu (Zala m.), ENGEL, 1ZL76; CSÁNKI, III, 79–80. 1366-ben említik a Keresztelő Szent János-plébániatemplomot.

⁶ Szombathely a győri egyházmegyéhez tartozott, a kérvényező származási egyházmegyéje is ez lehetett; a következő kérvényezők is győri egyházmegyések.

⁷ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

⁸ A település nem azonosítható egyértelműen. Lehet Szentpéter falu (Moson m., az óvári uradalomban), ENGEL, 14MO1; CSÁNKI, III, 686; Szentpéter falu (Vas m., a németújvári uradalomban, Óriszentpéter), ENGEL, 2VS73; CSÁNKI, II, 799; Szentpéterfalva falu (Szentpéterfa, Vas m., a monyorókeréki uradalomban), ENGEL, 2VS40; CSÁNKI, II, 799; Szentpéterfalva falu (Vas m., Hegyhátszentpéter), ENGEL, 12VS77; CSÁNKI, II, 799; Szentpéter puszta (Vas m., Rába-, illetve Kemenesszentpéter), ENGEL, 1VS107; CSÁNKI, II, 799; Szentpéter puszta (Vas m., Jánosházától keletre), ENGEL, 2VSI18; CSÁNKI, II, 799.

⁹ Szák falu (Komárom m.), Engel, 1KM23; CSÁNKI, III, 512.

Iacobi civitatis Guinsse^{e1} dicte diocesis, quatenus ipsis specialem gratiam facientes ipsis et eorum cuilibet, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi² in Ro(mana) Cu(ria) residenti quibusvis aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines se promoveri facere et in illis, postquam promoti fuerint, etiam in altaris ministerio † ministrare libere et licite possint et valeant, episcopo ordines impendendi, oratoribus vero prefatis recipiendi licentiam concedere dignemini de gratia speciali non obstantibus sinodalibus ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuets. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.³

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de licentia promovendi quibusvis tribus diebus etiam^f extra tempora et celebrandi etc., ut supra. Et quod presentis supplicationis sola sinatura sufficiat, attento, quod in Curia. Et promoveantur per episcopum Bellicastrensem. Et examinentur in Ca(mera) Apostolica, in qua doceant se esse arctatos. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a Bene] Lene *LF 68v.* ^b ville Lene] in Lene *LF 68v.* ^c Io(hannis) Molendinari] filius Iohannis Molodary(?) *LF 68v.* ^d Mathias de Zah] Mathias Sach *LF 70v.* ^e Guinsse] Giunise *LF 70v.* etiam] corr.

¹ Kőszeg mezőváros (Güns; Vas m.). ENGEL, *1VS14*; CSÁNKI, II, 714–715. A Szent Jakab-templom nem volt a város plébániája; az 1937-ben feltárt gótikus Köpenyes Madonna-falkép talán ehhez az oltárhoz kapcsolódhatott (a templom hét középkori eredetű oltárát a luteránus korszak folyamán, 1653-ban bontották el). BARISKA ISTVÁN–NÉMETH ADÉL, *Kőszeg*, Budapest 1983, 78–79.

² Leonardo Levato belcastrói püspök.

³ Giovanni Battista Bonciani.

27.

Róma, 1523. március 23.

Girolamo Balbi választott gurki püspök és pozsonyi prépost, valamint a pozsonyi káptalan kanonokjai kérik VI. Adorján pápát, hogy egyezségüket, hogy a mindenkori pozsonyi prépost nem rendelkezhet kanonoki javadalommal vagy annak jövedelmével, valamint hogy kanonok a káptalani jövedelmekből csak akkor részesedhet, ha ténylegesen helyben vagy tanulmányai miatt egyetemen tartózkodik, erősítse meg.

ASV Reg. Suppl., vol. 1777, fol. 267v–268r. – Az ügyben kiadott két eredetiben fennmaradt pápai bulla szövegét lásd: Slovenský narodný archív (Pozsony), Pozsonyi káptalan magánlevéltára (Súkromný archív Bratislavskej kapituly) G-1-22. (DF 228153., Monasterium.net 520.) és G-1-21. (DF 228152., Monasterium.net 519.), ED.: LAKATOS BÁLINT, *VI. Adorján (Hadrianus) pápa (1522–1523) magyar vonatkozású bullái*, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica 138 (2015) 117–121 (nr. 3/a–3/b.).

S(trigoniensis), P(ositionensis). Confirmatio. A. de Burgos¹

Beatissime pater! Licet ecclesia Sancti Martini Posoniensis, Strigoniensis diocesis pro uno preposito et quattuordecim canonicis^a fundata fuerit et statutum seu consuetudo in eadem ecclesia ab immemorabili tempore citra extiterit, quod ipsius ecclesie prepositus aliquos ex dictis quattuordecim canonicatibus et prebendis obtinere non potuerit nec consueverit; nichilominus tamen devota creatura vestra Hieronymus^{b2} electus Gurcensis, modernus prepositus dictus dicte ecclesie ad s(anctitatem) v(estram) pro illustissimo Ferdinando archiduci Austrie³ orator destinatus, qui dicte consuetudinis^c forsan ignarus certos canonicatum et prebendam dicte ecclesie una cum dicta prepositura aliquandiu tenebat; volens ecclesiam predictam, que plurimum auxilio indiget, quantum in eo fuerat, manutenere et consuetudinem predictam, que rationabilis existit, observare, ne numerus personarum in dicta ecclesia diminueretur^d, dictos canonicatum et prebendam dimisserit, quibus quidem canonicatu et prebenda per ipsam creaturam pro corroboratione^e et observantia consuetudinis huiusmodi sponte dimissis^f et resignatis illisque alteri persone ydonee assignatis tam ipsa creatura prepositus, quam canonici et cappellani volentes, quoad hoc futuras differentiis et indempnitatibus dicte ecclesie prospicere statuerunt et ordinarunt, quod perpetuis futuris temporibus nullus ipsius ecclesie prepositus possit aliquos canonicatum et prebendam dicte ecclesie quomodolibet obtinere,

¹ Antonius de Burgos.

² Girolamo Balbi.

³ I. Ferdinánd osztrák főherceg.

quodque nullus ipsius ecclesie canonicus aliquos fructus, redditus et proventus suorum canonicatus et prebende exigere, levare seu percipere possit sive debeat, nisi in dicta ecclesia et apud illam actu resideat aut litterarum studio in loco, ubi illud vigeat generale, insistat. Cum autem, pater sancte, tam prepositus, quam canonici et capitulum supradicti cupiant iam consuetudinem, statutum et ordinationem huiusmodi et Sedem Apostolicam approbari et confirmari et, quatenus opus sit, de novo statui et ordinari ac perpetue firmitatis munimine roborari, supplicant s(anctitati) v(estre) tam ipsa creatura, quam^g devoti illius oratores canonici et capitulum prefati, quatenus eiusdem ecclesie indemnitati consulentes^h consuetudinem, statutum et ordinationem huiusmodi approbare et confirmare, omnes et singulos tam iuris, quam facti defectus, si qui forsitan intervenerintⁱ in eadem, illamque perpetue firmitatis robur obtinere et inviolabiliter observari debere decernere ac pro potiori cautela^j, quod de cetero in perpetuum nullus dicte ecclesie prepositus aliquos canonicatum et prebendam dicte ecclesie una cum dicta prepositura obtinere possit. Quodque per assecutionem canonicatus et prebende eo ipso vacet prepositura et per assecutionem prepositure eo ipso vacent canonicatus et prebenda eiusdem ecclesie prius per eundem obtenti et quicumque per mensem preposituram et canonicatum eiusdem ecclesie insimul obtinuerit, eo ipso tam prepositura, quam canonicatum et prebendam ac preposituram eiusdem ecclesie insimul obtineat, prestiterit canonicatu et prebenda per eum obtentis, perpetuo privatus existat illique vacare censeantur eo ipso, quodque omnes^k et singuli fructus, red(ditus) et proventus canonicatum et prebendarum dicte ecclesie inter canonicos dicte ecclesie in ea personaliter residentes ac divinis interessentes, dumtaxat distribui debeant ac de cetero in perpetuum distributiones quotidiane existant, et ex illis absentes canonici nichil percipere aut habere possint et quicumque in absentia sua de illis participare regio vel aliorum favore seu mandato procuraverint, aut capitulum predictum aut illius personas desuper molestaverint, eo ipso canonicatu et prebenda per eum obtentis perpetuo privatus et ad illos et alios quoscunque ipsius ecclesie canonicatum et prebendam ac preposituram perpetuo inhabilis existant ipsique per eum obtenti canonicatus et prebenda vacare censeantur eo ipso, perpetuo decernere et statuere et ordinare gratiose dignemini de gratia speciali non obstantibus apostolicis ac provincialibus et synodalibus constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum, etiam in casibus regule. Et quod foundationis consuetudinum^l, statutorum et ordinationum huiusmodi et quorumcunque instrumentorum, litterarum et scripturarum occasione premissorum quomodolibet confectarum tenores habeantur pro expressis et in specialibus^m ac exprimi et de verbo ad verbum inseri possit. Et de confirmatione, approbatione, suppletione, decreto, statutoⁿ et ordinatione ac aliis premissis, que pro singulariter^o repetitis ad partem, habeantur in forma gratiosa 'Ad perpetuam rei memoriam' cum deputatione executorum, qui assistant etc., cum plena et libera facultate citandi et per edictum presentandi constito summarie de non tuto accessu inhibendi etiam sub sententiis, censuris et penis aggravandi, reaggravandi, contradictores etc. etiam per quascunque, de quibus eis placuerit, censuras et penas etc. compescendi, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, cum derogatione de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, necnon quorumcunque statutorum et consuetudinum foundationis etc. etiam iuramento etc. roboratis ac privilegiorum, indultorum et litterarum apostolicarum latissime extendenti. Et quod premissis^p et singulorum et an dicta creatura^q preposituram predictam in titulum vel commendam aut alias obtineat aliorumque cura premissa quomodolibet exprimentorum maior et verior specificatio fieri possit in litteris, que simul vel seorsum super quomodolibet in uno non facta mentione de alio expediri possint. Et cum expressione, quod prefatus episcopus, prepositus et canonici et capitulum pro premissis omnibus supplicant. Et de grato etc. de consensu omnium, quorum interest. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a canonicis] *ante del.* canonicas *vel* canonicatas; *super hoc signum correctoris:* D. ^b Hieronymus] Hieronymus.
^c consuetudinibus] *bis scriptum.* ^d diminueretur] *dimineretur.* ^e corroboracione] *coroboratione.* ^f dimissis] *demissis, corr: g quam] post del. qd vel que.* ^h consulentes] *consulerit.* ⁱ intervenerint] *interuerint* ^j cautela] *cautele, corr: k omnes] omnesque, corr: l consuetudinum] consuedines.* ^m in specialibus] *in spectis; super hoc virgula correctoris: /; lectio melior in bulla.* ⁿ statuto] *post del. et declaratione; super hoc signum correctoris:* D. ^o singulariter] *sic, pro 'sigillatim'.* ^p premissis] *ante del. premissorum; super hoc signum correctoris:* D. ^q dicta creatura] *dictam creaturam; creaturam corr.*

28.

Róma, 1523. március 26.

Stephanus Pfaffstetter esztergomi egyházmegyes klerikus kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet Johannes Lang laikussal a pozsonyi vár alatt fekvő és őt örökség jogán illető szőlő miatt folytatott perében Pozsony város magisztrátusa ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 232v–233r. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet az esztergomi (nagy)prépostra¹ és az esztergomi vikáriusra² bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 558r. (Róma, 1523. április 10.)

S(trigoniensis). Commissio. — .

Beatissime pater! Exponitur s(anctitati) v(estre) pro parte devoti illius oratoris Stephani Phaffsteter³ clerici Strigoniensis diocesis, quod cum alias ipse orator quendam Iohannem Lang⁴ assertum laicum dicti diocesis de et super quadam vinea sub castro oppidi Pozoniensis dicte diocesis sita et ad ipsum oratorem hereditario iure spectanti⁵ coram iudice, magistro civium

¹ Csézi (Chesius) András, *decretorum et artium doctor, professor sacrae theologiae*, esztergomi nagyprépost (1519–1536). Hivatalviselése: DF 237799. (1519. nov. 5. körül); *Az esztergomi főkáptalan fekvő, s egyéb birtokaira vonatkozó okmányok tára*, Pest 1871, 221. (1536. febr. 10.). Az adatokat C. TÓTH NORBERTnek köszönöm! Vö. KÖRMENDY, *Studentes*, 213–214, 166. sz.

² Nyási Demeter.

³ Pozsony város jegyzője (*Stadtschreiber, notarius civitatis*): 1522 (DF 241309.), 1525 (DF 243578., 243597.), 1525, 1527, 1529 (*Das Preßburger Protocollum testamentorum 1410 (1427)–1529*, II: 1487–1529, hg. JUDIT MAJOROSSY–KATALIN SZENDE, Wien–Köln–Weimar 2014, 511–545), 1529-ben városi esküdt (HORVÁTH, VLADIMÍR (vypracoval), *Archív mesta Bratislavy. Inventár listín a listov*, II, 1501–1563, Bratislava 1966, 127, n. 5031). Vö. JUDIT MAJOROSSY, *Die funktionale Elite mittelalterlicher Pressburgs (Die Rats- und Amtsliste, 1350–1540)*, (Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Quellenkunde), Wien 2018 (megjelenés előtt). Köszönöm MAJOROSSY JUDITnak, hogy kézírata adatait rendelkezésre bocsátotta számomra! – Ügyvédet vall minden egyházi és világi perében a következő évre Nyási Demeter esztergomi vikárius előtt: DF 243476. (1521. máj. 5.)

⁴ Vödric városrészebe valósi polgár (végrendelete szerint), majd az 1503/4. évi adólista szerint a Fudluck városrészben (lásd MAJOROSSY JUDIT, *A foglalkozás topográfiája. A társadalmi térről a személyes térig: a társadalmi mobilitás térbeli elemei a 15. századi Pozsonyban*, Korall 12 (2011), n. 45, 122–123) lakó polgár; városi adószedő 1502/3, a külső tanács tagja 1511/12, 1515/16. Végrendelete 1534-ben kelt, valószínűleg ez évben meghalt. Hasonnevű fia később tanácsos, majd helyettes polgármester. Vö. MAJOROSSY, *Die funktionale Elite mittelalterlicher Pressburgs*, (megjelenés előtt); végrendelete a *Protocollum testamentorum* készülő 3. kötetében a 66. tétel. Köszönöm MAJOROSSY JUDIT szíves felvilágosítását! – Felesége, Elisabeth végrendelete: 1524. dec. 31. *Das Preßburger Protocollum testamentorum*, II, 511–512, n. 822. = DF 243575.

⁵ Vö. *Das Preßburger Protocollum testamentorum*, II, 348–349. n. 717. (Wolfgang Pfaffstetter végrendelete, 1510. febr. 5.), 351–352, n. 719. (Wolfgang Pfaffstetter özvegye, Anna végrende-

et iuratis prefati oppidi traxisset in causam,¹ ipsi iudex, magister civium et iurati adversario tanquam eorum concivi plus debito et contra iustitiam faventes sententiam ipsius vinee adiudicatoriam pro Iohanne adversario et contra oratorem prefatum tulerunt {sententiam} expensis hinc inde compensando; a qua sententia illiusque nullitate, iniquitate et iniustitia fuerit pro parte oratoris provocatum et appellatum, licet dicti iudex, magister civium et iurati in suis immoderatis favoribus eidem adversario prefato perseverantes appellationem huiusmodi deferre recusarunt, licet indebite et iniuste. Ne igitur, pater s(ancte), oratorem prefatum in suo bono iure supplantari et paterna hereditate privari et privatum manere contingat, recurrit ad pedes s(anctitatis) v(estre) dictus Stephanus orator humiliter supplicando^b, quatenus causam et causas appellationis et appellationum ac denegationis et recusationis huiusmodi ac nullitatis, iniquitatis ac iniustitie attemptatorumque et innovatorum quorumcunque necnon quam et quas idem orator habet et movet habereque et movere vult et intendit contra et adversus prefatum Io(hannem) adversarium omnesque alios et singulos sua communiter vel divisim interesse putantes de et super dicta vinea eiusque occupatione et detentione rebusque aliis in actis cause et causarum huiusmodi latius deductis et deducendis aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus tam coniunctim, quam divisim etiam summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii committere audiendas, cognoscendas fineque debito terminandas cum omnibus et singulis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis cum potestate Io(hannem) adversarium prefatum omnesque alios et singulos supradictos et in executione citationis presentium vigore decernende nominandos totiens, quotiens opus fuerit, etiam per edictum constituto summarie de non tuto accessu citandi, eisque ac iudici^c, magistro civium et iuratis antedictis omnibusque aliis, quibus et quorum opus fuerit, etiam sub censuris et penis ecclesiasticis ac pecuniariis sentiis inhibendi ac in eventum non partitionis censuras huiusmodi incidisse declarandi, agravandi, reagrandi, auxilium brachii secularis invocandi necnon eundem oratorem adversus lapsum fatalium, quatenus opus fuerit, constituto de bono impe-

lete, 1511. márc. 16.). Mindkettőben többek között szólóket hagynak fiukra, „Stefflenre”, aki valószínűleg a kérvényezővel azonos. Mindkét végrendeletnek Hans Lang volt az egyik tanúja, akinek az utóbbi esetben az özvegy adósa is volt.

¹ Vö. DF 241209. (1521. máj. 17.) II. Lajos király parancslevele Pozsony városának, hogy Stephanus Pfaffstetter („Vorsteter”) felperesnek a Iohannes Lang elleni perében szolgáltatásának igazságot.

dimento restituendi aliaque in premissis et circa ea necessaria faciendi et exercendi premissis ac constitutionibus et ordinationibus appostolicis ceterisque contrariis quibuscunque, statum et merita cause et causarum huiusmodi aliorumque necessariorum tenores et factas pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. cardinalis Campegius.¹

Et pre breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. card. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, septimo Kalendas Aprilis anno primo.

^a Phaffsteter] Pasteter *in reg. brevis*. ^b supplicando] suplicando. ^c iudicij] iudicis.

29.

Róma, 1523. március 27.

Hét klerikus: 1. a zágrábi egyházmegyes Szentmihályi András, a zágrábi egyházmegyei szentmihályi Szent Mihály-plébániatemplom Szent Mihály-oltárának káplánja, 2. a veszprémi egyházmegyes Demeter János fia Benedek, a veszprémi egyházmegyei berzencei Krisztus teste-kápolna káplánja, 3. az ismeretlen egyházmegyes Aymon Maroni akolitus, ugyanezen ismeretlen egyházmegyei Szent Albán-plébániatemplom részjavadalmasa, 4. a genfi egyházmegyes Petrus Miniaci akolitus, a genfi egyházmegyei biolai Szűz Mária-plébániatemplom részjavadalmasa, 5. a lausanne-i egyházmegyes Girardus Ianninus, a lausanne-i egyházmegyei vilianói Szent Konstantin-plébániatemplom részjavadalmasa, 6. a langres-i egyházmegyes Parisius Marilee akolitus, a langres-i egyházmegyei Neulle Christ-plébánia részjavadalmasa, valamint 7. a langres-i egyházmegyes Claudius Iarlandus, az ugyanazon egyházmegyei Dono Bellino-i plébánia részjavadalmasa kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 155^{rv}. *Lásd még nr. 30., 31. és 32.* – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 74^v–75^r, 77^r (1523. március 28. és április 2.)²

Z(agrabiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicant humiliter s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores Andreas de Sancto Michaele³ Zagabriensis diocesis, cappellanus ad

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 102, 104, n. 76, 88.; RÁBIK, *Libri formatarum*, 256–257, n. 394. – A magyarországi kérvényezők közül az itt 2. számmal jelölt Demeter Benedeket márc. 28-án, Szentmihályi Andrást azonban csak ápr. 2-án szentelték fel, tekintve, hogy ő márc. 28-án és 29-én is kérvényezett (30. és 32. sz.).

³ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

altare Sancti Michaelis in ecclesia parochiali Sancti Michaelis¹ eiusdem diocesis, Benedictus filius Iohannis Demeter^{b2} Vesprimiensis diocesis, cappellanus cappelle Corporis Christi in oppido Berrence^{c3} eiusdem diocesis, Aymon Maroni acolitus⁴ portionarius undecim librarum Turonensium in pago Iuliarii, parochia Sancti Albani⁵ eiusdem diocesis, Petrus Miniaci acolitus Gebennensis diocesis, portionarius triginta librarum Turonensium in pago Biola,⁶ parochia Nostra Donna eiusdem diocesis, Girardus Ianninus Lausanensis diocesis, portionarius triginta librarum Turonensium in pago Viliano,⁷ parochia Constantini eiusdem diocesis, Parisius Marilee acolitus Lingonensis diocesis, portionarius quindecim librarum Turonensium in parochia Neullex Christi⁸ eiusdem diocesis et Claudius Iarlandus clericus eiusdem diocesis, portionarius quindecim librarum Turonensium in parochia Dono Bellino⁹ eiusdem diocesis, quatenus sibi specialem gratiam facientes eis, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi¹⁰ in Ro(mana) Cu(ria) residenti quibusvis tribus dominicis aut festivis diebus extra etiam tempora a iure statuta ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines se promoveri facere et in illis, postquam promoti fuerint^d, in altaris ministerio ministrare † libere et licite possint et valeant, antistiti ordines huiusmodi impendendi et oratoribus^e illos recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac sinodalibus^f ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹¹

¹ A település nem azonosítható. A zágrábi egyházmegye területéről számos falu és mezőváros jöhet szóba Körös, Varasd, Zágráb és Zala megye területéről.

² A kérvényben szereplő „*de meter*” forma minden jel szerint félreértés, mert helynévként nem értelmezhető, de egybeírva személynévként igen. RÁBIK, *Libri formatarum*, 257, n. 394. is ekként olvassa.

³ Berzence mezőváros (Somogy m.). ENGEL, *ISM146*; CSÁNKI, II, 593.

⁴ A szövegben kimaradt az egyházmegye megnevezése. Lehetséges, hogy az alábbi genfi egyházmegye ide is érthető.

⁵ A települést és a plébániát nem tudtam azonosítani.

⁶ La Biolle falu (Biöla; Szavojai hercegség, ma Franciaországban), Genftől délnyugatra.

⁷ A települést vagy területet nem tudtam azonosítani.

⁸ A települést és a plébániát nem tudtam azonosítani.

⁹ A települést és a plébániát nem tudtam azonosítani.

¹⁰ Leonardo Levato belcastrói püspök.

¹¹ Giovanni Battista Bonciani.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et de licentia promovendi ad ordines huiusmodi a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi quibusvis tribus dominicis vel festivis et extra tempora et celebrandi ubique † etc. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique fidem in iudicio et extra faciat, attento, quod sunt presentes in Curia. Et examinentur in Camera Apostolica, ubi doceant se arctatos. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto Kalendas Aprilis anno primo.

^a Michaele] Michaelis. ^b Demeter] de meter, *vide et n. 31.* ^c Berrence] Bercence *LF 74v–75r.* ^d fuerint] fuerit. ^e oratoribus] oratori. ^f sinodalibus] *post hoc virgula correctoris: /.*

30.

Róma, 1523. március 27.

Négy klerikus: az erdélyi egyházmegyes Dési Pál akolitus, a pécsi egyházmegyei geresdi Szent Márton-plébániatemplom plébánosa, a zágrábi egyházmegyes Szentmihályi András és Szentmihályi Péter, a zágrábi egyházmegyei szentandrás Szent András-plébániatemplom Szent András-oltárának káplánjai, valamint a cambrai-i egyházmegyes Cornelius Fryels, a tours-i egyházmegyei Szent Szalvátor-társaskápalan kanonokja kérik VI. Adorján pápát, hogy egy maguk választotta és a Római Kúriában tartózkodó püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1776, fol. 155v. *Lásd még nr. 29. és 32.* – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 77r (1523. április 2.)¹

T(ransilvanensis), Z(agrabiensis), Q(uinqueecclesiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicant humiliter s(ancitatis) v(estre) devoti illius oratores Paulus Dees² accolitus Transilvanensis diocesis, plebanus in ecclesia parrochiali Sancti Martini in villa Gereseh³ Quinqueecclesiensis diocesis, Andreas de Sancto Michaele⁴ Zagabriensis diocesis, cappellanus seu

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 104, n. 88. (Csak Szentmihályi András felszentelésére van adatunk, lásd a 29. sz. kérvénynél írtakat!)

² Dés mezőváros (Belső-Szolnok m.). ENGEL, 1BSZ17. Bár 'de' prepozíció nélkül áll, az egyházmegye alapján is helységnévnek (származási névnek) tekinthető.

³ Gerezd falu (Baranya m.). ENGEL, 3BAR123; CSÁNKI, II, 485. A templom titulusa eddig nem volt ismert.

⁴ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

altarista Sancti Michaelis in ecclesia parrochiali Sancti Michaelis¹ eiusdem diocesis, Petrus de Sancto Michaele² Zagabriensis diocesis, cappellanus seu altarista ad altare Sancti Michaelis in ecclesia Sancti Michaelis eiusdem diocesis, Cornelius Fryels clericus Cameracensis diocesis, canonicus collegiate ecclesie Sancti Salvatoris Herberiensis,³ Turonensis diocesis, † quatenus sibi specialem gratiam facientes eis, ut a quocunq̄ maluerint catholico antistite gratiam et communionem Apostolice Sedis habenti, in Ro(mana) Cu(ria) residenti quibusvis tribus dominicis aut festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines se promoveri facere et in illis, postquam promoti fuerint, in altaris ministerio ministrare † libere et licite possint et valeant, antistiti ordines huiusmodi impendendi et oratoribus^b illos recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac sinodalibus^c ceterisque contrariis quibuscunq̄ cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁴

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et de licentia promovendi ad ordines huiusmodi a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi⁵ quibusvis tribus dominicis vel festivis^d etiam extra tempora et celebrandi ubique †. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique fidem faciat, in iudicio et extra, attento, quod sunt in Curia. Ex examinentur^e in Camera Apostolica, ubi doceant se arctatos. – Concessum. Io Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto Kalendas Aprilis anno primo.

^a Michaele] Michaelis. ^b oratoribus] oratori. ^c sinodalibus] *post hoc virgula correctoris: /.* ^d festivis] *post del. diebus; super hoc signum correctoris: S. vel G.* ^e examinentur] examinatur.

¹ A település nem azonosítható. A zágrábi egyházmegye területéről számos falu és mezőváros jöhet szóba Körös, Varasd, Zágráb és Zala megye területéről.

² A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

³ A település nem azonosítható egyértelműen. Les Herbiers, város Franciaországban, a luçon-i és nem tours-i egyházmegyébe tartozik. A várostól délre fekvő, jelenleg közigazgatásilag hozzá tartozó Ardelay faluban található egy késő középkori, Szent Szalvátor-titulusú templom (<http://www.lesherbiers.fr/decouvrir/histoire-patrimoine/patri-moine/53-les-eglises.html> – a látogatás ideje 2017. aug. 20.), ennek azonban a kérvényben szereplő egyházi intézménnyel való azonosítása teljesen bizonytalan.

⁴ Giovanni Battista Bonciani.

⁵ Leonardo Levato belcastrói püspök.

31.

Róma, 1523. március 28.

Hét klerikus: 1. az egri egyházmegyes Bogáti Csám János, a milkói egyházmegyei szentpéteri Szent Mihály-oltár káplánja, 2. a milkói egyházmegyes Szentpéteri Mihály András fia Jakab, az esztergomi egyházmegyei szentpéteri Szent Péter-plébániatemplom Szent Péter-oltárának káplánja, 3. a veszprémi egyházmegyes Demeter János fia Benedek, az ugyanazon egyházmegyei berzencei Krisztus teste-kápolna káplánja, 4. a zágrábi egyházmegyes Csentei Miklós akolitus, az ugyanazon egyházmegyei alsólendvai Szűz Mária-plébániatemplom Szent Kereszt-oltárának káplánja, 5. a zágrábi egyházmegyes Kebelei Lőrinc akolitus, a zágrábi egyházmegyei alsólendvai Evangélista Szent János-kápolna káplánja, 6. a veszprémi egyházmegyes Konch Lőrinc, a veszprémi egyházmegyei novai Szűz Mária-plébániatemplom káplánja, valamint 7. a zágrábi egyházmegyes Tótfalui János, a zágrábi egyházmegyei (ismeretlen településen fekvő) Szent Márton-plébániatemplom Szent Katalin-oltárának káplánja kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1777., fol. 125v. *Lásd még nr. 29.* – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 74v (1523. március 28.)¹

A(griensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Cum devoti oratores vestri Iohannes Cham^a de Bogath^{b2} Agriensis diocesis, perpetuus altarista seu cappellanus ad altare S(ancti) Michaelis de Monte Sancti Petri³ Milchoviensis diocesis, Iacobus Andree Michaelis de Monte Sancti Petri⁴ Milchoviensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Sancti Petri in parochiali ecclesia S(ancti) Petri, Villa Sancti Petri⁵ Strigoniensis diocesis, Benedictus filius Iohannis Demeter⁶ acollitus Vesprimiensis diocesis, cappellanus capelle Corporis Christi in oppido Bercence⁷ eiusdem diocesis, Nicolaus de Chente^c

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 101–102, n. 70–72., 74–76; RÁBIK, *Libri formatarum*, 256–257, n. 394.

² Bogát (Szabolcs m., mai elnevezése Nyírbogát). ENGEL, ISZB69; CSÁNKI, I, 512; NÉMETH, *Szabolcs*, 45.

³ Szentpéter (Barcaszentpéter, Petersburg; Brassó vidéke). ENGEL, 6SZF20.

⁴ Az előző jegyzetben említett településsel azonos.

⁵ A település és az egyházmegye részben eltérő megnevezése ellenére feltehetően ugyancsak a barcasági Szentpéterről lehet szó. Ellenkező esetben az esztergomi egyházmegye területéről több Komárom, Liptó, Nógrád, Pozsony és Turóc megyei helység jöhet szóba. Ha a megnevezés a „Szentpéterfalva” tükörfordítása, az ugyanilyen nevű Nyitra megyei falu jöhetne leginkább számításba (Vágszentpéter, ma Galgóc városrésze), ENGEL, 3NY41.

⁶ Lásd a 29. sz. kérvényben is! Még a kérvény szignálásának napján felszentelték. FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 102, n. 76.

⁷ Berzence mezőváros (Somogy m.). ENGEL, ISMI46; CSÁNKI, II, 593.

accolitus Zagabriensis diocesis, cappellanus seu altarista¹ ad altare S(ancte) Crucis^d in ecclesia parochiali Beate Marie Virginis in oppido Lindua² eiusdem diocesis, Laurentius de Kebele³ accollitus eiusdem^e diocesis, cappellanus capelle S(ancti) Iohannis evangeliste in oppido Lindia^f eiusdem diocesis, Laurentius Konch^g † clericus^h Vesprimiensis diocesis, cappellanus inⁱ ecclesia parochiali Beate Marie Virginis in oppido Nova⁴ eiusdem diocesis et Iohannes de Thothfalu⁵ clericus Zagabriensis diocesis, cappellanus seu altarista ad altare S(ancte) Catherine in ecclesia parochiali S(ancti) Martini⁶ eiusdem diocesis fervore devotionis accensi^k cupiant et affectent ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri et in illis promoti Altissimo perpetuo famulari. Supplicant igitur humiliter s(anctitati) v(estre) dicti^l oratores, quatenus sibi specialem gratiam facientes, ut a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Bellicastrensi⁷ in Ro(mana) Cu(ria) residenti, ad id deputato aliquibus tribus dominicis seu festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta ad huiusmodi sacros etiam presbyteratus ordines promoveri facere possint et valeant, antistiti conferendi, oratoribus vero recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁸

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium pro omnibus. Et quod obstantia oratorum habeantur pro expressis seu exprimi possint. Et aliquibus tribus dominicis seu festivis diebus etc. Et quod promoveantur

¹ Valószínűleg azonos azzal a Miklós presbiterrel, aki az alsólendvai uradalom 1524. évi urbáriumában mint alsólendvai oltárjavadalmas szerepel. DL 37006., p. 133 (a lap alján; nem keverendő össze a lap tetején szereplő Miklóssal, aki Szent Katalin-oltár oltárosa). A származási hely Csente falu (Alsó- és Felső-, Csentevölgy, Zala m., az alsólendvai uradalomban). ENGEL, 4ZL7, 53ZL7; CSÁNKI, III, 42. – RÁBIK, *Libri formatarum*, 257, n. 394, 12. j. tévesen a Keve megyei Csente faluval azonosítja.

² Alsólendva mezőváros (Zala m.). ENGEL, 2ZL7; CSÁNKI, III, 22; részletesebben a plébániáról is lásd HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Lindva, a; lásd még BUTURAC, *Popis župa*, 100, n. 533.

³ Kebele falu (Kebeleszentmárton, Zala megye). ENGEL, 7ZL11; CSÁNKI, III, 68; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Kebele.

⁴ Nova mezőváros (Zala m.). ENGEL, 1ZL23; CSÁNKI, III, 22–23; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Nova.

⁵ Tótfalu (Zala m., az alsólendvai uradalomban). ENGEL, 1ZL14; CSÁNKI, III, 117; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Tótfalu, a.

⁶ A településnév hiányzik (a papszentelési regisztrumbejegyzés szövegében is); a patrocíniumból következtetve talán „Szentmárton” lehetett.

⁷ Leonardo Levato belcastrói püspök.

⁸ Giovanni Battista Bonciani.

a prefato episcopo Bellicastrensi et examinentur in Ca(mera), in qua docere teneantur se esse arctatos †. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat. – Concessum. Io Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Aprilis anno primo.

^a Cham] Eliam *LF 74v.* ^b Bogath] scolasticus *add. LF 74v.* ^c Nicolaus de Chente] Nicolaus Chente *LF 74v.* ^d S(ancte) Crucis] *LF 74v falso: Sancti Iohannis evangelistae, sed cf. cum sequenti.* ^e eiusdem] *LF 74v falso: Strigoniensis.* ^f Lindia] Lindua *LF 74v.* ^g Konch] Konth *LF 74v.* ^h clericus] scolasticus *LF 74v.* ⁱ in] an. ^j Iohannes de Thothfalu] Iohannes Thotfalu *LF 74v.* ^k accensi] accenssi. ^l dicti] *ante del. devoti.*

32.

Róma, 1523. március 28.

Tizenkét klerikus: 1–2. a zágrábi egyházmegyes Szentmihályi András és Szentmihályi Péter, a zágrábi egyházmegyei szentmihályi Szent Mihály-plébániatemplom Szent Mihály-oltárának káplánjai, 3. az egri egyházmegyes Gatályi Ruszin Mihály György szubdiakónus, az egri egyházmegyei gatályi Szent Ilona-plébániatemplom részjavadalmasa, 4–5. a sitteni vagy sens-i egyházmegyes Ludovicus Chevalier és Iulianus Tarvu szubdiakónusok, az ugyanazon egyházmegyei duriacói plébánia részjavadalmasai, 6. az ugyanazon egyházmegyes Guillelmus Danistildi, az ugyanazon egyházmegyei cortiniacói plébánia részjavadalmasa, 7–10. a clermont-i egyházmegyes Antonius del Pon, Bernardus Dautenhac, Iohannes Saubar és Jacobus Coltigul szubdiakónusok, a clermont-i egyházmegyei meletói Szent György-plébánia részjavadalmasai, valamint 11–12. a lisieux-i egyházmegyes Egidius le Chevalier és Petrus Vignet szubdiakónusok, a lisieux-i egyházmegyei formatinói Szent Márton-plébániatemplom javadalmasai kérik VI. Adorján pápát, hogy egy maguk választotta püspökkel a Római Kúriában áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1777, fol. 125v–126r. *Lásd még nr. 29–30.* – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 74v (1523. április 2.)¹

Z(agrabiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicant s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores Andreas de Sancto Michaelē,² clericus Zagabriensis diocesis, cappellanus seu altarista ad altare Sancti Michaelis in ecclesia parochiali S(ancti) Michaelis eiusdem diocesis,³ Petrus di Sancto Michaelē dicte diocesis, cappel-

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 104, n. 88. (Szentmihályi András, lásd a 29. sz. kérvénynél írtakat). A másik két magyarországi személy nem szerepel.

² A származási hely a javadalom helyével lehet azonos, lásd köv. j.

³ A településnév hiányzik (a papszentelési regisztrumbejegyzés szövegében is); a patrocíniumból következtetve talán „Szentmihály” lehetett. Ekként sem azonosítható; a zágrábi egyházmegye területéről számos falu és mezőváros jöhet szóba Körös, Varasd, Zágráb és Zala megye területéről.

lanus seu altarista ad altare S(ancti) Michaelis eiusdem diocesis,¹ Georgius Michael Rusin de Gathala² subdiachonus Agriensis diocesis, portionarius viginti flo(renorum) Hungaricorum in villa Gathala³ de parrochia S(ancte) Helene eiusdem diocesis, Ludovicus Cheualier subdiachonus Sedonensis vel Senonensis diocesis, portionarius viginti quinque li(brarum) Turonensium in parrochia de Duriaco⁴ eiusdem diocesis et Iulianus Tarvu subdiachonus eiusdem diocesis, portionarius viginti li(brarum) Tu(ronensium) in parrochia de Duriaco⁵ predicte, Guillelmus Danistildi acholitus eiusdem diocesis, portionarius viginti quinque li(brarum) Tu(ronensium) in parrochia de Cortiniaco⁶ eiusdem diocesis, Antonius del Pon subdiachonus Claromontensis diocesis, portionarius in parrochia Sancti Georgii^a de Meleto⁷ eiusdem diocesis, Bernardus Dautenhac subdiachonus dicte Claromontensis diocesis, portionarius in dicta parrochia Sancti Georgii de Meleto, Iohannes Sanbar subdiachonus eiusdem diocesis, portionarius in dicta parrochia de Milleto,⁸ Iacobus Coltigul † subdiachonus Claromontensis diocesis, portionarius in dicta parrochia S(ancti) Georgii de Meleto, Egidius le Cheualier subdiachonus Lexoviensis diocesis, portionarius in parrochia S(ancti) Martini de Formatino⁹ eiusdem diocesis et Petrus Vignet^b subdiachonus dicte diocesis, portionarius in parrochia Formatino eiusdem diocesis, quatenus eis specialem gratiam facientes, ut a quoquoque maluerint catholico antistite gratiam et communionem Appostolice Sedis habenti, in Ro(mana) Cu(ria) residenti quibusvis tribus diebus dominicis seu festivis etiam extra tempora a iure statuta ad omnes et reliquos sacros ordines se promoveri facere ac in illis, postquam promoti fuerint, in altaris ministerio † ministrare libere et licite valeant, antistiti ordines huiusmodi impendendi et oratoribus recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus appostolicis ac sinodalibus etiam ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹⁰

¹ Lásd az előző kérvényező személynél írtakat!

² A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

³ Gatály (Zemplén m.). ENGEL, IZN13; CSÁNKI, I, 348.

⁴ A települést és a plébániát nem tudtam azonosítani.

⁵ Nyilván az előző esetben szereplő településsel azonos.

⁶ A települést és a plébániát nem tudtam azonosítani.

⁷ A települést és a plébániát nem tudtam azonosítani; a következő három esetben is ugyanaz a plébánia.

⁸ A kissé eltérő írásmód ellenére nyilvánvalóan ugyanaz a helységnev.

⁹ Formentin falu Lisieux várostól északnyugatra, Franciaországban.

¹⁰ Giovanni Battista Bonciani.

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de licentia promovendi ad ordines huiusmodi quibusvis tribus diebus dominicis vel festivis, ut supra, a r(everendo) p(atre) d(omino) episcopo Belicastroensi.¹ Et celebrandi, ut supra. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique fidem faciat, attento, quod se presentes in Cu(ria) et examinentur in Ca(mera) Apostolica, ubi doceant se arctatos. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Aprilis anno primo.

^a Sancti Georgii] S. I. Georgii. ^b Vignet] *ante del. Vigeri; super hoc signum correctoris: A.*

33.

Róma, 1523. március 29.

Kilenc klerikus: 1. az esztergomi egyházmegyes Nedele György, az esztergomi egyházmegyei kosztolányi Szent Vid-plébániatemplom plébánosa, 2. az esztergomi egyházmegyes Andreas Marchall, az esztergomi egyházmegyei rosindoli Szent Katalin-plébániatemplom plébánosa, 3. az esztergomi egyházmegyes Sós Márton, az esztergomi egyházmegyei szilincsi Szent Miklós-plébániatemplom káplánja, 4–5. a zágrábi egyházmegyei Dobronoki Mátyás fia Mihály és Mészáros György, a zágrábi egyházmegyei Dobronoki Szent Jakab-plébániatemplom Szent Péter-, illetve Mindenszentek-oltárának káplánjai, 6. a zágrábi egyházmegyes Vinicai Orbán, a zágrábi egyházmegyei sztrigói Szent Mária Magdolna-plébániatemplom Szűz Mária-oltárának káplánja, 7. a zágrábi egyházmegyes Dobronoki Gere Péter, a zágrábi egyházmegyei alsólendvai Szűz Mária-plébániatemplom Evangélista Szent János-oltárának káplánja, 8. a győri egyházmegyes Hajnik Orbán, a győri egyházmegyei németlővi Szent Márton-plébániatemplom plébánosa, valamint 9. a salzburgi egyházmegyes Philipp Warthoffer, a győri egyházmegyei monyorókeréki Erdődi Péter gróf királyi kamarás udvari papja kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1777, fol. 127v–128r: – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 75v (1523. április 2.)²

S(trigoniensis). De promovendo. V. Signinus³

Beatissime pater! Cum devoti s(anctitatis) v(estre) oratores Georgius Nedele^a clericus Strigoniensis diocesis, rector parochialis ecclesie S(ancti)

¹ Leonardo Levato belcastrói püspök.

² FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 102–103, n. 78–86; RÁBIK, *Libri formatarum*, 258–259, n. 396, téves lokalizálásokkal. – Mindegyik kérvényezőt felszentelték.

³ Vincenzo Fanzi.

Viti in Costillen^{bt} dicte diocesis, Andreas Marchll^c clericus etiam Strigoniensis diocesis, rector parochialis ecclesie Beate Catherine in Rossintall^{d2} dicte diocesis, Martinus Salius^e clericus etiam Strigoniensis diocesis, perpetuus cappellanus in ecclesia parochiali Sancti Nicholai de Linchz^{f3} dicte Strigoniensis diocesis, Michael Mathie^g de Debronike^{h4} etiam clericus Zagabriensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Sancti Petri in ecclesia parochiali Sancti Iacobi in Debronikⁱ⁵ dicte Zagabriensis diocesis, Georgius Messarus^{j6} etiam clericus dicte Zagabriensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Omnium Sanctorum in ecclesia parochiali Sancti Iacobi in Debronick^k dicte Zagabriensis diocesis, Urbanus^l de Vinicza^{m7} etiam clericus Zagabriensis diocesis, perpetuus cappellanus ad altare Beate Marie Virginis in ecclesia parochiali S(ancte) Marie Magdalene in Strigo⁸ dicte Zagabriensis diocesis, Petrus Gere de Dombronokⁿ⁹ etiam clericus diocesis Zagabriensis, perpetuus cappellanus ad altare S(ancti) Iohannis evangeliste in ecclesia parochiali Beate Marie Virginis in Lindba^{o10} dicte Zagabriensis diocesis, Urbanus Hainick^p, clericus Iaurinensis diocesis, rector seu plebanus parochialis ecclesie Sancti Martini de Schuthy^{q11} dicte Iaurinensis diocesis et Philippus Wartkhoffer^r etiam clericus^s Saltzeburgensis diocesis,

¹ Kosztolány (Alsókosztolány, Nemeskosztolány, Bars m.). ENGEL, 7BRS65.

² Rosindol falu (Ruzsindol, Rosenthal, Rózsavölgy, Pozsony m.). ENGEL, 4PO24.

³ Szilincs falu (Lincs, Pozsony m.). ENGEL, 1PO32; C. TÓTH-LAKATOS-MIKÓ, *A pozsonyi prépost és a káptalan*, 112, 238; RÁBIK, *Libri formatarum*, 259, 394, 17. j., mivel zágrábi egyházmegyeinek tételezi, tévesen azonosítja.

⁴ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

⁵ Dobronak mezőváros (Zala m., az alsólendvai uradalomban). ENGEL, 10ZL7; CSÁNKI, III, 19; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Dobronok; BUTURAC, *Popis župa*, 102, n. 550.

⁶ Rokonai lehettek az alsólendvai uradalom 1524. évi urbáriumában előforduló dobronoki Mészáros István és Mészáros Bálint (*Stephanus Mezaros*, illetve *Valentinus Mezaros*; előbbinek egésztelke volt a mezővárosban). DL 37006., p. 27–28.

⁷ Vinica mezőváros (Varasd m.). ENGEL, 2VD17. – Személye valószínűleg azonos azzal az Orbán vinicai káplánnal, aki 1512-ben(!) tett egy végrendeletről vallomást (DL 32824.). MÁLYUSZ, *A szlavóniai és horvátországi pálos kolostorok*, 1. közl., 130, 15. sz.

⁸ Sztrigó vár és falu (Sztridó, Osztrog, Triga, Zala m., a muraközi uradalomban). ENGEL, 26ZL1, 117ZL1; CSÁNKI, III, 16–17, 118; HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Sztrigó; BUTURAC, *Popis župa*, 102, n. 555.

⁹ A kissé eltérő írásmód ellenére nyilvánvalóan a fentebb már szereplő Dobronak mezőváros.

¹⁰ Alsólendva mezőváros (Zala m.). ENGEL, 2ZL7; CSÁNKI, III, 22; részletesebben a plébániáról is lásd HOLUB, *Zala megye*, III, s. v. Lindva, a; lásd még BUTURAC, *Popis župa*, 100, n. 533.

¹¹ Schützen falu/mezőváros (Németlövő, Vas m., a monyorókeréki uradalomban), ENGEL, 1VS37; CSÁNKI, II, 728–729. A középkori plébániatemplom a falutól nyugatra fekvő, a II. világháborúban megsérült, majd szentélyéig visszabontott régi evangélikus templommal azonos. Köszönöm NEMES GÁBOR segítségét!

perpetuus intitulus^t ad mensam illustris d(omini) comitis Petri de Erdwdy de Moiorokerek^{ut}, serenissimi regis Hungarie cubicularii Iaurinensis vel alterius diocesis, zello devotionis accensi^v cupiant ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri et postquam in illis sic promoti fuerint, Altissimo perpetuo famulari. Supplicanti igitur humiliter s(anctitati) v(es- tre) prefati oratores, quatenus eis specialem gratiam facientes, ut a r(evere- rendo) p(atre) d(omino) Leonardo episcopo Bellicastrensi² catholico antistite in Ro(mana) Cu(ria) residenti et ad hoc deputato in tribus dominicis seu festivis diebus etiam extra tempora a iura statuta ad huiusmodi etiam sacros et presbyteratus ordines se promoveri possint et valeant, antistiti huiusmodi conferendi et oratoribus illis recipiendi licentiam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac sinodalibus et provincialibus constitutionibus ceterisque in contrarium facientibus quibuscunque cum clausulis opportunis, necessariis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.³

Et cum absolute a censuris etc. Et a devota creatura vestra, Leonardo episcopo Bellicastrensi in tribus dominicis seu festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta, ut prefertur, promoveri valeant. Et oratores ipsi in Ca(mera) Appostolica examinentur, in qua doceant se esse arctatos † etc. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique fidem faciat, in iudicio et extra, attento, quod oratores sunt presentes in Curia etc. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Kalendas Aprilis anno primo.

^a Nedelej] Nedela LF 75v. ^b Costillen] Costollen LF 75v. ^c Marchll] Marchall LF 75v. ^d Rossintall] Rosendal LF 75v. ^e Salius] Salich LF 75v. ^f de Linchz] Dolinchz LF 75v, falso. ^g Mathie] Mathes LF 75v. ^h Debronike] Drobonick LF 75v. ⁱ Debronik] dicti loci LF 75v. ^j Messarus] Messarum LF 75v. ^k Debronick] Drobonick LF 75v. ^l Urbanus] Urbanus Fast LF 75v. ^m Vinicza] Vinmchaz(?) LF 75v. ⁿ Dombronok] Drobonick LF 75v. ^o Lindba] Lindua LF 75v. ^p Hainick] Haynick LF 75v. ^q Schuthy] *super hoc virgula correctoris: l.* – Schutzen LF 75v. ^r Wartkhoffer] Scharthoffer LF 75v. ^s clericus] acolitus LF 75v. ^t intitulus] *ante del.* ad. – per- p(etuus) adtitulus LF 75v. ^u Erdwdy de Moiorokerek] Erdudy de Mawrokerek LF 75v. ^v accensi] accenssi.

¹ Erdódi Péter gróf, Bakócz Tamás unokaöccse, királyi kamarás (1516–1521). Vö. DF 278365., 236567. Az adatokat C. TÓTH NORBERTNEK köszönöm!

² Leonardo Levato belcastrói püspök.

³ Giovanni Battista Bonciani.

34.

Róma, 1523. március 29.

Volavjei Antal zágrábi egyházmegyes klerikus, a Szent Anna-plébániatemplom plébánosa kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó és erre kijelölt belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl. 1778. fol. 257rv. – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarium, vol. 14, fol. 76v (1523. április 2.)¹

Z(agrabiensis). De promovendo. -- .

Beatissime pater! Cum devotus s(anctitatis) v(estre) orator Anthonius de Wolawla^{a2} clericus Zagrabiensis diocesis, rector parrochialis ecclesie Sancte Anne in dicta villa³ dicte diocesis fervore devotionis accensus cupiat et affectat ad omnes quatuor etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri et postquam in illis promotus fuerit, altissimo perpetuoque Domino famulari. Supplicat igitur s(anctitati) v(estre), quatenus ei specialem gratiam facientes, ut ab episcopo Bellicastrensi⁴ alias a Sede Apostolica ad hoc deputato ad omnes sacros etiam^b presbyteratus <ordines> promoveri possit et valeat, antistiti illos conferrendi et oratori prefato licentiam recipiendi^c etiam extra tempora a iure statuta, ut supra, facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali <non obstantibus> constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque in contrarium facientes quibuscunque cum clausulis oportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in [presentia domini nostri pape. Io. Casertan.]^d

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium et aliquibus tribus dominicis vel † festivis <diebus> etiam extra tempora a iure statuta ad omnes inclusive sacros et presbyteratus ordines libere et licite promoveri

¹ FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 104, n. 87.

² Volavje falu (Volavlje, Zágráb m., Jasztrebarszkától délnyugatra). ENGEL, 2ZB65.

³ Volavje plébániatemplomának patrociniuma azonban Havas Boldogasszony (vö. 1334: „Item Sancte Marie de Volaula”). A „dicta villa” BUTURAC, *Popis župe*, 84, n. 374. adata szerint nem Volavjére vonatkozik, hanem egy Szent Anna-titulusú plébániával bíró másik, szomszédos településre (1501: „Petrus plebanus ecclesie Sancte Anne in Podgorja”, itt a „Podgorje” nem településnév, hanem területnév). Buturac azonosítása szerint e falu neve a 16. század végén Sveta Jana (mai hivatalos nevén Gorica Svetojanska, Volavjétől mintegy nyolc km-re északra található, vö. a zágrábi érsekség honlapján található plébániajegyzék találatával a „Sveta Jana” keresőszóra: <http://www.zg-nadbiskupija.br/nadbiskupija/zupe>, a látogatás ideje 2017. aug. 20.). Engel Pál szerint Gorica Svetojanska falu, középkori nevén Sveti Ivanec (Svetilvanec, Zágráb m., ENGEL, 24ZB59) azonban már 1334-ben is Szent János-titulusú plébániával rendelkezett, az azonosítás tehát bizonytalan.

⁴ Leonardo Levato belcastrói püspök.

possit et valeat. Et quod examinetur in Camera Apostolica per clericum † <sive notarium>, coram quo doceat se esse arctatum et sua sufficientia et promoveatur per deputatos. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique fidem faciat, in iudicio et extra, attento, quod orator est presens in Curia. – Concessum. Io. Casertan.¹

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Kalendas Aprilis anno primo.

^a Wolawla] Wolaula LF. ^b etiam] et. ^c recipiendi] recipiendi. ^d *Infima pars seu pes paginae abscissus est.*

35.

Róma, 1523. március 30.

Az egri egyházmegyes Bogáti Csám János, az egri egyházmegyei bogáti Szent György-templom Szent Mihály-oltárának káplánja, valamint a boroszlói egyházmegyes Tosti Nicolaus Inpi, a boroszlói egyházmegyei Tost város konzulai által biztosított javadalom várományosa kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethessék magukat.

ASV Reg. Suppl., vol. 1777, fol. 127v.

A(griensis). De promovendo. -- .

Beatissime pater! Supplicant humiliter s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores Iohannes Zam de Bogath² Agriensis diocesis, altaris seu perpetuus cappellanus altaris S(ancti) Michaelis in parochiali ecclesia S(ancti) Georgii ville Bogath³ eiusdem diocesis et Nicolaus Inpi de Tost⁴ Wratislaviensis diocesis, provisos de victu et amictu congruentibus, donec beneficium ecclesiasticum obtinet^b per consules civitatis de Tost^{c5} dicte diocesis, quatinus ipsis specialem gratiam facientes eis et eorum cuilibet, ut aliquibus tribus diebus dominicis vel festivis etiam extra tempora a iure statuta se ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines per r(everendum) p(atrem) episcopum Bellicastrensem⁶ promoveri facere et postquam promoti fuerint † etiam in altaris ministerio ministrare libere et licite possint et

¹ Giovanni Battista Bonciani.

² Nem azonos a 31. számú kérvényben 1. számmal jelölt Bogáti Csám Jánossal, mert annak milkói egyházmegyes javadalma van és már március 28-án felszentelték.

³ Bogát falu (Szabolcs m., ma Nyírbogát). ENGEL, 1SZB69; CSÁNKI, I, 512; NÉMETH, *Szabolcs*, 45.

⁴ A származási hely a javadalom helyével azonos, lásd köv. j.

⁵ Tost város (Szilézia, ma Toszek).

⁶ Leonardo Levato belcastrói püspök.

valeant, dicto episcopo ordines huiusmodi impendendi, oratoribus vero prefatis eos recipiendi licentiam concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus sinodalibus ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum etc. Et de licentia promovendi aliquibus tribus diebus, attento, quod in Curia, et celebrandi, ut supra. Et quod^d promoveantur per episcopum Bellicastrensem et examinentur in Ca(mera) Appostolica, in qua doceant se esse arctatos. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio Kaendas Aprilis anno primo.

^a Inpi de Tost] Inpidetest; *lectio incerta*. ^b obtinet] *super hoc virgula correctoris*: / . ^c Tost] *super hoc virgula correctoris*: / . ^d quod] *ante del.* pro.

36.

Róma, 1523. március 31.

Végedi Imre tordai főesperes és erdélyi kanonok, illetve a kalodvai pálos remeték kériek VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Kecskeméti Patócsi Imre ellenében Ároki zálogbirtok elfoglalása ügyében folytatnak (amelyet korábban Végedi, mivel Patócsi elmulasztotta visszafizetni a számára folyósított négyszáz forint kölcsönt, mint kezére került birtokot a remetéknek ajándékozott), megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1778, fol. 55^{rv}. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a küküllői főesperesre² és az erdélyi vikáriusra³ bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 555^r: (Róma, 1523. április 11.)

A(lbensis Transilvanensis). Commissio per breve. — .

Beatissime pater! Quod cum devotus orator s(anctitatis) v(estre) Emericus de Wedged⁴ archidiaconus Thordensis et canonicus ecclesie Albensis

¹ Giovanni Battista Bonciani.

² Erdődi János küküllői főesperes (1518–1534). DL 26540. Tisztségviselésére az utolsó adat: 1534. júl. 6. Köszönöm HEGYI GÉZA felvilágosítását!

³ Tordai Pál erdélyi kanonok, vikárius (1521–1526), hunyadi főesperes (1524–1530). Szmélyére lásd: GÁLFI EMŐKE (kiad.), *Az aradi káptalan jegyzőkönyv-töredéke (1504–1518)*, Kolozsvár 2011, 25; C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 66–68.

⁴ Végedi Imre tordai főesperes (1515–1548), dékán (1519). Vö. VEKOV KÁROLY, *Végedi Imre tordai főesperes 1541. évi végrendelete*, Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik

Transilvanensis cuidam nobili Emerico Pathochy de Kechemet¹ diocesis Orodienensis² quosdam quadringentos florenos sub³ certis obligationibus per eundem Emericum Pathochy sponte assumptis mutuo et sub spe future restitutionis redidisset, tandem licet idem Emericus Pathochy ad solvenda debita huiusmodi realiter et cum effectum instantem monitus et requisitus atque etiam sufficienter expectatus fuerat, tamen idem de predictis debitis pecuniarum annotato oratori in suis terminis specificatis respondere et satisfacere recusasset, quin immo^b quandam possessionem suam Arochy vocatam in comitatu Orodienensi existentem,³ habitam et alias siquidem per eundem Emericum Pathochy pretactorum debitorum pecuniariorum obligatum in manibus dicti oratoris ac quorundam fratrum religiosorum heremitarum,⁴ quibus idem orator dictam possessionem intuitu elemosine perpetuo contulerat,⁵ occupasset potentia mediante. Cum autem Emericus ac prior et conventus religiosorum predictorum et quomodolibet ipsorum coniunctim vel divisim super predictis auctoritate s(anctitatis) v(estre) expetiri cupiant, dignetur s(anctitas) v(estra) causam et causas, quam et quas oratores habent et movent et quilibet^c ipsorum habere et movere vult et intendit contra dictum Emericum omnesque alios interesse putantes de et super dicta possessione illiusque spolio et occupatione rebusque aliis in actis cause huiusmodi latius exprimendis alicui vel aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus et eorum cuilibet committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas et fine debito terminandas etiam sum-

évfordulójára (szerk. Pál-Antal Sándor–Sipos Gábor–W. Kovács András–Wolf Rudolf), Kolozsvár 2003, 605–612; C. Τότθ, *Várdai Ferenc*, 87, 95–96, 102–105 (DL 82207., 89215–6.). Tisztségviselésére az utolsó adat 1548. márc. 25-éről való, köszönöm HEGYI GÉZA felvilágosítását!

¹ Kecskeméti Patócsi Imre, az Arad megyében birtokos Patócsi (Patócsy) család tagja, Bertalan fia és Boldizsár testvére, Gersei Pető János udvarmester familiárisa. DL 60077., 93803. A családra lásd még NAGY IVÁN, *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, IX, Pest 1862, 153–156 (ilyen nevű családtagot nem ismer); ENGEL PÁL, *Középkori magyar genealógia*, Patócs(i) (iregdi, eperjesi) – a leszármazás csak a 15. sz. végéig van feltüntetve.

² Itt nyilván Arad megyéről (*comitatus*) van szó.

³ Ároki falu (Arad m., Aradtól délnyugatra). ENGEL, IAD18; CSÁNKI, I, 766.

⁴ A pálosok kalodvai rendházáról van szó (lásd az alábbi jegyzetet). Kalodva (Zaránd m.), ENGEL, IZD45.

⁵ Erre 1519-ben került sor. *Documenta artis Paulinorum*, 1: *A magyar rendtartomány monostorai, A–M* (gyűjtötte Gyéressy Béla, s. a. r. ifj. Entz Géza–Henszlmann Lilla–Sármány Ilona–Tóth Melinda, bev. Hervay Ferenc), Budapest 1975, 188, 190. A pálos inventárium bejegyzése szerint az adományról kiállított királyi megerősítő oklevél 1519. nov. 28-án kelt. Lásd még ezek alapján: ADRIAN ANDREI RUSU, *Cladova*, Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, coord. Adrian Andrei Rusu, Cluj-Napoca 2000, 105.

marie, ut in causis beneficialibus, unacum earundem causarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, cum facultate dictum Emericum omnesque alios in premissis sua communiter vel divisim interesse putantes in executione citationis presentium vigore decernende nominandos citandi, etiam per edictum publicum constituto summarie et extra iudicialiter de tuto ad eos accessu similique edicto^d Emerico † adversariis et aliis predictis ac quibuscunque aliis, quibus et quotiens opus fuerit, sub censuris et penis ecclesiasticis inhibendi aliaque dicendi et faciendi, que in premissis et circa ea fuerint necessaria et oportuna, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, illa presertim Bo(nifacii) VIII, s(anctitatis) v(estre) predecessoris de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, stillo palatii ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque.^e – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et de commissione cause cum facultatibus suprascriptis. Et quod statio dicti monasterii heremitarum in prima citatione melius exprimi possint. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, pridie Kalendas Aprilis anno primo.

^a sub] *bis scriptum*. ^b immo] imo. ^c quilibet] cuilibet. ^d edicto] edito. ^e quibuscunque] *post del.* Concessum; *super hoc signum correctoris: D.*

37.

Róma, 1523. március 31.

Paksi Orbán, a pécsi egyházmegyei paksi Szent Kereszt-plébániatemplom Holt lelkék oltárának káplánja kéri VI. Adorján pápát, hogy a Római Kúriában tartózkodó belcastrói püspökkel áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1778, fol. 131r. – A klerikusszentelésre: ASV Camera Apostolica, Libri Formatarum, vol. 14, fol. 61v (1523. április 2.)²

Q(uinqueecclesiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicat humiliter s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Urbanus de Pacos^a Quinqueecclesiensis diocesis, cappellanus ad al-

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 102, n. 77.

tare defunctorum¹ in ecclesia parochiali S(ancte) Crucis in oppido de Pacos^{a2} eiusdem diocesis, quatenus sibi specialem gratiam facientes ipsi, ut aliquibus tribus dominicis vel festivis diebus etiam extra tempora a iure statuta se per r(everendum) p(atrem) d(ominum) episcopum Bellicastensem³ ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines promoveri facere et in illis, postquam promotus fuerit, etiam in altaris mynisterio † ministrare libere et licite possit et valeat, episcopo ordines huiusmodi impendendi, oratori vero prefato eos recipiendi licenciam et facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali non obstantibus sinodalibus ac apostolicis constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscunque et cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.⁴

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de licencia promovendi aliquibus tribus diebus dominicis vel festivis etiam extra tempora etc. et celebrandi ubique †. Et quod promoveatur per r(everendum) p(atrem) d(ominum) episcopum Bellicastensem et examinetur in Ca(mera) Apostolica, in qua doceat^b se arctatum. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, pridie Kalendas Aprilis anno primo.

^a Pacos] Pakos *LF*. ^b doceat] doceant.

¹ Azonos lehet Pásztor Orbán paksi klerikus harangozóval, aki 1522-ben házassága érvénytelenítését kérte: ASV SPA, Registra Matrimonialium et Diversorum, vol. 69, fol. 111v–112r: Az esetét ismerteti: ERDÉLYI, A „*Sacra Poenitentiarum Apostolica*”, II, 77.

² Vö. K. NÉMETH ANDRÁS, „*Mostan helyét az eke hasítja és a szél fojdogálja*”. *Középkori templomok Paks környékén (Mutatvány egy készülő megyei összefoglalásból)*, Paksi Múzeumi Füzetek 3 (2003) 17–19; Uő, *A középkori Tolna megye*, Pécs 2011, 130, 217. sz.

³ Leonardo Levato belcastrói püspök.

⁴ Giovanni Battista Bonciani.

38.

Róma, 1523. április 9.

István deák fia János, az erdélyi egyházmegyei csépáni Szent Márton-plébánia-templom plébánosa kéri VI. Adorján pápát, hogy miután a római Santo Spirito in Sassia ispotályos testvérületébe lépett, plébániai javadalma megtartásával számára a székelvásárhelyi Szentlélek-ispotály perjeli javadalmának élethosszig tartó egyidejű viselését engedélyezze.

ASV Reg. Suppl., vol. 1779, fol. 166r:

A(lbensis) T(ransilvanensis). Dispensatio. A. de Burgos¹

Beatissime pater! Supplicat s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Iohannes Stephani literati,² rector sive plebanus ecclesie seu plebanie Sancti Martini de Chepan,³ Albensis Transilvanensis diocesis, quatenus ipsum specialibus favoribus et gratiis prosequentes secum, ut casu, quo habitum per fratres hospitales Sancti Spiritus in Saxia de Urbe⁴ gestari solitum susceperit et professionem per eosdem fratres emitti solitam emiseric, regulares etiam, postquam habitum susceperit et professionem predictam emiseric {regulares etiam, postquam habitum susceperit et professionem predictam emiseric}, ecclesiam seu plebaniam predictam, cuius fructus etc. exprimi et pro expressis haberi possit, ut prius retinere etiam unacum prioratu Sancti Spiritus de Zekelwasarhel,⁵ diocesis et ordinis predictorum

¹ Antonius de Burgos.

² Vö. 1513. febr. 23. *Székelv oklevéltár*, [VIII.] 1219–1776, kiad. BARABÁS SAMU (Magyar Történelmi Tár 28), Budapest 1934, 239–240 (= DL 74343.), a tanúk között „*Jobanne plebano de Wasarhell et altero Jobanne presbytero capellano archidiaconatus Dobocensis*”. Ez alapján LÉSTYÁN FERENC, *Marosvásárhely katolikus múltja*, Marosvásárhely történetéből, I (szerk. Pál-Antal Sándor–Szabó Miklós), 2. kiad., Marosvásárhely 2007, 158: „1513-ban János [a plébános], aki 1518-ban Csépánba távozik.” A Csépánba való távozásra nem hoz megfelelő forráshivatkozást. Ez alapján Pál-Antal Sándor, félreértve a forrásszöveget István vásárhelyi káplánról ír, aki 1517-ben(!) távozott Csépánba plébánosnak: PÁL-ANTAL SÁNDOR, *Marosvásárhely története*, I: *A kezdetektől 1848-ig*, Marosvásárhely 2009, 36–37.

³ Csépán falu (Belső-Szolnok m., falu Besztercétől északra). ENGEL, 12BSZ27.

⁴ A Szentlélek-társulat és ispotály (Santo Spirito in Sassia kórház és konfraternitás) Rómában. A konfraternitás magyarországi tagintézményei főleg Erdélyben, a szászok lakta vidékeken működtek. Vö. KUBINYI ANDRÁS, *Orvoslás, gyógyszerészek, fürdők és ispotályok a késő középkori Magyarországon*, Uő, Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon, Budapest 1999, 260–267.

⁵ A javadalom valószínűleg a kérvényező elődje, István marosvásárhelyi plébános halála vagy lemondása miatt üresedett meg. Őt, bár nem volt a Szentlélek-konfraternitás tagja, a vároosi magisztrátus még 1514-ben nevezte ki az ispotály perjelévé; a római központtól 1515-ben kapta meg a megerősítést. Lásd PÁSZTOR, *A magyarság vallásos élete*, 53; újabban: BEREKMÉRI

sibi per preceptorem dicti hospitalis forsán conferendo, quoad vixerit, in commendam. Itaque liceat de fructibus^a etc. disponere libere et licite valeat, disponente † <Domino> ac prioratum ipsum, qui forsán conventualis est et cuius fructus etc. viginti quatuor ducatorum auri de co(mmu)ni ex(tima)tionem va(lorem) an(nuum) non excedunt, quovismodo et ex cuiuscunq(ue) persona seu per liberam cuiusvis resignationem de illo in Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam, etiam coram notario publico et testibus sponte factam, aut constitutionem Execrabilis vel assecutionem etc. vacet, devolutum, affectum, curatum, electum specialiter vel ex quavis causa in litteris etiam dispositione exprimenda generaliter reservatum, litigiosum, cuius litis statum etc. existat, eidem oratori conferre et de illo etiam providere secumque, ut plebaniam seu ecclesiam et prioratum insimul, quoad vixerit et, ut prefertur, retinere et obtinere libere et licite valeat, dispensare dignemini de gratia speciali non obstantibus apostolicis ac provincialibus et sinodalibus constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscunq(ue) cum clausulis oportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum etiam in casibus regule. Et quod obstantia oratoris ac verus et ultimus vacationis modus, etiam si ex eo quevis generalis reservatio † <etiam in corpore iuris clausa> resultet ac statum litis et cause significationem et titulum quorumcunq(ue) necnon cause annullate et infecti etiam proprii tituli ac littere habeantur pro expressis et latissime exprimi possit. Et cum clausula 'generalem reservationem importante, ex quavis causa' in litteris etiam dispositione exprimenda. Et de dispensatione ad vitam, ut prefertur, necnon † nova provisionis super plebania predicta, cuius fructus etc. exprimi possint, cum omnibus modis vacandi et clausulis supradictis, cum deputatione executorum, qui assistant etc., cum plena et libera facultate citandi etiam per editum publicum constito summarie de non tuto accessu inhibendi etiam sub censuris et penis aggravandi, reaggravandi, contradictores etc. etiam per quascunq(ue), de quibus eis placuerit, censuras et penas etc. compescendo, invocato etiam ad hoc, si videbitur, auxilio brachii secularis, cum derogatione Bo(nifacii) <pape> etiam de una et concilii generalis de duabus <diets>, dummodo non ultra tres, necnon quorumcunq(ue) statutorum, consuetudinum ac funda-

ÁRPÁD RÓBERT, *A marosvásárhelyi ispórtály az erdélyi fejedelemség korában (1629–1702)*, Marosvásárhely történetéből, 3, Tanulmányok (szerk. Pál-Antal Sándor–Simon Zsolt), Marosvásárhely 2013, 10–11.

¹ Giovanni Battista Bonciani.

tionum etiam iuramento etc. roboratorum ac privilegiorum, indultorum et litterarum apostolicarum latissime extendenda. Et in forma surrogationis etiam, quoad possessionem † gratie ‘si neutri, si nulli, si alteri perinde et etiam valere’, nove provisionis etiam † aut^b alia utiliori via etiam faciendo, nullum ius sibi competere littere exprimi possint. Et cum clausula gratificationis † ac derogatione regule de annali, quatenus opus sit. Et quod premissorum omnium et singulorum etiam fructuum augendo vel minuendo usque ad verum valorem, etiam non prioratus, sed preceptorum existat ac de iure patronatus existat et illius patroni dictum oratorem iam presentaverint seu nominaverint vel deputaverint, aliorumque circa premissa quomodolibet exprimendorum maior et verior specificatio et expressio fieri possit in litteris, que simul vel seorsum super quolibet etiam nulla facta mentione de aliis expediri †. Et salva manualitate si que sit. Et de dispensatione et retinendi in commendam ad vitam, itaque liceat sibi de fructibus etc. disponere. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Idus Aprilis anno primo.

^a fructibus] *corr.* ^b aut] *post del. alias; super hoc signum correctoris: S.*

39.

Róma, 1523. április 12.

Ramocsa Benedek egri egyházmegyes sajoszentpéteri, jelenleg újfalui plébános kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet a jelenleg Gyöngyös mezővárosban lakó Dombi Péterrel folytatott perében az esztergomi vikárius ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1778, fol. 234^{rv}.

A(griensis). Commissio per breve. — .

Beatissime pater! Cum devotus s(anctitatis) v(estre) orator Benedictus Ramocha alias de Sayozempreter¹ nunc vero de Wyfel,² Agriensis diocesis plebanus, ut tenebatur, prohibuisset, ne quidam Petrus Dombi^a cognominatus, nunc in oppido Gyengyes³ eiusdem diocesis residens, existens

¹ Sajószentpéter mezőváros (Borsod m.). ENGEL, 1BSD18; CSÁNKI, I, 167.

² Nagy valószínűséggel Tornaújfalú (Torna m., Sajószentpétertől nagyjából 50 km-re északra). ENGEL, 7TN1; CSÁNKI, I, 241; SÁRKÖZY SEBESTYÉN, *A történeti Torna megye településtopográfiája a kezdetektől a 18. század elejéig*, Perkupa–Miskolc, 2006, 101–102.

³ Gyöngyös mezőváros (Heves m.). ENGEL, 1HS38; CSÁNKI, I, 54.

excommunicatus in parrochia oratoris celebrare^b pretendens, idem Petrus, se propterea iniuriatus^c, oratorem coram vicario † <archi>episcopi Strigoniensis,¹ illarum partium legati nati in iudicium^d evocavit, qui vicarius inique nulliterque procedendo^e sententiam, ut dicitur,^f protulit diffinitivam oratorem in viginti florenis et expensis occasione iniuriari Petro adversario condempnando, a qua pretensa sententia fuit ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam appellatum, dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi nullitatis et nullitatum et iniquitatis dicte pretense sententie illiusque processus ac negotium principale etiam summarie etc. alicui vel aliquibus probis viris in partibus illis existentibus committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas et sine debito terminandas, cum earundem causarum incidentiis, dependentibus, cum potestate dictum Petrum omnesque alios sua communiter vel divisim interesse^g putantes citandi etiam per edictum^h publicum constito summarie et extra iudicialiter de non tuto accessu ad eos similique edictoⁱ prefato vicario Strigoniensi ac omnibus aliis, quibus opus fuerit, inhibendi ceteraque faciendi, que in premissis et circa ea necessaria fuerint {necessaria} et oportuna, cum facultate oratorem absolvendi simpliciter vel ad cautelam a quibuscunque censuris, si quibus orator innodatus fuisset post dictam appellationem, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, illa presertim Bo(nifacii) VIII¹ s(anctitatis) v(estre) predecessoris de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, stilo palatii ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, statum, merita et compendia et predictorum cognomina, etiam si maiori expressione egerent, pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.²

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium^k. Et cum potestate citandi, inhibendi, ut prefertur. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, pridie Idus¹ Aprilis anno primo.

^a Dombi] 'Donibi' etiam legi potest. ^b celebrare] celebraretur, corr: ^c iniuriatus] iniuriatum, corr: ^d iudicium] iudicium. ^e procedendo] procedens, corr: ^f dicitur] post del. promulgavit iniquam, super hoc signum correctoris: SI. ^g interesse] inter//resse. ^h edictum] editum. ⁱ edicto] editis, corr: edito. ¹ VIII] post del. de. ^k presentium] bis scriptum. ¹ Idus] post del. anno primo, super hoc signum correctorum: SI et C.

¹ Nyási Demeter.

² Lorenzo Campeggi bíboros.

40.

Róma, 1523. április 13.

Katalin, Ádám Gergely budai bíró özvegye kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet Ezeze Albert budai polgárral folytatott perében az esztergomi vikárius ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfélelő helybéli bírakra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1778, fol. 234r: – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a bodonyi püspökre¹ „et dilecto filio archidiacono ecclesie Beate Mariae Virginis Budensis Vesprimiensis dioecesis vel eorum alteri²” bízta: ASV Dat.

Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 580r: (Róma, 1523. április 21.)³

V(esprimiensis). Commissio per breve. — .

Beatissime pater! Licet devota oratrix vestra Catherina relicta quondam Gregorii Adam, dum vixit, iudicis Budensis,⁴ Vesprimiensis diocesis a peccatis, quantum humana fragilitas patitur, abstinerit anuatimque saltem semel in anno sacramentum eucharistie^a iuxta preceptum ecclesie perceperit, nescitur tamen quo spiritu ductus nisi diabolico quidam Albertus Ezeze⁵

¹ Laskai Miklós budai olvasókanonok (1497–1520), címzetes bodonyi püspökként váci segédpüspök (1514–1523). Vö. KöBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 302 (esztergomi segédpüspököknek is tartja 1504–1514 között); *Cameralia*, I, LXII; C. ТÓTH, *Magyarország késő középkori*, 107, 123 (esztergomi segédpüspökként nem jelzi).

² A tisztség értelmezése problematikus. Lehet esetleg a veszprémi káptalan tagjaként a budai főesperes (Vitéz Miklós veszprémi kanonok 1510–1523; budai főesperes 1521–1523, lásd *A veszprémi káptalan számadáskönyve. Liber divisorum capituli Vesprimiensis 1495–1534*, kiad. KREDICS LÁSZLÓ–MADARÁSZ LAJOS–SOLYMOSI LÁSZLÓ, Veszprém, 1997, passim) vagy, amennyiben a budai Szent Zsigmond-társaskáptalan másik, Szűz Mária-titulusára gondoltak Rómában, ennek prépostja, Iacobus Piso (KUBINYI ANDRÁS, *A budavári Szent Zsigmond káptalan a késő középkorban*, Uő, Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon, Budapest 1999, 231), illetve a legvalószínűbben a budai Nagyboldogasszony-plébániatemplom plébánosa (aki *archipresbyter* rangban volt és püspöki jelvényeket viselhetett, lásd SPEKNER ENIKŐ, *A Boldogasszony-plébániaegyház középkori története*, Mátyás-templom. A budavári Nagyboldogasszony-templom évszázadai (1246–2013). Kiállítási katalógus (szerk. Farbaky Péter et al.), Budapest 2015, 60, de Hammel/Hannel Mihály 1521-ben már halott, utódját egyelőre nem ismerem, vö. KUBINYI ANDRÁS, *Budapest története a későbbi középkorban Buda elestéig (1541-ig)*, Budapest története a későbbi középkorban és a török hódoltság idején (szerk. Gerevich László–Kosáry Domokos), Budapest 1975, 155, 205, 79. j.

³ „Datum etc.” formában, a keltezést az előzőbrévék alapján NEMES GÁBOR állapította meg.

⁴ Ádám Gergely budai bíró (1482, 1488, 1490, 1492, 1494, 1496, 1500). Vö. KUBINYI ANDRÁS, *Budai és pesti polgárok családi összeköttetései a Jagelló-korban*, LK 37 (1966) 285 (másodközlése: Uő, Tanulmányok Budapest középkori történetéről, szerk. Kenyeres István–Kis Péter–Sasfi Csaba, Budapest 2009, II, 568). Vö. VÉGH, *Buda helyrajza*, II, 150, 536. sz.

⁵ Talán Etyeki Albert budai polgár (1527, 1536). Vö. VÉGH, *Buda helyrajza*, II, 188–189, 703. és 706. sz., 196–197, 745. sz.

civis Budensis^b eiusdem diocesis oratricem a communione sacratissimi^c corporis Christi, quod oratrix, ut decet, tunc in quadragesima^d recipere paraverat^e, de facto prohibuit, impedivit et turbavit non sine ipsius oratricis iniuria et dedecore, proptereaque super huiusmodi prohibitione et aliis tunc expressis oratrix dictum Albertum coram vicario archiepiscopi Strigoniensis^f ad iudicium^f evocari fecit, qui vicarius causam huiusmodi precipitando non datis oratrici terminis legitimis ad publicandum et alias forsitan negligentia ipsius^g procuratoris dictum Albertum, ut dicitur, absolvit, oratricem in^h expensis condemnandoⁱ; a pretensa sententia ad sanctitatem vestram sanctamque Sedem Apostolicam appellatum, dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi nullitatis et iniquitatis dicti pretense sententiae illiusque pretensi processus ac negotium principale etiam summarie etc. alicui vel aliquibus probis viris in partibus illis existentibus committere^j <et> mandare audiendas, cognoscendas et fine debito terminandas cum earundem causarum incidentiis, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis^k, cum potestate dictum Albertum omnesque alios sua communiter vel divisim interesse putantes citandi etiam per edictum publicum constituto summarie^l et extra iudicialiter de non tuto accessu similique edicto prefato vicario Strigoniensi ac omnibus aliis, quibus opus fuerit, inhibendi ceteraque faciendi, que in premissis et circa ea necessaria fuerint et opportuna, cum facultate oratricem absolventi simpliciter vel ad cautelam^m a quibusvis censuris, si quibus oratrix innodata fuisset post dictam appellationem, premissisⁿ constitutionibus et ordinationibus † apostolicis, illa presertim Boni(facii) p(ape) VIII s(anctitatis) v(estre) predecessoris de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, stillo palatii ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, statum, merita et compendia et predictorum cognomina, etiam^o si maiori expressione egerent^p, sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et cum potestate citandi et absolventi, ut prefertur. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, Idibus Aprilis anno primo.

^a eucharistie] Eucaristie. ^b Budensis] *corr.* ^c sacratissimi] sacram, *corr.* ^d quadragesima] Cadragesima. ^e paraverat] paraearat. ^f iudicium] iudicum. ^g ipsius] *bis scriptum*. ^h in] *post del.* spen. ⁱ comdemnando] condemnado. ^j committere] committeret. ^k connexis] conexis. ^l summarie] sumarie. ^m cautelam] cautellam. ⁿ premissis] p emissis. ^o etiam] et. ^p egerent] *post del.* ser.

¹ Nyási Demeter.

41.

Róma, 1523. április 16.

A császári Szent Mária Magdolna és a verőcei Szent Megváltó domonkos konventek tagjai és a domonkos tartományfőnök kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet koreni nemes Tuki János, Lipicai Lénárt fia Ferenc, Raszinyai Plavnica István, Bocskai Bálint és társaik, valamint Dzebenyauch (Binovci) Gáspár és Ribnei Vág Mihály ellenében azok hatalmaskodásai ügyében folytatnak, megfelelő helybéli bírakra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1777, fol. 194v–195r: – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a zágrábi püspökre (Erdődi Simonra)¹ és vikáriusára² bízza: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 544v. (Róma, 1523. április 24.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve. C. Comen.³

Beatissime pater! Cum nuper quidam Iohannes de Tucus⁴ nobilis de Coren,⁵ Franciscus Leonardi de Lipicha,⁶ Stephanus Plavnicha de Razina,⁷ Valentinus de Bochchay⁸ et alii eorum complices ad bona domus Sancte

¹ Erdődi Simon, zágrábi püspök (1518–1543). Vö. C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOS-FALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 57.

² Varasdi Gergely, *magister artium*, vaskai (1516), majd kamarcai főesperes (1517–), zágrábi vikáriushelyettes (adatolható 1516–1518), majd zágrábi vikárius (1523). Nevének azonosítására lásd NEMES, *Brevia Clementina*, 4, 9. j. Vö. C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 132. (Vikáriushelyettes: DL 104282., DF 232466., 256755., 252134., 232496. Vikárius: DL 104413.) – Vikáriusi ideje már X. Leó pontifikátusa alatt, tehát 1521 előtt is tartott, lásd a 66. számú szupplikációt!

³ Cesare Trivulzio (Trivulzi; kb. 1495–1548) comói főesperes, asti-i segédpüspök (–1519), referendárius (1517–1541), comói püspök (1519–1548), pápai nuncius a francia királynál (1529–1531, 1533), Perugia és Umbria kormányzója, vicelegátus (1534–1535). Vö. KAT-TERBACH, *Referendarii*, 73, C6, 82, C7, 86, C12, 97, C21; FRENZ, *Die Kanzlei*, 311, n. 509; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera C, s. v. Cesar Trivultius; HC III, 121, 4. j., 182.

⁴ Tuk pusztá (Körös m., Rojcsától délre). ENGEL, 33KÖ6.

⁵ Koren falu (Körös m., Jákószerdahelytől délre). ENGEL, 39KÖ6; CSÁNKI, *Körös-megye*, 69.

⁶ Lipica falu (Lipsica, Körös m. délnyugati járás, Csázmától délkeletre). ENGEL, 11KÖ44; ADAMČEK–KAMPUŠ, *Popisi*, 50 (1512: Lénárd a birtokos), 90 (1517: Lénárd özvegye a birtokos).

⁷ Raszinyakeresztúr mezőváros (Körös m. északnyugati járás). ENGEL, 1KÖ7; CSÁNKI, *Körös-megye*, 11–12, 66. Az itteni birtokos Bocskai családban István nevű családtag ilyen megkülönböztető névvel nem fordul elő, lásd. köv. j.

⁸ A név valószínűleg Bocskai, bár Bálint nevű családtag nem ismert: TAMÁS PÁLOS-FALVI, *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526*, Budapest 2014, 431.

Marie Magdalene in Chasma¹ ordinis predicatorum, Zagrabiensis diocesis inordinate aspirantes domum ipsam invaserunt et duos ex fratribus eiusdem domus inibi repertos acerrime^a percusserint et vulneraverint, quorum alter intra paucos dies ex huiusmodi vulneribus et verberibus diem vite sue clausit extremum et diversa bona eiusdem domus surripuerint et occupaverint ac quidam Caspar Dzebenyauth,² Michael Waagh de Rybne³ et alii eorum complices et satellites piscinas, predia, domos, aquas et alia iura ad ecclesiam Sancti Salvatoris in Viroza⁴ ordinis et diocesis predicatorum de facto occupaverunt, prout occupata detinent de presenti. Supplicant humiliter s(anctitati) v(estre) tam priores, fratres et conventus domorum predictarum, quam etiam prior provincialis⁵ eiusdem ordinis, quatenus causam et causas, quam et quas dicti oratores habent et movent habereque et movere volunt et intendunt contra et adversus Ioannem, Stephanum, Gasparem, Michaelem et alios predictos ac quoscunque alios in premissis culpabiles ac sua communiter vel divisim interesse putantes de et super indebita occupatione et usurpatione bonorum predictorum ac damnis, expensis et interesse per oratores propterea respective passis et incursis rebusque aliis in actis cause seu causarum huiusmodi latius deducendis alicui seu aliquibus aliis probis viris in partibus illis committere et mandare dignemini cum summarie, simpliciter audiendas, cognoscendas, decidendas

¹ A rendházra lásd HARSÁNYI ANDRÁS, *A domonkosrend Magyarországon a reformáció előtt*, Debrecen 1938 (repr. Budapest 1999), 80; F. ROMHÁNYI BEATRIX, *Kolostorok és társaskáptalanok a középkori Magyarországon. Katalógus*, Budapest 2000, 19; ANDJELA HORVAT, *O crkvi sv. Marie Magdalene u Čazmi, Čazma u prošlosti i danas. 1226–1976* (urednici Hrvoje Tartalja et al.), Čazma 1979, 137–151. A tanulmány megszerzésében köszönöm DANIJEL JELAŠ segítségét!

² A név elírás lehet a 'de Benyauch' alak helyett. Talán Binovc falu (Körös m. északnyugati járás, a szentgyörgyi uradalomban). ENGEL, 1KÖ145.

³ A származási hely nem azonosítható egyértelműen. Szóba jöhet Ribnjak falu (Baranya m., drávántúli rész, a krassói uradalomban), ENGEL, 20BAR169; Ribnjak falu (Körös m.), ENGEL, 2KÖ26; Ribnjak falu (Pozsega m.), ENGEL, 12PG38; CSÁNKI, II, 424; Ribnica falu (Zágráb m.), ENGEL, 4ZB83; Ribnik mezőváros (Zágráb m.), Engel, 2ZB90.

⁴ Verőce mezőváros (Verőce m.). ENGEL, 1VCI. A domonkos kolostorra: HARSÁNYI, *A domonkosrend*, 81; F. ROMHÁNYI, *Kolostorok*, 72.

⁵ Minden valószínűség szerint Pécsi László provinciális, aki helyben is tartózkodhatott, mert 1521. szept. 27-én Pécsről írt levelet: *Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából. Monumenta ecclesiastica tempora innovatae in Hungaria religionis illustrantia*, I: 1520–1529, szerk. BUNYITAY VINCE–RAPAICS RAJMUND–KARÁCSONYI JÁNOS, Budapest 1902, 43–44. = DL 23585. Lásd legújabbban ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS, *A középkori magyar domonkos rendtartomány provinciálisainak oklevelei és pecsétjei*, Az első 300 év Magyarországon és Európában. A Domonkos-rend a középkorban (szerk. Csurgai-Horváth József), Székesfehérvár 2017, 55, 71, 78, 82.

et fine debito terminandas cum omnibus et singulis illarum incidentibus, dependentibus, emergentibus et connexis ac potestate citandi et inhibendi etiam sub censuris ecclesiasticis et pecuniariis penis et in eventum non partitionis inobedientes et rebelles, censuras et penas predictas incidisse et incurrisse declarandi, aggravandi, reaggravandi, interdicendi et auxilium brachii secularis invocandi et alia faciendi in premissis et circa ea necessaria seu quomodolibet oportuna, premissis constitutionibusque et ordinationibus apostolicis etiam illa fe(licis) re(cordationis) Bonifacii pape VIII predecessoris vestre, que incipit {statim}^b de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, aliisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud S. Petrum, sexto decimo Kalendas Maii anno primo.

^a accerrime] accerime. ^b {statim}] *super hoc virgula correctoris: /.*

42.

Róma, 1523. május 1.

A pécsi Szent Tamás domonkos konvent tagjai kérik VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet Adrisi Bíró Mihály és társai ellenében a konvent palkonyai halastavainak feldúlása miatt, továbbá Szécs István, Szabó Pál, Miklós volt pécsi bíró és Boltos János özvegye, pécsi polgárok ellenében azok károkozásai miatt folytatott perükben a pécsi vikárius ellenük hozott, és amely ellen hozzá fellebbeznek, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1780, fol. 294v. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a pécsi székesegyházi főesperesre² és a székesegyházi plébánosra bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 686rv. (Róma, 1523. május 7.)

Q(uinqueecclesiensis). Commissio per breve. V. Signinus³

Beatissime pater! Exponitur s(anctitati) v(estre) pro parte prioris et

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² Atádi Márton, aki ugyan csak 1525-től adatolható biztosan székesegyházi főesperesként, de 1507-ben már főesperesként említik (közelebbi megjelölés nélkül), és más e javadalomban ezekből az évekből nem ismert. Vö. FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 317–318, 15. sz. Lásd még a 7. számú kérvény megfelelő jegyzetét!

³ Vincenzo Fanzi.

fratrum domus Sancti Thome martiris Quinqueecclesie^{a,1} ordinis fratrum predicatorum, quod cum olim Michael Biro de Adrys² et alii eius litisconsortes eisdem oratoribus quedam dampna et iacturas in piscinis dicte domus in possessionibus Palkonya³ nuncupatis dedissent et quasdam alias graves iniurias eosdem oratores spoliando eis intulissent, oratores prefati Michaellem et litisconsortes prefatos super hoc inter alia petendo ipsos pro modo dampnarum, iacturarum, iniuriarum et spolii huiusmodi condemnari ac cogi et compelli coram vicario r(everendi) p(atris) d(omini) episcopi Quinqueecclesie in spiritualibus generali⁴ non ex delegatione apostolica traxerunt in causam, et quia dictus^b vicarius in causa huiusmodi perperam procendens^c causam eandem, que instantia erat et in qua conclusum fuerat pro iustitia expedire, indebite denegavit ac eundem Michaellem et forsitan litisconsortes prefatos, qui contumaces extiterent, minime contumaces fore declaravit et eos in eos condemnare dimisit; pro parte oratorum predictorum a recusatione, declaratione et omissione predictis aliisque gravaminibus hinc expressis eis per prefatum vicarium illatis et per aggravationem a diffinitiva irreparabilibus^d sentientes se exinde inter alia indebite gravari, fuit ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam appellatum et de nullitate dictum, dignetur s(anctitas) v(estra) appellationis predicte ac post et contra illam forsitan attentatorum et innovatorum quorumcunque nullitatisque, iniquitatis^e et iniustitie processus et

¹ A pécsi domonkos konventre lásd HARSÁNYI, *A domonkosrend*, 81, 236–240; F. ROMHÁNYI, *Kolostorok*, 51; TIMÁR GYÖRGY, *Aszentisztelet Pécsen, a középkorban (patrocinium, titulus ecclesiae)*, Pécs szerepe a Mohács előtti Magyarországon (szerk. Font Márta), Pécs 2001, 73, 82–83; összefoglalóan: K. NÉMETH ANDRÁS–SZEBERÉNYI GÁBOR–FEDELES TAMÁS, *Az egyházmegye templomos helyeinek adattára*, A pécsi egyházmegye története, I: A középkor évszázadai (1009–1543). Rövidítések, adattárak, mutató, szerk. Fedeles Tamás–Sarbak Gábor–Sümei József, Pécs 2009, CXCVII, n. 100.

² A település nem azonosítható egyértelműen. Szóba jöhet Aderján falu (Adrián, Derján, Baranya m., Hercegszöllőstől északkeletre), ENGEL, 3BAR176; CSÁNKI, II, 467; Adriánfalva falu (Körös m. északnyugati járás, a szentgyörgyi uradalomban), ENGEL, 28KÖ12; CSÁNKI, *Körösmege*, 124; Szentadorján falu (Körös m. északkeleti járás, Gorbonok tartozéka), ENGEL, 2KÖ17; CSÁNKI, *Körösmege*, 85; Adrianovc (Odorjanovc, Pozsega m.), ENGEL, 7PG15; CSÁNKI, II, 398; Adorján falu (Aterján, Tolna m., Tamásitól keletre), ENGEL, 2TO202; CSÁNKI, III, 415; Adriánc falu (Odorjanc, Vas m., a felsőlendvai uradalomban), ENGEL, 7VSI32; CSÁNKI, II, 732; Adriánc falu (Oderjanc, Zala m., az alsólendvai uradalomban), ENGEL, 31ZL7; CSÁNKI, III, 26–27.

³ A szövegben mindkét Palkonya falu értendő (Baranya m., egyrészt Siklóstól délnyugatra a mai Drávapalkonya, másrészt északkeletre, a Villányi-hegység északi oldalán a mai Palkonya). ENGEL, 10BAR101; 5BAR85; CSÁNKI, II, 514.

⁴ Mihály pécsi vikárius. Lásd a 7. számú kérvény megfelelő jegyzetét!

sententie dicti vicarii ac omnium et singulorum aliorum per eum et quoscunque alios iudices et personas in ipsorum oratorum perinde {cum} circa premissa quomodolibet gestorum totiusque negotii principalis huiusmodi ac quam et quas oratores ipsi^f contra eosdem litisconsortes necnon Stephanum Zech et Paulum Zabo ac Nicolaum quondam iudicem Quinqueecclesie¹ et relictam quondam Iohannis^g Boltos² et quosdam alios laycos et clericos Quinqueecclesie vel alterius civitatis vel diocesis super nonnullis locis inviolatibus in dicta seu alia diocesi infra eorum confines consistentibus et ad dictam domum spectantibus et rebus aliis latius exprimendis movere contendunt, causas aliquibus probis viris in partibus illis summarie, simpliciter et de plano et tam coniunctim quam divisim committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas, cum omnibus et singulis illarum emergentibus, annexis et connexis ac potestate omnes et singulos prenomatos et in executione citationis presentium vigore decernende nominandos citandi eis que necnon et quibus, quotiens opus fuerit etc. sub censuris et penis ecclesiasticis inhibendi penasque et censuras huiusmodi rebelles et inobedientes incurrisse declarandi illasque etiam iteratis vicibus aggravandi, interdictum ecclesiasticum apponendi auxiliumque brachii secularis invocandi et alia faciendi in premissis et circa ea oportuna, requisita et necessaria, non obstantibus fe(licis) re(cordationis) Bo(nifacii) pape VIII, predecessoris vestri de una et in concilio generali edita de duabus dietis, dummodo non ultra <tres> ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque, statum et merita cause et causarum huiusmodi et aliorum hic^h forsan exprimendorum tenores pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.³

Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. Et cum clasula ‘vel eorum alteri’. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sactum Petrum, Kalendis Maii anno primo.

^a Quinqueecclesie] *super hoc virgula correctoris*: / . ^b dictus] detus. ^c procedens] *post del.* quandam; *super hoc signum correctoris*: D. ^d irreparabilibus] irreparablebus. ^e iniquitatis] innquitas. ^f ipsi] ipse. ^g Iohannis] *post del.* Ioa.; *super hoc signum correctoris*: D. ^h hic] hinc.

¹ Mihály nevű pécsi bíró (Sáfár Mihály) csak 1465-ből ismert, de személye túl korai az azonosításhoz, vö. PETROVICS ISTVÁN, *A város története a 14. század közepétől 1526-ig*, Pécs története, II: A püspökség alapításától a török hódításig (főszerk. Vonyó József, szerk. Font Márta), Pécs 2015, 230, 10. táblázat.

² Katalin, Boltos János özvegye: DF 260192. (1521; a keltezésben az ünnep neve pecsétfelzettel részben letakarva, de valószínűleg úrnapja utáni hétfő, tehát 1521. jún. 3.)

³ Lorenzo Campeggi bíboros.

43.

Róma, 1523. május 2.

A csázmai Szent Mária Magdolna domonkos konvent tagjai és a domonkos tartományfőnök kérik VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Simon zágrábi püspök ellenében annak hatalmaskodásai ügyében készülnek folytatni, megfelelő helybéli bírákra bízva, ezek pedig egyházi fenyíték alkalmazásával kényszerítsék a püspököt a konventre vonatkozó eltiltása feloldására, illetve az általa elvett ingó és ingatlan javak visszaszolgáltatására.

ASV Reg. Suppl., vol. 1781, fol. 95r. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrummásolata, amely szerint a pápa az ügyet a laibachi püspökre¹ vagy vikáriusára, valamint a somogyvári Szent Egyed-monostor apátjára² bízva: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 616v–617v. (Róma, 1523. május 2.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve. V. Signinus³

Beatissime pater! Alias r(everendus) p(ater) Simon episcopus Zagabriensis⁴ quadam clausuras piscium in fluvio Chasma⁵ et Golgoncha,⁶ Zagabriensis diocesis consistentes et quas conventus Sancte Marie Magdalene de Chasma⁷ ordinis fratrum predicatorum per ducentos quadraginta annos et ultra possederant, necnon quoddam predium Lochani⁸ nuncupatum eiusdem conventus manu violentia occupavit et iniuste detinet et quedam prata et alia bona ipsius conventus etiam occupavit et detinet ac litteras et scripturas, per quas dictum predium constat esse dicti conventus et † alia privilegia † dicti conventus violenter depredavit⁹ ac in festo Divisionis apostolorum¹⁰ familiaribus ab eo, ut creditur, ad hoc missis cum armis et fustibus ad curiam dictorum fratrum accesserunt et duos ex dictis fratribus verberarunt, quorum unus infra viginti duos dies expiravit, ipseque Simon episcopus mala malis accumulando^b omnibus et singulis tam ecclesiasticis

¹ Christoph Rauber laibachi püspök (1488–1536). HC III, 217, 2. j.

² Lancsics Mihály somogyvári apát (1523–1529). *A Pannonbani Szent Benedek-rend története*, XII/B, SÖRÖS PONGRÁC, *Az elenyészett bencés apátságok*, Budapest 1912, 161–162.

³ Vincenzo Fanzi.

⁴ Erdődi Simon.

⁵ Csázma (Česma) folyó.

⁶ Golgonca (Glogovnica) patak, a Csázma jobbparti mellékveze.

⁷ A csázmai Szent Mária-Magdolna domonkos konvent. Lásd a 41. számú kérvény jegyzetét!

⁸ Lucsan falu (Locsán, Körös m. délnyugati járás, Csázma környékén). ENGEL, 45KÖ165; ADAMČEK–KAMPUŠ, *Popisi*, 24, 50, 56, 124 (1520-ban már a püspök birtokában).

⁹ Cf. in registro brevis (ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 616v): „necnon scripturas, per quas constat dicti predii conventus fuisse et esse ac privilegia eiusdem conventus violenter depredatus fuit...”

¹⁰Júl. 15.

quam secularibus personis sue examinatibus^{c1} sub excommunicationis et forsitan aliis censurarum <penis>^d inhibuit, ne fratribus dicti ordinis ligna, hospitia sive elemosinas darent, inhibuit pluresque alias iniurias † eisdem fratribus in conventu^e irrogavit. Supplicat igitur s(anctitati) v(estre) devoti illius oratores, tam prior et fratres dicti conventus, quam prior provincialis dicti ordinis in regno Ungarie,² quatenus alicui seu aliquibus probis viris in partibus illis committere et mandare, ut priorem et fratres ac conventus predictos in <dominium> piscinarum^f, predii, pratorum, scripturarum et privilegiorum predictorum et aliorum bonorum quorumcunque, quibus dictus conventus spoliatus per dictum episcopum exitit, ante omnia, prout iuris fuerit, restituant et inhibitionem predictam statim, prout de facto emanavit, etiam de facto amoveant seu dictum Simonem episcopum infra certum terminum arbitrio eius prefigendum, ut inhibitionem predictam revocat, sub censuris et penis ecclesiasticis etiam pecuniariis et duorum milium ducatorum auri penis † pro una Camere Apostolice et alia medietatibus parti in eventum non paritionis ipso facto incurrendis et applicandis, necnon causam et causas, quam^g et quas ipsi contra dictum Simonem episcopum omnesque alios et singulos sua in premissis communiter vel divisim interesse putantes occasione premissorum <habent et haberi> intendunt †, cum illarum^h incidentibus, emergentibus, dependentibus, annexis et connexis, summarie audiant, cognoscant, decident et fine debito terminent cum plena et libera facultate ac potestate citandi etiam per edictumⁱ publicum constituto summarie de non tuto accessu, inhibendi etiam sub censuris et penis ac exequendi exequenda, aggravandi, reaggravandi, contradictores etc. etiam per quascunque, de quibusvis placuerit, censuras et penas etc. compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis dignemini de gratia speciali non obstantibus Bonifacii etc. de una et concilii generalis de duabus dietis et aliis apostolicis ac provincialibus et sinodalibus constitutionibus et ordinationibus necnon statutis et consuetudinibus etc. etiam iuramento etc. roboratis, privilegiis quoque indultis ac litteris apostolicis, quibus latissime derogare placeat, ceterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.³

Et cum absolute a censuris ad effectum etiam in casibus regule. Et quod predictorum et quorumcunque aliorum bonorum et rerum occu-

¹ Vö. *Lexicon latinitatis medii aevi Hungariae*, III, edd. IVÁN BORONKAI–IBOLYA BELLUS, Budapest, 1992, 380, s. v. examinatus.

² Valószínűleg Pécsi László provinciális. Lásd a 41. számú kérvény jegyzetét!

³ Lorenzo Campeggi bíboros.

patorum ac iniuriarum illatarum qualitates, quantitates, vocabula, situationes, confines et valores et quarumcunque scripturarum desuper confectarum tenores habeantur pro expressis et inserantur et exprimi ac de verbo ad verbum inseri possint, que per breve s(anctitatis) v(estre) cum emissione^l mandato et aliis premissis, que pro sigillatim repetitis ad partem habeantur, etiam si videbitur, hac supplicatione introclusa exprimi possint. Et cum clausula ‘iudicibus ipsis vel eorum alteri’. Et cum derogatione c(onstitutionum) de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto^k Nonas Maii anno primo.

^a Lochani] Loncha in reg. brevis. ^b accumulando] acomulando. ^c sue examinatibus] sui domini in reg. brevis. ^d penis] add. in reg. brevis. ^e in conventu] in conventum. ^f piscinarum] pscinarum. ^g quam] quas, corr. ^h illorum] illarum. ⁱ edictum] editum. ^j emissione] et ‘extramissione’ legi potest. ^k sexto] in margine insertum; super hoc signum correctoris: D.

44.

Róma, 1523. május 17.

Flavius Crisolinus ameliai egyházmegyes klerikus, collector plumbi és Pietro Bembo velencei egyházmegyes klerikus, a jeruzsálemi Szent János-lovagrend magyarországi perjele kéri a pápát, hogy azt a brixeni székeskáptalanban lévő dékáni javadalmat, amelyről Pietro Bembo lemond, Crisolinusnak adja oda.

ASV Reg. Suppl., vol. 1783, fol. 111v–112r.

B(rixiensis). Cessio. A. de Burgos¹

Beatissime pater! Cum devotus s(anctitatis) v(estre) Petrus Bembus² clericus Venetiarum, prior Hungarie ordinis S(ancti) Io(hannis) Hyerosolimitani,³ qui decanatum ecclesie Brixiensis in titulum seu commendam obtinet, decanatum predictum, que inibi dignitas non tamen post pontificem maior existit, resignare seu concedere huiusmodi litteris super ea

¹ Antonius de Burgos.

² Pietro Bembo (1470–1547), X. Leó pápa volt titkára, későbbi bíboros. Vö. CARLO DIONISOTTI, *Bembo, Pietro*, Dizionario biografico degli italiani, VIII: Bellucci–Beregan, Roma 1966, 133–151.

³ 1517-ben nyerte el X. Leótól a Szent János-lovagrend magyarországi perjeli címét, ténylegesen 1522. dec. 6-án lett fogadalmas rendtag. DIONISOTTI, *Bembo*, 140. A vránai perjel a magyarországi perjellel (nagyperjellel) azonos a 14. sz. közepe óta: REISZIG EDE, *A jeruzsálemi Szent János-lovagrend Magyarországon*, I–II, Budapest 1925–1928, I, 95–96, II, 163–174; ZSOLT HUNYADI, *The Hospitallers in the Medieval Kingdom of Hungary c. 1150–1387*, Budapest 2010, 64–65, 91.

confectis vel non confectis ac omni iuri sibi in illo seu ad illum quomodolibet competito cedere in manibus s(anctitatis) v(estre) sponte et libere proponat, prout resignat seu cedit de presenti. Supplicant^a igitur humiliter s(anctitati) v(estre) tam dictus Pe(trus), quam etiam devotus illius orator Flavius Crisolinus clericus Amerinus †, colector plumbi,¹ quatenus resignationem seu cessionem huiusmodi admittentes seu admittere mandantes dictoque Fla(vio) specialem gratiam facientes de decanatu predicto, cuius fructus etc. octuaginta ducatorum au(ri) de Ca(mera) se(cuundum) co(mmunem) ex(timationem) va(lorem) an(nuum) non ex(cedunt), sive premissis, sive alio quovismodo aut ex alterius cuiuscunque persona, seu per similem dicti Petri vel cuiusvis alterius resignationem seu cessionem de illo in dicta Cu(ria) vel extra eam etiam coram notario publico et testibus sponte factam, constitutionem Execrabilis vel c(apitulum) De multa etc. vacet, etiam si devolutum, affectum specialiter vel ex quavis causa etiam dispositione exprimenda generaliter reservatum Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam litigiosum, cuius litis statum etc. existat, eidem Fla(vio) oratori providere seu provideri mandare dignemini de gratia speciali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac statutis etc. iuramento etc. roboratis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io Casertan.²

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium etc., etiam in casibus regule contra insordescentes etc. cum illius derogatione pro Fla(vio). Et per obitum oratoris ac verus et ultimus dicti decanatus vacationis modus, etiam si ex illo quevis specialiter vel generaliter cessio etiam in corpore iuris clausa resultet, habeantur pro expressis et exprimi possint. Et cum clausula ‘quancunque generalem reservationem importante, ex quavis causa’ in litteris etiam dispositione vel condicionaliter exprimenda. Et de decanatu predicto pro Fla(vio). Et quatenus decanatus predictus in Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam litigiosus existat, nomina, cognomina iudicum et collitigantium ac statum et merita cause huiusmodi habeantur pro expressis et exprimi possint et tunc littere per viam gratiose surrogationis etiam quoad possessionem gratie ‘si neutri, si nulli, si alteri, perinde aut etiam valere’ aut alia via oratori utiliori cum derogatione regule de surrogandis collitigantibus infra mensem, attento, quod non in potentiosem expediri possint. Et cum suspensione gratiarum etc. latissime extendenda, adeo, quod contraria penitus et omnino tollantur, citra

¹ Flavius Crisolinus, *collector taxae plumbi* (1523–1526). Vö. FRENZ, RORC, *Conspectus generalis personarum alphabeticus*, littera F, s. v. Flavius. Teljes neve és származása egyelőre csak e szövegből ismert.

² Giovanni Battista Bonciani.

tamen accessus et regressus ac de consensu^b coadiutorias. Et quod premissorum omnium et singulorum etiam fructuum augendo vel minuendo usque ad verum summam, regula contraria non obstante ac qualitatum, invocationum, annexorum, et uti dictus Pe(trus) Be(mbus) cedat seu resignet, possessione habita vel non habita et litteris expeditis vel non expeditis et per cuius obitum seu resignationem aut assecutionem eidem Pe(tro) de dicto decanatu provisum fuit^c, maior et verior^d expressio fieri possit latissime in litteris simul vel ad partem expediendis. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud S. Petrum, sexto decimo Kalendas Iunii anno primo.

^a Supplicant] Supplicat. ^b consensu] consensu. ^c fuit] fuyt. ^d verior] *post del.* pro.

45•

Róma, 1523. május 29.

Magdalena Heltner, néhai Johannes Heltner nagyszzebeni polgár leánya kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a másodfokú ítéletet, amelyet Johannes Hecht ellenében annak hamis jegyessége és házassága miatt folytatott perében a szebeni dékán kedvező ítéletét megváltoztatva az esztergomi vikárius ellene hozott, és amely ellen hozzá felbbez, semmisítse meg, és a pert a nagy távolság, illetve árvasága miatt megfelelő erdélyi egyházmegyes bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1782, fol. 236v. – A kérvény gyanús: feltehetően Magdalena nevében, de szándéka ellenére nyújtották be, hiszen az asszony 1523. április 28-án már mint Johannes Hecht férje a szebeni dékántól éppen az esztergomi vikáriushoz fellebbezett a korábbi jegyese, Nicasius Reicherstorffer ellenében folyó szentszéki perben. Fabritius Károly, *Pemfflinger Márk szász gróf élete különös tekintettel a reformáció elterjedésére az erdélyi szászok között* (Értekezések a történelmi tudományok köréből IV-6), Budapest 1875, 118–120. (= DF 292022.) Lásd még a per ismertetését a nagyszzebeni források alapján, uo. 32–35. – *Lásd még nr. 59.*

M(ilkoviensis). Commissio per breve. V. Signinus¹

Beatissime pater! Quidam Iohannes Hecht² laicus Milkoviensis diocesis et in matura etate constitutus pretendens, licet falso cum devota s(anctita-

¹ Vincenzo Fanzi.

² Johannes Hecht (Csukás János), Georg Hecht szebeni kamaraispán, szebeni polgármester (†1496) egyik fia, 1521-ben városi jegyző, az első szebeni protestáns iskola megalapítója; főtéri házában tarthatták az első istentiszteleteket. FABRITIUS KÁROLY, *Pemfflinger Márk szász gróf élete különös tekintettel a reformáció elterjedésére az erdélyi szászok között*, Budapest 1875, 31–35, 65–66; KONRAD G. GÜNDISCH, *Das Patriziat siebenbürgischer Städte im Mittelalter*, Köln–Weimar–Wien 1993, 252; ERICH ROTH, *Die Geschichte des Gottesdienstes der Siebenbürger Sachsen*, Göttingen 1954, 10; KARL REINERTH, *Die Gründung der evangelischen Kirchen in Siebenbürgen*, Köln–Wien 1979, 13–18. Lásd még az 59. számú szupplikációt!

tis) v(estre) oratrice Magdalena filia quondam Iohannes Helthener de Cibiono,¹ pupilla dicte diocesis sponsalia seu matrimonium contraxisset, oratricem prefatam coram decano Cibiniensi² super premissis sponsalibus seu matrimonio traxit in causam.³ Qui decanus rite et recte procedens diffinitivam pro dicta oratrice et contra dictum adversarium absolutoriam tulit sententiam,⁴ a qua, ut dicitur, pro parte dicti adversarii appellatum extitit: adversarius nil^a aliud querens, nisi ut oratrix tede^b affecta tandem in ipsum adversarium consentire habeat, per suos inordinatos fautores dictam oratricem per archiepiscopum Strigoniensem sive eius in spiritualibus vicarium generalem,⁵ ut infra certum terminum sub pena excommunicationis ipsum adversarium pro vero et legitimo marito habere et tenere, sin autem^c infra eundem terminum coram eo coniugare deberet, ad allegandum causam, quare premissa adimplere non teneretur, moveri obtinuit, licet nulliter et de facto a quibusquidem monitibus et omnibus inde secutis ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam provocatum, appellatum ac de nullitate dictum extitit. Et quoniam, pater sancte, civitas Strigoniensis a Cibinio, ubi est oratricis domicilium, per ducentum quinquaginta miliaria Italica distat et oratrix, cum et orbata parentibus et fratribus carnalibus, neminemque habeat, qui causam suam in tam longinquo partibus defensare velit, et ne contingat ipsam oratricem ob carentiam defensorum in suo bono iure opprimi, recurrit ad pedes s(anctitatis) v(estre) illi humiliter supplicans, quatenus dignetur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum ac nullitatis et nullitatum acti, pretensi mandati attemptatorumque et innovatorum quorumcunque, unacum toto negotio principali ac cum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, et tam communiter quam divisim alicui seu aliquibus probis viris in diocesi Albensi Transilvanensi et a Cibinio per unam dietam non distante commorantibus pro minori partium dispendio committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas,

¹ Iohannes Heltner nagyszebeni polgár, városi tanácsos (†1521 előtt), Heltai Gáspár apja, vö. SEBESI PÁL, *A Heltai-nemzetség*, Keresztény Magvető 80 (1974) 28–29. – Leánya, Magdalena 1523-ban már Johannes Hecht (második) felesége. FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 32, 118–120.

² Petrus Thonhäuser szebeni dékán (1513–1522. márc., 1526), sellenberki (1518–1522), majd nagycsúri (1522–) plébános. FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 30–31., DF 286666., 292016., 292047.

³ Valójában Nicasius Reicherstorffer (illetve nevében atyja, Andreas) nyújtott be keresetet Johannes Hecht ellen 1521. ápr. 16-án, FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 113–114 (= DF 292015.).

⁴ Az ügy e szakaszából csak Nicasius Reicherstorffer ügyvédjének 1521. máj. 7-i kifogását ismerjük a perbeli ellenfél tanúival kapcsolatban, FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 115–116 (= DF 292018.).

⁵ Nyási Demeter.

cum potestate citandi ac sub censuris ecclesiasticis et penis, de quibus sibi videbitur, totiens quotiens omnibus et singulis, quibus opus fuerit, inhibendi, ceteraque faciendi et exercendi, que in premissis et circa ea necessaria fuerint et quomodolibet oportuna, premissis constitutionibusque et ordinationibus apostolicis stilo palatii ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, premissorum omnium et singulorum aliorum de necessitate exprimendorum tenores et compendia pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et per breve s(anctitatis) v(estre) gratiosissime^d introclusa. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Kalendas Iunii anno primo.

^a nil] nl. ^b tede] sc. 'taedae'. ^c sin autem] sinautem. ^d gratiosissime] *super hoc virgula correctoris: /*.

46.

Róma, 1523. május 29.

Huszár János nagyszebeni polgár kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet Bikli János erdélyi egyházmegyes nemessel annak hamis fellebbezése miatt folytatott perében a moldvai címzetes püspök megbízottja ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli, magyarországi bírakra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1782, fol. 238v. – Erre és a következő, 47. számú, ugyancsak Huszár János által benyújtott ügyre vonatkozó brévék regisztrumbeli keretszövegei fennmaradtak (mindkettő tévesen sebenicói [Sibinicen.] egyházmegyei ügyként felvéve), de nem dönthető el egyértelműen, hogy melyik melyik kérvényre vonatkozik: a pápa az ügyet 1. a váradi prépostra² a székesegyházi főesperesre³ és a váradi vikáriusra⁴ bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 733v. (Róma, 1523. június 8.), vagy 2. Sándor⁵ és Deák Balázs⁶ erdélyi kanonokokra („dilectis filiis Alexandro et Blasio Dyack canonicis”), valamint az erdélyi vikáriusra (Tordai Pálra) bízta: uo. fol. 735r (Róma, 1523. június 8.).

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² Homorogdi Miklós váradi (nagy)prépost (1516–1524). Vö. KRISTÓF ILONA, *Egyházi középréteg a késő középkori Váradon (1440–1526)*, Pécs 2014, 215, 62. sz.

³ Valószínűleg Székesfehérvári Fülöp székesegyházi főesperes (1519). Vö. KRISTÓF, *Egyházi középréteg*, 249, 148. sz.

⁴ Valószínűleg Magyi Sebestyén váradi olvasókanonok (1516–1524). Vö. KRISTÓF, *Egyházi középréteg*, 228–230, 95. sz. Vikáriusként 1521-ben adatolt, C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 114.

⁵ Modrusi Sándor János kanonok (1514–1526, DF 285626., 292095.) és közben dékán 1515. máj. 5–nov. 26. között adatolhatóan (DL 29381., 29626., 22696., DF 245755.). Az adatokat HEGYI GÉZÁNAK köszönöm!

⁶ Ajtai Deák Balázs kanonok, adatolt 1524. szept. 10-én (DF 277791. = DL 29092.). Az adatot HEGYI GÉZÁNAK köszönöm!

M(ilkoviensis). Commissio per breve. V. Signinus¹

Beatissime pater! Cum devotus s(anctitatis) v(estre) orator Iohannes Hwsar civis civitatis Cibniensis,² Milkoviensis diocesis regni Hungarie super certis pecuniarum summis et aliis rebus tunc expressis contra quendam Iohannem Bykly³ nobilem Albensis Transilvaniensis diocesis rem iudicatam vigore quatuor sententiarum conformium pro se reportasset et illarum vigore dictus adversarius ob non paritionem excommunicatus declaratus, aggravatus, reaggravatus et interdictus fuerit. Cupiens vero dictus adversarius oratorem litibus et expensis fatigare tacita veritate et expressa falsitate per surreptionem et obreptionem extra regnum Ungarie et ad Provinciam Moldaviensem, in qua scismatici et heretici gubernant, cuidam episcopo titulari⁴ ruri manenti, cum in illa provincia^a nulle sint ecclesie cathedrales nec abbatie nec ecclesie collegiate, per pretensum breve apostolicum causam pretense appellationis et nullitatis committi, ut dicitur, obtinuit. Qui episcopus titularis causam ipsam cuidam simplici presbitero nullam ecclesiasticam dignitatem obtinenti et rura manenti subdelegavit. Qui presbiter ante dicendas citationes adversarium censens innodatum absolvit et postea oratorem ad comparendum coram se citari fecit. Orator vero dubitans de scismaticis et hereticis noluit coram eo comparere, sed ab omnibus per dictum presbiterum gestis et factis ac decretis ad^b s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam appellavit, reclamavit ac de nullitate dixit et pendente huiusmodi appellatione dictus presbiter iuris ignarus nulliter et de facto procedens per suam pretensam sententiam oratorem contumacem esse declaravit et eum in expensis condemnavit. Et quoniam, pater sancte, cum omnia predicta vitio nullitatis subiaceant et ne

¹ Vincenzo Fanzi.

² Huszár János szebeni polgár, nemes, 1500-ban királyi aranyhitelesítő (*cimentarius regie maiestatis*, DL 88849.). Ügyleteire lásd például Beszterce város oklevelét, 1505 (DL 21476.) és Nagyenyed mezőváros oklevelét, 1505. okt. 6. (DL 21490.), nagyenyedi házát foglalják le a király felé fennálló adósságai fejében. Nagyszeben város ítélete Huszár másik korábbi adóssága és záloga ügyében, 1524. aug. 5., IVÁNYI BÉLA, *Könyvek, könyvtárak, könyvnyomdák Magyarországon 1331–1663*, A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése (s. a. r. Herner János–Monok István), Szeged 1983, 29–30. Lásd továbbá a bevezető tanulmányban az 1500-ban elfogadott és 1517-ben átírt gyóntatóválasztási kérvényét!

³ Bikli János, Hunyad megye ispánja és hunyadi várnagy (1494–1495, 1496–1498, 1500–1504). Vö. W. KOVÁCS ANDRÁS, *Az erdélyi vármegyék középkori archontológiája*, Kolozsvár 2010, 59–60, 96–97.

⁴ Jánosfalvi vagy Máramarosi Mihály moldva(bánya)i püspök (1510–1523), baltai plébános, esztergomi segédpüspök. Vö. *Consistorialia*, 17–18, n. 11; DF 286672.; C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 82.

in preiudicium res iudicate predictae sub silentio transeant, recurrit ad pedes s(anctitatis) v(estre) dictus orator humiliter illi supplicando, quatenus dignetur causam et causas nullitatis et nullitatum omnium coram dicto presbytero asserto subdelegato gestorum et quomodolibet habitorum et factorum necnon causam et causas appellationis et appellationum pro parte ipsius oratoris interposite et interpositarum alicui seu aliquibus probis viris in regno Hungariae commorantibus tam coniunctim quam divisim committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas unacum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis cum potestate citandi et inhibendi dictumque adversarium constito eis de re iudicata et nullitate omnium gestorum et habitorum per dictum presbyterum pretensum iudicem subdelegatum et censuris ecclesiasticis, in quibus prius innodatus erat, prout iuris fuerit, reintrudendi ceteraque faciendi et exercendi, que merita cause et causarum huiusmodi postulant et requirunt, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac forsitan, quod fatalia ad prosequendam appellationem lapsa sunt † constito de legitimo oratoris impedimento, stilo palatii ceterisque aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, statum et merita cause et causarum huiusmodi pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et cum absolutione a censuris ad effectum. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione^c introclusa. Et cum derogatione c(onstitutionum), statut<or>um^d de una et concilii de duabus, dummodo non ultra tres. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Kalendas Iunii anno primo.

^a provincia] *post del.* nullus; *super hoc signum correctoris:* D. ^b ad] *post del. aliquid.* ^c supplicatione] constitutione. ^d c(onstitutionum) statut<or>um] *super his duae virgulae correctoris: / . et / . Formula usualis in clausulis: 'Et cum derogatione (constitutionum/constitutionis) Bonifacii pape VIII de una et concilii generalis/Basilienensis de duabus dietis...'*

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

47.

Róma, 1523. május 29.

Huszár János nagyszebeni polgár kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a másodfokú ítéletet, amelyet néhai Vingárti Horvát Jánossal a saját radnai ezüsbányáinak lefoglalása miatt folytatott perében, illetve az általa és felesége által indított vizsontkereset ügyében erdélyi egyházmegyes bírók elsőfokú ítéletét helybenhagyva az akkori pápai legátus által megbízott más erdélyi egyházmegyes bírák hoztak, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírókra bízva.

ASV Reg. Suppl., vol. 1782, fol. 238v. – Erre és az előző, 46. számú, ugyancsak Huszár János által benyújtott ügyre vonatkozó brévék regisztrumbeli keretszövegei fennmaradtak (mindkettő tévesen sebenicói [Sibinicen.] egyházmegyei ügyként felvéve), de nem dönthető el egyértelműen, hogy melyik melyik kérvényre vonatkozik: a pápa az ügyet vagy 1. a váradi prépostra¹ a székesegyházi főesperesre² és a váradi vikáriusra³ bízva: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 733v. (Róma, 1523. június 8.), vagy 2. Sándor⁴ és Deák Balázs⁵ erdélyi kanonokokra („dilectis filiis Alexandro et Blasio Dyack canonicis”), valamint az erdélyi vikáriusra⁶ bízva: uo. fol. 735r (Róma, 1523. június 8.).

T(ransilvanensis). Commissio per breve. V. Signinus⁷

Beatissime pater! Cum quidam Iohanes Horwat de Wingarth⁸ Albensis^a Transilvaniensis diocesis pretenderet se in quadam pecuniarum summa devoti s(anctitatis) v(estre) oratoris Iohannis Hunzar⁹ civis civitatis Cibiniensis, Milcoviensis diocesis creditorem esse, certas fodinas argenti ad ipsum oratorem pertinentes et in possessione opidi Rodne¹⁰ existentes per potestatem magistrorum montanorum necnon iudicum et iuratorum consulum regie civitatis Bistriciensis¹¹ de facto contra et preter voluntatem dicti oratoris loco pignoris sibi assignari obtinuit et deinde nulla de premissis facta mentione oratorem et eius coniugem¹² in vim rescripti tunc a legato apos-

¹ Homorogdi Miklós.

² Valószínűleg Székesfehérvári Fülöp.

³ Valószínűleg Magyi Sebestyén.

⁴ Modrusi Sándor János.

⁵ Ajtai Deák Balázs.

⁶ Tordai Pál.

⁷ Vincenzo Fanzi.

⁸ Vingárti Horvát János (†1517), az erdélyi püspökség kormányzója (1513). C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája* I, 39; C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 65; NEUMANN TIBOR, *A Szapolyaiak erdélyi ága – a Mikeszázszai Horvát család*, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica 132 (2011) 74.

⁹ Huszár János.

¹⁰ Radna mezőváros (Óradna, Besztercei kerület). ENGEL, 1SZF21.

¹¹ Beszterce város (Besztercei kerület). ENGEL, 1SZF22.

¹² Huszár János felesége 1500-ban Dorottyá volt. DL 88849.

tolico in partibus¹ delato emanati coram certis pretensis iudicibus in diocesi Albensi Transilvaniensi commorantibus super dicta pretensa pecuniarum summa traxit in causam, coram quibus idem orator adversarium super ratis † damnis et interesse reconvenit dictique iudices nimium adversario faventes et de facto procedentes quandam pretensam diffinitivam sententiam pro dicto adversario et contra dictum oratorem tulerunt et promulgarunt. A qua quidem pretensa sententia pro parte ipsius oratoris ad iudicem competentem appellatum ac causa appellationis sue per reverendissimum d(ominum) tunc apostolicum in partibus illis legatum de latere commissa extitit certis aliis iudicibus in dicta diocesi Albensi Transilvaniensi commorantibus et cum pro oratoris parte coram illis pro admissione testium cum heredibus adversarii, cum ipse adversarius diem vite sue clausisset extremum, instaretur, iidem iudices per suam pretensam interlocutoriam sententiam testes ulterius non esse admittentes pronunciarunt. A qua quidem sententia ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam provocatum, appellatum ac de nullitate dictum extitit et pendente appellatione huiusmodi dicti iudices adversario nimium faventes sententiam priorum iudicum per suam similem pretensam diffinitivam sententiam confirmarunt. A qua quidem pretensa diffinitiva sententia pro parte oratoris ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam provocatum, appellatum et de nullitate dictum extitit, dignetur igitur s(anctitas) v(estra) omnes et singulas causas appellationum predictarum nullitatisque et nullitatum, iniquitatis et iniustitie totiusque pretense processus coram eis quomodolibet habiti et facti attemptorumque et innovatorum quorumcunque post et contra appellationem huiusmodi alicui seu aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus tam coniunctim quam divisim committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas unacum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, cum potestate omnes et singulos suaque communiter vel divisim interesse putantes et in decreto citationis nominandos citandi eisque ac omnibus iudicibus sub censuris et ecclesiasticis penis inhibendi, ceteraque faciendi et exercendi, que merita cause et causarum huiusmodi postulant et requirunt, premissis constitutionibusque et ordinationibus apostolicis ac c(onstitutionibus) statutum^b de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, stilo palatii ceterisque in contrarium facientibus

¹ Valószínűleg Bakócz Tamás esztergomi érsek, *legatus a latere* (1513–1519) de nem zárható ki Roberto Latino Orsini, „*nuntius et orator cum potestate legati de latere*” (1516) sem. KALOUS, *Plenitudo potestatis*, 368–370, 371.

non obstantibus quibuscunque, statum et merita cause et causarum huiusmodi ac omnium aliorum de non tuto, exprimendo per tenores et compendia pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car. Campegius.¹

Et cum absolute a censuris quoad effectum. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione^c introclusa. – Concessum. L. car. Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quarto Kalendas Iunii anno primo.

^a Wingarth Albensis] Wingarthcalben. ^b c(onstitutionibus) statutum] *Formula usualis in clausulis*: 'Et cum derogatione (constitutionum) Bonifacii pape VIII de una et concilii generalis/Basiliensis de duabus dietis...'. ^c supplicatione] commissione.

48.

Róma, 1523. június 1.

Szatmári György esztergomi érsek, a Magyar Királyság és a hozzá kapcsolt részek prímása és pápai legátusa kéri VI. Adorján pápát, hogy mivel elődje, X. Leó pápa a magyarországi bencés rendházaknak egy kongregációba való szervezését jóváhagyta, mindez pedig az ő joghatóságának csorbitásával jár, elődje rendelkezésének erre nézve sérelmes részeit semmisítse meg, és X. Leónak a néhai Bakócz Tamás bíboros érsek kérésére az esztergomi érsek prímási és pápai legátusi jogairól szóló, és a korábbi pápák által is többrendbelileg megerősített rendelkezésében foglaltakat állítsa vissza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1785, fol. 283^{rv}. – A kérvényben tartalmilag említett korábbi pápai bulákra, illetve az esztergomi érsek jogaira lásd KISS GERGELY, *Királyi egyházak a középkori Magyarországon*, Pécs 2013, 33–52.

S(trigoniensis). Renovatio. G. Cassador²

Beatissime pater! Dudum postquam fe(licis) re(cordationis) Bonifacius VIII³ antiquam et approbatam eatenusque pacifice observatam consuetudinem, ex qua tunc expresse Sancti Benedicti et Premonstratensis ordinum monasteria necnon collegiatarum, prepositure et aliarum ecclesiarum, decanatus et parochiales ecclesie diocesis et partium etiam tunc expres-

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² Guglielmo Cassador (†1527 [1528. jan. 27. előtt], Róma), mindkét jog doktora, pápai familiáris, a Rota auditora (1511–1525), referendárius (1519–1523), Alghero püspöke (1525–1527). Vö. KATTERBACH, *Referendarii*, 75, C19, 81, C4; FRENZ, *Die Kanzlei*, 342, n. 881; Uő, RORC, *Conspectus generalis personarum alpbabeticus*, littera G, s. v. Guillermus Cassador; HC III, 104.

³ Elírás IX. Bonifác helyett, amely X. Leó alább említett 1513. évi bulláira megy vissza, lásd KISS GERGELY, *Királyi egyházak a középkori Magyarországon*, Pécs 2013, 33, 113. j.

sarum ac illorum prelati et persone sub omnimoda iurisdictione archiepiscopi Strigoniensis pro tempore existentis pleno iure fore dinoscebantur et illorum prelati et persone ipsum archiepiscopum et nullum alium in eorum superiorem recognoscebant et ad sinodum ipsius archiepiscopi accedebant ex certa scientia per quasdam confirmaverat ac omnes et singulas exemptiones monasteriorum, prepositurarum, decanatum, ecclesiarum prelatorum et personarum predictorum, si que forsan emanaverant vel etiam emanare contingeret per alias revocaverat et irritaverat, necnon monasteria, preposituras, decanatus, ecclesias, prelatos et personas huiusmodi ab omni iurisdictione quoruncunque archiepiscoporum, episcoporum et aliorum ordinariorum preter dicti archiepiscopi Strigoniensis pro tempore existentis exemerat.¹ Et deinde cum ecclesia Strigoniensis primatie et illius presul pro tempore existens legationis nate officio et honore insignati extitissent, Nicolaus V^{us2} iurisdictionem primatie et legationis huiusmodi per alias approbaverat ac archiepiscopo Strigoniensi pro tempore existenti, qui in singuli regni Hungarie et partium illarum sibi de iure vel consuetudine subiectarum ecclesiis et circa earum personas etiam exemptas omnimoda potestate primatie et legationis earundem uti valeret;³ per alias concesserat ac Pius II^s,⁴ Ro(mani) pontifices, s(anctitatis) v(estre) predecessores premissi; inter alia per alias suas litteras confirmaverat pie me(morie) Leo papa decimus,⁵ s(anctitatis) v(estre) predecessor ad supplicationem bo(ne) me(morie) Thome tituli Sancti Martini in Montibus presbyteri cardinalis,⁶ qui tunc in humanis agens prefate ecclesie Strigoniensi preerat, singulas litteras Bo(nifacii) VIII, Nicolai V, predecessorum huiusmodi et in eis contenta quecunque auctoritate apostolica ex certa scientia approbavit, confirmavit et innovavit ac perpetue firmitatis robur obtinere decrevit. Et nichilominus premissa omnia et singula, prout per dictos predecessores concessa erant, de novo, ac quod omnes et singuli cuiuscunque dignitatis etc. infra limites primatie et legationis predictarum con-

¹ IX. Bonifác 1389. nov. 14-i, illetve 1400. máj. 1-jén kiadott bullái, kiadásaikra részletesen lásd Kiss, *Királyi egyházak*, uo.

² V. Miklós pápa (1447–1455).

³ Bullái: 1451. márc. 24. és 1452. ápr. 22., amelyek X. Leó pápa 1503. aug. 4-i megerősítő átírásában maradtak fenn (DF 237361.). Vö. Kiss, *Királyi egyházak*, 37.

⁴ II. Pius pápa (1458–1464). Bullája: MREV III, 173–174 (1464. jún. 12.); vö. Kiss, *Királyi egyházak*, 34, 117. j., 37.

⁵ X. Leó pápa (1513–1521).

⁶ Bakócz Tamás bíboros, esztergomi érsek (1497–1521), bíboros és konstantinápolyi pátriárka (1500–1521), fő- és titkoskancellár (1490–1521). Vö. C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája* I, 28, 71.

sistentes et se a iurisdictione ipsius archiepiscopi, primatis et legati nati exemptos, seu in possessione vel quasi exemptionem iurisdictionis huiusmodi existere pretendentes, quotiens pro parte eiusdem archiepiscopi, legati nati super hoc forent requisiti, de huiusmodi et aliis quibuscunque eorum assertis exemptionibus docere et legitimam fidem facere tenerentur, et alia tunc expressa concessit et indulsit, prout in eisdem litteris plenius continetur.¹ Cum autem, pater sancte, postmodum prefatus Leo predecessor motu proprio et ex simili scientia etc. privilegia libertates, immunitates, exemptiones, gratias, facultates et indulta dicto ordine Sancti Benedicti et singulis illius monasteriis, prioratibus, membris et locis dicti regni ac provincie et domini Hungarie ac illorum singulis tunc et pro tempore existentibus abbatibus, prioribus, monachis, plebanis, presbyteris, colonis, servitoribus in genere vel in specie a tempore institutionis ipsius ordinis, in provincia^a, regno et dominio predictis eatenus concessis per alias suas litteras approbans et ea de novo concedens inter alia, quod perpetuis futuris temporibus omnes et singuli ordinem ipsum in provincia^a, regno et dominiis predictis pro tempore professi tunc presentes et futuri quamvis in diversis dominiis seu locis eorundem provincie, regni et domini pro tempore morarentur, unum corpus et una congregatio existerent ac capitula annualia et triennialia celebrarent et abbates congregationis ac presidentes et diffinitores capitulares huiusmodi nova statuta, quibus illi de ordine et congregatione provincie et domini, ac abbates universorum monasteriorum huiusmodi seu ipsa monasteria in commendam et alias pro tempore obtinentes, etiam si seculares et cuiuscunque dignitatis etc. existerent, efficaciter etiam sub censuris et penis tunc expressis parere et ad ipsa capitula personaliter accedere et se capitulo ac presidentium et diffinitorum huiusmodi punitioni et correctioni subiicere tenerentur, condere, ipsique presidentes et diffinitores singulos ordinis et congregationis huiusmodi rebelles sub eisdem censuris compellere ac abbates etiam, si eorum demerita exigant, privare ac diversa alia tunc expressa facere possent, ac quod nullus abbatum, priorum, monachorum dicti ordinis provincie^a, regni et domini contra ipsius ordinis singulares personas eiusdem provincie, regni et domini cuiuscunque rei vel facti causa in Ro(mana) Curia vel alibicunque nisi coram presidentibus et diffinitoribus predictis sub pena eorundem presidentium et diffinitorum arbitrio imponendi litem seu causam movere, sed presidentes et diffinitores prefati de premissis omnibus ac causis, que desuper inter abbates, priores, monachos et personas huiusmodi et quoscunque alios pro tempore verterentur, cognoscere etc. summarie etc., decidere etc., citare,

¹ DF 237361. (1513. aug. 4.) és DF 279024. (1513. aug. 23.) Vö. Kiss, *Királyi egyházak*, 34, 37.

inhibere etc., ac alia in hiis necessaria exercere possent, et diversa alia concesserit, statuerit et ordinauerit, prout etiam in eisdem posterioribus litteris plenius continetur.¹ Cum autem, pater sancte, posteriores littere huiusmodi in preiudicium devote creature vestre moderni N.² et pro tempore existentis archiepiscopi Strigoniensis et illius iurisdictionis predicti cedere noscatur ipseque archiepiscopus ex illis gravetur, supplicat igitur humiliter s(anctitati) v(estre) prefatus modernus archiepiscopus, quatenus eius indemnitati in premissis oportune providentes posteriores litteras Leonis predecessoris ordini Sancti Benedicti et illius monasteriis in provincia, regni et domini huiusmodi, ut prefertur, concessas et singula in eis contenta, quatenus iurisdictionem ipsius archiepiscopi et legati preiudicent, revocare, cessare et annullare^b et quo ad hoc nullius roboris vel momenti fuisse ac pro non concessis et in facto haberi debere, irritum quoque etiam decernere, necnon modernum et pro tempore existentem archiepiscopum Strigoniensem in pristinum et eum statum, in quo, antequam posteriores littere Leonis predecessoris huiusmodi emanarentur^c, erat, restituere, reponere et reintegrare dignemini de gratia speciali non obstantibus premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis etc. necnon omnibus illis, que in dictis litteris concessi sunt, non obstare, ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum etc. Et cum revocatione, cassatione, annullatione^d, decreto restitutione, repositione et reintegracione de et pro omnibus predictis latissime extendenda, perpetuo, in forma gratiosa. Et cum deputatione executorum oportuna etc., sub censuris et penis ecclesiasticis etc., invocato etiam ad hoc auxilium brachii secularis, si opus fuerit. Et quod premissorum omnium, etiam^e tenorum singularum litterarum predictarum aliorumque necessariorum maior, vera et amplior specificatio et expressio fieri possit in litteris. Et cum expressione, quod modernus rex Hungarie etiam supplicat. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, Kalendis Iunii anno primo.

^a provincia/e] provintia/e. ^b annullare] annullare. ^c emanarentur] emanarent. ^d annullatione] annullatione. ^e etiam] *post del.* singulorum.

¹ X. Leó 1517. máj. 10-i bullájáról van szó, amelyben egyrészt megerősítette elődjei rendelkezéseit, másrészt jóváhagyta a magyarországi bencés monostorok uniójának szabályzatát. Kiadása: *A Pannonhalmi Szent Benedek-rend története*, III, *A Pannonhalmi Főapátság története*, 1405–1535, szerk. SÖRÖS PONGRÁC–REZNER TIBOLD, Budapest 1905, 676–687.

² Szatmári György esztergomi érsek (1521/1522–1524). A név N. betűvel való jelölését magyarázhatja, hogy pápai kinevező bullája csak később, 1523. június 19-én kelt. Vö. LAKATOS, *VI. Adorján*, 127–129 (nr. 5/a).

49.

Róma, 1523. június 17.

Brodarics István pécsi nagyprépost, esztergomi éneklőkanonok és magyar királyi követ kéri VI. Adorján pápát, hogy a veszprémi egyházmegyei budafelhévízi prépostságot, amely Szatmári György pécsi püspöknek az esztergomi érsekségre való áthelyezésével megüresedett, kommandába neki adja oda.

ASV Reg. Suppl., vol. 1787, fol. 57^{rv}. – A regisztrummásolat vastag tintával írt, átütős, nehezen olvasható, kisebb lyukakkal.

V(esprimiensis). Per translationem. — .

Beatissime pater! Cum prepositura collegiate ecclesie Sancte Trinitatis de Aquis Calidis superioribus Budensibus,¹ Wesprimiensis seu alterius diocesis, que de iure patronatus serenissimi pro tempore existentis regis Hungarie esse dinoscitur et quam ex concessione apostolica posita nuper Georgius episcopus Quinqueecclesiensis, item vero Strigoniensis archiepiscopus² obtinebat et possidebat, per translationem eiusdem Georgii de dicta ecclesia³ Quinqueecclesiensi ad ecclesiam Strigoniensem per s(anctitatem) v(estram) factam ad presens vacat seu quam primum idem Georgius possessionem eiusdem ecclesie Strigoniensis predictae assecutus fuerit, vacare speretur, supplicat s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Stephanus Brodericus³ iuris doctor et prepositus maior Quinqueecclesiensis ac cantor Strigoniensis et ad presens prefati serenissimi regis Hungarie apud s(anctitatem) v(estram) orator destinatus, quatenus verum et ultimum dicte prepositure vacationis modum, etiam [si] ex illo quevis generales reservationes etc. ex illius resignatione, translatione seu cessione etc. apud Sedem Apostolicam et alias in corpore iuris clause resultent, pro expressis habentes ipsique Stephano oratori specialem gratiam facientes preposituram predictam vacantem seu vacaturam, ut prefertur, cuius fructus etc. tricentorum ducatorum auri de Ca(mera) se(cundum) co(mmunem) ex(timationem) va(lorem) an(nuum) non excedunt, sive ut premittitur, sive alias quovismodo con[fe]rre alterius cuiuscunque persona seu per liberam resignationem, translationem vel cessionem dicti Georgii vel cuiusvis alterius de illa in R[o(mana) Curia] vel extra eam etiam coram notario publico et testibus sponte factam, constitutionem Execrabilis vel

¹ A Szentháromság-egyházra részletesen: KUBINYI ANDRÁS, *Budafelbévíz topográfiája és gazdasági fejlődése*, Tanulmányok Budapest múltjából 16 (1964) 115–121 (másodközlése: Uő, *Tanulmányok Budapest középkori történetéről*, szerk. Kenyeres István–Kis Péter–Sasfi Csaba, Budapest 2009, I, 140–144).

² Szatmári György pécsi püspök, majd esztergomi érsek.

³ Brodarics István.

asseccutionem seu translationem etc. vaceretur, si devoluta, affecta specialiter et ex quibusvis causis, si opus sit, exprimendis generaliter reservata, curata, etiam cura iurisdictionali electa, lit[igiosa], cuius litis statum etc. existat, eidem Stephano oratori commendare seu cum v[acatione ... e]x causa predicta commendari mandare, providendam eandem preposituram quoa[d vixerit t]enendi, regendi, [...]randi, ita, quod liceat sibi de fructibus etc. disponere, proviso etc. [...] dig[nemini] de gratia speciali premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, st[atu]tis prov[incialibus] indultis, consuetudinibus dicte ecclesie prepositure iuramento, confirmatione a[postol]ica etc. ro[bor]ati, quibus hac vice ad effectum validitatis presentis gratia latissime derogare placeat, adeo, quod tollatur, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque, cum clausulis oportunis et consuetis. – F[iat m]otu proprio. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium etiam cum der[ogatione ... contra in]sordescentes, quoad omnes eius partes, quatenus opus sit. Et quod obstantia oratoris [ac verus et] ultimus dicte prepositure vacationis modus, etiam si ex eo quevis generalis reservatio [etc. ex ill]lius resignatione, translatione seu cessione etc. apud Sedem Apostolicam et alias in corpore iuris clause resultet, habeantur pro expressis seu exprimi possit. Et cum clausula premissas et alias exprimendi generales reservationes importantibus. Et de dicta prepositura in commendam ad vitam et vacat alias de mandato commendandi ex causa [...] super expressa. Et cum derogatione iuris patronatus suprascripti regis, si prepositura esset devoluta, alias cum illius derogatione in totum de consensu eiusdem regis. Et cum derogatione regule ‘de annali possessore’, quatenus illi locus, quoad primos † eius partes, latissime extendenda. Et cum oportuna et latissima derogatione statutorum, privilegiorum, consuetudinum eiusdem ecclesie et prepositure iuramento etc. roboratis et confirmatis, adeo, quod tollantur. Et quod maior et verior specificatio omnium premissorum etiam qualitatum, valorum, fructuum dicte prepositure Sancte Trinitatis augendo vel minuendo usque ad quamcunque summam, quantum opus fuerit, regula non obstante aliorumque circa premissa, necnon qualitatum, dignitatum dictarum prepositurarum, etiam si uni vel alteri immineat cura animarum, fieret. Et cura iurisdictionalis latissime in litteris omnia expediri et exprimi possint. Et in titulum cum oportuna dispositione, cum prepositura et cantoria obtente ad vitam. – Fiat A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto decimo Kalendas Iulii anno primo.

^a ecclesia] ecclesie.

50.

Róma, 1523. július 3.

Frangepán Bernardin modrusi és vegliai gróf kéri VI. Adorján pápát, hogy mivel Kupčina falu birtoka és a török elől oda átköltöztetett jobbágyai miatt Erdődi Simon zágrábi püspök és néhai Bakócz Tamás esztergomi érsek e falut hatalmasul kifosztották és Simon püspök őt és birtokait egyházi joghatósága révén jogtalanul zargatja, birtokait és azok egyházait megfelelő helybéli bírák révén Simon püspök joghatósága alól annak élete tartamára vegye ki és rendelje a modrusi püspök joghatósága alá.

ASV Reg. Suppl., vol. 1787, fol. 150rv.

V(eglensis). Exemptio. Ia. Symoneta¹

Beatissime pater! Postquam alias devotus s(ancitatis) v(estre) orator Bernardinus de Frangepanibus² comes Modrusie et Veglensis^a etc. quosdam eius vassallos e confinibus Turchorum, ubi in magno periculo erant, ad villam Cuppzina,³ cuius ipse orator dominus existerat et existit, transferre fecerat, reverendus Simon episcopus Zagabriensis⁴ et eius patruus vel alias consanguineus bo(ne) me(morie) Thomas archiepiscopus Strigoniensis⁵ falso asserentes dictam villam ad eos vel eorum aliquem spectare et propterea nolle, quod dicti vassalli inibi existerent, exercitum armigerorum ad ipsam villam miserunt ipseque exercitus dictam et aliquas alias ipsius oratoris villas depredant, ubi plures virgines deflorate et ecclesie depredate ac multe crudelitates et res horribiles facte fuerunt, unde dictus Simon magno odio oratorem et eius filios ac res prosequitur et ecclesiasticas personas in ipsius oratoris dominio constitutas ac diocesi Zagrabiensi existentes sepe citat et aliis variis modis molestat atque prosequitur iniuriamque exinde eidem oratori infert, in non modicum autem sue periculum institit, vilipendium ac plurimorum^b scandalum ipsiusque oratoris et suorum iniuriam.

¹ Giacomo Simonetta.

² Frangepán Bernardin (Bernát), Veglia és Modrus grófja (1453–†1527. nov. 3.). PETAR STRČIĆ, *Frankapan, Bernardin Ozaljski*, Hrvatski biografski leksikon, E–Gm, gl. ured. Trpimir Macan, Zagreb 1998, 399–401; VIOLETA MORETTI, *Bernardin Frankapan*, Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History, 7, Central and Eastern Europe, Asia, Africa and South America (1500–1600) (eds. David Thomas–John Chesworth), Leiden–Boston 2015, 85–86. A halál időpontjára lásd ENGEL, *Középkori magyar genealógia*, Frangepán 2. tábla, cetini és modrusi ág.

³ Kupčina falu (Zágráb m., az okicsi uradalomban). ENGEL, 1ZB67. 1507-ben Bakócz Tamás kezén írták össze, 1520-ban 4 adózó füst (porta) mellett 27 „per gentes domini Bernardini omnino desolate sessiones” jegyezték fel, ADAMČEK–KAMPUŠ, *Popisi*, 22, 119.

⁴ Erdődi Simon zágrábi püspök.

⁵ Bakócz Tamás bíboros, esztergomi érsek.

Supplicat sanctitati vestre dictus orator humiliter, quatenus aliquibus probis viris in partibus illis tam coniunctim quam divisim committere et mandare, ut si repperint premissa veritate fulciri, loca quecunque domini temporalis dicti oratoris ac ecclesias necnon loca ecclesiastica atque personas in eisdem locis consistentes quecunque ab omni correctione, visitatione, superioritate et iurisdictione dicti Simonis episcopi et illius officialium, quamdiu ipse Simon vixerit, dumtaxat, penitus et omnino eximere et totaliter liberare ac episcopo Modrusiensi pro tempore existenti et illius officialibus submittere et subicere, et quod Simon et eius officiales predicti in exemptu huiusmodi vel eorum aliquem etiam ratione delicti vel quasi, aut contractus vel quasi, seu rei, de qua agi contingat, ubicunque committatur delictum, ineat contractus aut res ipsa consistat^e, iurisdictionem aut superioritatem aliquam exercere directe vel indirecte quovis quesito colore^d nullatenus possint et se per quoscunque tam ordinaria quam delegata et mixta auctoritate fungentes personas ubique^e iudicari, cognosci atque decidi debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, cognoscendi ac decidendi facultate, necnon irritum et inane quitquid secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari, decernere auctoritate apostolica dignemini de gratia speciali non obstantibus apostolicis ac provincialibus et sinodalibus constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis et consuetis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum etiam in casibus regule. Et quod quorumcunque instrumentorum, litterarum et scripturarum a ratione premissorum quomodolibet confectarum tenores habeantur pro expressis et insertis ac de verbo ad verbum inseri possint. Et de commissione, mandato, decreto et aliis premissis, que pro sigillatim repetitis ad partem habeantur ad vitam de li[tibus] Simonis dumtaxat giraturis, cum facultate reconciliandi ecclesias per dictum exercitum pollutas^f necnon dictas personas ecclesiasticas et alios quoscunque idoneos dicti oratoris consistentes a quibusvis excommunicationis, suspensionis aliisque censuris et penis in eos et eorum quemlibet per episcopum et eius officiales predictos etiam ob non comparitionem coram eo et alias quomodolibet promulgatis^g, simpliciter vel ad cautelam, prout iuris fuerit, absolvendi, nempe etiam per edictum presentium constituto summarie de non tuto accessu citandi, inhibendi etiam sub censuris et penis aggravandi, reaggravandi, contradictores etiam per quascunque, de quibus eis placuerit, censuras et penas etc. compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, cum derogatione Bo(nifacii) etiam de una et concilii generalis de duabus dietis,

dummodo non ultra, necnon quorumcunque statutorum, consuetudinum ac foundationum etiam iuramento etc. roboratis ac privilegiorum, indulgentiarum ac litterarum apostolicarum latissime extendenda. Et quod premissorum omnium et singulorum – etiam dictus Thomas cardinalis et eius titulus erat^b – aliorumque circa premissa quomodolibet exprimenda maior et verior specificatio et expressio fieri possit in litteris que † exprimi possintⁱ et veris existentibus premissis. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Nonas Iulii anno primo.

^a Veglensis] Vegliensis. ^b plurimorum] *super hoc virgula correctoris: l. c* consistat] *ante del. consistit; super hoc signum correctoris: A. d* colore] *ante del. colle; super hoc signum correctoris: A. e* ubique] utique. ^f pollutas] pullutas. ^g promulgatis] promulgatam. ^h etiam – erat] *textus forsan a scriptore hic (loco alieno) male insertus est. i* possint] *post del. Fiat. A.*

51.

Róma, 1523. július 3.

Frangepán Bernardin modrusi és vegliai gróf kéri VI. Adorján pápát, hogy ő és utódai koldulórendi szerzeteseket nevezhessenek ki káplánokká a kegyúri joga alatt álló egyházakban.

ASV Reg. Suppl., vol. 1787, fol. 150v.

V(eglensis). Indultum. Ia. Symoneta¹

Beatissime pater! Cum dudum devoti s(anctitatis) v(estre) oratoris Bernardini de Frangepanibus² comitis Veglensis etc. in confinibus Turchorum consistat, et pro eruditione illius incolarum persone religiose et docte sint plurimum oportune. Supplicat s(anctitati) v(estre) dictus orator, quomodolibet quatenus in premissis oportune providentes, quod tam ipse quam eius heredes et successores pro tempore existentes in cappellis de iuris patrona<tu> existentibus quoscunque religiosos etiam ordinis mendicantes, dum tamen ad hoc apostolica auctoritate sufficienter dispensati fuerint, in cappellanos deputare et tenere ipsique deputati inibi, quoad vixerint, permanere ac divinis deservire alicuius licentie desuper minime requisita libere et licite valeant, perpetuo concedere dignemini de gratia speciali non obstantibus apostolicis ac provincialibus et sinodalibus constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunis et consuetis. – Fiat, ut petitur. A.

¹ Giacomo Simonetta.

² Frangepán Bernardin (Bernát).

Et cum absolute a censuris ad effectum etiam in casibus regule. Et concessione huiusmodi, ut prefertur, cum plena et libera facultate citandi etiam per edictum publicum, constito summarie de non tuto accessu, inhibendi etiam sub censuris et penis, aggravandi, contradictores etc. etiam per quascunque, de quibus eis placuerit, censuras et penas etc. compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, cum derogatione Bo(nifacii) etiam de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, necnon quorumcunque statutorum, consuetudinum ac fundationum etiam iuramento etc. roboratis ac privilegiorum, indultorum et litterarum apostolicarum latissime extendenda, adeo, quod contraria quecunque penitus et omnino tollantur et non obstant. Et quod premissorum omnium et singulorum et circa ea quomodolibet exprimenda maior et verior specificatio fieri possit in litteris, que † exprimi possint. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Nonas Iulii anno primo.

52.

Róma, 1523. július 3.

Frangepán Bernardin modrusi és vegliai gróf kéri VI. Adorján pápát, hogy engedélyezze változatlan feltételekkel a korbáviai egyházmegyei Modrus melletti oštarijei Csodás Szűz Mária-egyház búcsúnapjának áthelyezését a hónap első vasárnapjáról az újhódat követő első vasárnapra.

ASV Reg. Suppl., vol. 1788, fol. 9v.

C(orbaviensis). Indulgentia. -- .

Beatissime pater! Alias fe(licis) me(morie) Pius papa II,¹ s(anctitatis) v(estre) predecessor omnes et singulas indulgentias visitantibus ecclesiam Beate Marie Virginis de Miraculis^a prope locum de Modrusia,² Corbaviensis diocesis concessas confirmavit et ultra illa omnibus et singulis ecclesiam ipsam in singulis primis dominicis singulorum mensium ac in certis aliis tunc expressis diebus visitantibus septem annorum, totidem quadra-

¹ II. Pius pápa (1458–1464).

² Oštarije falu (Horvátország, Modrusi zsupa, Modruštól északra, Ogulin mellett). A kegyhelyre és történetére lásd, főleg építészettörténeti szempontból ZORISLAV HORVAT, *Srednjojvokovne katedralne crkve Kravsko-modruške biskupije*, Zagreb–Gospić 2003, 119–143; újabban részletesen PETAR LUBINA (uredio), *Beata Virgo de Miraculis. Štovanje Bl. Djevice Marije na području Gospičko-senjske biskupije* (Teološki radovi 67), Zagreb 2011, továbbá http://www.modrus-kcs.hr/crkva_u_modrusu4.php (a látogatás ideje 2017. aug. 20.). Az irodalom megszerzésében TERNOVÁ CZ BÁLINT segítségét köszönöm!

genarum per quasdam et deinde per alias eius litteras eandem^b ecclesiam in certis inde expressis diebus visitantibus tertie partis anni peccatorum suorum plenariam remissionem inter alia concessit, prout in eisdem litteris plenus continetur.¹ Cum autem, pater sancte, maior pars incolarum illarum partium rura colant et ignorent, que sit prima dominica mensis, facilius vero sciant, que sit prima dominica post novilunium et propterea devotus s(anctitatis) v(estre) orator Bernardinus de Frangepanibus² comes et dominus specialis dicto loco, cuius predecesores dictam ecclesiam fundarunt seu edificare fecerunt, cupiat primam dominicam cuiuslibet mensis huiusmodi in primam dominicam cuiuslibet novilunii, quarum litteras predictas^c et in eis contenta quecumque mutari, sustitui et poni. Supplicat s(anctitati) v(estre) devotus orator humiliter, quatenus eius pro desiderio in hac parte favorabiliter annuere primam dominicam cuiuslibet mensis huiusmodi, quarum indulgentias et litteras predictas necnon omnia et singula in eisdem litteris contenta in primam dominicam cuiuslibet novilunii mutare ac primam dominicam cuiuslibet novilunii huiusmodi in lune dicti prime dominice cuiuslibet mensis, quando premissa omnia et singula ac illa quolibet concernentes ponere, substituere et surrogare necnon omnes et singulas indulgentias et concessioniones in prima dominica cuiuslibet mensis huiusmodi per dictum Pium predecesorem quomodolibet factas ad primam dominicam cuiuslibet novilunii transferre et in eadem prima dominica cuiuslibet novilunii concedere dignemini de gratia speciali non obstantibus apostolicis ac provincialibus et sinodalibus constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscumque cum clausulis opportunis et consuetis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum, etiam in casibus regule. Et quod predictarum et quarumcunque aliarum litterarum et scripturarum occasione premissorum quomodolibet confectarum tenores habeantur pro expressis et insertis, et exprimi ac^d de verbo ad verbum inseri possint. Et de mutatione, substitutione, translatione, concessionione ac aliis premissis, que pro sigillatim repertis ad partem, et si videbitur, concessioniones omnium et singularum indulgentiarum in dictis litteris contentarum visitantibus dictam ecclesiam in prima dominica cuiuslibet novilunii et porrigentibus manus adiutrices cum deputatione confessorum et aliis in dictis litteris confectis perpetuo, in forma gratiosa^e cum decreto, quod premissa sub nullis revo-

¹ II. Pius pápa bullája, Siena, 1459. márc. 31., DANIEL FARLATI, *Illyricum sacrum*, IV, *Ecclesiae suffraganeae metropolis Spalatensis*, Venetiis 1769, 104, ASV Registra Vaticana, vol. 499, fol. 62rv (DF 292458.). Horvát fordítása (30-i dátummal) és kritikája: LUBINA, *Beata Virgo de Miraculis*, 47 (MILE BOGOVIĆ tanulmánya).

² Frangepán Bernardin (Bernát).

cationibus, suspensionibus aut modificationibus a Sede Apostolica etiam in favorem basilice principis apostolorum de Urbe et cruciate sancte quomodolibet emanantibus et emanandis comprehendi possit, sed semper ab illis excepta, quotiens opus fuerit, totiens de novo et sub quacunque data per heredes dicti Bernardini pro tempore existentes eligenda concessa sint et esse censeantur, cum deputatione {et citra plenarias} † executorum, qui assistant, etc., cum plena et libera facultate citandi etiam per edictum publicum, constituto summarie de non tuto accessu, inhibendi etiam sub censuris et penis^f etiam compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, cum derogatione <constitutionibus> Bo(nifacii) etiam de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, necnon quorumcunque statutorum, consuetudinum ac foundationum etiam iuramento roboratis ac privilegiorum, indultorum et litterarum apostolicarum latissime extendenda. Et quod premissorum omnium et singulorum, etiam Modrus in loco Corbaviensis^g quoad dignitatem episcopalem et illam concernentem successerit, non alias dicta ecclesia Modrusiensis civitatis vel diocesis aut prope vel extra muros Modrusienses existat, et area ea quomodolibet exprimenda maior et verior specificatio et expressio fieri possit in litteris, que aliisque clausulis volumus in litteris indulgentiarum apponi solitis † expediri possint. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Nonas Iulii anno primo.

^a Miraculis] Moraculis. ^b eandem] eamdem. ^c predictas] *post del.* necnon omnia et singula; *super his signa correctorium:* S., S., C. ^d ac] ad, *corr.* ^e gratiosa] grosa (*sine abbreviatura*). ^f penis] pencis. ^g Corbaviensis] Carbanensis.

53.

Róma, 1523. július 3.

Frangepán Ferdinánd gróf felesége, Brankovics Mária kéri VI. Adorján pápát, hogy nagynénje, Brankovics Mária montferratói őrgrófné végrendeletét, hogy keresztény foglyoknak a töröktől való kiszabadítására 1000 dukátot, és lelki üdvére további 300 dukátot fordítsanak, és amelynek végrehajtását fia, Vilmos montferratói őrgróf megakadályozta, hajtassa végre, a végrehajtást rá és a modrusi püspökre bízva.

ASV Reg. Suppl., vol. 1788, fol. 225^v.

V(eglensis). Indultum. Ia. Symoneta¹

¹ Giacomo Simonetta.

Beatissime pater! Alias q(uondam) Maria tunc marchionissa Montisferrati¹ et in humanis agens inter alia ordinavit, quod casu, quo q(uondam) Angelina dispotissa de Seruia² eius matre superstite^a remoreretur, ipsa eius mater, alioquin quondam Georgius dispotus³ et Iohannes⁴ eiusdem Marie fratres^b de bonis eiusdem Marie mille ducatos pro liberatione Christifidelium capitorum^c a manibus Turcorum necnon quomodolibet anno tricentos ducatos ex eiusdem Marie dote capere et pro ipsius anima iuxta eius commissionem dispensare deberent, et quod Guillermus marchio Montisferrati,⁵ eius filius hinc ordinationi nullatenus contraveniret, alioquin eius maledictionem tam ipse quam ei omnes, qui ad id consilium prestarent, incurrerent, prout in instrumentis desuper confectis plenius continetur. Cum autem, pater sancte, Maria et Angelina ac Georgius et Iohannes predicti ab humanis decesserant ac devota s(anctitatis) v(estre) oratrix Maria,⁶ coniunx devoti oratoris Ferdinandi comitis de Frangepanibus^{d7}, que filia dicti Iohannis ac neptis ex fratre dicte Marie existat, dolens, quod ordinatio dicte Marie huiusmodi executioni non demandatur, cupiat eandem ordinationem et piam intentionem dicte Marie executioni demandari, supplicat s(anctitati) v(estre) dicta oratrix humiliter, quatenus eandem oratricem unacum episcopo Modrusiensi^{e8} in locum Angeline et eius filiam predictam, quo ad executionem

¹ Brankovics Mária (1466–1495. aug. 12.), III. Bonifác (†1494) monferratói őrgróf felesége. WERTNER MÓR, *A középkori délszláv uralkodók genealógiai története*, Temesvár 1891, 120; MOČILO SPREMIĆ, *La famille serbe des Branković – considerations genealogiques et heraldiques*, Zbornik radova Vizantološkog instituta 41 (2004) 445, 451. A férj itt V. Bonifácként szerepel. A Brankovics család többi tagjára is lásd még ENGEL, *Középkori magyar genealógia*, Brankovics.

² Angelina Arianiti (Arianit Komneni), Brankovics István szerb despota felesége. WERTNER, *A középkori délszláv uralkodók*, 119; SPREMIĆ, *La famille serbe*, 445, 451.

³ Brankovics György (1461–1516) szerb despota (1486–1496). MAX WILBERG, *Regenten-Tabellen*, Frankfurt a. Oder 1906 (repr. Graz 1962), 225; Vö. WERTNER, *A középkori délszláv uralkodók*, 120; SPREMIĆ, *La famille serbe*, 445–446, 451.

⁴ Brankovics János (Jován; kb. 1465–†1502. dec. 10.) szerb despota (1496–1502). Vö. WILBERG, *Regenten-Tabellen*, 226; WERTNER, *A középkori délszláv uralkodók*, 120–121; SPREMIĆ, *La famille serbe*, 446, 451.

⁵ VIII. (VII.) Vilmos monferratói őrgróf (1493–1518). Vö. ADRIANO CAPPELLI, *Cronologia, Cronografia e Calendario perpetuo. Dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni*, 7. ed. riveduta, corr. ed ampliata, a cura di Marino Viganò (manuali Hoepli), Milano 1998, 354; SPREMIĆ, *La famille serbe*, 445, 451, itt IX. Vilmosként szerepel.

⁶ Brankovics Mária (Mara, †1540), Brankovics János szerb despota leánya, Frangepán Ferdinánd gróf felesége. Vö. WERTNER, *A középkori délszláv uralkodók*, 121; SPREMIĆ, *La famille serbe*, 451.

⁷ Frangepán Ferdinánd (1480 k.–1527), Bernardin gróf fia, Veglia és Modrus grófja. ENGEL, *Középkori magyar genealógia*, Frangepán 2. tábla (cetini és modrusi ág).

⁸ Kožičić Simon, másként Simon de Begna modrusi püspök (1509–1536). HC III. 247; C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 43;

voluntatis Marie huiusmodi ac illam quomodolibet concernentem substituere et surrogare et quod quecunque bona per dictam Mariam ad id relicta quomodolibet leverit^f eidem oratrici ac prefato episcopo summam mille ducatorum pro redemptione^g captivorum huiusmodi et quomodolibet aliam^h summamⁱ tricentorum ducatorum huiusmodi pro salute^j anime dicte Marie exponendam realiter et cum effectu consignare et tradere ipsaque oratrix unacum prefato episcopo easdem summas iuxta voluntatem et ordinationem dicte Marie testatricis exponere teneatur et cum id † cogi et compelli possint decernere dignemini de gratia speciali non obstantibus apostolicis ac provincialibus et synodalibus constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunis et consuetis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum, etiam in casibus regule. Et quod predicti et quorumcunque aliorum instrumentorum, litterarum et scripturarum occasione commissionum quomodolibet confectarum tenores habeantur pro expressis et insertis et exprimi et de verbo ad verbum inseri possint in forma gratiosa, cum deputatione executorum, qui assistant etc. cum plena et libera facultate citandi etiam per edictum publicum, constito summarie de non tuto accessu, inhibendi etiam sub censuris et penis aggravandi, reaggravandi, contradictores etc. etiam per quascunque, de quibus eis placuerit, censuras et penas compescendi, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, cum derogatione Bo(nifacii) etiam de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, necnon quorumcunque statutorum, consuetudinum ac foundationum etiam iuramento roboratis ac privilegiorum, indultorum et litterarum apostolicarum latissime extendenda, adeo, quod contraria quecunque penitus et omnino tollantur et non obstant. Et quod premissorum omnium et singulorum ac circa ea quomodolibet exprimendarum maior et verior specificatio et expressio fieri possit in litteris, que † exprimi possint †. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Nonas Iulii anno primo.

^a superstite] superstitite. ^b fratres] fratris; *ante del.* pater. ^c capitorum] sic, *sed vide infra*: 'captivorum'. ^d Fran-gepanibus] *corr.* ^e Modrusiensi] Madrusien. ^f leverit] *super hoc virgula correctoris: /*. ^g pro redemptione] *bis scriptum*. ^h aliam] alia. ⁱ summam] smam, *super hoc virgula correctoris: /*. ^j pro salute] persolutam, *corr.*

54.

Róma, 1523. július 3.

Iohannes Cassius pagói kanonok, Korbáviai János bánnak a pápához küldött követe kéri VI. Adorján pápát, hogy a zárai egyházmegyei pagói főplebánosságot, amelyet Franciscus Britius csalárdul, Iohannes de Dominis segítségével szerzett meg, és ami fejében utóbbinak évi 17 dukátot fizetett, azaz mindketten simóniát követtek el, megfelelő helybéli bírakkal kivizsgálta a bűnöstől vegye el és neki adja oda.

ASV Reg. Suppl., vol. 1789, fol. 105v–106r.

I(adrensis). Per privationem. G. Cassador¹

Beatissime pater! Dudum quidem Franciscus Britius,² qui se gerit pro clerico, ad archipresbyteratum et eius annexam ecclesiam Pagensem,³ Iadrensis diocesis, improbe aspirans cum quodam Ioanne de Dominis^a, ius ad archipresbyteratum et eius annexa habere pretendentes nonnulla pacta, simoniam, sapientiam fecerunt et dictus Franciscus in singulis annis idem Ioanni decem et septem ducatos super premissis Sedis Apostolice vel forsan ordinarii nullo interveniente, consensu et auctoritate persolvere promisit ac per plures annos dictus Franciscus persolvit et dictus Ioannes decem et septem ducatos recepit et in suos damnabiles^b usus convertit, simonie habent et alias penas et censuras contra tales promulgatas^c damnabiliter^d incurrendo. Cum autem, pater sancte, cedente premissa archipresbyteratus et eius annexa predicti vacant, supplicat humiliter s(activitati) v(estre) devotus illius orator Ioannes Cassius canonicus Pagiensis⁴ ac ad s(anctitatem) v(estram) per illustrissimum dominum Io(hannem) Citratati bani^e regis^f Ungarie⁵ nuntius specialiter

¹ Guglielmo Cassador.

² Franciscus Brixi (Franjo Brikšić), 1515-ben a pagói társaskáptalan (lásd köv. j.) *archipresbyter*. GULIN, *Hrvatski srednjovekovni kaptoli*, [II], 303. Bár az *archipresbyteri* méltóság általában az olvasókanonokságnak (dékánságnak) felel meg, a pagói káptalan esetében ez volt a vezető, prépostinak megfelelő, területi vikáriusi joghatósággal is járó rang, uo. 15, 300, II. j., 302.

³ Pago sziget és város Dalmáciában, a Szűz Mária (Nagyboldogasszony)-társaskáptalan székhelye a zárai főegyházmegyében. GULIN, *Hrvatski srednjovekovni kaptoli*, [II], 295–307.

⁴ Ivan Kašić (Iohannes Cassich, Cassius), pagói patriciuscsalád tagja, pagói kanonok (1510–) és *primicerius* (éneklőkanonok). IVAN MAJNARIĆ, *Kašić* [obitelj], Hrvatski biografski leksikon, 7: Kam–Ko, glavni ured. Trpimir Macan, Zagreb 2009, 132.

⁵ Korbáviai (Torquatus/Karlovics) János (†1531) gróf, dalmát–horvát–szlavón bán (1521–1524). C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, *Magyarország világi archontológiája*, I, 101; ENGEL, *Középkori magyar genealógia*, Korbáviai grófok. Eletrajza: VARGA SZABOLCS, *Adalékok a Zrínyi család felemelkedéséhez. A Karlovics-örökség, Zrínyi Miklós élete és öröksége* (szerk. Varga Zoltán), Szigetvár 2009, 10–23.

deputatus,¹ quatenus verum et ultimum dicti archipresbyteratus vacationis modum et si quevis ex eo generalis etiam in corpore iuris clausa et apud Sedem resultet reservatio, presentibus pro sufficienter^g expressis habentes sibique specialem gratiam facientes aliquibus probis viris in partibus illis et de premissis delegatis, si infament et si premissa vera esse repererint, archipresbyteratum predictum, cuius et illi forsan^h annexe fructus viginti quatuor ducatos auri de Ca(mera) se(cundum) co(mmunem) ex(timatio-nem) va(lorem) an(nnum) non ex(cedunt), sive ut premittitur, sive alias quovismodo, aut ex cuiuscunque persona seu per liberam dicti Francisci et Ioannis aut cuiusvis de illo in Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam etiam coram notario publico et testibus sponte factam resignationem, aut constitutionem Execrabilis, c(apitulum) De multa, seu assecutionem alterius beneficiati ecclesiastici quavis auctoritate collati vacent et si specialiter vel ex quavis causa in litteris etiam de necessitate exprimenda et apud Sedem et que etiam dispositione exprimi possit, generaliter reservatum, devolutum, affectum, litigiosum in dicta Cu(ria) vel extra eam, cuius litis status etc. existit, eidem Ioanni dicta auctoritate conferant et provideant de eodem, nichilominus decernere et eidem Ioanni concedere, ut si contingat, eundem Franciscum ante privationem huiusmodi decedere aut dictum archipresbyteratum simpliciter vel ex causa privationis dimittere, nichilominus probato prefato crimine de eodemⁱ archipresbyteratu eidem Io(anni) dicta auctoritate provideant provisioque huiusmodi sit valida et efficaciter confecta ac si fieret per sententiam privationis † decernendo omnes et singulas collationes provenientes, ne quavis alias dispensationes, quas alias de archipresbyteratu predicto quavis auctoritate, quibus personis preter quam dicto Io(anni) fieri contingeret, ne quecunque pro tempore inde secuta nulla et invalida nulliusque esse roboris et momenti, decernere et indulgere dignemini de gratia speciali premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis et consuetudinibus archipresbyteratum predictum iuramento etc. roboratis ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque cum clausulis opportunis et necessariis. – Fiat, ut petitur. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et quod obstantia oratoris ac verus et ultimus dicti presbyteratus vacationis modus, etiam si ex eo quevis generalis reservatio etiam in corpore iuris clausa et apud Sedem resultet {reservatio} et qualitates dicti archipresbyteratus habeantur pro ex-

¹ A bán néhány hónappal korábban, 1523. márc. 16-án már küldött VI. Adorján pápához Thomas Niger személyében követet, lásd *Consistorialia*, 40, n. 32. Itt egy újabb követségről lehet szó, talán ennek útján érkezett a bán azon levele, amelyet 1523. jún. 1-jén olvastak fel a konzisztóriumon, lásd uo. 45, n. 39.

pressis. Et cum clausula ‘quamcunque generalem reservationem importante ex quavis’ et in litteris etiam de necessitate exprimenda et apud Sedem et que etiam disponere exprimi possit. Et cum decretis et concessionibus predictis, ut prefertur, etc. Et quod resignatio sive cessio de dicto archipresbyteratu in favorem oratoris. Et † post primam sententiam nullius alterius admittatur, ut prefertur^l. Et quatenus de illa sit facta resignatio et hactenus^k rite admissa non fit, cum opportuna admissione pro oratore etc. † Et quod omnium et singulorum premissorum et circa ea magis exprimi necessariorum augendo vel diminuendo valorum usque ad veram summam, regula non obstante, et nominis et cognominis ac iudicum et executorum predictorum ac tenoris dicte concordie simniacisse^l maior et verior specificatio fieri possit in litteris et †. Et cum expressione dispensationis pro oratore archipresbyteratum et canonicatum predictum insimul retinendi etc. Et de privatione in forma iuris et prout de iure. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Nonas Iulii anno primo.

^a Dominis] vel Domins. ^b damnabiles] danabiles. ^c promulgatas] pronulgatas. ^d damnabiliter] dannabiliter. ^e Citratati bani] Titratatibani, *corr.* ^f regis] regi. ^g sufficienter] sufficienter. ^h forsan] farsan. ⁱ eodem] eadem. ^j ut prefertur] *bis scriptum*. ^k hactenus] actenis. ^l simniacisse] *sic, forsan pro* ‘simoniace’.

55.

Róma, 1523. július 9.

Racsaï Kokryawchych Gergely és Fábián zágrábi egyházmegyes laikusok kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet néhai Megyericsei János főesperes és erdélyi kanonok 800 forintos adóssága fejében számukra zálogba adott földek ügyében a kanonok örököseivel: Megyericsei Kristóffal és anyjával, Ilonával a császmái vikárius szentszékéről átterelőparanccsal a szlavóniai világi bírák elé kerülő perükben e bírák ellenük hoztak, és amely ellen hozzá fellebbeznek, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1789, fol. 13v. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet Mihály és Ozorai Mátyás pécsi kanonokokra (az első neve a szövegben részben kipontozva: „Dilectis filiis Michaelli ... et Mathie de Ozora canonicis”)¹ bízta:

ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 969v. (Róma, 1523. július 21.)

Z(agrabiensis). Commissio.

¹ Mihály *decretorum doctor*, pécsi vikárius, lásd a 7. szupplikáció jegyzetét. Ozorai Mátyás nyilván valamelyik, csak keresztnévről ismert Mátyás kanonokkal azonos. FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 404, 234. és 235. sz.

Beatissime pater! Exponitur s(anctitati) v(estre) pro parte devotorum e(iusdem) s(anctitatis) v(estre) oratorum Gregorii et Fabiani Kokryawchych^a de Raccha¹ laicorum Zagrabienis, quod cum alias ipsi quondam Iohanni de Megyryorychy² archidiacono et canonico ecclesie Albetrasirensis florenos octingentos auri, iusti ponderis mutuasse<n>t et pro illorum restitutione dictus^b quondam Iohannes certas terras tunc expressas eisdem pignorasset sive hypothecasset et de debito huiusmodi oratoribus aliter non satisfacto ab humanis decesisset. Oratores Christoforum dicti quondam Io(hannis) ex germano fratre nepotem³ ac eiusdem Io(hannis) heredem necnon Helenam eiusdem Christofori matrem⁴ et testimonii tutricem super restitutione dicte pecunie coram r(everendo) p(atre) d(omino) Martino in vicariatu ecclesie Casmensis locumtenenti^{c5} iudice ordinario et competenti^d traxerunt in causam, et cum in ea ad nonnullos actus citra tamen cause conclusionem processisset^e, adversarii certas litteras illustrissimi domini comitis Laurentii ducis Bozne^{f6}, per quas dicto locumtenenti, quod causam huiusmodi ad certos iudices laycos regni Slavonie remittere deberet^g, sub certis penis mandabatur, extorserunt, et cum idem locumtenens pretextu dictarum litterarum ac in eis contentarum, metu penarum ipsam, quedam foro ecclesiastico erat, remittere non debebat, remisisset, oratores seculares exinde indebite se gravari ad s(anctitatem) v(estrā) et Sedem Apostolicam appellaverunt. Dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam appellationis huiusmodi ac post contra eam attentatorum et innovatorum quorumcunque nullitatis et iniustitie dicti remissionis totiusque negotii principalis causas aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus cum clausula ‘quod si non omnes’ committere audiendas, cognoscendas et fine debito terminandas, coniunctim et divisim ac summarie, simpliciter etc., cum

¹ Zággrábi polgárok, kereskedők, 1511-ben a zággrábi harmincad bérlői. TKALČIĆ, *Monumenta historica Zagrabiae*, III, 115. – Racsa mezőváros (Körös m., északkeleti járás), ENGEL, 7KÖ22; CSÁNKI, *Körösmegye*, 22–23, 85.

² Megyericei János (†1517) kolozsi főesperes, humanista erdélyi kanonok. Vö. LAKATOS BÁLINT, *Egy XVI. századi humanista, Megyericei János feliratgyűjtései*, Genesia. Tanulmányok Bollók János emlékére (szerk. Horváth László–Laczkó Krisztina–Mayer Gyula–Takács László), Budapest 2004, 738–741; LAKATOS BÁLINT–MIKÓ ÁRPÁD, *Megyericei János*, Magyar Művelődéstörténeti Lexikon (főszerk. Kőszeghy Péter, szerk. Tamás Zsuzsanna), VII, Budapest 2007, 361–362.

³ Megyericei Kristóf Megyericei Bernát jajcai vicebánnak, János főesperes testvérének a fia: PÁLOSFALVI, *The Noble Elite*, 212, 453; UŐ, *Vitézek és Garázdák. A szlavóniai humanisták származásának kérdéséhez*, Turul 86 (2013) 7, 9.

⁴ Pálfi Ilona, Megyericei Bernát felesége. Vö. PÁLOSFALVI, *The Noble Elite*, 212, 453.

⁵ Csázmai Márton (I) olvasókanonok és vikárius.

⁶ Újlaki Lőrinc herceg, országbíró.

omnibus et singulis suis incidentibus, emengentibus et connexis ac cum potestate predictos omnesque alios et singulos in executione citationis huiusmodi vigore decernende nominandos citandi ac dictis iudicibus temporalibus regni Slavonie et quibus et quotiens opus fuerit, ne in preiudicium litis pendentis huiusmodi aliquid contra oratores et illorum bona attemptare vel innovare aut in causa huiusmodi se intromittere presumant sub maioris excommunicationis sententia ipso facto incurrenda et aliis penis et censuris inhibendi et in eventum non partitionis declarandi etc. usque ad invocationem auxilii brachii secularis inclusive et alia faciendi, que in premissis necessaria et opporuna, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, presertim Bo(nifacii) octavi de una et concilii Lateranensis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, stilo palatii, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.

Et per breve s(anctitatis) v(estre) extensum vel hac supplicatione introclusa aut per audientiam contradictarum, prout melius oratoribus videbitur. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, septimo Idus Iulii anno primo.

^a Kokryawchych] Kokryanochych, *sed et* Kokeyanochych *in reg. brevis.* ^b dictus] dicti. ^c locumteneti] locumtenente. ^d competenti] competente. ^e processisset] procesisset. ^f Bozne] Rozne. ^g deberet] deberent.

56.

Róma, 1523. július 9.

Újlaki Lőrinc boszniai herceg, országbíró és jobbágyai kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Henyei Bernát és Gábor, valamint Cseményi Cseh János pécsi egyházmegye és laikusok ellenében, jogtalanságaik és kártevéseik ügyében folytatnak, megfelelő helybéli bírókra bízva.

ASV Reg. Suppl., vol. 1789, fol. 13v. (Az előzőt közvetlenül követő tétel.) – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a bácsi prépostra¹ a bácsi örkanonokra,² valamint a bácsi (a szövegben váci: „Vachiensis”, de ez valószínűleg a helyes „Bachiensis” alak helyett áll) vikáriusra³ bízva: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 963v. (Róma, 1523. július 21., e szövegben Újlaki Lőrinc neve szintén „Luylack” formában szerepel).

Q(uinqueecclesiensis). Commissio.

¹ Palinai György.

² Szondi Pál.

³ A bácsi vikárius szintén Palinai György, a váci vikárius Szegedi Gergely csongrádi főesperes (1513–1523). C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 39, 107.

Beatissime pater! Quia Bernardus de Henye et Gabriel etiam de Henye¹ ac Io(annes) Cheh de Chemen,² laici Quinqueecclesiensis diocesis devoto s(anctitatis) v(estre) oratori Laurentio de Wylack³ duci Bozne, iudici curie regie maiestatis regni Hungarie et hominibus et iobagionibus eiusdem quasdam graves iniurias, contumelias ac damna tam in personis quam in bonis de facto fecerunt et intullerunt et in dies praviore inferre nituntur, ideo ad ipsorum preces dignetur s(anctitas) v(estra) causam et causas, quam et quas dicti oratores coniunctim et divisim contra et adversus prenominatos omnesque alios etc. super premissis rebusque aliis etc. in actis cause et causarum huiusmodi latius deducendis et illorum occasione habent et movent habereque et movere volunt et intendunt, aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus cum clausula ‘quod si non omnes sive non ambo’ committere audiendas, cognoscendas et secundum iustitiam terminandas, summarie sumptu etc., prout in causis beneficialibus, cum omnibus et singulis suis incidentibus, emengentibus et connexis ac cum potestate predictos omnesque alios et singulos in executione citationis vigore huiusmodi decernende nominandos, etiam per edictum publicum, constito summarie et extra iudicialiter de non tuto accessu etc., citandi ac quibus et quotiens opus fuerit, penis et censuris ecclesiasticis et pecuniariis suo arbitrio moderandi et applicandi, inhibendi et in eventum non partitionis declarandi etc. usque ad invocationem auxilii brachii secularis inclusive et alia faciendi, que^b in premissis necessaria fuerint et opportuna, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, presertim Boni(facii) octavi de una et concilii generalis Lateranensis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, stilo palatii ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.⁴

Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac introclusa vel per extensum, prout oratoribus videbitur. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, septimo Idus Iulii anno primo.

^a Wylack] Luylack. ^b que] *post del.* pre.

¹ Henye falu (Hőnye, Baranya m., Illocskától délnyugatra, hasonnevű család birtoka), ENGEL, 5BAR180; CSÁNKI, II, 490 (téves lokalizálással).

² Csemény falu/mezőváros (Baranya m., Kácsfalutól délkeletre), ENGEL, 1BAR157; CSÁNKI, II, 462; A Cseményi valójában az itt birtokos Matucsinaí családot takarja, lásd ENGEL, *Középkori magyar genealógia*, Matucsinaí (Cserényi). Cseményi Cseh Miklós rokona lehet Matucsinaí Cseh Miklós fia Jánosnak, aki 1498-ban szerepel (DF 279395), de a leszármazás pontosan nem állapítható meg.

³ Újlaki Lőrinc herceg, országbíró.

⁴ Lorenzo Campeggi bíboros.

57.

Róma, 1523. július 27.

Kozári Márton domonkos szerzetes, pécsi egyházmegyéi diakónus kéri VI. Adorján pápát, hogy Vince otocsáci vagy a Római Kúriában tartózkodó más, erre kirendelt püspökkel áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1789, fol. 206v.

Q(uinqueecclesiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Cum devotus s(anctitatis) v(estre) orator frater Martinus de Cozar¹ Ordinis Predicatorum, diaconus Quinqueecclesiensis <diocesis> cupiat et affectat ad sacros et presbyteratus ordines promoveri et postquam in illis promotus fuerit, altissimoque perpetuo Domino famulari. Supplicat igitur s(anctitati) v(estre), quatenus sibi specialem gratiam facere volentes, ut ab antistite catholico ad hoc specialiter a Sede Apostolica {specialiter} deputato, gratiam et communionem Sedis Apostolice habenti, in Romana Curia residenti aliquo die dominico vel festivo etiam extra tempora a iure statuta ad dictos sacros et presbyteratus ordines libere et licite promoveri possit, antistiti illos conferendi et oratori prefato^a licentiam^b recipiendi facultatem concedere et indulgere dignemini de gratia speciali constitutionibus et ordinationibus apostolicis et provincialibus necnon^c synodalibus ceterisque in contrarium facientibus <non obstantibus> quibuscunque cum clausulis oportunis et consuetis. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.²

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium et aliquo die dominico vel festivo etiam extra tempora a iure statuta dictos sacros presbyteratus ordines libere et licite promoveri possit. † Et promoveatur per r(everendum) p(atrem) d(ominum) Vincentium episcopum Ottonensem³ seu a Sede Apostolica deputatum. Et quod presentis supplicationis sola signatura sufficiat et ubique fidem faciat, tam in iudicio quam extra absque aliorum^d litterarum desuper expeditione, attento, quod orator est presens in Curia. Et de licentia sui superioris. – Concessum. Io Casertan.

¹ Kozár: Nagykozár vagy Kiskozár falu (Baranya m., Pécs-től keletre és délkeletre, ma Nagykozár és Kozármisleny), ENGEL, IBAR76 és IOBAR2; CSÁNKI, II, 499.

² Giovanni Battista Bonciani.

³ Vincenzo de Andreis otocsáci püspök, pápai *domesticus*, 1518-ban kapott élete tartamára szóló szentelési megbízást a *Camera Apostolica* keretében Rómában történő szentelésekre, FEDELES, *Magyar klerikusszentelések*, 65–66, 82–83.; vö. HC II, 209, III, 299. (Vincenzo 1493–1520 között püspök. 1513-ban beleegyezésével az otocsáci püspökséget a zenggyivel egyesítették, 1520-ban lemondott unokaöccse javára, de továbbra is ordinátorként működött.)

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto Kalendas Augusti anno primo.

^a prefato] prefatos, *corr.* ^b licentiam] *post del.* rei. ^c necnon] *super hoc virgula correctoris: /.* ^d aliorum] *post del.* et.

58.

Róma, 1523. július 28.

Izsák János pécsi püspöki udvarbíró és pécsi kanonok kéri VI. Adorján pápát, hogy egy maga választotta helybéli főpap által áldozópappá szenteltethesse magát.

ASV Reg. Suppl., vol. 1790, fol. 216v.

Q(uinqueecclesiensis). De promovendo. — .

Beatissime pater! Supplicat s(anctitati) v(estre) devotus illius orator Ioannes de N.¹ provisor curie episcopali Quinqueecclesiensis, canonicus ecclesie Quinqueecclesiensis in minoribus ordinibus constitutus, qui^a omnes sacros etiam presbyteratus ordines crescenti^b devotione promoveri desiderat, quatenus sibi specialem gratiam facientes a quocunque catholico antistite gratiam et communionem Sedis Apostolice habenti, in partibus residenti, quem^c orator duxerit eligendum, ad omnes sacros etiam presbyteratus ordines inclusive tribus diebus festivis successive etiam extra tempora a iure statuta promoveri facere eidemque antistiti ordines huiusmodi modo et tempore^d predictis oratori conferre sibi que illos recipere libere et licite possint et valeant, licentiam et facultatem concedere dignemini de gratia speciali, constitutionibus et ordinationibus apostolicis etiam provincialibus et synodalibus, quibus hac vice latissime derogare placeat, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. Io. Casertan.

Et cum absolute a censuris pro oratore et antistiti ad effectum. Et a quocunque etiam extra tempora, ut supra, etiam ad presbyteratus ordines et derogatione predicta. Et quod cognomen oratoris, si opus sit, specificari possit. Et per breve s(anctitatis) v(estre) extensum. – Concessum. Io. Casertan.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Augusti anno primo.

^a qui] *post del.* extra. ^b crescenti] crescente. ^c quem] quam. ^d tempore] tempora.

¹ Izsák János, kolozsvári származású pécsi udvarbíró (1522–1523). C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 93; lásd még FEDELES TAMÁS, *A püspökség és a székeskáptalan birtokai, gazdálkodása*, A pécsi egyházmegye története, I: A középkor évszázadai (1009–1543), szerk. Fedeles Tamás–Sarbak Gábor–Sümegei József, Pécs 2009, 435. Kanonoksága eddig nem volt ismert.

59.

Róma, 1523. augusztus II.

A nagyszzebeni Nicasius Reicherstorffer kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Johannes Hecht ellenében annak Magdalena Heltnerrel kötött hamis jegyessége miatt folytat, és amelyben a szebeni dékán kedvező elsőfokú ítéletét megváltoztatva az esztergomi vikárius a dékánt új eljárásra utasította, majd Hecht a dékánt gyanús bíróként kifogásolta, de kifogását választott bírák csalárdnak találták, viszont ítéletük ellen Hecht ismét az esztergomi vikáriushoz fellebbezett, és mivel emiatt a tárgyalás fel lett függesztve, hozzá fellebbez, hogy a per folytatását a nagy költségek miatt megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1791, fol. 117r. – Az ügy még 1521. április 16-án kezdődött Nicasius (illetve nevében atyja, Andreas Reicherstorffer) által Hecht ellen a szebeni dékánhoz benyújtott keresettel, pontos menete részleteiben egyelőre nem rekonstruálható. Lásd FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 32–35, 113–116, 118–120. A szupplikáció közvetlen folytatását nem ismerjük, de Nicasius valószínűleg újabb kérvényt terjesztett be, mert fennmaradt VII. Kelemen pápa későbbi brevéjének regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa Nicasius ügyét az erdélyi prépostra,¹ „Rachele” Simon erdélyi kanonokra,² valamint az erdélyi vikáriusra³ bízta: ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 9, fol. 510v. (Róma, 1524. április 23.), ED.: NEMES, *Brevia Clementina*, 45, 42. sz. – A per 1524. szeptember 6-án még tartott: FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 140–141.

M(ilkoviensis). Commissio per breve. V. Signinus⁴

Beatissime pater! Cum devotus s(anctitatis) v(estre) orator Nicasius de Rychdorffer de Cibinio,⁵ laycus Milkoviensis diocesis, alias cum quadam

¹ Szeremlyéni Ferenc erdélyi prépost (1508–1535), pozsonyi prépost (1514), királyi titkár (1509–1515). Vö. KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 477, 84. sz. (1509-től adatolja); LAKATOS, *Tamács Péter's Glosses*, 358–359 = Uő, *Az erdélyi káptalan*, 461–462. Hivatalviselésére az első adat már 1508 novemberéből van: DL 46879. Az adatot HEGYI Gézának köszönöm!

² A brevében szereplő név elírás, minden valószínűség szerint Enyedi Kohlhalcs Simon kanonokot (1521–1526), aki egyúttal dékánkanonok is volt (1524–1526). Első adat: DL 82577. (Enyedi Simon néven); dékánága adatolható: 1524. jún. 28. (DL 30561.)–1526. jan. 18. (DF 277799.) között, utóbbi egyúttal kanonokságára is utolsó információ. Az adatokat HEGYI Gézának köszönöm! A Kohlhalcs név csak 1524. okt. 25-én fordul elő Várdai Ferenc püspök végrendelet-kiegészítésében: C. TÓTH, *Várdai Ferenc*, 88. = DL 89199.

³ Tordai Pál.

⁴ Vincenzo Fanzi.

⁵ Nicasius Reicherstorffer (1495 k.–1552) nagyszzebeni polgár, Georg von Reicherstorffer erdélyi szász humanista geográfus és politikus testvére. 1526 után előbb testvérével együtt katonáskodva I. Ferdinánd érdekeit képviseli Erdélyben, ezután Felső-Magyarországon (Kassán), majd a Dunántúlon működött: soproni (1537–1539), majd testvérét követve magyaróvári (1539) harmincados. 1532. július 12-én V. Károly német-római császár testvérével együtt birodalmi nemessé tette. FRIEDRICH SCHULLER, *Urkundliche Beiträge zur Geschichte Siebenbürgens von der Schlacht bei Mobács bis zum Frieden von Grosswarden*, Fortsetzung, Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde NF 28 (1898) 470–471; BERNHARD CAPESIUS, *Der Hermannstädter Humanist Georg Reicherstorffer*, Forschungen zur Volks-

Magdalena quondam Iohannis Helthener¹ de Cibinio sponsalia contraxisset et in sua absentia quidam Iohannes Hecht² laicus Milkoviensis diocesis iactaret se cum dicta Magdalena sponsalia etiam contraxisse, unde materia questionis inter dictum oratorem Nicasium et Io(hannem) Hecht coram decano seu plebano Cibiniensi,³ loci ordinario exorta, qui vicarius servatis servandis sententiam in favorem dicti Nicasii oratoris et contra dictum Io(hannem) Hecht tulit et promulgavit, a qua quidem sententia, ut dicitur, pro parte dicti Io(hannis) adversarii ad sedem metropolitanam Strigoniensem appellatum extitit⁴ et causa appellationis coram vicario Strigoniensi⁵ pendente idem vicarius actionem contra Magdalenam dirigendam cause ac partes ab expensis, ulla ad limitem compensantes, absolvendas ac causam ad prefatum decanum⁶ remittendam esse per suam ordinationem seu sententiam decrevit. Et cum pro oratoris parte coram dicto decano Magdalena ad iudicium fuisse citata, dictus Iohannes adversarius nolens litibus et expensis oratorem defatigare nomine suo proprio et etiam, ut assertus, pro nomine dicte Magdalene decanum predictum ut suspectum allegavit.⁷ Unde arbitri iuris super huiusmodi suspicione electi rite et recte procedentes causas suspicionis frivolas fuisse ac ad ulteriora per dictum decanum procedenda esse per eorum sententiam declararunt, a qua quidem sententia per dictum Io(hannem) adversarium appellatum ad sedem metropolitanam Strigoniensem,⁸ in qua magnis favoribus abundat, ut dicitur, extitit, cui appellationi dicti arbitri contra omne^a iuris debitum detulerunt ac predictus decanus seu plebanus Cibiniensis ob declarationem huiusmodi minime, ut creditur, ob Iohannis adversarii favores in causa procedere

und Landeskunde 10 (1967) n. 1, 35–62; ebből: 33, 39, 44., Köszönöm FAZEKAS ISTVÁN segítségét!

¹ Magdalena Heltner. Lásd a 45. számú szupplikációt!

² Johannes Hecht. Lásd a 45. számú szupplikációt!

³ Thonhäuser Péter szebeni dékán (1513–1522. márc. 11, 1526). Lásd a 45. számú szupplikációt! A szebeni plébános 1521-től Huet Márton volt, lásd FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 29–30, aki viszont 1521-ben mint helyettes dékán adatolható (DF 292012.)

⁴ Bár ismerünk egy fellebbezést 1523-ból, ez valószínűleg későbbi perfázishoz köthető, lásd az alábbiakat.

⁵ Nyási Demeter.

⁶ A szebeni dékán 1522 tavaszától (októberétől) 1524. szept. végéig adatolhatóan Wolfgang Flaschner nagydisznódi plébános volt, DF 286631., 292040., FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 30–31. Az ügyet azonban feltehetően Petrus Thonhäuser mint delegált bíró vihette tovább.

⁷ Magdalena Heltner 1523. ápr. 18-i fellebbezését valóban Peter Thonhäuser bíró elfogultságával indokolta, lásd köv. j.

⁸ Valószínűleg ez a Magdalena Heltner által tett fellebbezés 1523. ápr. 28-án: FABRITIUS, *Pemfflinger Márk*, 118–120 (= DF 292022.).

voluit, ob quam rem videns prefatus orator in suo bono iure conculcari et dubitans magis gravari et ledi posse a delatione per arbitros iuris super pretensa appellatione adversarii concessa necnon a recusatione seu retardatione cognitionis cause principalis aliisque gravaminibus ex actis cause huiusmodi resultandis ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam pro oratoris parte provocatum, appellatum et de nullitate dictum extitit, dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi nullitatis et nullitatum, iniquitatis et iniustitie omnium predictorum et in appellatione desuper interiecta latius expressorum attentatorumque et innovatorum quorumcunque post et contra appellationem huiusmodi unacum toto negotio principali cum potestate advocandi^b a quibuscunque iudicibus et tam coniunctim quam divisim alicui seu aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas unacum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, cum potestate dictum Io(hannem) Hecht adversarium ac Magdalenam predictam omnesque alios et singulos sua communiter vel divisim interesse putantes et in executione citationis presentium vigore decernentes nominandos citandi, eisque ac omnibus iudicibus sub censuris ecclesiasticis et pecuniariis penis, de quibus sibi videbitur, inhibendi, et in eventum quod pro oratore feratur sententia et in rem iudicatam transiverit, tunc cum potestate omnes et singulas expensas pro oratoris parte factas taxandi ac litteras executionales suo sub sigillo et sub censuris ecclesiasticis decernendi ac in eventum non partitionis penas et censuras in eisdem contentas aggravandi, reaggravandi unacum invocatione auxilii brachii secularis premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac regula cancellarie, qua caneri^c dicitur, quod littere executoriales alias quam sub plumbo expedite sunt nulle, stilo palatii ceterisque aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, premissorum omnium et aliorum de necessitate exprimendorum tenores et compendia pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.

Et cum absolute^d a censuris quoad effectum. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac commissione^e introclusa. Et cum derogatione c(onstitutionum) statut(orum) de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio Idus Augusti anno primo.

^a omne] *post del.* ius. ^b advocandi] avocandi. ^c caneri] canere, *corr.* ^d absolute] *post del.* quo. ^e commissione] *sic, pro* 'supplicatione'.

60.

Róma, 1523. augusztus II.

János festő és felesége, Zsófia kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet Berethalomi Duch Péter erdélyi egyházmegyes laikkussal állítólagos 200 forintnyi örökségi követelése miatt folytatott perükben – miután a delegált bírók gyanús voltát érintő kifogásukat az erdélyi vikárius figyelmen kívül hagyta és az ügyet visszaküldte – az erdélyi vikárius delegált bírái, Péter és Krisztián plébánosok ellenük hoztak, és amelyet a vikárius is helyben hagyott annak ellenére, hogy ők hozzá fellebbeztek, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1791, fol. 117rv. (Az előzőt közvetlenül követő tétel.)

A(lbensis Transilvanensis). Commissio per breve. V. Signinus¹

Beatissime pater! Cum quidem Petrus de Duch de Byrthaklem,² laicus Albensis Transilvanensis diocesis pretenderet, licet minus vere devotam s(anctitatis) v(estre) oratricem Sophiam uxorem devoti etiam s(anctitatis) v(estre) oratoris Iohannis Pictoris dicte diocesis summam ducentorum ducatorum auri puri ad dictum Petrum de Duch iure hereditario spectare invenisse et propterea coram ordinario loci³ oratores traxit in causam, et cum idem ordinarius in causa ob summam ducentorum ducatorum procedere minime posset, causam ipsam cognoscendam vicario episcopi Albensis Transilvanensis,⁴ sui superiori transmisit, coram quo oratores super in huiusmodi causa ad instantiam adversarii citati fuerint, et cum adversarius favores quereret, causam ipsam quibusdam Petro et Christiano assertis plebanis consanguinitate seu affinitate coniunctis committi fecit et procuravit. Coram quibus plebanis pro oratoris parte eosdem suspectos fore allegatur et deductum extitit. Nichilominus dicti asserti plebani nulliter procedentes quandam pretensam sententiam in favorem dicti adversarii et contra oratores, ut dicitur, tulerunt, a qua quidem pretensa sententia appellatum, procuratum et de nullitate ad episcopum Albensem Transilvanensem et eius curiam extitit dictusque episcopus seu eius in spiri-

¹ Vincenzo Fanzi.

² Berethalom mezőváros (Medgyesszék). ENGEL, 3SZF14.

³ Közelebről nem meghatározható, az erdélyi püspökség valamely, korlátozott bírói joghatósággal rendelkező főesperese, esperese.

⁴ Tordai Pál 1521. május 15-től adatható mint vikárius (DF 277781.) Elődjei: Stephanus Taurinus (hunyadi főesperes) 1518. márc./1519. máj. 13–jún. 19. előttig, illetve Szogyéni Damján (énekelőkanonok, kalkhedóni tit. püspök) 1520. nov. 24–1521. ápr. 10. C. ТÓТН, *Magyarország késő középkori*, 66. A szövegösszefüggés alapján nem dönthető el egyértelműen, hogy ezt a perfázist Tordaihoz vagy valamelyik elődjéhez köthetjük-e.

tualibus vicarius generalis¹ adversario minime favens causam ipsam et oratores ad eosdem assertos plebanos contra omne debitum iuris remisit, a qua vicarii remissione pro oratorum parte ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam provocatum et appellatum ac de nullitate dictum extitit, cui appellationi idem vicarius non detulit, immo^a post et contra appellationem huiusmodi dicti oratores nonnullis bonis spoliati ac ex causa rati, ut dicitur, fuerunt, licet nulliter, inique, indebite et iniuste ac de facto. Et quoniam, pater sancte, cum sacratissima Curia in reffugium oppressorum, remedium appellationum adinvenerint, conveniensque sit, ut pendente appellatione nil debeat innovari, recurrunt igitur ad pedes s(anctitatis) v(estre) prefati oratores illi humiliter supplicando, quatenus dignetur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi nullitatisque et nullitatum, iniquitatis et iniustitie, attentatorumque et innovatorum quorumcunque post et contra appellationem huiusmodi unacum toto negotio principali alicui seu aliquibus probis viris in partibus illis commorantibus committere et mandare tam coniunctim quam divisim audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas unacum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, cum potestate dictum adversarium omnesque alios sua communiter vel divisim interesse putantes citandi eis ac omnibus aliis totiens, quotiens opus fuerit, sub censuris ecclesiasticis et pecuniariis penis, de quibus sibi videbitur, inhibendi et incurrendi et in eventum non paritionis censuras et penas predictas aggravandi, reaggravandi usque ad invocationem auxilii brachii secularis inclusive, nec non oratores, si forsitan in censuris illaqueati fuissent, simpliciter vel ad cautelam^b, prout iuris fuerit, absolvendi ceteraque faciendi et exercendi, que merita cause et causarum huiusmodi postulant et requiruntur, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac c(onstitutionibus) statutum de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, stilo palatii ceterisque aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, statum et merita cause et causarum huiusmodi ac omnium aliorum de necessitate exprimendorum tenores et compendia pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.²

¹ Tordai Pál.

² Lorenzo Campeggi bíboros.

Et cum absolute a censuris quoad effectum etc. Et per breve sanctitatis vestre hac commissione^c introclusa. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio Idus Augusti anno primo.

^a immo] imo. ^b cautelam] cautellam. ^c commissione] sic, pro 'supplicatione'.

61.

Róma, 1523. augusztus 17.

VI. Adorján pápa saját elhatározásból a Lászlai János pápai gyóntató Rómában bekövetkezett halálával megüresedett telegdi főesperességet eddigi javadalma megtartásával Kálnai Imre aszúági főesperesnek és pécsi kanonoknak adja.

ASV Reg. Suppl., vol. 1792, fol. 201r. CIT.: LAKATOS, *Kálnai Imre*, 420, 46. j.; Uő, *The Papacy's Policy*, 171, 43. j.

T(ransilvanensis), Q(uinqueecclesiensis). Per obitum. –

Motu proprio etc. dilecto filio Emerico de Kalna¹ archidiacono de Azwach^{a2} et canonico in ecclesia Quinqueecclesiensi specialem gratiam facere volentes archidiaconatum Tilegdiensem³ in ecclesia Transilvanensi, qui de iure patronatus regis Hungarie illustrissimi, ut accepimus, existunt et cuius fructus etc. quinquaginta ducatorum auri de Ca(mera) se(cundum) co(mmunem) ex(stimationem) va(lorem) an(nuum) non ex(cedunt), per obitum quondam Iohannis de Lazo⁴ in basilica principis apostolorum de Urbe maioris penitentiarii, capellani nostri, illius ultimi possessoris apud Sedem Apostolicam defuncti vacantem, sive premissis, sive alias quovismodo, aut ex alterius cuiuscunque persona seu per liberam <resignationem> dicti Io(hannis) vel cuiusvis alterius de illo in Ro(mana) Cu(ria) vel extra eam, etiam coram notario publico et testibus sponte factam, aut constitutionem Execrabilis vel assecutionem etc. vacuit, etiam si devolutum, affectum specialiter, vel quia dignitas inibi non tamen maior post pontificalem forsan existit, aut alias ex quavis causa etiam dispositione expri-

¹ Kálnai Imre, Brodarics István követ kísérője, későbbi királyi titkár (1524–1526). Vö. LAKATOS, *Kálnai Imre*; Uő, *The Papacy's Policy*.

² Aszúági főesperesség a pécsi egyházmegye déli részén, a Dráván túl. KISS GERGELY, *Főesperességek*, A pécsi egyházmegye története, I: A középkor évszázadai (1009–1543), szerk. Fedeles Tamás–Sarbak Gábor–Sümeji József, Pécs 2009, 256–257.

³ Telegdi főesperesség Erdélyben, a Székelyföld északi és középső részén.

⁴ Lászlai János (†1523. aug. 17., Róma) telegdi főesperes, római magyar gyóntató. Halálára lásd LAKATOS, *Kálnai Imre*, 418–419; Uő, *The Papacy's Policy*, 169–170.

menda generaliter reservatum, meritum, electum, litigiosum, cuius litis statutum etc. existat, eidem Emerico conferimus et de illo etiam providemus secumque, ut illum recipere et unacum archidiaconatu de Azwagh in dicta ecclesia Quinqueecclesiensi, que inibi dignitas non tamen pontificalis existit, quoad vixerit, retinere, cum clausula permutandi quotiens etc. libere et licite valeat, dispensamus de gratia speciali non obstantibus generalis concilii ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis etc. etiam iuramento etc. roboratis ceterisque contrariis quibuscunque cum clausulis oportunis. – Fiat motu proprio. A.

Et cum absolute a censuris ad effectum presentium. Et quod obstantia dicti Emerici ac verus et ultimus vacationis modus, etiam si ex illo quevis generalis reservatio etiam in corpore iuris clausa resultet, habeantur pro expressis seu exprimi possint. Et cum clausula 'quamcunque generalem reservationem etiam per obitum in Curia importandi etc.' quavis causa etiam dispositione exprimenda. Et cum clausula gratificationis latissime extendenda. Et cum derogatione statutorum etc., privilegiorum, indultorum et litterarum apostolicarum ac dicti iuris patronatus, etiam si ex fundatione vel dotatione competat, attenta vacatione apud Sedem et fundatione aliorumque contrariorum quorumcunque latissime extendenda. Et cum dispensatione predicta cum clausula permutandi quotiens etc. latissime extendenda, ut supra. Et si litigiosus fuerit, litis statutum ac iudicum et collitigantium nomina et cognomina exprimi et littere per viam surrogationis etiam, quoad possessionem gratie 'si neutri, si nulli, si alteri, perinde et etiam valere', aut alia via oratori utiliori † etc. expediri possint. Et quod premissorum omnium etc., fructuum augendo vel minuendo usque ad verum valorem regula non obstante, situationum, invocationum, denominationum, qualitatum, annexorum, nominum, cogominum. Et antedictus Io(hannes) familiaris continuus commensalis noster fuerit ac etiam antedictus archidiaconatus Thilegdiensis sit curatus, etiam cura iurisdictionalis vel non, aliorumque necessariorum maior et verior specificatio fieri possit in litteris. – Fiat. A.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sexto decimo Kalendas Septembris anno primo.

^a Azwach] Azwachet, *sed vide infra* 'Azwagh'.

62.

Róma, 1523. augusztus 18.

Hervojevics Pál zágrábi egyházmegyés klerikus, a medviai Szent György-plébánia-templom egyik társkegyura és javadalmasa kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Antal pap ellenében a plébániai javadalomhoz való jog és károkozás ügyében folytat, megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1791, fol. 266v. – Az ügyre vonatkozó bréve regisztrumbeli keretszövege, amely szerint a pápa az ügyet a zágrábi olvasókanonokra¹ és a zágrábi vikáriusra² bízta:

ASV Dat. Ap., Brev. Lat., vol. 8, fol. 1025r. (Róma, 1523. szeptember 2.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve. V. Signinus³

Beatissime pater! Devotus orator s(anctitatis) v(estre) Paulus Herwoyewych^a clericus Zagabriensis diocesis et unus ex compatronis ecclesie Sancti Georgii martyr^b in Medwya⁴ eiusdem diocesis, de dicta parochiali plebania nuncupata promissus, ad eam presentatus, illius possessionem assecutus fuit et quavis stantibus premissis et bono iure oratoris nullus eundem perturbare nec molestare potuerit, prout nec potest^c, attamen quidam Antonius nomine, asserens presbyter adversarius iactavit se et iactat ad dictam parochialem ecclesiam, quamvis falso, ius habere et in eadem ecclesia se intrudendo varias expensas oratori fieri et quam pluriam dampna pati fecit hoc modo eum iniuriando, verum quia orator intendit se a molestiis huiusmodi iustitia mediante liberari et adversario predicto nullum ius super dicta parochiali ecclesia competisse nec competere declarari facere et nichilominus de et super dampnis et interesse passis expensisque propterea per eum factis experiri, ideo pro maiori partium dispendio et ad effectum, ut orator dicto beneficio potiri possit et valeat, dignetur aliquibus probis viris in dictis partibus commorantibus cum clausula tamen 'vel eorum alteri' causam et causas iactationis, vexationis molestationisque et perturbationis huiusmodi necnon quam et quas idem orator contra dictum adversarium et omnes alios habet^d et movet^e, habere et movere vult et intendit de et super dampnis, expensis et interesse ac intrusione committere et mandare, cum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus et connexis potestateque Antonium adversarium predictum et omnes alios in executione <citationis> presentium vigore decernende nominandos citandi

¹ Péter zágrábi olvasókanonok (1521–1526). C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 132; DF 256707. (1521).

² Varasdi Gergely.

³ Vincenzo Fanzi.

⁴ Talán Medja falu (Körös m.). ENGEL, 50KÖ160.

ac, quibus et quotiens opus fuerit, ne contra oratorem aliquid innovent seu quovismodo attentent, sub censuris ecclesiasticis et aliis pecuniariis penis eius arbitrio^f moderandis {penis} inhihendi, aggravandi etc. aliaque omnia faciendi in premissis et circa ea necessaria seu quomodolibet oportuna, premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis et presertim Bonifacii^g pape VIII, s(anctitatis) v(estre) predecessoris de una et duabus dietis, dummodo non ultra tres, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque, premissorum omnium et singulorum tenores ac nomina et cognomina et situatines ac aliorum hic forsán de necessitate exprimendorum pro expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.¹

Et cum absoluteione a censuris ad effectum presentium. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, quinto decimo Kalendas Septembris anno primo.

^a Herwoyewych] Horwoyewich *in reg. brevis*. ^b martyris] matris. ^c potest] poter(it), *corr.*: ^d habet] habent. ^e movent] movent. ^f arbitrio] *post del.* imponend(o) *et super hoc signa correctoris*: S., C. ^g Bonifacii] *ante del.* Bo.

63.

Róma, 1523. augusztus 20.

Balázs, zágrábi egyházmegyeés bélai plébános kéri VI. Adorján pápát, hogy azt az ítéletet, amelyet Balázs bélai apáttal folytatott perében Márton olvasókanonok, császári vikárius ellene hozott, és amely ellen hozzá fellebbez, semmisítse meg, és a pert megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1791, fol. 151r.

Z(agrabiensis). Commissio per breve. V. Signinus²

Beatissime pater! Pendente lite et causa in prima instantia coram venerabili viro, domino Martino lectore canonico et locumtenenti episcopi Zagrabiensis³ in collegiata ecclesia Sancti Spiritus Chasmensis⁴ inter devo-

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² Vincenzo Fanzi.

³ Márton császári olvasókanonok, császári vikárius.

⁴ Császári társaskáptalan. F. ROMHÁNYI, *Kolostorok*, 14 (Bjenik); GULIN, *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, [I], 65–104.

tum s(anctitatis) v(estre) oratorem Blasium plebanum de Bala¹ ex una et Blasium abbatem etiam de Bala,² Zagrabiensis diocesis, de et super nonnullis iniuriis, infamiis rebusque aliis in actis latius expressis, illorum occasione, presentibus ex altera, qui locumtenens male, perperam, nulliter et velo levato procedendo in favorem dicti Blasii abbatis et contra oratorem diffinitivam sententiam, ut dicitur, tulit et promulgavit, a qua pretensa sententia pro oratoris parte ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam appellatum fuit, dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi et negotium principale nullitatis, iniquitatis et iniustitie dicte pretense sententie^b attentatorum et innovatorum quorumcunque alicui vel aliquibus aliis probis viris in partibus illis residentibus committere^c et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas et fine debito terminandas unacum earundem causarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis † cum potestate prefatum Blasium abbatem omnesque alios in executione^d citationis presentium vigore decernende nominandos citandi, etiam per edictum publicum, constituto summarie et extra iudicialiter de non tuto ad eos accessu similique edicto sub censuris et penis ecclesiasticis^e ipsorum arbitrio moderandi, prefatis Martino locumtendenti et Blasio abbati, quibus et quotiens^f opus fuerit, inhibendi aliaque omnia^g et singula faciendi, dicendi et exercendi, que in premissis et circa ea fuerint necessaria et opportuna, premissis constitutionibusque et ordinationibus apostolicis, illa presentim Bonifacii octavi, s(anctitatis) v(estre) predecessoris de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, statum et merita causarum predictarum, etiam si magis generaliter vel specialiter exprimenda forent, pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.³

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de commissione causarum derogationibus et aliis facultatibus infrascriptis. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio decimo Kalendas Septembris anno primo.

^a Chasmensis] Chamen. ^b sententie] sue, *corr.* ^c committere] commictere. ^d executione] exequitione. ^e et penis ecclesiasticis] et penis et ecclesiasticis. ^f quotiens] *post del. et.* ^g omnia] una, *corr.*

¹ Béla mezőváros (Bijela, Körös m. délkeleti járás, plébániája Szűz Mária-titulussal). ENGEL, IKÖ74; CSÁNKI, *Körösmegye*, 43, 80, 121.

² Körmendi Balázs bélai apát (1522–1529) *A Pamnonhami Szent Benedek-rend*, XII/B, 467–468.

³ Lorenzo Campeggi bíboros.

64.

Róma, 1523. augusztus 20.

Mihály kamarcai esperes és a zágrábi egyházmegyei kamarcai Szűz Mária-plébánia-templom plébánosa kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet társaival együtt Zeklich Márton nemessel az egyházára végrendeletileg hagyott birtokok ügyében Márton császári vikárius előtt folytatnak, de amelyet ellenfele átterelő-paranccsal a báni székhez tetetett át, és amely ellen hozzá fellebbez, megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1791, fol. 151r: (Az előzőt közvetlenül követő tétel.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve. V. Signinus¹

Beatissime pater! Orta materia questionis inter devotum s(anctitatis) v(estre) oratorem Michaellem presbyterum et plebanum ecclesie Beate Virginis loci de Kamariza aliter Sancte Clare² et archidiaconum eiusdem loci,³ Zagrabiensis diocesis et suos litisconsortes ex una et quendam nobilem Michaellem Zeklyk⁴ adversarium, eiusdem diocesis, de et super certis possessionibus oratori, sue ecclesie predicte in quadam ultima voluntate seu testamento relictis coram Martino oppidi Chasmensis, ipsorum partium ordinario,⁵ coram quo ad aliquos actus processos adversarius diffisus de suo iure, more reorum diffugia querens, pretendens^a, licet falso^b, causam huiusmodi esse de foro seculari: ad curiam serenissime regis Hungarie convolvit^c ibique tales quales litteras subreptitias et obreptitias impetravit illasque mediante prefato vicario presentavit, quarum litterarum pretextu seu verius tenore laicalis potentie causam prefatam in toto processu ad bannum Croattie⁶ in grave damnum et preiudicium^d oratoris et peximum exemplar plurimorum contra dispositionem sacrorum canonum terminandi remisit, a qua pretensa remissione tanquam iniqua et iniusta libertatique ecclesiastice contraria aliisque gravaminibus tunc expressis fuit legitime ad Sedem Apostolicam, refugium omnium oppressorum appellatum et de illius nullitate dictum, cui appellationi idem vicarius ob honorem Sedi Apostolice

¹ Vincenzo Fanzi.

² Kamarca falu és mellette Szentklára falu (Körös m. északnyugati járás), ENGEL, IKÖ14 és 62KÖ12; utóbbira lásd még ADAMČEK–KAMPUŠ, *Popisi*, 61, 95, 129.

³ Mivel a kamarcai főesperes, egyúttal zágrábi vikárius Varasdi Gergely, vö. C. TÓTH, *Magyarország késő középkori*, 132, itt nyilván a kamarcai esperességről van szó.

⁴ Zeklich Márton alszolgabíró a Körös megyei északnyugati járásban (1517), kisbirtokos. ADAMČEK–KAMPUŠ, *Popisi*, 13, 95, 129.

⁵ Márton császári olvasókanonok és vikárius.

⁶ Valószínűleg Korbáviai (Torquatus) János dalmát–horvát–szlávón bánra gondol a kérényező. Figyelemre méltó a szlávón bán horvátként való megnevezése.

detulit. Dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi nullitatis, iniquitatis, iniustitie, acte pretense remissionis et negotium principale attentatorumque et innovatorum quorumcumque alicui vel aliquibus probis viris in partibus {in} illis residentibus committere et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas et fine debito terminandas unacum earundem causarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, etiam summarie simpliciter et de plano, ut in causis beneficialibus, cum potestate prefatum nobilem Michaellem omnesque alios in executione^e citationis presentium vigore decernende nominandos citandi, etiam per edictum^f publicum, constito summarie et extra iudicialiter de non tuto ad eos accessu similique edicto, sub censuris et penis ecclesiasticis etiam pecuniariis^g arbitrio iudicum moderandi, eidem nobili Michaelli ac bano omnibusque aliis predictis ac quibus et quotiens opus fuerit, inhibendi et in eventum contraventionis censuras et penas predictas incidisse et incurrisse declarandi, aggravandi etc. et auxilium brachii secularis, si opus fuerit, invocandi aliaque omnia et singula faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, que in premissis et circa ea necessaria fuerint et opportuna, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, illa presertim Boni(facii) VIII, s(anctitatis) v(estre) predecessoris ab una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, ceterisque in contrarium facientibus^h non obstantibus quibuscunque, statum, merita et compendia causarum huiusmodi ac nomina et cognomina ipsarum partium, etiam siⁱ magis inserere, exprimenda forent, pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de admissione causarum huiusmodi derogationibus et aliis facultatibus suprascriptis. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio decimo Kalendas Septembris anno primo.

^a pretendens] predendens *corr.* ^b falso] fapso, *corr.* ^c ad curiam serenissime regis Hungarie convolavit] *cf. initium antiphonae de Beato Mauro abbate*: „Hodie beatus Maurus iam peracta militia ad aeterni regis curiam convolavit...”² ^d preiudicium] preiuditium. ^e executione] exequitione. ^f edictum] edicum. ^g etiam pecuniariis] *bis scriptum*. ^h facientibus] *bis scriptum*. ⁱ etiam si] *bis scriptum*.

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

² <http://gregorianik.uni-regensburg.de/#id/4026> (a látogatás ideje 2016. szept. 10.) – Szent Mór apát ünnepe: jan. 15.

65.

Róma, 1523. augusztus 20.

Zowez Demeter és felesége, Klára kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Zalai Szűcsi Lászlóval végrendeleti és más ügyben Márton császári vikárius előtt folytatnak, de amelyben ellenfelük átterelőparanccsal annak színe előtt a további tárgyalást megakadályozta, és amely ellen hozzá fellebbeznek, megfelelő helybéli bírákra bízza.

ASV Reg. Suppl., vol. 1791, fol. 151v. (Az előzőt közvetlenül követő tétel.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve.

Beatissime pater! Controducta lite et causa coram reverendo d(omino) Martino lectore, canonico collegiate ecclesie Sancti Spiritus Chasmensis, eiusdem ecclesie episcopi Zagrabiensis locumtenenti¹ inter devotos s(anctitatis) v(estre) oratores nobilem virum Demetrium^a Zowez² et Claram consortem eiusdem, Zagrabiensis^b diocesis, litisconsortes actores ex una et quendam Ladislaum Zuczy dictum de Zala, eiusdem diocesis, de et super certis legatis testamentariis seu ultima voluntate rebusque aliis in actis cause et causarum huiusmodi latius specificatis et illarum occasione reum et conventum, partibus ex altera, idem Ladislaus de iuribus suis diffisus latebras et dilationes, ut rei solent, querens erratas pretensas litteras serenissimi regis Hungarie^{c3} prefato Martino locumtenenti presentari curavit, ut dicitur, preceptorias, ne idem Martinus in causa predicta ad ulteriora procederet seu causam ipsam remitteret. Et licet idem locumtenens dictis litteris mendicari^d et surreptitiis tendentibus etiam contra libertatem ecclesiasticam parere non debuisset, timens saltem de facto ob illarum non partitionem vexari et inquietari †, causam predictam, ut dictis pretensis litteris continebatur, remisit in grave damnum et preiudicium oratorum, qui sentientes se ex tali remissione lesos et gravatos timentesque imposterum plus ledi et gravari posse, ad s(anctitatem) v(estram) sanctamque Sedem Apostolicam appellarunt, dignetur igitur s(anctitas) v(estra) causam et causas appellationis et appellationum huiusmodi nullitatisque et nullitatum dicte remissionis ac negotium principale attentatorumque et innovatorum quorumcunque alicui vel aliquibus probis aliis viris in^e partibus illis residentibus committere^f et mandare audiendas, cognoscendas, decidendas

¹ Márton császári olvasókanonok, császári (helyettes) vikárius. A *locumtenens* megjelölés pontos, a császári vikárius valóban vikáriushelyettes volt, lásd C. ΤΟΤΗ, *Magyarország késő középkori*, 12.

² A név erősen torzult, nem azonosítható; a keresztnév valószínűleg Demeter.

³ Egy II. Lajos király nevében kibocsátott átterelőparancsról lehet szó.

et fine debito terminandas unacum earundem causarum incidentibus, dependentinus, emergentibus, annexis^g et connexis etiam summarie, simpliciter et de plano, ut in causis beneficialibus, cum potestate † prefatum nobilem Ladislaum omnesque alios in executione^h citationis presentium vigore decernende nominandos citandi, etiam per edictum publicum, constituto summarie et extra iudicialiter de non tuto ad eos accessu similique edicto, sub censuris et penis ecclesiasticis et pecuniariis arbitrio iudicum moderandi, eidem Martino canonico et aliis, quibus et quotiens opus fuerit, inhibendi et in eventum contraventionis rebelles et contravenientes censuras et penas predictas incidisse et incurrisse declarandi, aggravandi etc. et auxiliumⁱ brachii secularis, si opus fuerit, invocandi aliaque omnia et singula faciendi, dicendi et exercendi, que in premissis et circa ea fuerint necessaria seu quomodolibet opportuna, premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, illa presertim Boni(facii) VIII, s(anctitatis) v(estre) predecessoris de una et concilii generalis de duabus dietis, dummodo non ultra tres, statum, merita et compendia causarum huiusmodi, etiam si magis generaliter vel specialiter exprimenda forent, pro sufficienter expressis habentes ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.¹

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de commissione, derogatione et aliis facultatibus supradictis. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car(dinalis) Campegius.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio decimo Kalendas Septembris anno primo.

^a Demetrium] de Metry aut de Enury(?) *legi potest.* ^b locumtenenti inter devotos – consortem eiusdem Zagrabienensis] *insertum est in fine.* ^c Hungarie] Ungarie *corr.* ^d mendicari] *forsam vindicari.* ^e in] an *corr.* ^f committere] commictere. ^g annexis] *bis scriptum.* ^h in executione] inexecutione. ⁱ auxilium] auczilium.

¹ Lorenzo Campegi bíboros.

66.

Róma, 1523. augusztus 20.

A zágrábi székeskáptalan és Kápolnai Balázs deák kéri VI. Adorján pápát, hogy azt a pert, amelyet Szutjeszkai Golec Jánosné Orros Borbálával végrendeleti és adósságügyben Gergely kamarcai főesperes és zágrábi vikárius előtt folytatnak, de amelyben ellenfelük átterelőparanccsal annak színe előtt a további tárgyalást megakadályozta, és amely ellen még X. Leó pápához fellebbeztek, de annak halála, az ő távolléte és a török betörések miatt ezt nem foganatosították, a jogvesztő határidők figyelmen kívül hagyásával megfelelő helybéli bírákra bízva.

ASV Reg. Suppl., vol. 1791, fol. 151v–152r. (Az előzőt közvetlenül követő tétel.)

Z(agrabiensis). Commissio per breve. V. Signinus¹

Beatissime pater! Pendente lite et causa in prima^a <instantia> inter devotos s(anctitatis) v(estre) oratores canonicos et capitulum ecclesie Zagrabiensis et Blasium litteratum^b de Kápolna^{c2}, liticonsortes actores^d ex una et quondam generosam dominam Barbaram, consortem egregii Iohannis Gzokez de Zlutezka,³ filia egregii quondam Nicolai Orros⁴, coram venerabili viro domino Gregorio achidiacono Carmarensi in ecclesia Zagrabiensi, episcopi Zagrabiensis vicario⁵ de et super nonnullis legatis in quodam testamento seu ultima voluntate oratoribus relictis et debitis rebusque aliis in actis latius expressis et illorum occasione ream et conventam, partibus ex alia, in qua causa ad aliquos actus, citra tamen conclusionem, processum prefata Barbara certas pretensas litteras, ut dicitur, a serenissimo rege Hungarie impetratas⁶ predictos Io(hannem) Gzolecz et Barbaram coniuges contra filios prefati Nicolai Orros, et licet luce clarius ex eisdem litteris appareret illas non esse impetratas contra oratores, tamen prefatus vicarius nescito quo spiritu ductus ac ratione motus ad ulteriora instantia omnibus in causa huiusmodi pretextu ea-

¹ Vincenzo Fanzi.

² Kápolnai Balázs diák, Varasd megyében birtokos. Lásd DL 102341.; ADAMČEK–KAMPUŠ, *Popisi*, 68.

³ Szutjeszkai Golec János, varasdi alispánhelyettes (1513). ADAMČEK–KAMPUŠ, *Popisi*, 68, 70; DL 101480., 1515-ben birtokait elkobozzák egy plébános megcsonkítása miatt, lásd az eredeti kérvényeknél is a bevezető tanulmányban; DL 37994., megbízott 1516-ban; DF 267813., Varasd megyei birtoka visszabocsátása 1523-ban. Köszönöm PÉTERFI BENCE segítségét!

⁴ Orrosovci Orros Miklósról: PÁLOSFALVI, *The Noble Elite*, 226–227, 454, Borbála nevű lányát nem említi.

⁵ Varasdi Gergely. Lásd a 41. számú szupplikációt is!

⁶ Egy II. Lajos király nevében kibocsátott személynöki átterelőparancsról lehet szó.

rundem litterarum procedere distulit et iustitiam ministrare recusavit, a recusationeque, a non ministrata iustitia huiusmodi aliisque gravaminibus in appellatione expressis pro parte oratorum ad bo(ne) me(morie) Leonem papam X sanctamque Sedem Apostolicam appellatum fuit,¹ et quoniam, pater sancte, obitu ipsius Leonis, absentia ab Urbe et Italia s(anctitatis) v(estre)² et successione disturbii et incursionibus Turcharum Christi nominis inimicarum subsecutis oratores forsan in tempore infra tempora eis a iure statuta prosecui non valuerint, nec curent oratores iussi, ut negotium principale via iuris terminetur, ideo prefati oratores supplicant e(idem) s(anctitati) v(estre), quatenus dignetur committere et mandare alicui vel aliquibus aliis probis viris in partibus illis residentibus, ut reffectis expensis per oratores, si que de iure ob non prosecutionem^e dicte appellationis a denegata iustitia et aliis gravaminibus tunc expressis, tunc in negotio principali et cause decisione etiam summarie, simpliciter et de plano, ut in causis beneficialibus, quod iustitia favente procedant, partibus aliis iustitiam ministrando aliasque et alia faciant et fieri mandent, que in premissis et circa ea fuerint necessaria et opportuna, cum potestate prefatam Barbaram omnesque alios in executione^f citationis^g presentium vigore decernende nominandos citandi, etiam per edictum publicum, constituto summarie et extra iudicialiter de non tuto ad eos accessu similique edicto, sub censuris et penis ecclesiasticis et pecuniariis arbitrio iudicum moderandi, eidem Gregorio archidiacono et vicario et aliis, quibus et quotiens opus fuerit, inhibendi et in eventum contraventionis rebelles et contravenientes censuras et penas predictas incidisse et incurrisse declarandi, aggravandi etc. et auxilium brachii secularis, si opus fuerit, invocandi, premissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, illa presertim Boni(facii) VIII, s(anctitatis) v(estre) predecessoris de una et generalis concilii de duabus dietis, dummodo non ultra tres, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, statutum, merita et compendia causarum huiusmodi ac nomina et cognomina ipsarum partium, etiam si magis insuper exprimende forent, pro sufficienter expressis habentes. – Concessum, ut petitur, in presentia domini nostri pape. L. car(dinalis) Campegius.

¹ X. Leó pápa 1521. dec. 1-jén hunyt el, a fellebbezés tehát ez előtti.

² VI. Adorján pápa csak 1522. aug. közepén ért Itáliába Nizzából Santo Stefano al Mare városába hajózva. Ezután kikötött Genovában, majd innen hajóval Livorno és Civitavecchia érintésével Ostián át vonult be Rómába aug. 29-én. HÖFLER, *Papst Adrian*, 182–191.

Et cum absolute a censuris ad effectum. Et de commissione causarum huiusmodi derogatione et aliis facultatibus suprascriptis. Et per breve s(anctitatis) v(estre) hac supplicatione introclusa. – Concessum. L. car(di-nalis) Campegius.¹

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, tertio decimo Kalendas Septembris anno primo.

^a prima] *super hoc virgula correctoris*: /. ^b litteratum] licteratam. ^c Kopolna] *post del.* a. ^d actores] ac or(ator)es. ^e prosecutionem] prosequitionem. ^f executione] exequitione. ^g citationis] *ante del.* in.

¹ Lorenzo Campeggi bíboros.

FORRÁSOK JEGYZÉKE¹

ARCHIVIO SEGRETO VATICANO

Registra supplicationum / Registri delle suppliche

- vol. 1755, fol. 150v–151r (5.), 207r (4.), 273v (3.)
vol. 1756. nincs
vol. 1757, fol. 35r (2.)
vol. 1758. nincs
vol. 1759. nincs
vol. 1760. nincs
vol. 1761. nincs
vol. 1762, fol. 8r (6.)
vol. 1763. nincs
vol. 1764, fol. 10v–11r (7.), 11r (8.)
vol. 1765. nincs
vol. 1766, fol. 249v–250r (9.)
vol. 1767. nincs
vol. 1768. nincs
vol. 1769, fol. 27r (10.)
vol. 1770, fol. 47v–48r (12.), 51r (11.)
vol. 1771. nincs
vol. 1772. nincs
vol. 1773, fol. 135r (14.), 136v (17.), 146r (15.)
vol. 1774, fol. 21r (13.), 166v–167v (1.)
vol. 1775, fol. 33rv (16.), 100v (21.), 270r (22.)
vol. 1776, fol. 97v (23., 24.), 98r (25., 26.), 98rv (20.), 127rv (18.), 155rv (29.), 155v (30.), 220v (19.), 232v–233r (28.)
vol. 1777, fol. 125v (31.), 125v–126r (32.), 127v (35.), 127v–128r (33.), 194v–195r (41.), 267v–268r (27.)

¹ Jelzet-konkordancia a kötetek sorrendjében. A jelzetek után zárójelben az okmánytári tétel száma áll.

- vol. 1778, fol. 55^rv (36.), 131^r (37.), 234^r (40.), 234^rv (39.), 257^rv (34.)
vol. 1779, fol. 166^r (38.)
vol. 1780, fol. 294^v (42.)
vol. 1781, fol. 95^r (43.)
vol. 1782, fol. 236^v (45.), 238^v (46., 47.)
vol. 1783, fol. 111^v–112^r (44.)
vol. 1784. nincs
vol. 1785, fol. 283^rv (48.)
vol. 1786. nincs
vol. 1787, fol. 57^rv (49.), 150^rv (50.), 150^v (51.)
vol. 1788, fol. 9^v (52.), 225^rv (53.)
vol. 1789, fol. 13^v (55., 56.), 105^v–106^r (54.), 206^v (57.)
vol. 1790, fol. 216^v (58.)
vol. 1791, fol. 117^r (59.), 117^rv (60.), 151^r (63., 64.), 151^v (65.), 151^v–152^r (66.), 266^v (62.)
vol. 1792, fol. 201^r (61.)
vol. 1793. nincs

BIBLIOGRÁFIA

- Acta Pataviensia Austriaca. Vatikanische Akten zur Geschichte des Bistums Passau und der Herzöge von Österreich (1342–1378)*, I–IV, hg. und bearb. von HERMANN HOLD–GERHART MARCKHGOTT, unter Mitw. von JOSEF LENZENWEGER (Publikationen des Österreichischen Kulturinstituts in Rom, II. Abt., Quellen, 4. Reihe 1–4), Wien 1974–2014.
- Acta pontificorum Danica. Povelige aktstykker vedrørende Danmark 1316–1536*, VI: 1513–1536 og tillæg, udgivet af ALFRED KRARUP–JOHANNES LINDBAEK, København 1915.
- ADAMČEK, JOSIP–KAMPUŠ, IVAN: *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću* (Izvori za hrvatsku povijest 3), Zagreb 1976.
- ALBRECHT, DIETER: *Ernst, Herzog von Bayern*, Neue Deutsche Biographie, 4, Berlin 1959, 619.
- Analecta Vaticano-Belgica. Recueil de documents concernant les anciens diocèses de Cambrai, Liège, Thérouanne et Tournai* [később *Série 1: Documents relatifs aux anciens diocèses de Cambrai, Liège, Thérouanne et Tournai*], publiés par l'Institut historique belge de Rome, I: *Suppliques de Clément VI (1342–1352)*, publ. par URSMER BERLIÈRE OSB, Rome–Bruges–Paris 1906. V: *Suppliques d'Innocent VI (1352–1362)*, publ. par URSMER BERLIÈRE OSB, Rome–Bruxelles–Paris 1911. VII: *Suppliques d'Urbain V (1362–1370). Textes et analyses*, publ. par ALPHONSE FIERENS, Rome–Bruxelles, 1914. *Série I, 8: Documents relatifs au Grand Schisme, 1: Suppliques de Clément VII (1378–1379)*, publ. par KARL HANQUET, Rome 1924. *Série I, 13: Documents relatifs au Grand Schisme, 3: Suppliques et lettres de Clément VII (1379–1394)*, publ. par HUBERT NELIS, Rome 1934. *Série I, 26–27: Documents relatifs au Grand Schisme, 6: Suppliques de Benoît XIII (1394–1422)*, publ. par PERVERNCHÉ BRIEGLÉB–ARLETTE LARET–KAYSER, Rome 1973; *Série I, 29: Documents relatifs au Grand Schisme, 7: Suppliques et lettres d'Urbain VI (1378–1389) et de Boniface IX (cinq premières années, 1389–1394)*, Textes et analyses publ. par MARGUERITE GASTOUT, Rome–Bruxelles 1976.
- ANTOLJAK, STJEPAN: *Šimun Kožičić Begna i njegovo doba*, Zbornik radova o Šimunu Kožičiću Benji (ured. Nikica Kolumbić–Milan Moguš–Anica Nazor), Zagreb 1991, 11–25.
- BANFI, FLORIO: *Magyar emlékek Itáliában*, bőv., átdolg. kiad. (Magyar–olasz tanulmányok. Studi e documenti italo–ungheresi; szerk. Kovács Zsuzsa–Sárközy Péter), Szeged 2005.
- BARISKA ISTVÁN–NÉMETH ADÉL: *Köszeg* (Panoráma. Magyar városok), Budapest 1983.
- BATTELLI, GIULIO: *Una supplica ed una minuta di Niccolò III*, QFIAB 32 (1942) 33–59.
- «Beatissime pater». *Documenti relativi alle diocesi del ducato Milano. I: „registra supplicationum” di Pio II (1458–1464)*, a cura di ELISABETTA CANOBBIO–BEATRICE DEL BO (Materiali di storia ecclesiastica lombarda, secoli XIV–XVI), Milano 2007.

- BEKE ANTAL: *Római emlékek a magyar egyház XV-ik századi történetéből*, TT 1900, 1–15.
- BEREKMÉRI ÁRPÁD RÓBERT: *A marosvásárhelyi ispotály az erdélyi fejedelemség korában (1629–1702)*, Marosvásárhely történetéből, 3, Tanulmányok (szerk. Pál-Antal Sándor–Simon Zsolt), Marosvásárhely 2013, 9–39.
- BLAZOVICH LÁSZLÓ (szerk.): *A Körös–Tisza–Maros-köz települései a középkorban* (Dél-alföldi évszázadok 9), Szeged 1996.
- BORSA IVÁN: *A Somogy Megyei Levéltár Mohács előtti oklevelei*, Somogy megye múltjából 14 (1983) 3–81.
- BOSSÁNYI ÁRPÁD (kiad.): *Regesta supplicationum. A pápai kérvénykönyvek magyar vonatkozású okmányai. Avignoni korszak, I: VI. Kelemen pápa 1342–1352, II: VI. Ince pápa 1352–1362. V. Orbán pápa 1362–1370. VII. Kelemen ellenpápa 1378–1394*, Budapest 1916–1918.
- BRACKMANN, ALBERT: *Urkundliche Geschichte des Halberstädter Domkapitels im Mittelalter. Ein Beitrag zur Verfassungs- und Verwaltungsgeschichte der deutschen Domkapitel*, Wernigerode 1898.
- BRESSLAU, HARRY: *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien. I–II/1. Bd., 2. Aufl.* Leipzig 1912–1915.
- Bullarium diplomatum et privilegiorum sanctorum Romanorum pontificum Taurinensis editio*, auspicante FRANCISCO GAUDE, V: *Ab Eugenio IV ad Leonem X*, Augustae Taurinorum 1860.
- BUNYITAY VINCE: *A váradi püspökség története, II: Káptalanok, monostorok a püspökség alapításától 1566. évig*, Nagyvárad 1883.
- BUTURAC, JOSIP: *Popis župa Zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine*, Starine 59 (1984) 43–108.
- Calendar of Scottish Supplications to Rome*, I: 1418–1422, ed. by E. R. LINDSAY–A. I. CAMERON, II: 1423–1428, ed. by ANNIE I. DUNLOP (Publications of the Scottish History Society, 3rd series, 23, 47), Edinburgh 1934, 1956, III: 1428–1432, ed. by ANNIE I. DUNLOP–IAN B. COWAN (Publications of the Scottish History Society, 4th series 7), Edinburgh 1970, IV: 1433–1447, ed. by ANNIE I. DUNLOP–DAVID MACLAUCHAN, V: 1447–1471, ed. by JAMES KIRK–ROLAND J. TANNER–ANNIE I. DUNLOP, Glasgow, 1983, 1997.
- Cameralia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536)*, II: *Divisiones, Provisiones, Visitationes, Quindennia, Rationes, Annatae, Obligationes particulares, Legationes, Varia, Taxae*, edd. † LUKSICS JÓZSEF–TUSOR PÉTER–FEDELES TAMÁS, szerkesztőtárs NEMES GÁBOR (CVH I/10), Budapest–Róma 2014.
- CAPESIUS, BERNHARD: *Der Hermannstädter Humanist Georg Reicherstorffer*, Forschungen zur Volks- und Landeskunde 10 (1967) n. 1, 35–62.
- CAPPELLI, ADRIANO: *Cronologia, Cronografia e Calendario perpetuo. Dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni*, 7. ed. riveduta, corr. ed ampliata, a cura di Marino Viganò (manuali Hoepli), Milano 1998.
- CELIER, LÉONCE: *Les dataires du XVe siècle et les origines de la Daterie Apostolique* (Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome 103), Paris 1910.
- ČERNÍK, BERTHOLD: *Das Supplikenwesen an der römischen Kurie und Suppliken im Archiv des Stiftes Klosterneuburg*, Jahrbuch des Stiftes Klosterneuburg 4 (1912), 325–345. és Tafeln IV–VII.
- Consistorialia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1605)*, közreadja TUSOR PÉTER–NEMES GÁBOR (CVH I/7), Budapest–Róma, 2011.

- Corpus iuris canonici. Editio Lipsiensis secunda*, instruxit AEMILIUS FRIEDBERG, I: *Decretum magistri Gratiani*, II: *Decretalium collectiones*, Lipsiae 1879–1881.
- CZAICH Á. GILBERT: *Regesták VI. Sándor pápa korából*, 1. közl., TT 1904, 161–181.
- CSÁNKI DEZSŐ: *Körösmegye a XV-ik században* (Értekezések a történeti tudományok köréből XV/12), Budapest 1893.
- CSÁNKI DEZSŐ: *Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában*, I–III, V (A Hunyadiak kora Magyarországon), Budapest, 1890–1913.
- CSUKOVITS ENIKŐ: *Középkori magyar zarándokok* (História könyvtár. Monográfiák 20), Budapest 2003.
- DIENER, HERMANN: *Die grossen Registerserien im Vatikanischen Archiv (1378–1523). Hinweise und Hilfsmittel zu ihrer Benutzung und Auswertung*, QFIAB 51 (1971), 305–368.
- DIENER, HERMANN: *Rubrizellen zu den Supplikenregistern Papst Clemens' VII. (1378/79)*, QFIAB 51 (1971), 591–605.
- DIONISOTTI, CARLO: *Bembo, Pietro*, Dizionario biografico degli italiani, VIII: Bellucci–Beregan, Roma 1966, 133–151.
- Documenta artis Paulinorum*, 1: *A magyar rendtartomány monostorai, A–M* (A MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának forráskiadványai 10; gyűjtötte Gyéressy Béla, s. a. r. ifj. Entz Géza–Henszlmann Lilla–Sármány Ilona–Tóth Melinda, bev. Hervay Ferenc), Budapest 1975.
- Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században*, szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár (Seria historiae dioecesis Quinqueecclesiensis XVII), Pécs 2017.
- Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából. Monumenta ecclesiastica tempora innovatae in Hungaria religionis illustrantia*, I: 1520–1529, szerk. BUNYITAY VINCE–RAPAICS RAJMUND–KARÁCSONYI JÁNOS, Budapest 1902.
- ENGEL PÁL: *Középkori magyar genealógia*, Uő, Magyar középkori adattár, CD-ROM, Budapest 2001.
- ENGEL PÁL: *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*, I–II (História könyvtár. Kronológiák, adattárak 5), Budapest 1996.
- ENGEL PÁL: *Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről*, CD-ROM, térinformatika szerk. Kollányi László–Sallay Ágnes, Budapest 2002.
- ERBEN, WILHELM: *Bemalte Bittschriften und Ablassurkunden*, Archiv für Urkundenforschung 8 (1923), 160–188.
- ERDÉLYI GABRIELLA: *A Dózsa felkelés arcai. Tabuk és emlékezet 1514 mítoszaiban*, Történelmi Szemle 51 (2009), 461–480.
- ERDÉLYI GABRIELLA: *Egyházi társadalom Magyarországon a reformáció korában. Az alsópapság helyzete Magyarországon a reformáció megjelenése idején*, Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században, (Seria historiae dioecesis Quinqueecclesiensis XVII; szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár), Pécs 2017, 35–49.
- ERDÉLYI GABRIELLA: *„Sacra Poenitentiarum Apostolica” hivatala és magyar kérvényei a 15–16. században*, 1. közl. LK 74(2003), 33–57., 2. közl. uo. 76(2005), 63–103.
- ERDÉLYI GABRIELLA: *Szökött szerzetesek. Erőszak és fiatalok a késő középkorban*, Budapest 2011.
- ÉRSZEGI GÉZA: *A Curia Romana középkori levéltárai*, Levéltári Szemle 28 (1978), 321–339.
- Az esztergomi főkapitány fekvő, s egyéb birtokaira vonatkozó okmányok tára*, Pest 1871.

- FABRITIUS KÁROLY: *Pemfflinger Márk szász gróf élete különös tekintettel a reformatió elterjedésére az erdélyi szászok között* (Értekezések a történelmi tudományok köréből IV-6), Budapest 1875.
- FAORO, LUCA: *La rubrica, sintesi del contenuto*, Suppliche al pontefice, 41–73.
- FARLATI, DANIEL: *Illyricum sacrum*, IV, *Ecclesiae suffraganeae metropolis Spalatensis*, Venetiis 1769.
- FEDELES TAMÁS: *Egy Jagelló-kori humanista pályaképe. Csulai Mór Fülöp (1476/1477–1526)*, LK 78 (2007) 35–84.
- FEDELES TAMÁS: „Isten nevében utazunk”. *Zarándokok, búcsújárás, kegyhelyek a középkorban*, Pécs 2015.
- FEDELES TAMÁS: *Magyar klerikusszentelések Rómában a bitűjítás kezdetén (1516–1523)*, Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században (Seria historiae dioecesis Quinqueecclesiensis XVII; szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár), Pécs 2017, 51–104.
- FEDELES TAMÁS: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)* (Tanulmányok Pécs történetéből 17), Pécs 2005.
- FEDELES TAMÁS: *A püspökség és a székeskáptalan birtokai, gazdálkodása*, A pécsi egyházmegye története, I: A középkor évszázadai (1009–1543), szerk. Fedeles Tamás–Sarbak Gábor–Sümegei József, Pécs 2009, 421–464.
- FEDERICO, MARIA ALBINA: *La supplica: procedura per l'approvazione e aspetti formali*, Suppliche al pontefice, 21–40.
- FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ–ÁLDÁSY ANTAL: *Pápai oklevelek* (A magyar történettudomány kézikönyve II. 4), Budapest 1926.
- Finlands Medeltidsurkunder*, utgifna genom. REINHOLD HAUSEN, I: (–1400), II: (1401–1430), III: (1431–1450), IV: (1451–1480), V: (1481–1495), VI: (1496–1508), VII: (1509–1518), VIII: (1519 [1226]–1530), Helsingfors 1910–1935.
- FRENZ, THOMAS: *Die Kanzlei der Päpste der Hochrenaissance (1471–1527)* (Bibliothek des Deutschen Historischen Instituts in Rom 63), Tübingen 1986.
- FRENZ, THOMAS: *Papsturkunden des Mittelalters und der Neuzeit*, 2., aktualisierte Aufl. (Historische Grundwissenschaften in Einzeldarstellungen 2), Stuttgart 2000.
- FRENZ, THOMAS: *Repertorium officiorum Romanae Curiae (RORC)*, online adatbázis, <http://www.phil.uni-passau.de/fakultaetsorganisation/fakultaetsangeboerige/histbrw/forschung/rorc/> (A látogatás ideje 2017. augusztus 20.)
- GÁLFI EMÓKE (kiad.): *Az aradi káptalan jegyzőkönyv-töredéke (1504–1518)* (Erdélyi tudományos füzetek 270), Kolozsvár 2011.
- GASNAULT, PIERRE: *Suppliques en matière de justice au XIVe siècle*, Bibliothèque de l'École des chartes 115 (1957) nr. 1, 56–57.
- GASNAULT, PIERRE: *Une supplique originale de l'Abbaye de Cluny approuvée par Martin V*, Revue Mabillon 51 (1961) 325–328.
- GOETTING, HANS: *Die Gandersheimer Originalsupplik an Papst Paschalis II. als Quelle für eine unbekanntes Legation Hildebrands nach Sachsen*, Niedersächsisches Jahrbuch für Landesgeschichte 21 (1949) 93–122.
- GÖLLER, EMIL: *Zur Entstehung der Supplikenregister*, RQ 19 (1905) 194–196.
- GULIN, ANTE: *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, [I], *Loca credibilia sjeverne i srednišnje Hrvatske*, Zagreb 2001.

- GULIN, ANTE: *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli*, [III], *Loca credibilia Dalmacije, Hrvatskog primorja, Kvarnerskih otoka i Istre*, Zagreb 2008.
- GÜNDISCH, KONRAD G.: *Das Patriziat siebenbürgischer Städte im Mittelalter* (Studia Transylvanica 18), Köln–Weimar–Wien 1993.
- HALLER, JOHANNES: *Die Ausfertigung der Provisionen. Ein Beitrag zur Diplomatik der Papsturkunden des 14. und 15. Jahrhunderts*, QFIAB 2 (1899) 1–40.
- HARSÁNYI ANDRÁS: *A domonkosrend Magyarországon a reformáció előtt*, Debrecen 1938 (repr. Budapest 1999).
- HERMANN ZSUZSANNA: *Egy humanista karrierje (Balbi Jeromos)*, Az Egyetemi Könyvtár évkönyvei 2 (1964) 225–243.
- HERVAY FERENC L.: *Repertorium historicum ordinis Cisterciensis in Hungaria* (Bibliotheca Cisterciensis 7), Roma 1984.
- Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, III: *Saeculum XVI ab anno 1503 complectens*, ed. 2., incoh. GUILIEMUS VAN GULIK, absolvit CONRADUS EUBEL, ed. curavit LUDOVICUS SCHMITZ-KALLENBERG, Monasterii 1923.
- HOFMANN, WALTER VON: *Forschungen zur Geschichte der kurialen Behörden vom Schisma bis zur Reformation*, I: *Darstellung* (Bibliothek des Preußischen Historischen Instituts in Rom 12), Rom 1914.
- HOLUB JÓZSEF: *Zala megye története a középkorban*, III: *A községek története*, kézirat, Pécs 1933 (CD-ROM, Becsehely 2001).
- HORVAT, ANĐJELA: *O crkvi sv. Marie Magdalene u Čazmi*, Čazma u prošlosti i danas. 1226–1976 (Zbornik radova čitamih na simpoziju o 750. obljetnici osnivanja Čazme održano u Čazmi studenoga 1976; urednici Hrvoje Tartalja et al.), Čazma 1979, 137–151.
- HORVAT, ZORISLAV: *Srednjovjekovne katedralne crkve Kravsko-modruške biskupije* (Biblioteka Hrvatska povijesnica. Posebna izdanja – Prilozi za povijest Like), Zagreb–Gospić 2003.
- HORVÁTH, VLADIMÍR (vypracoval): *Archív mesta Bratislavy. Inventár listin a listov*, II, 1501–1563, Bratislava, 1966.
- HÖFLER, CONSTANTIN RITTER VON: *Papst Adrian VI. 1522–1523*, Wien 1880.
- HUNYADI ZSOLT: *The Hospitallers in the Medieval Kingdom of Hungary c. 1150–1387* (METEM könyvek 70 / CEU Medievalia 13), Budapest 2010.
- HURTUBISE, PIERRE: *La «famiglia» del cardinale Giovanni Salvati (1517–1553)*, «Famiglia» del principe e famiglia aristocratica (Biblioteca del Cinquecento 41; a cura di Cesare Mozzarelli), Roma, 1988, II, 589–609.
- IVÁNYI BÉLA: *Könyvek, könyvtárak, könyvnyomdák Magyarországon 1331–1663*, A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 11; s. a. r. Herner János–Monok István), Szeged 1983.
- IVÁNYI BÉLA: *A középkori Vásvár*, Vasvár 1992.
- JAKÓ ZSIGMOND: *Bihar megye a török pusztítás előtt* (Település- és népiségtörténeti értekezések 5), Budapest 1940.
- JAKÓ ZSIGMOND: *A kolozsmonostori apátság és biteleshelyi jegyzőkönyvei a szekularizációig*, Uő (kiad.), A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289–1556). I: 1289–1484 (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. 17), Budapest 1990, 17–169.
- JUHÁSZ KÁLMÁN: *A csanádi püspökség története (1386–1434)* (A csanádi egyházmegye története I/4; Csanádvarmegyei könyvtár 41), Makó 1947.

- JUHÁSZ KÁLMÁN: *Acsanádi püspökség története (1434–1500)* (A csanádi egyházmegye története I/5; Csanádvármegyei könyvtár 42), Makó 1947.
- JUHÁSZ, KOLOMAN: *Die Stifte der Tschanader Diözese im Mittelalter. Ein Beitrag zur Frühgeschichte und Kulturgeschichte des Banats* (Deutschtum und Ausland 8–9), Münster i. W. 1927.
- JUHÁSZ, KOLOMAN: *Das Tschanad-Temesvarer Bistum im Spätmittelalter 1307–1552*, München–Paderborn–Wien, 1964.
- KALOUS, ANTONÍN: *Plenitudo potestatis in partibus? Papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450–1526)* (Knihnice Matice moravské 30) Brno 2010.
- KARÁCSONYI JÁNOS: *Oklevélkivonatok a szentmiklóssi és óvári gróf Pomgrác család levéltárából*, 2. közl., TT 1897, 513–528.
- KASZA PÉTER: *Egy korszakváltás szemtanúja. Brodarics István pályaképe* (Sziluettt. Korszerű történelmi életrajzok), Pécs–Budapest 2015.
- KATTERBACH, BRUNO OFM: *Inventario dei Registri delle suppliche* (Inventari dell'Archivio Segreto Vaticano), Città del Vaticano 1932.
- KATTERBACH, BRUNO OFM: *Päpstliche Suppliken mit der Klausel der „sola signatura“*, RQ 31 (1923), 185–196.
- KATTERBACH, BRUNO OFM: *Referendarii utriusque signaturae a Martino V ad Clementem IX et praelati signaturae supplicationum a Martino V. ad Leonem XIII* (Studi e testi 55 = Sussidi per la consultazione dell'Archivio Vaticano II.) Città del Vaticano, 1931 (edizione anastatica 1961)
- KATTERBACH, BRUNO OFM (coll.): *Specimina supplicationum ex registris Vaticanis*, pars I: *Prolegomena et tabulae*, pars II: *Transscriptiones et annotationes* (Subsidiorum Tabularii Vaticani vol. II extra), Romae 1927.
- KERN, LÉON: *Une supplique adressée au pape Paul III (1534–1539) par un groupe de Valaisans*, Bulletin annuel de la Bibliothèque et des Archives cantonales du Valais, des Musées de Valère et de la Majorie / Jahrbuch der Walliser Kantonsbibliothek, des Staatsarchivs und der Museen von Valeria und Majoria 1967, 225–246.
- KISS GÁBOR–TÓTH ENDRE–ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS: *Savaria-Szombathely története a város alapításától 1526-ig*, Szombathely 1998.
- KISS GERGELY: *Főesperességek*, A pécsi egyházmegye története, I: A középkor évszázadai (1009–1543), szerk. Fedeles Tamás–Sarbak Gábor–Sümegei József, Pécs 2009, 247–271.
- KISS GERGELY: *Királyi egyházak a középkori Magyarországon* (Thesaurus historiae ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 3), Pécs 2013.
- W. KOVÁCS ANDRÁS: *Az erdélyi vármegyék középkori archontológiája* (Erdélyi tudományos füzetek 263), Kolozsvár 2010.
- KÖBLÖS JÓZSEF: *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában. A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan adattárával* (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 12), Budapest 1994.
- KÖRMENDY KINGA: *A jogtudó magyar értelmiség és a Curia Romana a 16. század elején. Az esztergomi Boldogságos Szűz Mária-kápolna és a káptalan uniójának annata-pere*, Tanulmányok a magyarországi egyházjog középkori történetéről. Kéziratos kódexek, zsinatok, középkori műfajok (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III. Studia 13; szerk. Erdő Péter), Budapest 2002, 211–223.

- KÖRMENDY KINGA: *Studentes extra regnum. Esztergomi kanonokok egyetemjárása és könyvhasználatára 1183–1543* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III. Studia 9), Budapest 2007.
- KRISTÓF ILONA: *Egyházi középréteg a késő középkori Váradon (1440–1526)* (Thesaurus historiae ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 4), Pécs 2014.
- KUBINYI ANDRÁS: *Budafelbévíz topográfiaja és gazdasági fejlődése*, Tanulmányok Budapest múltjából 16 (1964) 85–170 (másodközlése: Uő, Tanulmányok Budapest középkori történetéről, szerk. Kenyeres István–Kis Péter–Sasfi Csaba, Budapest 2009, I, 115–182).
- KUBINYI ANDRÁS: *Budai és pesti polgárok családi összeköttetései a Jagelló-korban*, LK 37 (1966) 227–291 (másodközlése: Uő, Tanulmányok Budapest középkori történetéről, szerk. Kenyeres István–Kis Péter–Sasfi Csaba, Budapest 2009, II, 513–570).
- KUBINYI ANDRÁS: *Abudavári Szent Zsigmond káptalan a késő középkorban*, Uő, Főpapok, egyházi intézmények, 225–232.
- KUBINYI ANDRÁS: *Budapest története a későbbi középkorban Buda elestéig (1541-ig)*, Budapest története a későbbi középkorban és a török hódoltság idején (Budapest története II; szerk. Gerevich László–Kosáry Domokos), Budapest 1975, 7–240.
- KUBINYI ANDRÁS: *A királyi titkárok II. Lajos király uralkodása idejében*, Gesta 6 (2006) 1. sz., 3–22.
- KUBINYI ANDRÁS: *Ernusz Zsigmond pécsi püspök rejtélyes halála és hagyatékának sorsa (A magyar igazságszolgáltatás nehezégei a középkor végén)*, Sz 135 (2001), 301–361.
- KUBINYI ANDRÁS: *Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon* (METEM könyvek 22), Budapest 1999.
- KUBINYI ANDRÁS: *Magyarok a késő középkori Rómában*, Történelmi tanulmányok (Studia Miskolcincensia 3; szerk. Bessenyei József et al.), Miskolc 1999, 83–91.
- KUBINYI ANDRÁS: *Orvoslás, gyógyszerészek, fürdők és ispotályok a késő középkori Magyarországon*, Uő, Főpapok, egyházi intézmények, 253–267.
- KUBINYI ANDRÁS: *Szalkai László esztergomi érsek politikai szereplése*, Uő, Főpapok, egyházi intézmények, 147–160.
- LACZLAVIK GYÖRGY: *Várday Pál esztergomi érsek, királyi helytartó Mohács előtti pályafutása*, LK 75 (2004) 3–43.
- LACZLAVIK GYÖRGY: *Kettős pecsét alatt. Várday Pál esztergomi érsek, királyi helytartó (1483–1549)* (Sziluett. Korszerű történelmi életrajzok), Pécs–Budapest 2014.
- LAKATOS BÁLINT: *Az erdélyi káptalan és a püspöki udvar tagjai görbe tükörben. Történeti bejegyzések Pelei Tamás főesperes Erasmus-kötetében (1515–1530 k.)*, Fons 16 (2009) 431–469.
- LAKATOS BÁLINT: *Kálnai Imre főesperesi és királyi titkári kinevezése (1523–1525). Adalékok a pápaság magyar személyi politikájához Mohács előtt*, Sz 144 (2010) 411–432.
- LAKATOS BÁLINT: *VI. Adorján (Hadrianus) pápa (1522–1523) magyar vonatkozású bullái*, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica 138 (2015) 109–144.
- LAKATOS BÁLINT: *Egy XVI. századi humanista, Megyericsi János feliratgyűjtései*, Genesis. Tanulmányok Bollók János emlékére (szerk. Horváth László–Laczkó Krisztina–Mayer Gyula–Takács László), Budapest 2004, 737–748.
- LAKATOS BÁLINT: *Tamás Pelei's Glosses About the Personalities of the Transylvanian Chapter and Episcopal Court (1515–c. 1535)*, Matthias and his legacy. Cultural and Political Encounters between East and West (Speculum historiae Debreceniense 1; eds. Attila Bárány–Attila Györkös), Debrecen 2009, 339–361.

- LAKATOS BÁLINT: *The Papacy's Policy on Hungarian Court Personnel 1523–1526: the Case of Imre Kálnai's Appointments as Archdeacon and Royal Secretary*, Infima aetas Pannonica. Studies in Late Medieval Hungarian History (eds. Péter E. Kovács–Kornél Szovák), Budapest 2009, 163–193.
- LAKATOS BÁLINT–MIKÓ ÁRPÁD: *Megyericsi János*, Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Középkor és kora újkor (főszerk. Kőszeghy Péter, szerk. Tamás Zsuzsanna), VII, Budapest 2007, 361–363.
- LASALA, FERNANDO DE, SJ–RABIKAUSKAS, PAULIUS SJ: *Il documento medievale e moderno. Panorama storico della diplomatica generale e pontificia*, Roma 2003.
- LEHNER, F. A. VON: *Supplik des Frauenklosters Itzighofen (bei Sigmaringen) an Papst Alexander VI.*, Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde 19 (1894) 468–473.
- LÉSTYÁN FERENC: *Marosvásárhely katolikus múltja*, Marosvásárhely történetéből, I (szerk. Pál-Antal Sándor–Szabó Miklós), 2. kiad., Marosvásárhely 2007, 157–190.
- Lexicon latinitatis medii aevi Hungariae. A Magyarországi Középkori Latinság Szótára*, III: D–E, edd. BORONKAI IVÁN–BELLUS IBOLYA, Budapest, 1992.
- LITVA, FELICE SJ: *L'attività finanziaria della Dataria durante il periodo tridentino*, AHP 5 (1967) 79–174.
- LUBINA, PETAR (uredio): *Beata Virgo de Miraculis. Štovanje Bl. Djevice Marije na području Gospičko-senjske biskupije* (Teološki radovi 67), Zagreb 2011.
- LUKSICS PÁL (kiad.): *XV. századi pápák oklevelei*, I: V. Márton pápa (1417–1431), II: IV. Jenő pápa (1431–1447) és V. Miklós pápa (1447–1455) (Monumenta Hungariae Italica. Olaszországi Magyar Oklevéltár I–II), Budapest 1931–1938.
- LUKSICS PÁL: *Magyar papszentelő okmányok a XV. század első feléből a Vatikáni Levéltárban*, Turul 42 (1928), 116–124.
- MAJNARIĆ, IVAN: *Kašić* [obitelj], Hrvatski biografski leksikon, 7: Kam–Ko, glavni ured. Trpimir Macan, Zagreb 2009, 131–133.
- MAJOROSSY JUDIT: *A foglalkozás topográfiája. A társadalmi tértől a személyes térig: a társadalmi mobilitás térbeli elemei a 15. századi Pozsonyban*, Korall 12 (2011), n. 45, 102–135.
- MAJOROSSY JUDIT: *Die funktionale Elite mittelalterlicher Pressburgs (Die Rats- und Amtsliste, 1350–1540)*, (Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Quellenkunde), Wien 2018 (megjelenés előtt).
- MÁLYUSZ ELEMÉR: *A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban*, I. közl., LK 3 (1925) 100–191.
- MÓDY GYÖRGY: *A Szent András-templom és a Verestorony kutatása 1980-ban. Debrecen 1290–1390 között*, Historia et ars. Módy György válogatott tanulmányai (A Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok közleményei 59; szerk. Vajda Mária), Debrecen 2006, 155–229.
- MOLNÁR ANTAL: *A zágrábi püspökség és a magyar katolikus egyház a 17. században* (METEM könyvek 77), Budapest 2012.
- Monasterium.net. *Monasterium. Europe's virtual documents online*. <http://monasterium.net/mom/home> (A látogatás ideje 2017. augusztus 20.)
- MONAY FERENC: *A római magyar gyóntatók*, Róma 1956.
- Monumenta historica episcopatus Zagrabienensis. Povijesni spomenici Zagrebačke biskupije*, V: 1395–1420, VI: 1421–1440, VII: 1441–1465, skupio i priredio ANDRIJA LUKINOVIC (Croatica Christina. Fontes 3–4, 21 / Monumenta historica 1–3), Zagreb, 1992–2004.

- Monumenta Poloniae Vaticana*, III: *Analecta Vaticana 1202–1366*, ed. JOANNES PTAŚNIK. Cracoviae, 1914.
- Monumenta Portugaliae Vaticana*, I–IV, publ. por ANTÓNIO DOMINGUES DE SOUSA COSTA OFM, Roma–Porto–Montariol–Braga 1968–1970.
- Monumenta Romana episcopatus Vesprimiensis. A veszprémi püspökség római oklevéltára*. Kiad. a Római Magyar Történelmi Intézet, I: 1103–1276, II: 1276–1415, III: 1416–1492, IV: 1492–1526, Budapestini 1896–1907.
- MORETTI, VIOLETA: *Bernardin Frankapan*, Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History, 7, Central and Eastern Europe, Asia, Africa and South America (1500–1600) (eds. David Thomas–John Chesworth), Leiden–Boston 2015, 85–89.
- MOYSE, GÉRARD: *Les suppliques médiévales: documents lacunaires, documents répétitifs?* Informatique et histoire médiévale. Communications et débats de la Table Ronde CNRS, org. par l'École française de Rome et l'Institut d'Histoire Médiévale de l'Université de Pise, 1975, présentés par Lucie Fossier–André Vauchez–Cinzio Violante, Roma 1977, 55–72.
- NAGY IVÁN: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, IX, Pest 1862.
- NEMES GÁBOR: *Az Apostoli Szentszék és a Jagelló-kori Magyarország kapcsolata, különösen VII. Kelemen pápa idején (1523–1526)*, PhD-értkezés, Piliscsaba 2014.
- NEMES GÁBOR (kiad.): *Brevia Clementina. VII. Kelemen pápa magyar vonatkozású brevái (1523–1526)* (CVH I/12 / Publicationes Archivi Diocesani Iauriensis. Fontes, studia 23), Budapest–Győr–Róma 2015.
- NEMES GÁBOR: *Győr egyházmegyeiek a késő középkori Rómában*, Magyarország és a Római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15; szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás), Budapest–Róma 2017, 107–136.
- NEMES GÁBOR: *Magyarország kapcsolatai az Apostoli Szentszékkel (1523–1526)*, Sz 149 (2015) 479–506.
- K. NÉMETH ANDRÁS: *A középkori Tolna megye templomai*, Pécs 2011.
- K. NÉMETH ANDRÁS: „Mostan helyét az eke basítja és a szél fojdogálja”. *Középkori templomok Paks környékén (Mutatvány egy készülő megyei összefoglalásból)*, Paksi Múzeumi Füzetek 3 (2003) 3–41.
- K. NÉMETH ANDRÁS–SZEBERÉNYI GÁBOR–FEDELES TAMÁS: *Az egyházmegye templomos helyeinek adattára*, A pécsi egyházmegye története, I: A középkor évszázadai (1009–1543). Rövidítések, adattárak, mutató, szerk. Fedeles Tamás–Sarbak Gábor–Sümegei József, Pécs 2009, XCVII–CCXLIV.
- NÉMETH PÉTER: *A középkori Szabolcs megye települései*, Nyíregyháza 1997.
- NEUMANN TIBOR: *A Szapolyaiak erdélyi ága – a Mikeszázai Horvát család*, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica 132 (2011) 73–88.
- OBERSTEINER, JAKOB: *Die Bischöfe von Gurk 1072–1822* (Aus Forschung und Kunst 5), Klagenfurt 1969.
- ORTIZIUS, BLASIUS: *Itinerarium Hadriani sexti ab Hispania Romam usque, ac ipsius pontificatus eventus* [1548], Hadrianus VI. sive analecta historica de Hadriano sexto Trajectino, papa Romano, coll., ed. Casparus Burmannus, Trajecti ad Rhenum 1727, 153–243.
- OTTENTHAL, EMIL VON (hrsg.): *Regulae cancellariae apostolicae. Die päpstlichen Kanzleiregeln von Johannes XXIII. bis Nikolaus V.*, Innsbruck 1888.

- ÓVÁRY LIPÓT (ismerteti): *A Magyar Tud. Akadémia Történelmi Bizottságának oklevél-másolatai*, I: *Mobácsi vész előtti okiratok kivonatai*, Budapest 1890.
- PÁL-ANTAL SÁNDOR: *Marosvásárhely története, I: A kezdetektől 1848-ig*, Marosvásárhely 2009.
- PÁLOSFALVI TAMÁS: *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526* (Magyar történelmi emlékek. Értekezések. Monumenta Hungariae historica. Dissertationes), Budapest 2014.
- PÁLOSFALVI TAMÁS: *Vitézek és Garázdák. A szlavóniai humanisták származásának kérdéséhez*, Turul 86 (2013) 1–16.
- A Pannonhalmi Szent Benedek-rend története, III, A Pannonbalmi Főapátság története, harmadik korszak. Az uralkodók reformáló törekvései. A panonnalmi apátságnak főapátsággá való szervezése. 1405–1535*, szerk. SÖRÖS PONGRÁC–REZNER TIBOLD, Budapest 1905; XII/B, SÖRÖS PONGRÁC: *Az elenyészett bencés apátságok*, Budapest 1912.
- PÁSZTOR LAJOS: *A magyarság vallásos élete a Jagellók korában*, Budapest 1940.
- PÁSZTOR, LAJOS: *Le cedole concistoriali*, AHP II (1973) 209–268.
- PÉTERFI BENCE: *Mátyás király és Árpád-házi Szent Margit*, Az első 300 év Magyarországon és Európában. A Domonkos-rend a középkorban (szerk. Csurgai-Horváth József), Székesfehérvár 2017, 181–206.
- PETRIĆ, HRVOJE: *O nekim toponimima Ludbreške i Kopriwničke Podravine krajem 15. i početkom 16. stoljeća*, Radovi zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin 19 (2008) 211–250.
- PETROVICS ISTVÁN: *A város története a 14. század közepétől 1526-ig*, Pécs története, II: A püspökség alapításától a török hódításig (főszerk. Vonyó József, szerk. Font Márta), Pécs 2015, 173–288, 323–344.
- Das Preßburger Protocollum testamentorum 1410 (1427)–1529*, II: 1487–1529, hg. Judit MAJOROSSY–KATALIN SZENDE (Fontes iuris. Geschichtsquellen zum österreichischen Recht, 21/2), Wien–Köln–Weimar 2014.
- PUZA, RICHARD: *Signatura iustitiae und commissio. Ein Beitrag zum Prozeßgang an der römischen Kurie in der Neuzeit*, Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Kanonistische Abt. 95 (1978) 95–115.
- RÁBIK, VLADIMÍR (ed.): *Monumenta Vaticana Slovaciae, IV: Camera Apostolica, 1: Libri formatarum 1415–1524*, Tyrnavae–Romae 2014.
- RABIKAUŠKAS, PAULUS SJ: *Diplomatica pontificia. (Praelectionum lineamenta)*. 4. ed., ristampa, Roma 1987.
- RADOCSEY DÉNES: *Illuminierte Renaissance-Urkunden*, Acta historiae artium Academiae Scientiarum Hungaricae 13 (1967) 213–225.
- RADOCSEY DÉNES: *Über einige illuminierte Urkunden*, Acta historiae artium Academiae Scientiarum Hungaricae 17 (1971) 31–61.
- REBUFFUS DE MONTEPESSULANO, PETRUS [PIETRO REBUFFI]: *Praxis beneficiorum utilissima acquirendi conservandique illa ac admittendi modos continens*, Venetiis 1563.
- Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke*, tom. II, vol. 2–3, 1272–1290, SZENTPÉTERY IMRE kézírata felhasználásával szerk. BORSÁ IVÁN (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. 9), Budapest 1961.
- REINERTH, KARL: *Die Gründung der evangelischen Kirchen in Siebenbürgen* (Studia Transylvanica 5), Köln–Wien, 1979.

- REISZIG EDE: *A jeruzsálemi Szent János-lovagrend Magyarországon*, I–II, Budapest 1925–1928. *Repertorium Germanicum. Verzeichnis der in den Registern und Kameralakten vorkommenden Personen, Kirchen und Orte des Deutschen Reiches, seiner Diözesen und Territorien*, hg. von EMIL GÖLLER et alii, I–IX, Berlin–Tübingen, etc., 1916–2000.
- RILL, GERHARD: *Fürst und Hof in Österreich von den habsburgischen Teilungsverträgen bis zur Schlacht von Mohács (1521/22 bis 1526)*, 1: *Außenpolitik und Diplomatie* (Forschungen zur Europäischen und Vergleichenden Rechtsgeschichte 7/1), Wien–Köln–Weimar 1993.
- RILL, GERHARD: *Fürst und Hof in Österreich von den habsburgischen Teilungsverträgen bis zur Schlacht von Mohács (1521/22 bis 1526)*, 2: *Gabriel von Salamanca, Zentralverwaltung und Finanzen* (Forschungen zur Europäischen und Vergleichenden Rechtsgeschichte 7/2), Wien–Köln–Weimar 2003.
- RITZLER, REMIGIUS: *Die Verschleppung der päpstlichen Archive nach Paris unter Napoleon I. und deren Rückführung nach Rom in den Jahren 1815 bis 1817*, *Römische Historische Mitteilungen* 6–7 (1962/63–1963/64) 144–190.
- F. ROMHÁNYI BEATRIX: *Kolostorok és társaskáptalanok a középkori Magyarországon. Katalógus*, Budapest 2000.
- ROTH, ERICH: *Die Geschichte des Gottesdienstes der Siebenbürger Sachsen* (Forschungen zur Kirchen- und Dogmengeschichte 3), Göttingen 1954.
- RUSU, ADRIAN ANDREI: *Cladoza*, *Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, coord. Adrian Andrei Rusu, Cluj-Napoca 2000, 104–105.
- SALLABERGER, JOHANN: *Kardinal Matthäus Lang von Wellenburg (1468–1540). Staatsmann und Kirchenfürst im Zeitalter von Renaissance, Reformation und Bauernkriegen*, Salzburg–München 1997.
- SÁRKÖZY SEBESTYÉN: *A történeti Torna megye településtopográfiája a kezdetektől a 18. század elejéig*, Perkupa–Miskolc, 2006.
- SCHMITZ, LUDWIG: *Die Libri Formatarum der Camera Apostolica*, RQ 8 (1894) 451–472.
- SCHMITZ-KALLENBERG, LUDWIG (hrsg.): *Practica Cancellariae Apostolicae saeculi XV. exeuntis. Ein Handbuch für den Verkehr mit der päpstlichen Kanzlei*, Münster 1904.
- SCHMUGGE, LUDWIG: *Supplique e diritto canonico. Il caso della Penitenzieria*, *Suppliques et requêtes. Le gouvernement par la grâce en Occident (XIIe–XVe siècle)* (Collection de l'École française de Rome 310; éd. Hélène Millet), Rome 2003, 207–231.
- SCHULLER, FRIEDRICH: *Urkundliche Beiträge zur Geschichte Siebenbürgens von der Schlacht bei Mohács bis zum Frieden von Grosswardein*, Fortsetzung, *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde* NF 28 (1898) 441–581.
- SCHWARZ, BRIGIDE: *Klerikerkarrieren und Pfründenmarkt. Perspektiven einer sozialgeschichtlichen Auswertung des Repertorium Germanicum*, QFIAB 71 (1991), 243–265.
- SEBESI PÁL: *A Heltai-nemzetség*, *Keresztény Magvető* 80 (1974) 27–35.
- SKALWEIT, STEPHAN: *Campeggi, Lorenzo*, *Dizionario biografico degli italiani*, XVII: *Calvart–Canefri*, Roma 1974, 454–462.
- SPEKNER ENIKŐ: *A Boldogasszony-plébániaegyház középkori története*, *Mátyás-templom. A budavári Nagyboldogasszony-templom évszázadai (1246–2013). Kiállítási katalógus* (szerk. Farbaky Péter et al.), Budapest 2015, 53–62.
- SPREMIĆ, MOMČILO: *La famille serbe des Branković – considerations genealogiques et heraldiques*, *Zbornik radova Vizantološkog instituta* 41 (2004) 441–452.

- STIPIŠIĆ, JAKOV–ŠAMŠALOVIĆ, MILJEN: *Isprave u Arhivu Jugoslavenske akademije (Nastavak – do smrti kralja Vladislava II)*, Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije 4 (1961), 465–554.
- STRČIĆ, PETAR: *Frankapan, Bernardin Ozaljski*, Hrvatski biografski leksikon, 4, E–Gm, gl. ured. Trpimir Macan, Zagreb 1998, 399–401.
- Suppliche al pontefice. Diocesi di Trento 1513–1565*, a cura di CRISTINA BELLONI–CECILIA NUBOLA (Annali dell’Istituto storico italo-germanico. Fonti 4), Bologna 2006.
- Suppliche di Martino V. relative alla Liguria*, I: *Diocesi di Genova*, a cura di BARBARA NOGARA–DINO PUNCUH–ANTONIETTA RONCALLO, Atti della Società ligure di storia patria, N.S. XIII (1973), II: *Diocesi del Ponente*, a cura di DINO PUNCUH, uo. XVII (1977), fasc. II, 379–505.
- STENZIG, PHILIPP: *Botschafterzeremoniell am Papsthof der Renaissance. Der Tractatus de oratoribus des Paris de Grassi. Edition und Kommentar*. I–II (Tradition – Reform – Innovation. Studien zur Modernität des Mittelalters 17), Frankfurt am Main 2013.
- Székely oklevéltár*, [VIII,] 1219–1776, kiad. BARABÁS SAMU (Magyar Történelmi Tár 28), Budapest 1934.
- SZEREDY JÓZSEF: *Egyházzog különös tekintettel a Magyar Szent Korona területének egyházi viszonyaira, valamint a keleti és protestáns egyházakra* I–II, 3. jav., bőv. kiad., Pécs 1883.
- SZOVÁK KORNÉL: *Diversa mundi climata perlustrare: Magyarok a késő középkori nagyvilágban*, Episcopus, archiabbas Benedictinus, historicus ecclesiae. Tanulmányok Várszegi Asztrik 70. születésnapjára (METEM könyvek 85; szerk. Somorjai Ádám OSB–Zombori István), Budapest 2016, 183–192.
- SZOVÁK KORNÉL: *Gratiarum et misericordiarum fons. Bizánci emigránsok Itáliában*, Honoris causa. Tanulmányok Engel Pál emlékére (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 40 / Analecta mediaevalia 3; szerk. Neumann Tibor–Rácz György), Budapest–Piliscsaba 2009, 377–409.
- SZOVÁK KORNÉL: *Ilkusi (Bylica) Márton pápai bullái. Forrásközlés a Vatikáni Levéltárból*, Magyarország és a Római Szentszék (források és távlatok). Tanulmányok Erdő bíboros tiszteletére (CVH I/8; szerk. Tumor Péter), Budapest–Róma 2012, 27–49.
- SZOVÁK KORNÉL: „*Partes Ungarie... satis occupate cum Turcis*”. *A magyarországi török-kérdés a 15. századi pápai kérvénykönyvekben*, Magyarország és a Római Szentszék II: Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15; szerk. Tumor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás), Budapest–Róma 2017, 89–105.
- TAMBURINI, FILIPPO: *Note diplomatiche intorno a suppliche e lettere di Penitenzieria (sec. XIV–XV)*, AHP II (1973) 149–208.
- TANGL, MICHAEL (hrsg.): *Die päpstlichen Kanzleiordnungen von 1200–1500*, Innsbruck 1894 (repr. Aalen 1959).
- TIMÁR GYÖRGY: *Aszentsizselet Pécssett, a középkorban (patrocinium, titulus ecclesiae)*, Pécs szerepe a Mohács előtti Magyarországon, szerk. Font Márta (Tanulmányok Pécs történetéből 9), Pécs 2001, 69–101.
- TKALČIĆ, IVAN KRSTITELJ (coll., ed.): *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabie. Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba*, III: *Diplomata 1500–1526*, Zagrabiae 1896.
- TONK SÁNDOR: *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*, Bukarest 1979.
- C. TÓTH NORBERT: *Az egri káptalan archontológiája 1387–1526*, Turul 88 (2015) 48–71.

- C. TÓTH NORBERT: *Az egri püspöki szék betöltésének problémái 1520 és 1523 között. Adatok az egri, szerémi és váci püspökök archontológiájából*, Erösségénél fogva váráépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére (A nyíregyházi Jósza András Múzeum kiadványai 68; szerk. Juan Cabello–C. Tóth Norbert), Nyíregyháza 2011, 367–376.
- C. TÓTH NORBERT: *Az esztergomi káptalan archontológiája (1375–1526)*, kézirat, Budapest 2016.
- C. TÓTH NORBERT: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században*, II: *A sasadi tizedper 1452–1462 közötti „krónikája”* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 8), Budapest 2015.
- C. TÓTH NORBERT: *Magyarország késő középkori főpapi archontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segédpüspökök, vikáriusaik és jövedelemkezelők az 1440-es évektől 1526-ig* (A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai. Források, feldolgozások 27), Győr 2017.
- C. TÓTH NORBERT: *Várdai Ferenc erdélyi püspök végrendeletének utóélete*, A mezővárostól a rendezett tanácsú városig, [Tanulmányok Gyergyószentmiklós várossá alakulásának 100. évfordulójára] (szerk. Garda Dezső), Csíkszereda 2011, 73–115.
- C. TÓTH NORBERT–HORVÁTH RICHÁRD–NEUMANN TIBOR–PÁLOSALVI TAMÁS: *Magyarország világi archontológiája 1458–1526*, I: *Főpapok és bárók* (Monumenta Hungariae historica. Elenchi, Magyar történelmi emlékek. Adattárak), Budapest 2016.
- C. TÓTH NORBERT–LAKATOS BÁLINT–MIKÓ GÁBOR: *A pozsonyi prépost és a káptalan viszálya (1421–1425). Aszentszéki bíraskodás Magyarországon – a pozsonyi káptalan szervezete és működése a XV. század elején* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 3), Budapest, 2014.
- TÓTH PÉTER: *Adatok az egri püspökség késő középkori egyházi topográfiájából*, Történet – muzeológia. Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Veres László tiszteletére (szerk. Gyulai Éva–Viga Gyula), Miskolc 2010, 315–327.
- TUSOR PÉTER: *A barokk pápaság (1600–1700)*, Budapest 2004.
- TUSOR PÉTER: *Fejedelmi forrásközlés*. [Ismeretetés a Lettere di principi. Litterae principum ad papam (1518–1578). Fejedelmi levelek a pápának (1518–1578), kiad. Bessenyei József, Roma–Budapest, 2002 c. okmánytárról.] BUKSZ 16 (2004) 2. sz., 107–120.
- TUSOR PÉTER: *Magyar történelmi kutatások a Vatikánban* (CVH I/1exc.), Budapest–Róma 2004.
- VAN MOÉ, ÉMILE-A.: *Suppliques originales adressées à Jean XXII, Clément VI et Innocent VI.*, Bibliothèque de l'École des chartes 92 (1931) 253–276.
- VARGA SZABOLCS: *Adalékok a Zrínyi család felemelkedéséhez. A Karlovics-örökség, Zrínyi Miklós élete és öröksége* (szerk. Varga Zoltán), Szigetvár 2009, 4–28.
- VÉGH ANDRÁS: *Buda város középkori belyrajza*, II (Monumenta historica Budapestinensia XVI), Budapest 2008.
- VEKOV KÁROLY: *Végedi Imre tordai főesperes 1541. évi végrendelete*, Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára (szerk. Pál–Antal Sándor–Sipos Gábor–W. Kovács András–Wolf Rudolf), Kolozsvár 2003, 604–622.
- VERESS ENDRE (közli): *Oklevelek és kivonatok az Országos levéltárból (1529–1786). Kun Róbert hagyatéka*, A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat évkönyve 10 (1899) 70–102.
- A veszprémi káptalan számadáskönyve. Liber divisorum capituli Vespriemiensis 1495–1534*, kiad. KREDICS LÁSZLÓ–MADARÁSZ LAJOS–SOLYMOSSI LÁSZLÓ (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 13), Veszprém, 1997.

- WEBER, CHRISTOPH: *Die päpstlichen Referendare 1566–1809. Chronologie und Prosopographie*, 1. Teilband (Päpste und Papsttum 31,1), Stuttgart 2003.
- WERTNER MÓR: *A középkori délszláv uralkodók genealógiai története* (Történeti, nép- és földrajzi könyvtár 28), Temesvár 1891.
- WILBERG, MAX: *Regenten-Tabellen*, Frankfurt a. Oder 1906 (repr. Graz 1962).
- WIRZ, CASPAR (hrsg.): *Regesten zur Schweizergeschichte aus den päpstlichen Archiven, 1447–1513*, 1: *Die Pontifikate Nicolaus V. und Calixtus III.*, 1447–1458, 2: *Das Pontifikat Pius II.*, 1458–1464, 3: *Das Pontifikat Paulus II.*, 1464–1471, 4: *Das Pontifikat Sixtus IV.*, 1471–1481, 5: *Das Pontifikat Innocentius VIII.*, 1484–1492, 6: *Die Pontifikate Alexanders VI.*, 1492–1503 und *Pius III.*, 1503, Bern, 1911–1918.
- ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS: *A középkori magyar domonkos rendtartomány provinciálisainak oklevelei és pecsétjei*, Az első 300 év Magyarországon és Európában. A Domonkos-rend a középkorban (szerk. Csurgai-Horváth József), Székesfehérvár 2017, 45–82.

RÖVIDÍTÉSEK

AHP	Archivum Historiae Pontificiae
ASV	Archivio Segreto Vaticano
CVH	<i>Collectanea Vaticana Hungariae</i>
CsÁNKI, I–III, V	CsÁNKI DEZSŐ, <i>Magyarország történeti földrajza</i>
Dat. Ap., Brev. Lat.	ASV, Dataria Apostolica, Brevia Lateranensia
DF	MNL OL Diplomatkai Fényképgyűjtemény
DL	MNL OL Diplomatkai Levéltár
ENGEL	ENGEL PÁL, <i>Magyarország a középkor végén</i>
HC	<i>Hierarchia catholica</i>
LF	ASV, Camera Apostolica, Libri formatarum
LK	<i>Levéltári Közlemények</i>
MNL OL	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest
MREV	<i>Monumenta Romana episcopatus Vespriemiensis</i>
SPA	ASV, Sacra Poenitentaria Apostolica
QFIAB	<i>Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken</i>
Reg. Suppl.	ASV, Registra supplicationum / Registri delle suppliche
RORC	THOMAS FRENZ, <i>Repertorium officiorum Romanae Curiae (online)</i>
RQ	<i>Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte</i>
Sz	<i>Századok</i>
TT	<i>Történelmi Tár</i>

INDEX

- Abulensis (Ávila in Hispania; ES)*
 – clericus *v.* Melendez, Alvarus
 – dioecesis n. *1. *2.
- Accoltis, Petrus de (1455–1532) referendarius (1488–1510), auditor Rotae (1489–1505 és 1508–1511), referendarius domesticus (1503–1525), episcopus Anconitanus (1505–1514, 1523), SRE cardinalis (1511–1532), n. 1. 3.
- Ádám, Catherina, relicta Gregorii iudicis n. 4°.
- Ádám, Gregorius, olim iudex Budensis (1482–1500) n. 4°.
- Adrysi Biro, Michael *v.* Biro, Michael, de Adrys
- Agriensis (Eger in Hungaria; HU)*
 – acolitus *v.* Nagyszőlősi, Petrus; Tegenyei, Stephanus
 – altarista *v.* Bogáti Csám, Iohannes (II)
 – clericus *v.* Albisi, Bernardus; Bogáti Csám, Iohannes (I); Bogáti Csám, Iohannes (II); Hernécsi, Stanislaus; Homonnai, Matheus; Huszti, Matheus; Kállói, Gregorius; Ramocsa, Benedictus; Tegenyei, Stephanus; Vinnai, Andreas
 – cappellanus *v.* Bogáti Csám, Iohannes (II); Hernécsi, Stanislaus; Homonnai, Matheus; Huszti, Matheus; Kállói, Gregorius; Szakály, Martinus; Tegenyei, Stephanus; Vinnai, Andreas
 – episcopus *v.* Szalkai, Ladislaus
 – laicus *v.* Dombi, Petrus
 – portionarius *v.* Ruszin, Georgius Michael
 – plebanus (rector parrochialis) *v.* Szentmártoni, Clemens
 – subdiaconus *v.* Ruszin, Georgius Michael
 – praepositus maior *v.* Csulai Móré, Philippus
 Ajtai Deák, Blasius, canonicus Transilvanus n. 46. (breve) 47. (breve)
- Albensis v. Transilvanensis*
Albensis Transilvanae v. Transilvanensis
Albensis Transilvanensis v. Transilvanensis
 Albisi, Bernhardus, cantor Agriensis (1514–1527), secretarius regius (1523–1525) n. 1.
Alsókosztolány v. Kosztolány
Alsólendva v. Lendva
 altare
 – Beatae Mariae Virginis *v.* Kőszeg; Sztrigó
 – defunctorum *v.* Paks
 – Omnium Sanctorum *v.* Dobronak; Nagyszénás; Oltárc; Szombathely
 – Sanctae Annae *v.* Szög(?)
 – Sanctae Caherinae *v.* Basilea; N. villa (Sancti Martini/Szentmárton?)
 – Sanctae Crucis *v.* Lendva
 – Sanctae Margaritae *v.* Strigoniensis
 – Sanctae Trinitatis *v.* Vasvár
 – Sancti Alberti *v.* Oltárc
 – Sancti Georgii *v.* Nagyszénás
 – Sancti Iohannis evangelistae *v.* Lendva; Szentiván
 – Sancti Iohannis *v.* Egerszeg
 – Sancti Laurentii *v.* Halberstadiensis
 – Sancti Michaelis *v.* Bogát; Debrecen; Garrignica; Magyarád; Mons Sancti Petri; Szentmihály
 – Sancti Nicolai *v.* Egerszeg
 – Sancti Petri *v.* Dobronak; Mons Sancti Petri; Szentpéter
 – Sancti Spiritus *v.* Homonna
 – Sancti Stephani prothomartyris *v.* Szombathely

- Sancti Valentini *v.* Rubrimontis villa
 – Sancti Wolfgangi *v.* Szenc; Szentlélek
 – Sanctorum Petri et Pauli *v.* Körmend
Alyaferia (castrum et palatium prope Cesaraugustam; Alyaferia, Zaragoza, ES) n. 1.
 Ambrosius, plebanus de Bednyaszentpéter, n. 8.
Amerinus (Amelia in Italia; IT)
 – clericus *v.* Crisolinus, Flavius
 Aminadanich, Martinus, clericus Zagrabiensis n. 18.
 Andreis, Vincentius de, episcopus Ottonensis n. 57.
 Antonius, presbyter dioecesis Zagrabiensis n. 62.
Apold (villa in Transilvania; Apold, RO)
 – cappella Sancti Nicolai n. 25.
 – cappellanus *v.* Creher (Kricken), Laurentius
 Arianiti, Angelina, uxor Stephani Brankovics despotaе Serbiae n. 53.
Ároki (olim villa in Hungaria, in comitatu Aradiensis; RO) n. 36.
Astoricensis (Astorga in Hispania; ES)
 – dioecesis n. *1.
 – ecclesia cathedralis n. *1.
Asszony szállása (villa in Hungaria; forsan loco Karcag, HU)
 – ecclesia parrochialis n. 23.
 – plebanus *v.* Szondi, Alexius
Aszúágy (in Hungaria; HR)
 – archidiaconatus n. 61.
 Atádi, Martinus, archidiaconus Quinqueecclesiensis n. 42. (breve)
- Bachiensis (Bács in Hungaria; Bač, RS)*
 – canonicus *v.* Budai Tóth, Ladislaus; Kamonci, Blasius
 – civitas n. 17.
 – clericus *v.* Szondi, Alexius
 – custos *v.* Szondi, Paulus
 – dioecesis n. 3.
 – lector *v.* Igari, Emericus
 – praepositus *v.* Palinai, Georgius
 – vicarius archiepiscopi in spiritualibus generalis *v.* Palinai, Georgius
- Bajai, Georgius, cappellanus seu perpetuus altaris in Nagyszénás n. 23.
 Bakócz, Thomas, archiepiscopus Strigoniensis (1497–1521), SRE cardinalis (1500–1521) n. 48. 50.
 Balbi, Hieronymus (c. 1460–c. 1535) praepositus Poseniensis (1515–1523), episcopus Gurcensis (1522–1526), orator Ferdinandi archiducis I apud papam (1523) n. 13. 16. 27.
 Balint, Baltazar, plebanus in Szászpéntek n. 20. 24.
 Balint, Stephanus, pater Baltazaris n. 20. 24.
 Barcaszentpéter *v.* Mons Sancti Petri
 Barchovich, Iohannes, clericus Zagrabiensis n. 18.
Basiliensis (Basel in Imperio; Basel, CH)
 – civitas n. *5.
 – clericus *v.* Wnger, Gregorius
 – ecclesia Sancti Petri, altare Sancte Catharine n. *5.
 Bavaria
 – dux *v.* Ernestus
 Beatae Catherinae
 – ecclesia *v.* Rosindol
 Beatae Mariae Virginis
 – altare *v.* Kőszeg; Sztrigó
 – cappella *v.* Obedszentkereszt
 – ecclesia *v.* Garignica; Gyanté; Kamarca (aliter Szentklára); Lendva; Nova
 – parrochia *v.* La Biolle
 Beatae Mariae Virginis conceptionis
 – ecclesia *v.* Ódány
 Beatae Marie Virginis de Miraculis
 – ecclesia *v.* Oštarije
Bednyaszentpéter (villa in Slavonia; Sveti Petar Ludbreški, HR)
 – plebanus *v.* Ambrosius, n. 8.
 Begna *v.* Kožičić (de Begna)
Bela (oppidum in Slavonia; Bijela, HR) n. 63.
 – abbas *v.* Körmendi
 – plebanus, *v.* Blasius, plebanus
 Bellicastrensis episcopus *v.* Levato, Leonardus

- Bembus, Petrus, SRE cardinalis, prior Hungariae Ordinis Sancti Iohannis Hierosolymitani n. 44.
- Bene (villa/oppidum in Hungaria; UA)*
- cappella vel ecclesia Sancti Ladislai n. 25.
 - cappellanus seu altarista v. Hernécsi, Stanislaus
- Benyauch v. Dzebenyauch
- Berei, Andreas, plebanus in Lővő n. 26.
- Berethalom (Birtbűlm, oppidum in Transilvania; Biertan, RO)* n. 60.
- Berzence (oppidum in Hungaria; Berzence, HU)*
- cappella Corporis Christi n. 29. 31.
 - capellanus v. Demeter, Benedictus
- Betzinger, Georgius, beneficiatus in Szenc n. 14.
- Biberic, Georgius, plebanus in Szentlőrinc n. 20. 24.
- Biberic, Paulus, pater Georgii n. 20. 24.
- Bikli, Iohannes, (vice)comes comitatus Hunyadiensis et castellanus castris Hunyad (1494–1495, 1496–1498 és 1500–1504) n. 46.
- Binovci v. Dzebenyauch
- Biola v. La Biolle
- Biro, Michael, de Adrys n. 42.
- Bisatriciensis (Beszterce in Transilvania; Bistrița, RO)* n. 47.
- civitas n. 47.
 - iudices et iurati consules n. 47.
 - magister montanarum n. 47.
- Blasius litteratus v. Kápolnai, Blasius
- Blasius, plebanus de Bela n. 63.
- Bochchay v. Bocskai
- Bocskai (Bochchay), Valentinus n. 41.
- Bodoniensis (Bodony sive Vidin in Bulgaria; Vidin, BG)*
- episcopus titularis v. Laskai, Nicolaus
- Bodrog (in Hungaria; RS)*
- archidiaconus v. Kamonci, Blasius
- Bogát (in Hungaria; Nyírbogát, HU)*
- ecclesia parochialis Sancti Georgii n. 35.
 - – altare Sancti Michaelis n. 35.
 - – cappellanus altaris v. Bogáti Csám, Iohannes (II)
- Bogáti Csám, Iohannes (II), altarista seu perpetuus cappellanus in Bogát n. 35.
- Bogáti Csám, Iohannes (I), perpetuus altarista seu cappellanus in Monte Sancti Petri n. 31.
- Boltos, Iohannes n. 42.
- Bonciani, Iohannes Baptista (†1532), referendarius (1513–1532) et referendarius domesticus (1513–1532), episcopus Casertanus (1514–1532), datarius (1527) n. 11. 12. 14. 15. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 37. 38. 44. 57. 58.
- Bonifacius papa VIII (1294–1303) n. 2. 7. 8. 11. 17. 18. 36. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 48. 50. 51. 52. 53. 55. 56. 62. 63. 64. 65. 66.
- Bonifrinis, Angelus de, archipresbyter in collegiata ecclesia in Cancupire n. *4.
- Borne, Van den, Iohannes v. Van den Borne, Iohannes
- Bosnia*
- dux v. Újlaki
- Bradich, Iohannes, laicus Zagrabiensis n. 5.
- Branković v. Brankovics
- Brankovics, Georgius (1461–1516) despota Serbiae (1486–1496) n. 53.
- Brankovics, Iohannes (c. 1465–1502), despota Serbiae (1496–1502) n. 53.
- Brankovics, Maria (†1540), uxor comitis Ferdinandi de Frangepanibus n. 53.
- Brankovics, Maria (1466–1495), uxor Bonifacii III marchionis Montisferrati n. 53.
- Britius (Brikšić), Franciscus, archipresbyter Pagensis n. 54.
- Brixiensis (Brixen in Imperio, in Tirol; Bressanone/Brixen, IT)*
- decanatus n. 44.
- Brodaricus (Brodericus), Stephanus (c. 1470–1539) praepositus maior Quinqueecclesiensis (1522–1526), orator regis Ludovici II apud papam (1522–1524, 1525), secretarius regius (1521–1526), episcopus Sirmiensis (1526–1535), cancellarius regius (1526), episcopus Vaciensis (1537–1539) n. 7. (breve) 8. 9. 49.

- Budafelbévíz (Superiors calidae Aquae Budenses in Hungaria; hodie pars Budapestini; HU)*
 – ecclesia collegiata Sanctae Trinitatis n. 49.
 Budai Tóth, Ladislaus, canonicus Bachiensis, canonicus Scepusiensis, secretarius regius (1524–1526) n. 11.
Budensis (Buda in Hungaria; Budapest, HU)
 – archidiaconus ecclesiae parrochialis Beatae Mariae Virginis n. 40. (breve)
 – calidae aquae superiores v. Budafelhévíz
 – civis v. Etyeki (Erezye), Albertus
 – iudex v. Ádám, Gregorius
 – Ladislaus v. Budai Tóth, Ladislaus
 Budinchy v. Budinci
 Budinci, Michael, capellanus seu perpetuus altarista in Oltárc n. 21.
Burgensis (Burgos in Hispania; ES)
 – clericus v. Salamanca-Hoyos, Antonius
 – laicus v. Salamanca, Gabriel
 Burgos, Antonius de (c. 1455–1525), referendarius, n. 1. 7. 8. 11. 12. 14. 27. 38. 44.
Cameracensis (Cambrai in Imperio; FR)
 – clericus v. Fryels, Cornelius
 Campeggi (Campeggio), Laurentius (1474–1539), auditor Rotae (1511–1524), episcopus Feltrensis (1512–1520), nuncius apostolicus in Germania (1514), SRE cardinalis (1517–1539), referendarius domesticus (1520–1538), episcopus Bononiensis (1523–1525), legatus a latere in Germania et Hungaria (1524–1525), administrator episcopatus Saresberiensis (1524–1539), legatus apud imperatorem Carolum V (1530–1535), n. 2. 4. 5. 7. 8. 17. 18. 28. 36. 39. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 47. 55. 56. 59. 60. 62. 63. 64. 65. 66.
 Campeggi (Campeggio), Thomas (c. 1486–1564), gubernator Placentiae (1514), referendarius (1519–1563), episcopus Feltrensis (1520–1546), referendarius domesticus (1527–1561), regens Cancellariae (1540–1550), n. 5.
Cancupire (N. dioecesis, in Italia; IT)
 – collegiata ecclesia, archipresbyteratus n. *4.
 cappella
 – Beatae Mariae Virginis v. Obedszentkereszt
 – corporis Christi v. Berzence
 – defunctorum v. Ódány
 – Sanctae Margaritae v. Strigoniensis
 – Sancti Erasmi v. Hidas
 – Sancti Iohannis evangelistae v. Lendva
 – Sancti Ladislai v. Bene
 – Sancti Leonardi v. Sancti Salvatoris parrochia
 – Sancti Nicolai v. Apold
 – Sancti Spiritus v. Homonna
 – Sancti Valentini v. Rubrimontis villa cardinalis
 – Sancti Angeli v. Lang, Mattheus
 – Sanctorum Cosme et Damiani v. Salviati
 Carolus V, imperator Sacri Romani Imperii (1519–1556) n. 13.
 Casertanus v. Bonciani, Iohannes Baptista
 Cassador, Guillermus (†1527), auditor Rotae (1511–1525), referendarius (1519–1523), familiaris papae, electus episcopus Algarensis (1525–1527) n. 48. 54.
 Cassius (Kašić), Iohannes, canonicus Pagensis n. 54.
 Castellimaris, Petrus v. Flores, Petrus
Castrum Ferreum (Castrumferreum) (Vásvár in Hungaria; HU) v. Vásvár
 Cath (Catch), Iohannes, plebanus de Smrčkovíć (1522) n. 5.
 Cesaraugusta (Zaragoza in Hispania; ES) n. 1.
 Cham v. Csám
Chanadiensis (Csanád in Hungaria; Cenad, RO)
 – laicus v. Patócsi, Emericus
Chasmensis (Csázma in Slavonia; Čazma, HR)
 – collegiata ecclesia Sancti Spiritus n. 63. 65.
 – conventus Sanctae Mariae Magdalenae n. 41. 43.
 – custos v. Csázmai, Martinus (II)
 – ecclesiae procurator v. Csázmai, Martinus (II)
 – lector v. Csázmai, Martinus (I)
 – locumtenens vicarii in spiritualibus generalis Zagradiensis v. Csázmai, Martinus (I)
 – oppidum n. 64.
 – vicarius n. 8.

- Chente, de v. Csentei
- Chevalier, Egidius le, portionarius in parrochia de Fermentin, Lexoviensis dioecesis n. 32.
- Chevalier, Ludovicus, portionarius in parrochia de Duriaco, Sedunensis vel Senonensis dioecesis n. 32.
- Christianus, plebanus, iudex delegatus vicarii Transilvanensis n. 60.
- Chwz v. Csúz (Tóth)
- Cibiniensis (Nagyzeben, Hermannstadt in Transilvania; Sibiu, RO)*
- civis v. Hecht, Iohannes; Heltner, Iohannes; Reicherstorffer, Nicasius
- civitas n. 45.
- decanus v. Flaschner, Wolfgangus; Thonhauser, Petrus
- plebanus v. Huet, Martinus
- Claromontensis (Clermont in Gallia; Clermont-Ferrand, FR)*
- subdiaconus v. Pon, Antonius del; Dautenhac, Bernardus; Sanbar, Iohannes; Coltigul, Iacobus
- Colocensis (Kalocsa in Hungaria; HU)*
- acolitus v. Bajai, Georgius
- canonicus v. Kamonci, Blasius
- dioecesis n. 3.
- Colosiensis (Koložsvár in Transilvania; Cluj, RO)*
- archidiaconatus n. 55.
- Coltigul, Iacobus, portionarius in parrochia de Meleto, Claromontensis dioecesis n. 32.
- Comensis v. Trivulzio, Cesare
- Concordiensis (Concordia in Italia; Concordia Sagittaria, IT)*
- canonicus v. Hungariis, Iacobus de
- Constantini parrochia v. pagus Vilianus conventus
- Sanctae Mariae Magdalенаe v. Chasmensis
- Sancti Salvatoris v. Verőce
- Sancti Thomae v. Quinqueecclesiensis
- Corbaviensis (Korbávia in Croatia; Krbava, HR)*
- comes v. Torquatus
- ecclesia n. 52.
- episcopus v. Kožičić (de Begna), Simon
- Corenza v. Korenice
- Corporis Christi
- cappella v. Berzence
- Cortiniaco (villa, Sedunensis vel Senonensis dioecesis) n. 32.*
- Cozar v. Kozári
- Creher (Kricken), Laurentius, perpetuus cappellanus in Apold n. 25.
- Crisolinus, Flavius, clericus Amerinus, collector plumbi n. 44.
- Croatia
- banus (in genere) n. 64.
- cubicularius papae v. Albisi, Bernardus
- Cuppzina v. Kupčina
- Csám v. Bogáti Csám, Iohannes (I et II)
- Csázma (fluvius in Slavonia; Česma, HR) n. 43.*
- Csázma v. Chasmensis*
- Csázmai, Martinus (I), lector Chasmensis (1519–), causarum auditor et locumtenens vicarii in spiritualibus generalis Zagrabienensis in ecclesia Chasmensi (1519–1523) n. 2. 7. 55.
- Csázmai, Martinus (II), custos et canonicus Chasmensis (1519–1521–), procurator ecclesiae (1522), iudex delegatus n. 2. 8.
- Cseményi Cseh, Iohannes n. 56.
- Csentei, Nicolaus, cappellanus seu altarista in Lendva n. 31.
- Csepán (villa in Transilvania; Cepar, RO)*
- ecclesia parrochialis Sancti Martini n. 38.
- plebanus v. Iohannes Stephani
- Cserna (olim villa in Transilva.; Cinciș-Cerna, RO)*
- ecclesia parrochialis Omnium Sanctorum n. 20. 24.
- plebanus v. Horma (Sutoris), Antonius
- Csézi, Andreas, praepositus maior Strigoniensis (1519–1536) n. 28. (breve)
- Csukás, Iohannes, v. Hecht, Iohannes
- Csulai Móré, Philippus (1476/7–1526), praepositus Agriensis (1509–1522), episcopus Quinqueecclesiensis (1523–1526) n. 4.
- Csurgói, Urbanus, cappellanus seu perpetuus altarista in Nagyszénás n. 23.
- Csúz (Tóth), Iohannes, cappellanus seu perpetuus altarista in Magyarád n. 21.

- Danistildi, Guillermus, portionarius in parochia de Cortiniaco, Sedunensis vel Senonensis dioecesis n. 32.
- Dautenhac, Bernardus, portionarius in parochia de Meleto, Claromontensis dioecesis n. 32.
- Deák, Blasius *v.* Ajtai Deák, Blasius *Debreceen (oppidum in Hungaria; HU)*
– ecclesia parrochialis Sancti Andreae n. 23.
– – altare Sancti Michelis n. 23.
– – altarista seu cappellanus altaris *v.* Debreceeni, Andreas
- Debreceeni, Andreas, cappellanus seu altarista in Debreceen n. 23.
- Dees *v.* Dési
- defunctorum altare *v.* Paks
- Del Pon *v.* Pon
- Demeter, Benedictus, cappellanus in Berzenice n. 29. 31.
- Demeter, Iohannes pater Benedicti n. 29. 31. *Dercen (villa in Hungaria; UA)*
– ecclesia parrochialis Sancti Ladislai n. 23.
– – plebanus *v.* Vinnai, Andreas
- Deregyň (villa in Hungaria; Drabňov, SK)*
– ecclesia parrochialis n. 23.
– – plebanus *v.* Szentmártoni, Clemens
- Dési, Paulus, plebanus in Geresd n. 30.
- Déva (oppidum in Transilvania; Deva, RO)*
– plebania n. 10.
– plebanus *v.* Iohannes
- „dicta villa” *v.* Huszt(?), Szög(?), Sveti Ivanec(?)
- Diriaco v. Duriaco/Diriaco*
- Dobronak (oppidum in Hungaria; Dobrovnik/Dobronak, SI)*
– ecclesia parrochialis Sancti Iacobi n. 33.
– – altare Omnium Sanctorum n. 33.
– – altare Sancti Petri n. 33.
– – cappellanus altaris *v.* Dobronoki, Michael; Mészáros, Georgius
- Dobronaki, Michael, perpetuus cappellanus in Dobronak n. 33.
- Dobronoki Gere, Petrus, perpetuus cappellanus in Lendva n. 33.
- Dobronoki, Mathias, pater Michaelis n. 33.
- Dombi, Petrus, civis de Gyöngyös n. 39.
- Dominis, Iohannes de, archipresbyter Pagensis n. 54.
- Donibi *v.* Dombi
- Dono Bellino, parochia (Lingoniensis dioecesis) n. 29.
- Dorsich, Petrus, laicus Zagrabiensis n. 5.
- Dregina *v.* Deregyň
- Duch, Petrus, de Berethalom n. 60.
- Duriaco/Diriaco (villa, Sedunensis vel Senonensis dioecesis)*
– ecclesia parrochialis n. 32.
- Dzebenyauch (de Benyauch id est Binovci), Caspar n. 41.
- ecclesia
– Beatae Catherinae *v.* Rosindol
– Beatae Mariae Virginis *v.* Garignica; Gyanté; Kamarca (aliter Szentklára); Lendva; Nova
– Beatae Mariae Virginis conceptionis *v.* Ódány
– Beatae Mariae Virginis de Miraculis *v.* Oštarije
– cathedralis Astoricensis n. *1.
– cathedralis Halberstadiensis n. 1.
– cathedralis Maceratensis n. *6.
– collegiata Sanctae Trinitatis *v.* Budafelhévíz
– collegiata Sancti Spiritus *v.* Chasmensis
– Omnium Sanctorum *v.* Cserna; Homonna; Nagyszénás; Szobránc
– Sanctae Annae *v.* Sveti Ivanec(?)
– Sanctae Crucis *v.* Korenice; Obedszentereszt; Paks
– Sanctae Elisabeth *v.* Körmend
– Sanctae Helenae *v.* Gatály
– Sanctae Mariae Magdalenae *v.* Egerszeg; Sztrigó
– Sanctae Trinitatis *v.* Pokupje
– Sancti Andreae *v.* Debreceen
– Sancti Georgii *v.* Bogát; Medwya; Meleto/Milleto; Oltárc; Sipak
– Sancti Iacobi *v.* Dobronak; Kőszeg
– Sancti Iohannis *v.* Lövő; Szentiván

- Sancti Ladislai *v.* Bene; Dercen
 – Sancti Laurentii *v.* Szentlőrinc
 – Sancti Martini *v.* Csépan; Fermentin; Gerresd; N. villa (Sancti Martini/Szentmárton?); Schützen; Szombathely
 – Sancti Michaelis *v.* Ibrány; Magyarád; Ponsoiensis; Szentmihály; Vasvár
 – Sancti Nicolai *v.* Szászpéntek; Szilincz
 – Sancti Petri *v.* Basiliensis; Szentpéter
 – Sancti Spiritus *v.* Szentlélek
 – Sancti Viti *v.* Kosztolány; Vidovc
 – Trium regum *v.* Szög(?)
Egerszeg (oppidum in Hung.; Zalaegerszeg, HU)
 – ecclesia parochialis Sanctae Mariae Magdalenae n. 20.
 – – altare Sancti Iohannis n. 20.
 – – altare Sancti Nicolai n. 20.
 – – cappellanus altaris *v.* Egerszegi, Benedictus; Egerszegi, Iohannes
 Egerszegi, Benedictus, cappellanus in Egerszeg n. 20.
 Egerszegi, Iohannes, cappellanus in Egerszeg n. 20.
 Elendez *v.* Melendez
 Enyedi Kohlhals, Simon, canonicus Transilvanensis (1521–1526), decanus (1524–1526) n. 59. (breve)
 Erdódi, Simon, episcopus Zagrabienensis (1518–1543) n. 41. 43. 50.
 – officiales eiusdem n. 50.
 Erdődy, Petrus, de Monyorókerék, comes, cubicularius regius (c. 1516–1521) n. 33.
 Erezye *v.* Etyeki
 Ernestus, dux Bavariae, administrator Pataviensis n. 13.
Eszék (in Hungaria; Osijek, HR)
 – archidiaconatus *v.* Aszúagy
 Etyeki (Erezye), Albertus, civis Budensis n. 40.
 familiaris
 – cardinalis *v.* Kryznychy, Iohannes de; Mauritius, Iohannes
 – papae, continuus commensalis *v.* Albisi, Bernardus; Van den Borne, Iohannes; Serardi, Philippus; Melendez, Alvarus
 Fanzi, Vincentius episcopus Signinus (1503–1528), referendarius (1514–1527) n. 18. 33. 42. 43. 45. 46. 47. 59. 60. 62. 63. 64. 66.
 Feltrensis *v.* Campeggi, Thomas
 Ferdinandus I, archidux Austriae (1521–1564), mox rex Hungariae et Bohemiae (1526–1564) n. 13. 16. 27.
Fermentin (villa in Gallia; Fermentin, FR)
 – ecclesia parochialis Sancti Martini n. 32.
 Ferrocastro, de *v.* Vasvári
 Festő *v.* Pictor
 Flaschner, Wolfgangus, decanus Cibiniensis (1522–1524) n. 59.
 Flores, Petrus (†1540), praelatus domesticus papae, episcopus Castellimaris seu Stabienensis (1503–1537), referendarius (1514–1537), regens Cancellariae (1524–1540), episcopus Gaietanus (1537–1540), n. 3.
 Formatino *v.* Fermentin
 Franchich, Iohannes, laicus Zagrabienensis n. 8.
 Frangepán, Bernardinus, comes Vegliae et Modrussiae n. 50. 51. 52.
 Frangepán, Ferdinandi uxor *v.* Brankovics, Maria
 Frangepán, Ferdinandus, comes Vegliae et Modrusiae n. 53.
 Frangepanibus, de *v.* Frangepán fratres
 – heremitarum Sancti Pauli *v.* Kalodva
 – hospitales Sancti Spiritus in Saxia de Urbe n. 38.
 Fryels, Cornelius, clericus Cameracensis dioecesis, canonicus Herbenensis n. 30.
Garignica (olim oppidum in Slavonia; HR)
 – ecclesia parochialis Beatae Mariae Virginis n. 19.
 – – altare Sancti Michaelis n. 19.
 – – capellanus altaris *v.* Oreschi (Onesthi), Blasius
Gatály (villa in Hungaria; Hatalov, SK)
 – ecclesia parochialis Sanctae Helenae n. 32.
 – portionarius *v.* Ruszin, Georgius Michael Gebennensis (*Genève/Genf in Imperio; CH*)
 – acolitus *v.* Maroni, Aymon; Miniaci, Petrus

- Georgius, episcopus Quinqueecclesiensis *v.*
Szatmári, Georgius
Gere *v.* Dobronoki Gere
Geresd (*villa in Hungaria; Geresdlak–Geresd, HU*)
– ecclesia parochialis Sancti Martini n. 30.
– plebanus, *v.* Dési, Paulus
Glogovnica *v.* Golgonca
Golgonca (*fluvius in Slavonia; Glogovnica, HR*)
n. 43.
Gurcensis (*Gurk in Imperio; AT*)
– electus episcopus *v.* Balbi, Hieronymus
– episcopus n. 13.
– episcopus *v.* Balbi, Hieronymus; Lang, Matthaeus; Salamanca-Hoyos, Antonius
Güns *v.* Kőszeg
Gzokez *v.* Szutjeszkai Golec
- Gyanté (*villa in Hungaria; Mezőgyán–Nagygyanté, HU*)
– ecclesia parochialis Beatae Mariae Virginis n. 23.
– plebanus (rector) *v.* Nagyfalvi, Clemens
Gyöngyös (*oppidum in Hungaria; HU*)
– civis *v.* Dombi, Petrus
Gyulafehérvár (*in Transilvania; Alba Iulia, RO*)
– canonicatus n. 6.
- Hainick, Urbanus, plebanus (rector) in Schützen n. 33.
Halberstadiensis civitas (*Halberstadt in Imperio; DE*)
– clericus *v.* Steneren, Henricus
– ecclesia cathedralis n. 1.
– – altare Sancti Laurentii n. 1.
– – vicarius altaris *v.* Albisi, Bernhardus; Mauritius, Iohannes; Steneren, Henricus; Wanebeke alias Kale, Iohannes
Hecht, Iohannes, civis Cibiniensis n. 45. 59.
Helthener *v.* Heltner
Heltner, Iohannes, civis Cibiniensis n. 45. 59.
Heltner, Magdalena n. 45. 59.
Henyey, Bernardus n. 56.
Henyey, Gabriel n. 56.
Herbenensis (*forsan Les Herbiens in Gallia; FR*)
– collegiata ecclesia Sancti Salvatoris n. 30.
– canonicus *v.* Fryels, Cornelius
heremitae Sancti Pauli n. 36.
Hernécsi, Stanislaus, perpetuus cappellanus in Bene n. 25.
Herner, Mathias *v.* Heuer, Mathias
Hervojevics, Paulus n. 62.
Heuer, Mathias, perpetuus cappellanus villa Rubrimontis n. 25.
Hidas (*villa in Hungaria; Hidas, HU*)
– ecclesia parochialis, n. 23.
– – cappella Sancti Erasmi n. 23.
– – rector cappellae *v.* Székelyi, Thomas
Homonna (*oppidum in Hungaria; Humenné, SK*)
– ecclesia parochialis Omnium Sanctorum n. 23.
– – cappella vel altare Sancti Spiritus n. 23.
– – cappellanus *v.* Homonnai, Matheus
Homonnai, Matheus, perpetuus capellanus in Homonna n. 23.
Homorogdi, Nicolaus, praepositus Varadiensis (1516–1524) n. 46. (breve) 47. (breve)
Horma (Sutoris), Antonius, plebanus in Cserna n. 20. 24.
Horvát, Iohannes *v.* Vingárti Horvát, Iohannes
Huet, Martinus, plebanus Cibiniensis n. 59.
Hungaria
– regis curia n. 64.
– regis orator *v.* Brodarics, Stephanus
– regni partes subiectae n. 48.
– regnum n. 6. 8. 43. 46. 48.
Hungariae rex (in genere) n. 49. 61. 64. 65. 66.
Hungariis, Iacobus de, canonicus Concordiensis n. *3.
Huszár, Dorothea, uxor Iohannis n. 47.
Huszár, Iohannes, civis Cibiniensis n. 46. 47.
Huszt(?) („*dicta villa*” in *Hungaria; UA*) n. 23.
Huszt, Matheus, perpetuus cappellanus in „*dicta villa*” n. 23.
Hvanczyar, Petrus, nobilis, castellanus castri Ludbreg n. 7.
- Iagmesael, Georgius, de Kordusovc, laicus Zagradiensis n. 7.

- Ianninus, Girardus, portionarius in pago Viliano, Lausanensis dioecesis n. 29.
- Iarlandinus, Claudius, clericus Lingoniensis dioecesis, portionarius in Dono Bellino n. 29.
- Iarnesenich, Iohannes, plebanus ecclesiae Sanctae Crucis in Korenice n. 5.
- Iaurinensis (Győr in Hungaria; HU)*
- acolitus v. Molnár, Barnabas; Száki, Mathias; Szentlőrinci, Blasius; Vasvári, Bernardus
 - altarisista v. Molnár, Barnabas; Szentlőrinci, Blasius; Vasvári, Bernardus
 - cappellanus v. Száki, Mathias; Szentlőrinci, Blasius; Szentpéter, Thomas; Szentviszlói, Iohannes
 - clericus v. Hainick, Urbanus; Molnár, Barnabas; Száki, Mathias; Szentlőrinci, Blasius; Szentpéter, Thomas; Vasvári, Bernardus
- Ibrány (villa in Hungaria; HU)*
- ecclesia parochialis Sancti Michaelis n. 23.
 - plebanus v. Kállói, Gregorius
- Igari, Emericus, lector Bachiensis (1508–1525) n. 17. (breve)
- Ilméri (Ürményi), Emericus, canonicus Varadiensis n. 15.
- Inpi, Nicolaus, de Tost, beneficiatus futurus in Tost n. 35.
- Institor, Matheus v. Novakovci, Matheus Iohannes litteratus de Iwanch v. Ivánci, Iohannes
- Iohannes Stephani litterati, plebanus in Csépan, n. 38.
- Iohannes, plebanus de Deva (†1522) n. 10.
- Istvánffy, Iohannes, de Kisasszonyfalva, officialis Laurentii ducis in Újlak n. 17.
- Iuliarii pagus (villa in Gallia; FR) v. pagus Iuliarii*
- Iurani, Franciscus, cappellanus in Szentlélek n. 19.
- Ivánci, Iohannes, litteratus, clericus Zagrabienensis n. 12.
- Izsák, Iohannes, canonicus et provisor curiae episcopalis Quinqueecclesiensis n. 58.
- Kale v. Wanebeke alias Kale, Iohannes Kállói, Gregorius, plebanus (rector) in Ibrány n. 23.
- Kalmár, Matheus v. Novakovci, Matheus Kálnai, Emericus, archidiaconus de Aszúág et Tilegdiensis n. 61.
- Kalodva (villa in Hungaria; Cladova, RO)*
- fratres heremitarum Sancti Pauli primi heremite n. 36.
- Kamarca (villa in Slavonia; Novigrad Podravski, HR)*
- archidiaconus in capitulo Zagrabienensi Varasdi, Gregorius
 - ecclesia Beatae Mariae Virginis n. 64.
 - vicearchidiaconus v. Michael, plebanus Kamonci, Blasius, archidiaconus de Bodrog, canonicus ecclesie Colocensis dioecesis Bachiensis n. 3.
- Kápolnai, Blasius, litteratus n. 66.
- Karlovics, Iohannes v. Torquatus, Iohannes Kašić v. Cassius
- Kebelei, Laurentius, acolitus, cappellanus in Lendva n. 31.
- Kecskeméti Patócsi v. Patócsi, Emericus Kelbelczer (Kolparczer), Wolfgangus, custos Poseniensis (1514–1526) n. 16.
- Kisasszonyfalvi v. Istvánffy
- Kitzbühel (in Imperio, in Tirol; AT) n. 13.*
- Kokryawchych v. Racsai Kokryawchych Kolparczer v. Kelbelczer
- Konch, Laurentius, cappellanus in Nova n. 31.
- Kont v. Konch
- Korbáviai, Iohannes v. Torquatus Iohannes Koreni Tuki (Tucus), Iohannes, nobilis n. 41.
- Korenice (olim villa in Slavonia, in comitatu Zagrabienensi; HR)*
- ecclesia parochialis Sancte Crucis n. 5.
 - plebanus v. Iarnesenich, Iohannes
- Kosztolány (Alsókosztolány in Hungaria; Zemianske Kostolany, SK)*
- ecclesia parochialis Sancti Viti n. 33.
 - plebanus (rector) v. Nedele, Georgius
- Kozári, Martinus, frater ordinis praedicatorum, diaconus Quinqueecclesiensis n. 57.

- Kozičić (de Begna), Simon, episcopus Moru-
drusiensis sive Corbaviensis n. 53.
- Körmend (oppidum in Hungaria; HU)*
– ecclesia parochialis Sanctae Elisabeth n. 20.
– – altare Sanctorum Petri et Pauli n. 20.
– – altarista seu cappellanus v. Szentviszlói,
Iohannes
- Körmendi, Blasius, abbas de Bela n. 63.
- Kőszeg (Güns; civitas/oppidum in Hungaria;
Kőszeg, HU)*
– ecclesia parochialis Sancti Iacobi n. 26.
– – altare Beatae Mariae Virginis n. 26.
– – altarista seu cappellanus v. Száki, Ma-
thias
- Kricken v. Creher
- Kryznychy, Iohannes de, clericus Quinque-
ecclesiensis, familiaris Iohannis Salviati
cardinalis, n. 6.
- Kupčina (villa in Slavonia; Donja Kupčina,
HR) n. 50.*
- La Biolle (villa in Savoya; La Biolle, FR)*
– parochia Beatae Mariae Virginis (Nostra
Donna) n. 29.
- Laibacensis (Laibach in Imperio; Ljubljana, SI)*
– episcopus v. Rauber, Christophorus
– vicarius in spiritualibus generalis n. 43.
- Lancsics, Michael, abbas monasterii Sancti
Egidii de Somogyvár (1523–1529), n. 43.
- Lang, Iohannes, civis Posoniensis n. 28.
- Lang, Matthaeus (1468–1540), episcopus Gur-
censis (1505–1522), archiepiscopus Salze-
burgensis (1519–1540), SRE cardinalis
(1511–1540) n. 13.
- Laskai, Nicolaus, lector Budensis (1497–1520),
episcopus Bodoniensis in dioecesi Vacien-
si (1514–1523) n. 40. (breve)
- Lászai, Iohannes (†1523), archidiaconus Tileg-
diensis, poenitentiarius apostolicus in
Urbe n. 61.
- Lateranense concilium n. 55. 56.
- Laurentius, cardinalis SRE Campegius v. Cam-
peggi, Laurentius
- Lausanensis (Lausanne in Imperio; Lausanne,
CH)*
- clericus v. Ianninus, Girardus
Lazo, Iohannes de v. Lászai, Iohannes
Le Chevalier v. Chevalier
legatus apostolicus de latere tunc in partibus
n. 47.
- Lendva (Alsólendva, oppidum in Hungaria; Len-
dava, SI)*
– cappella Sancti Iohannis evangelistae n. 31.
– – cappellanus capellae v. Kebelei, Lauren-
tius
– ecclesia parochialis Beatae Mariae Virgi-
nis n. 31. 33.
– – altare Sanctae Crucis n. 31.
– – altare Sancti Iohannis evangelistae n. 33.
– – cappellanus seu altarista altaris v. Csen-
tei, Nicolaus; Dobronoki Gere, Petrus
- Leo papa X (1513–1521) n. 1. 48. 66.
- Levato, Leonardus (†1533), episcopus Belli-
castrensium (1518–1533), fungens officio con-
ferendi ordines in Urbe n. 14. 19. 20. 21.
22. 23. 24. 25. 26. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 37.
- Lexoviensis (Lisieux in Gallia; Lisieux, FR)*
– subdiaconus v. Chevalier, Egidius le; Vi-
gnet, Petrus
- Lincz v. Szilincs
- Lingoniensis (Langres in Gallia; Langres, FR)*
– acolitus v. Marilee, Parisius
– clericus v. Iarlandinus, Claudius
- Lipicai (Lipsicai), Franciscus n. 41.
- Lipicai v. Lipicai
- Literatus v. Kápolnai, Blasius; Petrus, litte-
ratus
- Locsan (olim predium in Slavonia; HR) n. 43.*
- Lóna (villa in Transilvania; Luna de Sus, RO)*
– plebanus n. 6.
- Lövő (villa in Hungaria; Zalaövő, HU)*
– ecclesia parochialis Sancti Iohannis n. 26.
– plebanus v. Berei, Andreas
- Lövő v. et Schützen*
- Lucsan v. Locsan*
- Ludbreg (in Slavonia; HR)*
– castellanus v. Hvaczyar, Petrus
– castrum n. 7.
- Ludovicus rex II Hungariae et Bohemiae
(1516–1526) n. 9.

- Ludovicus rex II *v. et Hungariae rex* (in genere)
- Lurinch, Antonius, rector parochialis ecclesiae Sanctae Trinitatis in Pokupje n. 5.
- Maceratensis* (*Macerata in Italia; IT*)
– ecclesia cathedralis, capellae n. *6.
- Magdeburgensis* (*Magdeburg in Imperio; DE*)
– clericus *v.* Mauritius, Iohannes
- Magyarád* (*villa seu oppidum in Hungaria; Puzstamagyaród, HU*)
– ecclesia parochialis Sancti Michaelis n. 21.
– – altare Sancti Michaelis n. 21.
– – altarista seu capellanus *v.* Csúz (Tóth), Iohannes
- Magyarádi Csúz *v.* Csúz (Tóth)
- Magyi, Sebastianus, vicarius episcopi Varadiensis in spiritualibus generalis (1521–[1523?]) n. 46. (breve) 47. (breve)
- Marchall, Andreas, plebanus (rector) in Rosindol n. 33.
- Marchll *v.* Marchall
- Marilee, Parisius, acolitus Lingonensis dioecesis, portionarius in parochia Neullex Christi n. 29.
- Maroni, Aymon, acolitus incertae (Gebennensis?) dioecesis, portinonarius in pago Iuliarum n. 29.
- Marosvásárhely* (*in Transilvania; Târgu Mureș, RO*)
– hospitium Sancti Spiritus n. 38.
– prioratus hospitii Sancti Spiritus n. 38.
- Martinus custos et iudex delegatus *v.* Csázmai, Martinus (II)
- Martinus lector Chasmensis, vicarius n. 63. 64. 65.
- Matheus, institor *v.* Novakovci, Matheus
- Matucsinaí *v.* Cseményi Cseh
- Mauritius, Iohannes, clericus Magdeburgensis, vicarius ad altare Sancti Laurentii in ecclesia Halberstadiensis, familiaris cardinalis Herculis de Rangonibus (1522) n. 1.
- Maximilianus I, electus imperator Sacri Romani Imperii (1493–1519) n. 13.
- Medwya* (*villa in dioecesi Zagrabienis; forsan Međe, HR*)
– ecclesia parochialis Sancti Georgii n. 62.
– ecclesiae compatronus *v.* Hervojevics, Paulus
- Megyericsei, Christoforus n. 55.
- Megyericsei, Iohannes (†1517), archidiaconus Colosiensis (1504–1517) n. 55.
- Melendez, Alvarus, de Hungria, clericus Abulensis, familiaris papae n. *1. *2.
- Meleto/Milieto* (*villa in Gallia, Claromontensis dioecesis*)
– ecclesia parochialis Sancti Georgii n. 32.
– portionarius *v.* Pon, Antonius del; Dautenhac, Bernardus; Sanbar, Iohannes; Coltigul, Iacobus
- Messarum *v.* Mészáros
- Mészáros, Georgius, perpetuus cappellanus in Dobronak n. 33.
- Michael, decretorum doctor, vicarius episcopi Quinqueecclesiensis in spiritualibus generalis n. 7 (breve) 42.
- Michael, plebanus et vicearchidiaconus de Kamarca n. 64.
- Milkoviensis* (*Milkó in Moldova; i. e. pars Transilvanica archidioecesis Strigoniensis; Milcovul, RO*)
– altarista *v.* Bogáti Csám, Iohannes (I)
– cappellanus *v.* Bogáti Csám, Iohannes (I); Szentpéteri, Iacobus
– clericus *v.* Szentpéteri, Iacobus
– laicus *v.* Hecht, Iohannes; Heltner, Iohannes; Heltner, Magdalena; Huszár, Dorothea; Huszár, Iohannes; Reicherstorffer, Nicasius
- Milieto v. Meleto/Milieto*
- Mindensis* (*Minden in Imperio; DE*)
– civitas n. 1.
– clericus *v.* Van den Borne, Iohannes
- Miniaci, Petrus, acolitus Gebennensis dioecesis, portionarius in Biola n. 29.
- Miraculis, de, ecclesia Beatae Mariae Virginis *v.* Oštarije
- Modrusi, Alexander, canonicus Transilvanus n. 46. (breve) 47. (breve)

- Modrusiensis (Modrus in Croatia; Modruš, HR)*
 – civitas n. 52.
 – episcopus (in genere) n. 50.
 – episcopus v. Kožičić (de Begna), Simon
 – primicerius (cantor) n. 18.
 – vicarius n. 18.
- Modrussiae (Modrus in Croatia; Modruš, HR)*
 – comes v. Frangepán, Bernardinus
- Moldaviensis provincia seu voivodatus (Moldva, RO) n. 46.*
 – episcopus titularis n. 46.
 – subdelegatus episcopi n. 46.
- Molendinarius v. Molnár
 Molnár v. Petendi Molnár, Matthias
 Molnár, Barnabas, altarista seu cappellanus in Savaria n. 26.
 Molnár, Iohannes, pater Barnabae n. 26.
- Mons Sancti Petri (villa in Transilvania; Petersburg, Barcszentpéter; Sânpetru, RO) n. 31.*
 – altare Sancti Michaelis n. 31.
 – altarista seu cappellanus altaris Sancti Michaelis v. Bogáti Csám, Iohannes (I)
 – ecclesia parrochialis Sancti Petri n. 31.
 – – altare Sancti Petri n. 31.
 – – capellanus altaris Sancti Petri v. Szentpéteri, Iacobus
- Montisferrati, Guillermus, marchio n. 53.
 Monyorókeréki v. Erdődy
 Mugnoalbo (in Hispania, in dioecesi Abulensi)
 – ecclesia parrochialis n. *2.
- N. villa (Sancti Martini/Szentmárton?, in dioecesi Zagradiensi)*
 – ecclesia parrochialis Sancti Martini n. 31.
 – – altare Sanctae Catherinae n. 31.
 – – capellanus seu altarista v. Tótfalui, Iohannes
- N. villa v. et „dicta villa”*
 Nagseles v. Nagyszőlősi
 Nagyfalvi, Clemens, plebanus in villa Gyanté n. 23.
 Nagyfalw, de v. Nagyfalvi
- Nagyszénás (oppidum in Hungaria; HU)*
 – ecclesia parrochialis Omn. Sanct. n. 23.
 – – altare Omnium Sanctorum n. 23.
 – – altare Sancti Georgii n. 23.
 – – capellanus altaris v. Bajai, Georgius; Csurgói, Urbanus
 Nagyszőlősi, Petrus, plebanus (rector) in Szentkozma n. 23.
- Nedela v. Nedele
 Nedele, Georgius, plebanus (rector) in Kosztolány n. 33.
 Németh, Iohannes, capellanus seu perpetuus altarista in Oltárc n. 21.
- Németlövő v. Schützen*
Neullex Christi, parrochia (Lingoniensis dioecesis) n. 29.
 Nicolaus papa V. (1447–1455) n. 48.
 Nicolaus, quondam iudex Quinqueecclesiarum n. 42.
- Nova (oppidum in Hungaria, Nova, HU)*
 – ecclesia parrochialis Beatae Mariae Virginis n. 31.
 – – cappella n. 31.
 – – cappellanus seu altarista v. Konch, Laurentius
- Novakovci, Matheus, institor, laicus Zagradiensis n. 7.
- Nyási, Demetrius (†1526), episcopus Santorinensis (1512–1526), vicarius archiepiscopi Strigoniensis in spiritualibus generalis (1513–1525) n. 4. 28. (breve) 39. 40. 45. 59.
- Obedszentkereszt (oppidum in Slavonia; Križ, HR)*
 – cappella Beatae Mariae Virginis n. 20.
 – cappellanus capellae v. Szentmártoni, Blasius
 – ecclesia parrochialis Sanctae Crucis n. 20.
 – plebanus v. Petrus, litteratus
- Ódány (olim villa in Hungaria; loco Kéty, HU)*
 – ecclesia parrochialis Beatae Mariae Virginis conceptionis n. 23.
 – – cappella defunctorum n. 23.
 – – cappellanus v. Tót, Valentinus,
Oldány v. Ódány

- Oltárc (oppidum in Hungaria; HU)*
 – ecclesia parochialis Sancti Georgii n. 21.
 – – altare Omnium Sanctorum n. 21.
 – – altare Sancti Alberti n. 21.
 – – altaris seu cappellanus altaris v. Budinci, Michael; Németh, Iohannes
 Oltárci Budinci, Michael v. Budinci, Michael
 Oltárci Németh, Iohan. v. Németh, Iohannes
Oltarek v. Oltárc
Oltaret v. Oltárc
 Omnium Sanctorum
 – altare v. Dobronak; Nagyszénás; Oltárc; Szombathely
 – ecclesia v. Cserna; Homonna; Nagyszénás; Szobránc
 Onesthi v. Oreschi
 Ordo Praedicatorum
 – conventus v. Verőce, Quinqueecclesiensis, Chasmensis
 – frater v. Kozári, Martinus
 Ordo Premonstratensis
 – monasteria in Hungaria n. 48.
 Ordo Sancti Benedicti
 – abbates in Hungaria n. 48.
 – monasteria in Hungaria n. 48.
 Ordo Sancti Iohannis Hierosolymitani
 – prior Hungariae v. Bembus, Petrus
 Oreschi (Onesthi), Blasius, cappellanus n. 19.
 Oreschi (Onesthi), Stephanus, pater Blasii n. 19.
 Orros, Barbara, uxor Iohannis Szutjeszkai Golec n. 66.
 Orros, Nicolaus n. 66.
 – filii eiusdem n. 66.
Oštarije (villa in Croatia; Oštarije, HR)
 – ecclesia Beatae Marie Virginis de Miraculis n. 52.
Ottomensis (Otočac in Croatia; Otočac, HR)
 – episcopus v. Andreis, Vincentius de
Padua (civitas in Italia; Padova, IT)
 – universitas n. 11.
Pagensis (Pago, insula in Dalmatia; Pag, HR)
 – archipresbyter v. Britius, Franciscus; Dominis, Iohannes de
 – archipresbyteratus n. 54.
 – canonicus v. Cassius (Kašić), Iohannes
pagus Iuliarü (villa in Gallia; FR)
 – parochia Sancti Albani n. 29.
pagus Vilianus (Lausanensis dioecesis; CH)
 – parochia Constantini n. 29.
Paks (oppidum in Hungaria; HU)
 – ecclesia parochialis Sanctae Crucis n. 37.
 – – altare defunctorum n. 37.
 – – cappellanus altaris v. Paksi, Urbanus
 Paksi, Blasius (†1526) cantor Strigoniensis, secretarius regius (1516–), praepositus Budensis (1512–1523), episcopus Iaurinensis (1525–1526) n. 9.
 Paksi, Urbanus, cappellanus de Paks n. 37.
 Pálfi, Helena, mater Christofori Megyeri-csei n. 55.
 Palinai, Georgius (†1526), praepositus Bachiensis (1518–1526) et vicarius Bachiensis in spiritualibus generalis (1515–1526) n. 17. (breve) 56. (breve)
Palkonya (villae in Hungaria; Palkonya et Drávpalkonya, HU) n. 42.
 papa v. Bonifacius VIII, Nicolaus V, Pius II, Leo X
 parochia
 – Beatae Mariae Virginis v. La Biolle
 – Constantini v. pagus Vilianus
 – Sancti Albani v. pagus Iuliarü
Pataviensis (Passau in Imperio; DE)
 – administrator v. Ernestus, dux Bavariae
 Patócsi, Emericus, kecskeméti n. 36.
 Paulus episcopus Vesprimiensis v. Várdai, Paulus
 Paxy v. Paksi
 Pécsi, Nicolaus, cantor Strigoniensis (1522), rector altaris Beatae Margaritae n. 9.
 Pehanchich, Michael, laicus Zagrabienensis n. 8.
 Péntek v. Szászpéntek
 Petendi Molnár, Matthias, rector altaris ecclesiae Castriferrei n. 22.
 Petrus cardinalis Sancti Eusebii v. Accoltis, Petrus de
 Petrus, lector Zagrabienensis n. 62. (breve)

- Petrus, litteratus, subdiaconus, plebanus in
Obedszentkereszt n. 20.
- Petrus, plebanus, iudex delegatus vicarii Tran-
silvanensis n. 60.
- Phaffsteter, Stephanus, civis Posoniensis, cle-
ricus Strigoniensis n. 28.
- Pictor, Iohannes n. 60.
- Pictor, Sophia, uxor Iohannis n. 60.
- Pius papa II (1458–1464) n. 48. 52.
- Pokupje (villa in Slavonia; Pokupsko, HR)*
– ecclesia parochialis Sanctae Trinitatis n. 5.
– plebanus v. Lurinch, Antonius
- Pon, Antonius del, portionarius in parochia
de Meleto, Claromontensis dioecesis n. 32.
- Porács v. Rubrimontis villa
Posoniensis (Pozsony in Hungaria; Bratislava,
SK)*
– capitulum n. 27.
– castrum n. 28.
– cives n. 28.
– custos v. Kelbelczer (Kolparczer), Wolf-
gangus
– ecclesia parochialis Sancti Michaelis n. 27.
– iudex civitatis n. 28.
– iurati civitatis n. 28.
– magister civium n. 28.
– praepositus v. Balbi, Hieronymus
prior
– Hungariae ordinis Sancti Iohannis Hiero-
solymitani v. Bembus, Petrus
– provincialis Ordinis Praedicatorum n. 41.
43.
- Quinqueecclesiensis (Pécs in Hungaria; HU)*
– archidiaconus cathedralis v. Atádi, Marti-
nus
– archidiaconus de Aszúagy v. Kálnai, Eme-
ricus
– canonicus v. Izsák, Iohannes; Kálnai, Eme-
ricus
– cappellanus v. Tót, Valentinus
– cives civitatis n. 42.
– clericus v. Kryznyche, Iohannes de; Paksi,
Urbanus; Szakály, Martinus; Tót, Valen-
tinus
– conventus Sancti Thomae Ordinis prae-
dicatorum n. 42.
– custos n. 7. (breve)
– diaconus v. Kozári, Martinus
– episcopus v. Szatmári, Georgius
– iudex civitatis v. Nicolaus, iudex
– laicus v. Biro, Michael; Boltos, Iohannes;
Cseményi Cseh, Iohannes; Henyei, Ber-
nardus; Henyei, Gabriel; Nicolaus, iu-
dex; Szabó, Paulus; Szécs, Stephanus; Új-
lak, cives de
– plebanus cathedralis n. 42. (breve)
– plebanus (rector parochialis) Dési, Paulus
– praepositus maior v. Brodarics, Step-
hanus
– provisor curiae episcopalis v. Izsák, Iohannes
– vicarius in spiritualibus generalis v. Mi-
chael, decretorum doctor
Quinqueecclesiis, Nicolaus de v. Pécsi, Nico-
laus
- Rachele, Simon v. Enyedi Kohlhal, Simon
Racsa (oppidum in Slavonia; Stara Rača, HR)
n. 55.
Racsai Kokryawchych, Fabianus n. 55.
Racsai Kokryawchych, Gregorius n. 55.
Radna (Óradna in Transilvania; Rodna, RO)
n. 47.
- Ramocsa, Benedictus, plebanus n. 39.
- Rangonibus, Hercules de (1491–1527), SRE
cardinalis (1517–1527), episcopus vel admi-
nistrator Hadriensis (1519–1524) et Mu-
tinensis (1520–1527) n. 1.
- Raszynai Plavnicha, Stephanus n. 41.
- Rauber, Christophorus, episcopus Laibacen-
sis (1488–1536), n. 43.
- Reicherstorffer, Nicasius, civis Cibinien. n. 59.
relicta v. Boltos, Iohannes
- Ribnei Vág, Michael n. 41.
Roma (in Italia; Roma, IT, VA)
– basilica principis apostolorum n. 52. 61.
– hospitium Sancti Spiritus in Saxia n. 38.
– hospitalis domus Hungarorum n. 10.
– cappellanus in hospitali Hungarorum v.
Szabó, Iohannes

- Rosenthal v. Rosindol*
Rosindol (villa in Hungaria; Ružindol, SK)
 – ecclesia parochialis Beatae Catherinae n. 33.
 – plebanus (rector) v. Marchall, Andreas
Rózsavölgy v. Rosindol
Rubrimontis villa (Véresbegy vel Porács in Hungaria; Poráč, SK)
 – cappella seu altare Sancti Valentini n. 25.
 – cappellanus altaris v. Heuer, Mathias
 Rusin v. Ruszin
 Ruszin, Georgius Michael, subdiaconus, portionarius in Gatály n. 32.
- Sagardis, de, Philippus v. Sergardi, Philippus de *Sajószentpéter (oppidum in Hungaria; HU)*
 – plebanus v. Ramocsa, Benedictus
 Salamanca, Gabriel (1489–1539), thesaurarius archiducis Ferdinandi I (1521–1526), comes Ortenburgae n. 13.
 Salamanca-Hoyos, Antonius (1506–1551), coadiutor Gurcensis (1523–1526), administrator, mox episcopus Gurcensis (1526–1551) n. 13.
 Salich v. Salius
 Salius (Salich), Martinus, perpetuus cappellanus in Szilincs n. 33.
 Salviati, Iohannes, SRE cardinalis, n. 6.
Salzburgensis (Salzburg in Imperio; AT)
 – archiepiscopus v. Lang, Mattheus
 – clericus v. Warthoffer, Philippus
 Sanbar, Iohannes, portionarius in parochia de Milleteo, Claromontensis dioecesis n. 32.
 Sanctae Annae
 – altare v. Szög(?)
 – ecclesia v. Sveti Ivanec(?)
 Sanctae Catherinae
 – altare v. Basilea; N. villa (Sancti Martini/Szentmárton?)
 Sanctae Crucis
 – altare v. Lendva
 – ecclesia v. Korenice; Obedszentkereszt; Paks
 Sanctae Elisabeth
 – ecclesia v. Körmend
 Sanctae Helenae
 – ecclesia v. Gatály
 Sanctae Margaritae
 – rectoria v. Strigoniensis
 Sanctae Mariae Magdalенаe
 – conventus v. Chasmensis
 – ecclesia v. Egerszeg; Sztrigó
 Sanctae Trinitatis
 – altare v. Vasvár
 – ecclesia v. Pokupje
 – ecclesia collegiata v. Budafelhévíz
 Sancti Albani
 – parochia v. pagus Iuliarri
 Sancti Alberti
 – altare v. Oltárc
 Sancti Andreae
 – ecclesia v. Debrecen
 Sancti Erasmi
 – cappella v. Hidas
 Sancti Georgii
 – altare v. Nagyszénás
 – ecclesia v. Bogát; Medwya; Meleto/Milleto; Oltárc; Sipak
 Sancti Iacobi
 – ecclesia v. Dobronak; Kőszeg
 Sancti Iohannis
 – altare v. Egerszeg
 – ecclesia v. Lövő; Szentiván
 Sancti Iohannis evangelistae
 – altare v. Lendva; Szentiván
 – cappella v. Lendva
 Sancti Ladislai
 – cappella v. Bene
 – ecclesia v. Bene; Dercen
 Sancti Laurentii
 – altare v. Halberstadiensis
 – ecclesia v. Szentlőrinc
 Sancti Leonardi
 – cappella v. Sancti Salvatoris parochia
 Sancti Martini
 – ecclesia v. Csépan; Fermentin; Geresd; N. villa (Sancti Martini/Szentmárton?); Schützen; Szombathely
 Sancti Michaelis
 – altare v. Bogát; Debrecen; Garignica; Magyarád; Mons Sancti Petri; Szentmihály

- ecclesia *v.* Ibrány; Magyarád; Poseniensis; Szentmihály; Vasvár
- Sancti Nicolai
- altare *v.* Egerszeg
- cappella *v.* Apold
- ecclesia *v.* Szászpéntek; Szilincs
- Sancti Petri
- altare *v.* Dobronak; Mons Sancti Petri; Szentpéter
- et Pauli altare *v.* Körmend
- ecclesia *v.* Basilea; Szentpéter
- Sancti Salvatoris
- conventus *v.* Verőce
- parochia, cappella Sancti Leonardi, in diocesi Maceratensi n. *6.
- Sancti Spiritus
- altare vel cappella *v.* Homonna
- ecclesia *v.* Szentlélek
- ecclesia collegiata *v.* Chasmensis
- hospitium *v.* Marosvásárhely
- in Saxia de Urbe, hospitium n. 38.
- Sancti Stephani prothomartyris
- altare *v.* Szombathely
- Sancti Thomae
- conventus *v.* Quinqueecclesiensis
- Sancti Valentini
- altare *v.* Rubrimontis villa
- cappella *v.* Rubrimontis villa
- Sancti Viti
- ecclesia *v.* Kosztolány; Vidovc
- Sancti Wolfgangi
- altare *v.* Szenc; Szentlélek
- Sancto Laurentio, de *v.* Szentlőrinci
- Sancto Martino, de *v.* Szentmártoni
- Sancto Martino, de *v.* Szentmártoni
- Sancto Michaele, de *v.* Szentmihályi
- Sancto Petro, de *v.* Szentpéteri
- Sancto Vincislao, de *v.* Szentviszlói
- Sartoris, Iohannes *v.* Szabó, Iohannes
- Savaria v. Szombathely*
- Savariensis (oppidum in Hungaria; Szombathely, HU) v. Szombathely*
- Scepusiensis (Szepes in Hungaria; Spiš, SK)*
- canonicus *v.* Budai Tóth, Ladislaus
- Scharthoffer *v.* Warthoffer
- Schützen (villa in Hungaria; Németlövő, Deutsch Schützen, AT)*
- ecclesia parochialis Sancti Martini n. 33.
- Sedunensis (Sitten/Sion in Imperio; Sion, CH)*
- acolitus *v.* Danistildi, Guillelmus
- subdiaconus *v.* Chevalier, Ludovicus; Tarvu, Iulianus
- Senis, Philippus de *v.* Sergardi, Philippus
- Senonensis (Sens in Gallia; FR)*
- acolitus *v.* Danistildi, Guillelmus
- subdiaconus *v.* Chevalier, Ludovicus; Tarvu, Iulianus
- Sergardi, Philippus, decanus Camerae Apostolicae, protonotarius apostolicus, familiaris papae n. *4. *6.
- Signinus *v.* Fanzi, Vincentius
- Simigiensis (in Hungaria; Somogyvár, HU) v. Somogyvár*
- Simonetta (Symoneta), Iacobus (†1539), advocatus consistorialis (1506), auditor Rotae (1511–1528), referendarius (1512–1535), referendarius domesticus (1534–1539), episcopus Pisarenensis (1528–1537), SRE cardinalis (1535–1539) n. 4. 50. 51. 53.
- Sipak (villa in Slavonia; Vukšín Šipak, HR) n. 18.*
- ecclesia parochialis Sancti Georgii n. 18.
- Slavoniae regnum n. 55.
- Smrković (olim villa in Slavonia, in comitatu Zagradiensi; HR)*
- plebanus *v.* Cath, Iohannes
- Somogyvár (in Hungaria; HU)*
- abbas monasterii Sancti Egidii *v.* Lancsics, Michael
- Steneren, Henricus, clericus Halberstadiensis, vicarius ad altare Sancti Laurentii in ecclesia Halberstadiensis (1522) n. 1.
- Strigoniensis (Esztergom in Hungaria; HU)*
- archiepiscopus (in genere) n. 48.
- archiepiscopus *v.* Sztamári, Georgius
- cantor *v.* Brodarics, Stephanus
- cantoria n. 9.
- civitas n. 45.
- clericus *v.* Betzinger, Georgius; Creher (Kricken), Laurentius; Heuer, Mathias;

- Nedele, Georgius; Marchall, Andreas; Salius, Martinus; Szondi, Alexius
- dioecesis *v. et* Milkoviensis
 - cappellanus *v.* Creher (Kricken), Laurentius; Heuer, Mathias; Salius, Martinus; Szentpéteri, Iacobus
 - rectoria Sanctae Margaritae n. 9.
 - praepositus *v.* Csézi, Andreas
 - vicarius in spiritualibus generalis *v.* Nyási, Demetrius
- Superiores Calidae Aquae Budenses v. Budafel-hévíz*
- Sutoris *v.* Horma, Antonius
- Sveti Ivanec(?) („dicta villa” in Slavonia; Gorica Svetojanska, HR)*
- ecclesia parrochialis Sanctae Annae n. 34.
- Symoneta *v.* Simonetta, Iacobus
- Szabó, Georgius, pater Antonii Horma n. 20. 24.
- Szabó, Iohannes, cappellanus in hospitali Hungarorum de Urbe n. 10.
- Szabó, Paulus, civis Quinqueecclesiarum n. 42.
- Szakály, Martinus, perpetuus cappellanus seu altarista in Szentiván n. 23.
- Száki, Mathias, altarista seu cappellanus in Kőszeg n. 26.
- Szalkai, Ladislaus, episcopus Vaciensis et Agriensis n. 4. (breve)
- Szászpéntek (villa in Transilvania; Pinticu, RO)*
- ecclesia parrochialis Sancti Nicolai n. 20. 24.
 - plebanus *v.* Balint, Baltazar
- Szatmári, Georgius, episcopus Quinqueecclesiensis, archiepiscopus Strigoniensis (1522–1524) n. 45. 48. 49.
- Szávaszentdemeteri, Michael, plebanus (rector) in Szentbenedek n. 23.
- Szécs, Stephanus, civis Quinqueecclesiarum n. 42.
- Székelyi, Thomas, rector capelle Sancti Erasmi in Hidas n. 23.
- Székelyvásárhely v. Marosvásárhely*
- Székesfehérvári, Philippus, archidiaconus cathedralis Varadiensis (1519) n. 46. (breve) 47. (breve)
- Szénás v. Nagyszénás*
- Szenc (oppidum in Hungaria; Senec, SK)*
- ecclesia parrochialis n. 14.
 - – altare Sancti Wolfgangi n. 14.
 - – perpetuus beneficiatus altaris *v.* Betzinger, Georgius
- Szentbenedek (villa in Hungaria, in dioecesi Varadiensis)*
- ecclesia parrochialis Sancti Benedicti n. 23.
 - plebanus *v.* Szávaszentdemeteri, Michael
- Szentiván (villa in Hungaria, fors in dioecesi Agriensi)*
- ecclesia parrochialis Sancti Iohannis n. 23.
 - – altare Sancti Iohannis evangelistae n. 23.
 - – cappellanus altaris *v.* Szakály, Martinus
- Szentklára (villa in Slavonia; loco Novigrad Podravski, HR) n. 64.*
- plebanus *v.* Michael, plebanus
- Szentklára v. et Kamarca*
- Szentkozma (villa in Hungaria; loco Berettyóújfalu, HU)*
- ecclesia parrochialis n. 23.
 - plebanus (rector) *v.* Nagyszőlősi, Petrus
- Szentlélek (oppidum in Slavonia; HR)*
- ecclesia parrochialis Sancti Spiritus n. 19.
 - – altare Sancti Wolfgangi n. 19.
 - – capellanus altaris *v.* Iurani, Franciscus
- Szentlélekfalva v. Szentlélek*
- Szentlőrinc (villa in dioecesi Vaciensi vel Varadiensis; HU)*
- ecclesia parrochialis Sancti Laurentii n. 20. 24.
 - plebanus *v.* Biberic, Georgius
- Szentlőrinci, Blasius, perpetuus cappellanus seu altarista in Savaria n. 26.*
- Szentmártoni, Blasius, acolitus, cappellanus cappellae Beatae Mariae Virginis in Obed-szentkereszt n. 20.*
- Szentmártoni, Clemens, plebanus (rector) in Deregnyő n. 23.*
- Szentmártoni, Michael, plebanus in Vidove n. 20.*

- Szentmihály (villa „Sancti Michaelis” in dioecesi Zagrabiensi)
 – ecclesia parochialis Sancti Michaelis n. 29. 30. 32.
 – – altare Sancti Michaelis n. 29. 30. 32.
 – – altarista seu cappellanus v. Szentmihályi, Andreas; Szentmihályi, Petrus
 Szentmihályi, Andreas, cappellanus seu altarista in Szentmihály n. 29. 30. 32.
 Szentmihályi, Petrus, cappellanus seu altarista in Szentmihály n. 30. 32.
Szentpéter (villa/oppidum in Hungaria, in dioecesi Laurinensi)
 – ecclesia parochialis Sancti Petri n. 26.
 – – altare Sancti Petri n. 26.
 – – cappellanus altaris v. Szentpéteri, Thomas
Szentpéter (villa in Transilvania, in dioecesi Strigoniensi) v. Mons Sancti Petri
 Szentpéteri, Andreas Michael, pater Iacobi n. 31.
 Szentpéteri, Iacobus, perpetuus cappellanus in Monte (vel Villa) Sancti Petri n. 31.
 Szentpéteri, Thomas, cappellanus in Szentpéter n. 26.
 Szentviszlói, Iohannes, cappellanus in Körmend n. 20.
 Szeremlyéni, Franciscus, praepositus Transilvanensis (1508–1535) n. 59. (breve)
Szilincs (Lincz, villa in Hungaria; Zeleneč, SK)
 – ecclesia parochialis Sancti Nicolai n. 33.
Szobránc (oppidum in Hungaria; Sobranec, SK)
 – ecclesia parochialis Omnium Sanctorum n. 23.
 – – cappella n. 23.
 – – cappellanus cappellae v. Tegenyei, Stephanus
Szombathely (Savaria, oppidum in Hungaria; HU)
 – ecclesia parochialis Sancti Martini n. 26.
 – – altare Omnium Sanctorum n. 26.
 – – altare Sancti Stephani prothomartyris n. 26.
 – – cappellanus seu altarista v. Molnár, Barnabas; Szentlőrinci, Blasius
 Szondi, Alexius, plebanus (rector) in Asszony-szállása n. 23.
 Szondi, Paulus, custos Bachiensis (c. 1521–1524) n. 17. (breve) 56. (breve)
Szög(?) („dicta villa” in Hungaria; Klin nad Bodrogom, SK)
 – ecclesia parochialis Trium regum n. 23.
 – – altare Sanctae Annae n. 23.
 – – cappellanus altaris v. Huszti, Mattheus
Sztrigó (villa in Hungaria; Strigo, HR)
 – ecclesia parochialis Sanctae Mariae Magdalenae n. 33.
 – – altare Beatae Mariae Virginis n. 33.
 – – cappellanus altaris v. Vinicai, Urbanus
 Szutjeszkai Golec, Iohannes, vicecomes Varasdiensis (1513) n. 66.
 Szutjeszkai Golec, Iohannis uxor v. Orros, Barbara
 Szücsi, Ladislaus v. Zalai Szücsi, Ladislaus
 Tarvu, Iulianus, portionarius in parochia de Diriaco, Sedunensis vel Senonensis dioecesis n. 32.
 Tegenyei, Stephanus, perpetuus cappellanus cappelle in Szobránc
 Tekenye, de v. Tekenyei
 Thomas, Sancti Martini in Montibus cardinalis v. Bakócz, Thomas
 Thonhäuser, Petrus, decanus Cibiniensis (1513–1522, 1526) n. 45. 59.
 Thuokwhel, Mathias, laicus Zagrabiensis n. 8.
Tilegdienis (Telegd in Transilvania; Tileagd, RO)
 – archidiaconatus n. 61.
 Tordai, Paulus, vicarius episcopi Transilvani (1521–1526), archidiaconus Hunyadiensis (1524–1530) n. 36. (breve) 46. (breve) 47. (breve) 59. (breve) 60.
Tordensis (Torda in Transilvania; Turda, RO)
 – archidiaconus v. Végedi, Emericus
 Torquatus, Iohannes, comes Corbaviensis (†1531), banus Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae (1521–1524) n. 54. 64.
Tost (civitas/oppidum in Silesia; Toszek, PL)
 – beneficium ecclesiasticum n. 35.

- consules civitatis n. 35.
 Tost, de v. Inpi, Nicolaus
 Tot v. Tót
 Tót, Georgius, pater Valentini n. 23.
 Tót, Valentinus, cappellanus cappellae defunctorum in Ódány n. 23.
 Tótfalui, Iohannes, cappellanus seu altaris-ta in ecclesia parrochiali Sancti Martini villae N. (Sancti Martini/Szentmárton?) n. 31.
 Tóth v. Csúz (Tóth)
 Tóth, Ladislaus v. Budai Tóth, Ladislaus *Transilvanensis* (*Albensis, Transilvanensis Albensis*) *diocesis* (in *Transilvania; RO*)
 – acolitus v. Dési, Paulus
 – archidiaconus v. Lónai, Iohannes
 – canonicus v. Ajtai Deák, Blasius; Enyedi Kohlhals, Simon; Kálnai, Emericus; Lásza, Iohannes; Lónai, Iohannes; Megyericséi, Iohannes; Modrusi, Alexander; Végédi, Emericus
 – clericus v. Balint, Baltazar; Horma (Sutoris), Antonius; Iohannes Stephani
 – episcopus (in genere) n. 60.
 – iudex delegatus vicarii v. Christianus, plebanus; Petrus, plebanus
 – iudices ecclesiastici n. 47.
 – laicus v. Bikli, Iohannes; Duch, Petrus; Pictor, Iohannes; Vingárti Horvát, Iohannes
 – praepositus v. Szeremlyéni, Franciscus
 – vicarius in spiritualibus generalis v. Tordai, Paulus
 Trium regum
 – ecclesia v. Szög(?)
 Trivulzio, Caesar (c. 1495–1548), archidiaconus Comensis, coadiutor Astensis (–1519), episcopus Comensis seu Cumanus (1519–1548), referendarius (1517–1541), nuncius apud regem Franciae (1529–1531, 1533), gubernator Perusiae et Umbriae et vicelegatus (1534–1535) n. 41.
 Tucus, Iohannes v. Koreni Tuki, Iohannes Tuki, Iohannes v. Koreni Tuki, Iohannes Turci n. 66.
 Turcorum confines n. 50. 51.
Turonensis (*Tours in Gallia; FR*) n. 29.
 – diocesis n. 30.
 Újffalu (*villa in Hungaria; Tornaújfalú, Turianska Nová Ves, SK*)
 – plebanus v. Ramocsa, Benedictus
 Újlak (*oppidum in Hungaria; Ilok, HR*)
 – cives n. 17.
 – officialis v. Istvánffy, Iohannes
 Újlaki, Laurentius, dux Bosnae, banus de Macsó (1477–1496), banus de Nándorfehérvár (1510–1513), iudex curiae regiae (1518–1524) n. 17. 55. 56.
 – homines et iobagiones eiusdem n. 56.
 Unger v. Wnger
 Ürményi v. Ilméri, Emericus
Vaciensis (*Vác in Hungaria; HU*)
 – acolitus v. Szentmártoni, Clemens
 – clericus v. Biberic, Georgius
 – episcopus v. Szalkai, Ladislaus
 Van den Borne, Iohannes, clericus Mindensis, familiaris papae (†c. 1522) n. 1.
Varadiensis (*Nagyvárad in Hungaria; Oradea RO*)
 – archidiaconus cathedralis v. Székesfehérvári, Philippus
 – canonicus v. Ilméri, Emericus
 – acolitus v. Debreceni, Andreas
 – cappellanus seu altaris-ta v. Bajai, Georgius; Csurgói, Urbanus; Debreceni Andreas
 – clericus v. Nagyfalvi, Clemens; Nagyszőlősi, Petrus; Szávaszentdemeteri, Michael
 – praepositus v. Homorogdi, Nicolaus
 – vicarius in spiritualibus generalis v. Magyi, Sebastianus
 Varasdi, Gregorius, vicarius episcopi Zagrabien-sis in spiritualibus generalis (c. 1518–1523) n. 41.
 Varasdi, Gregorius, vicarius Zagrabien-sis, archidiaconus Kamarcensis n. 62 (breve) 66.

- Várdai, Paulus (1483–1549) vicethesaurarius regiae maiestatis (1512–1514, 1515–1516), thesaurarius regiae maiestatis (1517–1519, 1520–1521, 1523–1524), episcopus Vespriemiensis (1520–1524), episcopus Agriensis (1524–1526), archiepiscopus Strigoniensis (1527–1549) n. 4.
- Vasvár (oppidum in Hungaria; HU)*
- ecclesia parrochialis (sine titulo) n. 22.
 - ecclesia parrochialis Sancti Michaelis n. 26.
 - – altare minus n. 26.
 - – altare Sanctae Trinitatis n. 22.
 - – rector altaris v. Petendi Molnár, Matthias; Vasvári, Bernardus
- Vasvári, Bernardus, rector altaris minoris in ecclesia parrochiali in Vasvár n. 26.
- Végedi, Emericus archidiaconus Tordensis (1515–1548), canonicus Transilvanensis (1514–1548) n. 36.
- Veglia (insula in Dalmatia; Krk, HR)*
- comes v. Frangepán, Bernardinus
 - ecclesiae n. 50.
- Venetiarum (Venezia in Italia; IT)*
- clericus v. Bembus, Petrus
- Vereshegy v. Rubrimontis villa
- Vérőce (oppidum in Slavonia; Virovitica, HR)*
- conventus Sancti Salvatoris Ordinis praedicatorum n. 41.
- Vesprimiensis (Veszprém in Hungaria; HU)*
- acolitus v. Berei, Andreas; Csurgói, Urbanus; Demeter, Benedictus; Molnár, Barnabas; Szentmártoni, Blasius; Szentmártoni, Michael
 - cappellanus v. Demeter, Benedictus; Egerszegi, Benedictus; Egerszegi, Iohannes; Konch, Laurentius; Szentmártoni, Blasius
 - clericus v. Berei, Andreas; Demeter, Benedictus; Egerszegi, Benedictus; Egerszegi, Iohannes; Konch, Laurentius; Petendi Molnár, Matthias
 - episcopus v. Várdai, Paulus
 - laicus v. Ádám, Gregorius; Etyeki (Erezye), Albertus
 - subdiaconus v. Petrus, litteratus
 - vicarius (iudex ecclesiasticus dioecesanus)
 - Bachiensis v. Palinai, Georgius
 - Chasmensis (locumtenens vicarii) v. Csázmai, Martinus (I)
 - Chasmensis (in genere) n. 8.
 - Laibacensis n. 43.
 - Modrusiensis n. 18.
 - Quinqueecclesiensis v. Michael, decretorum doctor
 - Strigoniensis v. Nyási, Demetrius
 - Transilvanensis v. Tordai, Paulus
 - Vardiensis v. Magyi, Sebastianus
 - Zagrabiensis v. Varasdi, Gregorius vicarius (praebendarius altaris)
 - Halberstadiensis v. Albisi, Bernhardus; Mauritius, Iohannes; Steneren, Henricus; Wanebeke alias Kale, Iohannes
- Vidovec (villa forsam in Slavonia; fors. Vidovec, HR)*
- ecclesia parrochialis Sancti Viti n. 20.
 - plebanus v. Szentmártoni, Michael
- Vignet, Petrus, portionarius in parrochia de Fermentin, Lexoviensis dioecesis n. 32.
- Vilianus pagus v. pagus Vilianus
- Villa Sancti Petri v. Mons Sancti Petri
- Vincentius, episcopus Ottonensis v. Andreis, Vincentius de
- Vingárti Horvát, Iohannes n. 47.
- heredes eiusdem n. 47.
- Vinicai, Urbanus, perpetuus cappellanus in Sztrigó n. 33.
- Vinnai, Andr., plebanus (rect.) in Dercen n. 23.
- Volavlje-i v. Volavjei
- Volavjei, Antonius, plebanus (rector) ecclesiae parrochialis Sancte Anne in „dicta villa” n. 34.
- Vrichianich, Andreas, plebanus in Sipak n. 18.
- Waagh de Rybne v. Ribnei Vág
- Wanebeke alias Kale, Iohannes, vicarius altaris Sancti Laurentii in ecclesia Halberstadiensi (1522) n. 1.
- Warthoffer, Philippus, cappellanus comitis Petri Erdődy n. 33.
- Wnger, Gregorius, clericus Basilensis, cappellanus in ecclesia Sancti Petri in Basilea n. *5.

- Wolawla, de *v.* Volavjei
Wratislaviensis (Breslau in Imperio, in Silesia; Wrocław, PL)
 – clericus *v.* Inpi, Nicolaus, de Tost
- Zabariensis v. Szombathely*
Zagrabiensis (Zágráb in Slavonia; Zagreb, HR)
 – acolitus *v.* Csentei, Nicolaus; Kebelei, Laurentius
 – altarista *v.* Budinci, Michael; Csentei, Nicolaus; Csúz (Tóth), Iohannes; Németh, Iohannes; Tótfalui, Iohannes
 – archidiaconus Kamarcensis *v.* Varasdi, Gregorius
 – canonicus *v.* Zalátai (de Jalata), Matheus
 – capitulum n. 66.
 – cappellanus *v.* Budinci, Michael; Csentei, Nicolaus; Csúz (Tóth), Iohannes; Dobronaki, Michael; Dobronoki Gere, Petrus; Iurani, Franciscus; Kebelei, Laurentius; Mészáros, Georgius; Németh, Iohannes; Oreschi (Onesthi), Blasius; Szentmihályi, Andreas; Tótfalui, Iohannes; Vinicai, Urbanus
 – clericus *v.* Aminadanich, Martinus; Barchovich, Iohannes; Biberic, Georgius; Budinci, Michael; Cath, Iohannes; Csúz (Tóth), Iohannes; Dobronaki, Michael; Dobronoki Gere, Petrus; Hervojevics, Paulus; Iarnesenich, Iohannes; Iurani, Franciscus; Ivánci, Iohannes; Mészáros, Georgius; Németh, Iohannes; Oreschi (Onesthi), Blasius; Szávaszentdemeteri, Michael; Szentmihályi, Andreas; Tótfalui, Iohannes; Vinicai, Urbanus; Volavjei, Antonius; Vrichianich, Andreas
 – episcopus *v.* Erdődi, Simon
 – laicus *v.* Bocskai (Bochchay), Valentinus; Bradich, Iohannes; Dorsich, Petrus; Dzebenyauch (de Benyauch id est Binovci), Caspar; Franchich, Iohannes; Iagmesael, Georgius; Kápolnai, Blasius; Koreni Tuki, Iohannes; Lipicai (Lipsicai), Franciscus; Megyericsei, Christoforus; Novakovci, Matheus; Orros, Barbara; Orros, Nicolaus; Pálfi, Helena; Pehanchich, Michael; Racsai Kokrywachych, Fabianus; Racsai Kokrywachych, Gregorius; Raszinyai Plavnicha, Stephanus; Ribnei Vág, Michael; Thuokwhel, Mathias; Zalai Szúcsi, Ladislaus; Zeklch, Michael; Zowez, Demetrius
 – lector *v.* Petrus
 – plebanus (rector parochialis) *v.* Petrus, litteratus; Szentmártoni, Michael; Volavjei, Antonius
 – presbyter *v.* Ambrosius, plebanus; Antonius
 – vicarius episcopi in spiritualibus generalis *v.* Varasdi, Gregorius
 Zakal (Zahel), de *v.* Szakály
 Zalaegerszeg *v.* Egerszeg
 Zalai Szúcsi, Ladislaus, nobilis Zagrabiensis dioecesis n. 65.
 Zalátai (de Jalata), Matheus, canonicus Zagrabiensis (1516–1522) n. 2.
 Zam *v.* Csám
 Zekel, de *v.* Székelyi
 Zeklch, Michael, nobilis n. 64.
 Zlutezka, de *v.* Szutjeszkai
 Zowez, Demetrii uxor, Clara n. 65.
 Zowez, Demetrius, nobilis n. 65.
 Zuczy de Zala *v.* Zalai Szúcsi

IRATOK JEGYZÉKE

1. *Aljafería palota, Zaragoza mellett, 1522. június 6.*
Iohannes Mauritius magdeburgi és Heinrich Steneren halberstadti egyházmegyes klerikus
2. *Róma, 1522. szeptember 8.*
Zalátai Máté zágrábi kanonok
3. *Róma, 1522. szeptember 15.*
Kamonci Balázs bodrogi főesperes és kalocsai kanonok
4. *Róma, 1522. szeptember 16.*
Várdai Pál választott veszprémi püspök
5. *Róma, 1522. szeptember 22.*
Lurinch Antal, a zágrábi egyházmegyei pokupjei Szentháromság-plébániatemplom plébánosa
6. *Róma, 1522. október 18.*
Kriznicei János pécsi egyházmegyes klerikus, bíborosi familiáris
7. *Róma, 1522. november 12.*
Novakovci Mátyás kalmár
8. *Róma, 1522. november 12.*
Ambrus bednyaszentpéteri plébános, zágrábi egyházmegyes áldozópap
9. *Róma, 1522. november 30.*
Motu proprio Brodarics István pécsi prépost, magyar királyi követ számára
10. *Róma, 1522. december 18.*
Szabó János, a római magyar zarándokház káplánja
11. *Róma, 1523. január 2.*
Budai László kalocsai és székesi kanonok
12. *Róma, 1523. január 3.*
Ivánci János deak zágrábi egyházmegyes klerikus
13. *Róma, 1523. február 18.*
Matthäus Lang bíboros, salzburgi érsek, Girolamo Balbi pozsonyi prépost és Gabriel Salamanca
14. *Róma, 1523. február 22.*
Betzinger György esztergomi egyházmegyes klerikus
15. *Róma, 1523. február 25.*
Ilméri (Ürményi) Imre váradi kanonok
16. *Róma, 1523. március 1.*
Motu proprio Kelbelczel Farkas pozsonyi kanonok számára
17. *Róma, 1523. március 2.*
Újlaki Lőrinc boszniai herceg és Újlak mezőváros
18. *Róma, 1523. március 15.*

Vrichianich András, a zágrábi egyházmegyei sipaki Szent György-plébánia birtokosa

19. *Róma, 1523. március 20.*

Oreschi István fia Balázs, a garignicai Szűz Mária-plébániatemplom Szent Mihály-oltárának káplánja, illetve Jurani Ferenc, a szentléleki Szentlélek-plébániatemplom Szent Farkas-oltárának káplánja, zágrábi egyházmegyes káplánok

20. *Róma, 1523. március 22.*

Varga Antal, az erdélyi egyházmegyei csernai Szentlélek-plébánia plébánosa, Bálint Boldizsár, az erdélyi egyházmegyei pénteki Szent Mihály-plébánia plébánosa, Biberic/Bebric György, a váci egyházmegyei szentlőrinci Szent Lőrinc-plébánia plébánosa, Péter deák szubdiakónus, a zágrábi egyházmegyei obedszentkereszt Szent Kereszt-plébánia plébánosa, Szentmártoni Balázs akolitus, az ugyanott található Szűz Mária-kápolna káplánja, Szentmártoni Mihály, a zágrábi egyházmegyei vidovci Szent Vid-plébánia plébánosa, Szentviszlói Márton, a győri egyházmegyei körmendi Szent Erzsébet-plébánia Szent Péter és Pál-oltárának káplánja, Egerszegi Benedek, a veszprémi egyházmegyei egerszegi Szent Mária Magdolna-plébánia Szent János-oltárának káplánja, valamint Egerszegi Miklós, az ugyanott található Szent Miklós-oltárának káplánja

21. *Róma, 1523. március 23.*

Magyarádi Csúz (Tóth) János, a zágrábi egyházmegyei magyarádi Szent Mihály-plébánia Szent Mihály-oltárának, Oltárci Németh János, a zágrábi egyházmegyei oltárci Szent György-plébánia Mindenszentek-oltárának, valamint Oltárci Budinci Mihály, az ugyanott található Szent Adalbert-oltár káplánja

22. *Róma, 1523. március 23.*

Petendi Molnár Mihály fia Mátyás, a vasvári plébániatemplomi Szentháromság-oltár igazgatója

23. *Róma, 1523. március 23.*

Bajai György, a váradi egyházmegyei szénási Mindenszentek-plébánia Szent György-oltárának káplánja, Csurgoi Orbán, az ugyanott található Mindenszentek-oltár káplánja, Szentmártoni Kelemen, az egri egyházmegyei deregnyői plébánia plébánosa, Nagyszőlősi Péter akolitus, a váradi egyházmegyei szentkozmai plébánia plébánosa, Debreceni András akolitus, a váradi egyházmegyei debreceni Szent András-plébánia Szent Mihály-oltárának káplánja, Szondi Elek, az esztergomi egyházmegyei asszonyszállási plébánia plébánosa, Székelyi Tamás, a pécsi egyházmegyei hidasi plébánia Szent Erasmus-oltárának igazgatója, Tót Bálint, a pécsi egyházmegyei ódányi Eke-tiltó Boldogasszony-plébánia Holt lelkek kápolnájának káplánja, Szávaszentdemeteri Mihály, a váradi egyházmegyei szentbenedeki Szent Benedek-plébánia plébánosa, Nagyfalvi Kelemen, a váradi egyházmegyei gyantéi Szűz Mária-plébánia plébánosa, Szakály Márton, az egri egyházmegyei szentiváni Szent János-plébánia Evangélista Szent János-oltárának káplánja, Homonnai Máté, az egri egyházmegyei homonnai Mindenszentek-plébánia Szentlélek-oltárának káplánja, Vinnai András, az egri egyházmegyei derceni Szent László-plébánia plébánosa, Huszti Máté, az egri egyházmegyei Háromkirályok-plébánia Szent Anna-oltárának káplánja, Kállói Gergely, az egri egyházmegyei ibrányi Szent Mihály-plébánia plébánosa, valamint Tegenyei István, az egri egyházmegyei szobranci Mindenszentek-plébánia káplánja

24. *Róma, 1523. március 23.*

Varga (Horma) Antal, az erdélyi egyházmegyei csernai Szentlélek-plébánia plébánosa, Bálint Boldizsár, az erdélyi egyházmegyei pénteki Szent Mihály-plébánia plébánosa, valamint Biberic/Bebric György, a váci egyházmegyei szentlőrinci Szent Lőrinc-plébánia plébánosa

25. *Róma, 1523. március 23.*

Heuer Mátyás, az esztergomi egyházmegyei porácsi plébánia Szent Bálint-oltárának káplánja, Lorenz Creher, az esztergomi egyházmegyei apoldi Szent Miklós-kápolna káplánja, valamint Hernécsi Szaniszló, az egri egyházmegyei benei Szent László-kápolna káplánja

26. *Róma, 1523. március 23.*

Vasvári Bernát akolitus, a győri egyházmegyei vasvári Szent Mihály-plébániatemplom kisebbik oltárának igazgatója, Szentlőrinci Balázs akolitus, a győri egyházmegyei szombathelyi Szent Márton-plébániatemplom Mindenszentek-oltárának káplánja, Berei András akolitus, a veszprémi egyházmegyei lövői Szent János-plébániatemplom plébánosa, Molnár Barnabás, a győri egyházmegyei szombathelyi Szent Márton-plébániatemplom Szent István-oltárának káplánja, Szentpéteri Tamás, a győri egyházmegyei szentpéteri Szent Péter-plébániatemplom azonos titulusú oltárának káplánja, valamint Száki Mátyás, a győri egyházmegyei kőszegi Szent Jakab-plébániatemplom Szűz Mária-oltárának káplánja

27. *Róma, 1523. március 23.*

Girolamo Balbi választott gurki püspök és pozsonyi prépost, valamint a pozsonyi káptalan kanonokjai

28. *Róma, 1523. március 26.*

Stephanus Pfafftstetter esztergomi egyházmegyei klerikus

29. *Róma, 1523. március 27.*

Szentmihályi András, a zágrábi egyházmegyei szentmihályi Szent Mihály-plébániatemplom Szent Mihály-oltárának káplánja, Demeter Benedek, a veszprémi egyházmegyei berzencei Krisztus teste-kápolna káplánja, Aymon Maroni akolitus, ismeretlen egyházmegyei Szent

Albán-plébániatemplom részjavadalmasa, Petrus Miniaci akolitus, a genfi egyházmegyei biolai Szűz Mária-plébániatemplom részjavadalmasa, Girardus Ianninus, a lausanne-i egyházmegyei vilianói Szent Konstantin-plébániatemplom részjavadalmasa, Parisius Marilee akolitus, a langres-i egyházmegyei Neullex Christi-plébániatemplom részjavadalmasa, valamint Claudius Iarlandus, a Dono Bellino-i plébániatemplom (uo.) részjavadalmasa

30. *Róma, 1523. március 27.*

Dési Pál akolitus, a pécsi egyházmegyei geresdi Szent Márton-plébániatemplom plébánosa, Szentmihályi András és Szentmihályi Péter, a zágrábi egyházmegyei szentandrásai Szent András-plébániatemplom Szent András-oltárának káplánjai, valamint Cornelius Fryels, a tours-i egyházmegyei Szent Szalvátor-társaskápalan kanonokja

31. *Róma, 1523. március 28.*

Bogáti Csám János, a milkői egyházmegyei szentpéteri Szent Mihály-oltár káplánja, Szentpéteri Jakab, az esztergomi egyházmegyei szentpéteri Szent Péter-plébániatemplom Szent Péter-oltárának káplánja, Demeter Benedek, a veszprémi egyházmegyei berzencei Krisztus teste-kápolna káplánja, Csentei Miklós akolitus, a zágrábi egyházmegyei alsólendvai Szűz Mária-plébániatemplom Szent Kereszt-oltár káplánja, Kebelei Lőrinc akolitus, a zágrábi egyházmegyei alsólendvai Evangélista Szent János-kápolna káplánja, Konch Lőrinc, a veszprémi egyházmegyei novai Szűz Mária-plébániatemplom káplánja, valamint Tótfalui János, a zágrábi egyházmegyei Szent Márton-plébániatemplom Szent Katalin-oltárának káplánja

32. *Róma, 1523. március 28.*

Szentmihályi András és Szentmihályi Péter, a zágrábi egyházmegyei szentmihályi Szent Mi-

hály-plébániatemplom Szent Mihály-oltárának káplánjai, Gatályi Ruszin Mihály György szubdiakónus, az egri egyházmegyei gatályi Szent Ilona-plébániatemplom részjavadalmasa, Ludovicus Chevalier és Iulianus Tarvu szubdiakónusok, a sitteni vagy sens-i egyházmegyei duriacói plébánia részjavadalmasai, Guillelmus Danistildi, az ugyanazon egyházmegyei cortiniacói plébánia részjavadalmasa, Antonius del Pon, Bernardus Dautenhac, Iohannes Saubar és Jacobus Coltigul szubdiakónusok, a clermont-i egyházmegyei meletói Szent György-plébánia részjavadalmasai, valamint Egidius le Chevalier és Petrus Vignet szubdiakónusok, a lisi-eux-i egyházmegyei formatinói Szent Márton-plébániatemplom javadalmasai

33. *Róma, 1523. március 29.*

Nedele György, az esztergomi egyházmegyei kosztolányi Szent Vid-plébániatemplom plébánosa, Andreas Marchall, az esztergomi egyházmegyei rosindoli Szent Katalin-plébániatemplom plébánosa, Sós Márton, az esztergomi egyházmegyei szilincsi Szent Miklós-plébániatemplom káplánja, Dobronoki Mihály és Mészáros György, a zágrábi egyházmegyei dobronoki Szent Jakab-plébániatemplom Szent Péter, illetve Mindenszentek-oltárának káplánjai, Vini-cai Orbán, a zágrábi egyházmegyei sztrigói Szent Mária Magdolna-plébániatemplom Szűz Mária-oltárának káplánja, Dobronoki Gere Péter, a zágrábi egyházmegyei alsólendvai Szűz Mária-plébániatemplom Evangélista Szent János-oltárának káplánja, Hajnik Orbán, a győri egyházmegyei németlövői Szent Márton-plébániatemplom plébánosa, és Philipp Wartner, a győri egyházmegyei monyorókeréki Erdődi Péter gróf királyi kamarás udvari papja

34. *Róma, 1523. március 29.*

Volavjei Antal zágrábi egyházmegyei klerikus, a Szent Anna-plébániatemplom plébánosa

35. *Róma, 1523. március 30.*

Bogáti Csám János, az egri egyházmegyei bogáti Szent György-templom Szent Mihály-oltárának káplánja, valamint Nicolaus Inpi, a boroszlói egyházmegyei Tost városban leendő javadalmas

36. *Róma, 1523. március 31.*

Végedi Imre tordai főesperes, erdélyi kánonok, és a kalodvai pálos remeték

37. *Róma, 1523. március 31.*

Paksi Orbán, a pécsi egyházmegyei paksi Szent Kereszt-plébániatemplom Holt lelkek oltárának káplánja

38. *Róma, 1523. április 9.*

István deák fia János, az erdélyi csépani Szent Márton-plébániatemplom plébánosa

39. *Róma, 1523. április 12.*

Ramocsa Benedek egri egyházmegyei sajoszentpéteri, jelenleg újfalu plébánosa

40. *Róma, 1523. április 13.*

Katalin, Ádám Gergely budai bíró özvegye

41. *Róma, 1523. április 16.*

A csázmái Szent Mária Magdolna és a verőcei Szent Megváltó domonkos konventek tagjai és a domonkos tartományfőnök

42. *Róma, 1523. május 1.*

A pécsi Szent Tamás domonkos konvent tagjai

43. *Róma, 1523. május 2.*

A csázmái Szent Mária Magdolna domonkos konvent tagjai és a domonkos tartományfőnök

44. *Róma, 1523. május 17.*

Flavius Crisolinus ameliai egyházmegyei klerikus, collector plumbi és Pietro Bembo velen-

- cei egyházmegyes klerikus, a jeruzsálemi Szent János-lovagrend magyarországi perjele
45. *Róma, 1523. május 29.*
Magdalena Heltner, néhai Johannes Heltner nagyszzebeni polgár leánya
46. *Róma, 1523. május 29.*
Huszár János nagyszzebeni polgár
47. *Róma, 1523. május 29.*
Huszár János nagyszzebeni polgár
48. *Róma, 1523. június 1.*
Sztamári György esztergomi érsek, a Magyar Királyság a hozzá kapcsolt részek primása és pápai legátusa
49. *Róma, 1523. június 17.*
Brodarics István pécsi nagyprépost, esztergomi éneklőkanonok és magyar királyi követ
50. *Róma, 1523. július 3.*
Frangepán Bernardin modrusi és vegliai gróf
51. *Róma, 1523. július 3.*
Frangepán Bernardin modrusi és vegliai gróf
52. *Róma, 1523. július 3.*
Frangepán Bernardin modrusi és vegliai gróf
53. *Róma, 1523. július 3.*
Frangepán Ferdinánd gróf felesége, Brankovics Mária
54. *Róma, 1523. július 3.*
Iohannes Cassius pagói kanonok, Korbáviai János bánnak a pápához küldött követe
55. *Róma, 1523. július 9.*
Racsai Kokryawchych Gergely és Fábián zágrábi egyházmegyes laikusok
56. *Róma, 1523. július 9.*
Újlaki Lőrinc boszniai herceg, országbíró és jobbágyai
57. *Róma, 1523. július 27.*
Kozári Márton domonkos szerzetes, pécsi egyházmegyes diakónus
58. *Róma, 1523. július 28.*
Izsák János pécsi püspöki udvarbíró és pécsi kanonok
59. *Róma, 1523. augusztus 11.*
Nicasius Reicherstorffer nagyszzebeni polgár
60. *Róma, 1523. augusztus 11.*
János festő és felesége, Zsófia, erdélyi egyházmegyes laikusok
61. *Róma, 1523. augusztus 17.*
Motu proprio Kálnai Imre aszúügyi főesperes és pécsi kanonok számára
62. *Róma, 1523. augusztus 18.*
Hervojevics Pál zágrábi egyházmegyes klerikus, a medviai Szent György-plébániatemplom egyik társkegyura és javadalmasa
63. *Róma, 1523. augusztus 20.*
Balázs, zágrábi egyházmegyes bélai plébános
64. *Róma, 1523. augusztus 20.*
Mihály kamarcai esperes és a zágrábi egyházmegyei kamarcai Szűz Mária-plébániatemplom plébánosa
65. *Róma, 1523. augusztus 20.*
Zowez Demeter és felesége, Klára, zágrábi egyházmegyes nemesek
66. *Róma, 1523. augusztus 20.*
A zágrábi székeskáptalan és Kápolnai Balázs deák

REGESTA SUPPLICATIONUM

1522–1523

The Supplications Relating to the Kingdom of Hungary Approved under Pope Hadrian VI

The exploitation and publishing of the supplications (the requests addressed to the popes and accepted by the pope or his representative) related to the history of the Hungarian Kingdom and the countries of the Sacred Crown of Hungary's territory of the 15–16th century are a long awaited debt of the Hungarian research in the Vatican. Namely, they have significant source-value in the discussed period due to the destruction of the sources from the region.

As the approved and signed supplications were not kept in the papal Chancellery, since they were thrown out after being copied (and the issue of the breve, bull or *motu proprio* was prepared), there are really few original supplications survived. For the time being, except for some drafts, there are altogether 29 Hungarian copies known from the territory of the Carpathian Basin from the period of 1487–1524, which is quite late comparing to other European regions' material. The texts of the supplications survived in large numbers from 1342 only in the series of the *Registra supplicationum*, or in Italian *Registri delle suppliche*, which has thousands of volumes, and were recorded in the *Dataria Apostolica* and have been preserved in the Vatican Secret Archives.

The first part of the series is exploited in terms of Hungarian history: the part dealing with the 14th century, namely the material on the papacy of Avignon (1342–1394) was published by ÁRPÁD BOSSÁNYI in 1916–1918. The petitions of the volumes covering the period until the end of Pope Nicholas V's pontificate, namely the material of the first half of the 15th century (1417–1455) was published by PÁL LUKCSICS between 1913 and 1938, mixed with the material of the bull registers, in Latin abstracts. (The registers of Benedict XIII, an antipope of Avignon, were checked by PÉTER E. KOVÁCS in 1985–1986, yet he did not find a Hungarian request among them.)

The collection of the supplications after 1455 has been only partly completed until now. It is due on the one hand to the small extent and frailty of the Hungarian research's infrastructure, on the other hand to the forced halt of the research after 1945. Moreover, the publication of the material collected during this period is still awaited. The supplications of Callixtus III (1455–1458) and Pius II's (1458–1464) pontificate was collected by FERENC SZAKÁLY and partly by GÉZA ÉRSZEGI in 1977, their work was later completed by KORNÉL SZOVÁK. The registers of supplications of Paul II (1464–1471), SIXTUS IV (1471–1484) and INNOCENT VIII (1484–1492) were researched by KORNÉL SZOVÁK, ENIKŐ CSUKOVITS and GYÖRGY RÁCZ at the turn of the millennium. This whole material is being prepared for the press by KORNÉL SZOVÁK, who has already published certain documents in his studies earlier. (It should be noted that the *Monumenta Romana episcopatus Veszprimiensis*, and the volumes of the *Monumenta historica episcopatus Zagrabiensis*, which publish the sources of the diocese of Veszprém respectively Zágráb (Zagreb) that belonged to the Hungarian church organization on a thematic basis, besides, the various works of KÁLMÁN JUHÁSZ related to the history of the diocese of Csanád (Cenad) include supplications after 1455.)

The Hungarian supplications of the late 15th century and early 16th century, from the first half of the 1490s up to 1522, from the pontificate of Alexander VI, Pius III, Julius II and Leo X are mainly still lurking in the register-volumes and naturally they are unpublished. Although, the registers of Alexander VI (1492–1503) were examined by LAJOS PÁSZTOR in 1936–1938, his original notes and copies are lost. His work has to be redone, unfortunately. The volumes of the pontificate of Clement VII (1523–1534) until November 1525 were checked by PÉTER TÓTH. Yet, the number of the volumes that should be examined is still 800–900. The hinder of the already started collections and personal endeavour indicates correctly that the enterprise can only be finished by a systematic way, within organized compass as teamwork.

This volume completes a tiny part of the above mentioned work: it contains the all in all 39 thick registers' supplications relating to Hungary that were written under Adrian VI's short pontificate (1522–1523). (There are not any of the above mentioned supplications survived in their original form that were made in this period.) The research between 2008 and 2012 was carried out by the assistance of the Klebelsberg Scholarship within some five months. Although the demonstrated period is quite short, it opens a narrow window to

the horizon of the papal-Hungarian relations. The text edition is accompanied by an introduction, which summarizes the secondary literature of the topic and presents the collected material, and an overall index of the person and place-names and supplemented by an archival reference-concordance.

* * *

During the examination of 39 volumes, 66 Hungarian supplications were found. The collected sources are mainly from the territory of the Hungarian Kingdom, they refer to the persons related to the ecclesiastical provinces of Esztergom and Kalocsa. The material on the Dalmatian dioceses organically independent from the Hungarian Kingdom (Dalmatia herself had been possessed for more than a century by Venice) was not collected.

Under Pope Adrian VI the accepted requests' registration started from 1 September, 1522; there are three volumes a month on average. In the first volume one can find requests submitted in Spain and while on the way addressed to the pope, who was elected in his absence and had not arrived in Rome yet, therefore was not crowned yet. These are represented by a request relating to Bernát of Albis's altar-benefice of Halberstadt from June 1522 (1), though, this was registered only later on the turn of February-March 1523. The last three volumes of the series are missing from September 1523. Adrian VI died on 14 September, at the beginning of his second year on the throne. The covered period of his last survived volume, issued under his name and given the number of 1793, ends with 22 September, 1523, one week after his death. In the published material, the date of the last requests relating to Hungary is 20 August, 1523 (63–66). As a consequence, the supplications of those who presented their requests at the end of August and at the beginning of September did not survive.

On average, there are 1-2 documents on the Hungarian cases in each volume, yet their distribution is also irregular. (See the published supplications' register-concordance!) More than third of the survived volumes lack to include supplications of Hungarian relevance, while there are ten in volume of 1776, six in the one of 1777, five in 1778, four in 1789 and seven in the volume of 1791. In the latter ones the requests relating to Hungary appear concentrated, in groups. Their chronological distribution is rather irregular: a third of the material concentrates on March 1523 (22 pieces), while their number in the

other months is minimal; there are a little bit more from July–August 1523 (17 pieces). Except for the number 1, there are no Hungarian supplications from the early period, the summer of 1522 when Adrian VI was away, because the petitioners living in the territory of Central Europe had not presented their requests until the pope arrived in Rome. The participation of certain months is increased to a lesser extent by the fact that the requests handed in at the same time were signed on the same, or consecutive days. In this manner, the following requests were presented: on 12 November 1522, there were two requests of rehearing sent by the *vicarius* of Csázma (Čazma) in the diocese of Záhgráb (Zagreb) (7–8); on 29 May 1523, there were requests of rehearing of three Transylvanian Saxon lawsuits from Nagyszeben (Sibiu) (45–47); on 1 and 2 May, there were supplications related to a lawsuit sent by two Dominican monasteries (42–43); on 3 July, Bernardin Frangepán (in Croatian: Frankapan) and his family, besides, Johannes Cassius (Kašić), the envoy of János Torquatus (Karlović), the ban of Dalmatia, Croatia and Slavonia, presented five supplications of various cases (50–54); moreover, on 18–20 August there were also five requests sent concerning the cases of the church tribunal of the diocese of Záhgráb (63–66).

The two “busy” periods were the end of March 1523 (20–23 March and 26–31, the fifth week of Lent around the *Iudica me* Sunday and the beginning of the Holy Week, the days of Palm Sunday, Holy Monday and Holy Tuesday) and in a more modest number the late July–August 1523 (the Feast of Saint James the Apostle, the Feast of the Assumption and the day of King Saint Stephen). However, these two periods are sharply separated concerning the types of the cases: the supplications sent before Easter were submitted by clerics who requested their Roman ordination; whereas in July–August 1523, the supplications exclusively were submitted by those who wanted to move for a new trial, or their case to be investigated.

The collected 66 supplications were listed in altogether 16 types of cases at the registration. As a consequence, the two-thirds of the Hungarian material consists of the *commissio* requests asking for the rehearing of the church tribunal’s cases examined by local judges and the *de promovendo* requests asking for ordination. This occurrence is not due to the short period, but to the strategy of the Hungarian petitioners and to the work of the Hungarian church tribunals.

Out of the supplications, the issue of a breve was requested in 31 instances. All the supplications asking for *commissio* are like this. The requested breve was

solely *breve supplicatione introclusa*; the other type, the request of the *breve extensum* rarely occurs. In the case of the two *commissio* (55–56) the clause includes the request of the petitioner to issue the breve in this or that way (furthermore, in the supplication 55 breve *per audientiam litterarum contradictarum* are also requested).

Concerning ordination, in most cases, namely, in 18 cases, the petitioners submitted *sola signatura* supplications independent from the fact whether it was asked in groups, or not; there were only four instances when the issue of a breve was asked (3, 12, 15, 58). The petitioner of these four instances was always a canon who had not been to Rome, yet. Among them there was Balázs Kamonci, the archdeacon of Bodrog and canon of Kalocsa-Bács, who requested *sola signatura* in his supplication's clause (3) in case he had been in Rome after all.

Few sent documents and issued charters have traces. There is only one case, in which the bulls issued on the basis of the supplication survived in their original form: the confirmation of the agreement between Girolamo Balbi, the provost of Pressburg (Pozsony, today Bratislava) and his chapter (27). The issued bulls have the date of the signed supplication, yet in this case the copy of the bull in the bull register did not survive. However, the bull of the canon of Pressburg, Wolfgang Kelbelczel's appointment as a papal acolyte – which also inherited the date of the presented request of a *motu proprio* form – is known from a copy of the register (16). Among the 31 breves there is not any that survived in its original form. From the collection of GÁBOR NEMES, though, the content of the issued breve is known in seventeen instances, in three instances the whole text (3, 15, 43), in the other instances only the skeleton text (*minuta*) is known, namely the order given to the persons appointed to the execution, which was attached to the request. The date of the outgoing breve is rarely the same as the one on the presented supplication; yet, these are in accordance with the more significant cases, whose full text was copied in the breve register. In most cases, the date of the breve is later in time than that of the supplication. In the examined cases, the difference is between 6 and 15 days, 10 on average. This time – including the three days that were granted for the registration of the signed supplication by canon law – was obviously needed for the drafting, copying and issuing of the breve on the basis of the registered supplication.

None of the original copies of the *sola signatura* supplications survived. Concerning the requests of ordination; however, the traces of the cases sur-

vived among the documents of the Camera Apostolica's rather incomplete register series, in the so-called *Libri Formatarum* that recorded the ordinations. Certain parts of the notes relating to the ordinations under Adrian VI were published by VLADIMÍR RÁBIK in 2014 in the *Monumenta Vaticana Slovaciae*'s volume IV, the Hungarian relations of the period of 1516–1523 in the series was examined by TAMÁS FEDELES. Their data prove the rational process, according to which the ordination of the petitioners did not happen in the order figuring in the requests, but it took place in groups depending on the type and number of the holy orders to be conferred. The dates of the ordinations are only 2–4 days later than the signed supplications – in the case of the requests dated on 29 March, 1523 on Palm Sunday (33–34) the ordination was on 2 April, on Holy Thursday, while the petitioners of 28 March (31) were ordained on the same day. This is understandable, since they submitted their supplications, in which they asked for a special permission that their ordination would happen by disregarding the intervals prescribed by the Canons, anyway.

Although, the material collected from the given period of one and a half years is not statistically enough quantity, therefore it cannot be used for drawing a general conclusion of the curial activity of the dioceses in the territory of the Hungarian Kingdom before Reformation, the above published requests can be regarded as a snapshot. The Hungarian research assumes that the number of the petitioners from certain dioceses might not have depended on the geographical distance from Rome, but on the population of the dioceses. This seems to be confirmed by the here published material. Considering the number of the signed cases and the diocesan background of the persons being mentioned in the supplications, the diocese of Zágráb (Zagreb) is way above the others, which truly covered the territory of the densely populated Slavonia. In the upper third of the field, though being way behind, the dioceses of Pécs, Veszprém and Esztergom (without the Transylvanian parts) can be found with 8–10 requests, these dioceses were located in the also densely populated western, Transdanubian and north-western parts of the medieval Kingdom of Hungary. The dioceses of Eger and Transylvania, which had great territories, yet were more sparsely populated and further from Rome, can be listed among the middle-ranks (7–5 petitioners); the part of the diocese of Esztergom falling in the territory of Transylvania, the territory of the Deaconry of Nagyszében (Sibiu) also belongs to here. This territory was called – with a certain local

self-assurance – rather steadily the “Diocese of Milkó” by the Transylvanian Saxon petitioners. All the other dioceses occur on fewer occasions. The shortness of the examined period is likely to be the reason for the striking under-representation of the dioceses of Várad (Oradea) and Vác. Among the requests one cannot find the dioceses of Csanád (Cenad), Nyitra (Nitra), Szerém (Srijem) and Bosznia (Bosnia), at all. Except for Nyitra, presumably it is due to the Turkish threat, which can explain the rare occurrence of the diocese of Kalocsa-Bács. Considering the petitioners themselves, the dioceses of Eger, Győr, Várad and Vác occur only in the requests of ordination in groups.

The intensive relations of the diocese of Zággráb (Zagreb) to Rome was already noticed by GABRIELLA ERDÉLYI while examining the requests handed in the *Poenitentiaría Apostolice*, and, besides the geographical closeness, she ascribed this fact to the “hyper Rome-orientation” of the clerics of Zággráb. The here published material also shows that besides the requests of ordination, the supplications requesting the examination of the legal proceedings also came mainly from the diocese of Zággráb. In the case of these processes, the appeal to the pope often occurred, therefore, it can be assumed that at the end of the Middle Ages, the diocesan tribunals of Zággráb adopted the collective curial appeal also in the smaller cases in a more frequent and organized way than the other Hungarian dioceses. All these harmonize with the study of ANTAL MOLNÁR on the isolating development of the diocese of Zággráb in the 17th century.

The collected 66 signed supplications – where the repeated requests were counted as one – were presented by altogether 106 civil or legal entities. There are quite few laymen among them; however, every layer and group of the church society is represented. 51 persons were simple clerics and mostly asked for their ordination. Furthermore, there are 18 parish priests, who belonged to the lower clergy and form almost the two-third of the petitioners. Half of the parish priests addressed the pope in legal cases. A further group is created by the regular clergy: the Dominicans of Pécs, Verőce (Virovitica) and Csázma (Čazma) (41–43), besides the Pauline and the Augustine hermits (36) occur as collective petitioners; there were all in all 5 cases, which were mainly related to the debates over estates. There was only one Dominican who was a deacon and asked for his ordination to the priesthood. (57).

The middle clergy was represented by 13 priests. Apart from the chapter of Pressburg (27) and Zággráb (66), there were nine canons requesting in diverse types of cases. Besides, there were two provosts staying in Rome as deputies:

István Brodarics, the provost of Pécs and the royal ambassador of Hungary, and Girolamo Balbi, the provost of Pressburg and the archducal ambassador of Austria presented their requests for various benefices. Out of the prelates György Szatmári, the archbishop of Esztergom and Pál Várdai, the bishop of Veszprém supplicated. The former asked for the confirmation of his rights, the latter requested the settlement of the canonical legal proceeding conducted against him because of his debt. Finally, the three curial clerics (Bernát of Albis as a papal familiar; János Kriznicei as a familiar of Cardinal Salviati and the famous Humanist Pietro Bembo as the Johannite provost of Hungary – I, 6, 44) form a separate group of the church society, those who obtained Hungarian or foreign benefices through their Roman relations.

Among the lay requests one can find the name of Prince Lőrinc Újlaki, the *iudex curiae regiae*, who presented his request once together with his serfs (56) and in another with the citizens of the market-town of Ilok within his manor (17), furthermore of Count Bernardin Frangepán and his daughter-in-law's, Maria Brankovics (Branković) who was the wife of Count Ferdinand. They appealed to Rome – as it has already been mentioned above – on account of various indulgences and legal proceedings (50–53). Besides them, out of the members of smaller nobility mainly the ones from the diocese of Zággráb (Zagreb) occur by asking for the examination of their legal proceedings concerning possessory rights, debt or legacy. Some of the requests of the citizens (of Nagyszeben [Sibiu], Buda, Pressburg), males as well as females and girls dealt with cases of legacy and marriage (28, 40, 45–47, 59–60).

In 28 cases, it is certain that the requests were handed in personally in Rome. This is more than the 40% of the cases. As opposed to this, there are only 16 supplications – namely, the quarter of the cases –, at whose presentation the petitioner must or can have been away. In 22 additional cases – namely, the third of the cases – the presence cannot be decided yet due to the lack of information, though, in these supplications the *commissio* was requested that did not require the presence of the petitioner.

The petitioners had many ways to send their requests to Rome. In the case of certain diocesan tribunals, the research so far has rightly assumed that an organized curial consignment existed: in the examined material, the majority of the *commissio per breve* cases was sent through this channel, and mainly from the diocese of Zággráb. This might be the case, for instance, concerning the citizens of Nagyszeben's supplications of Milkó (45–47). The idea of the organi-

zation is also proved by the dating of the requests (the dates on them are the same) and by their registration (where the places were the same). However, one can suspect a personal forwarding in the case of Stephanus Pfaffstetter, a cleric in the diocese of Esztergom and the notary of the city of Pressburg (28), who could have entrusted any of his clerical acquaintances – who asked for their ordination – travelling to Rome, or rather Girolamo Balbi, the provost of Pressburg or a member of his company to present his request. Namely, the supplication handed in on behalf of Balbi and the chapter of Pressburg was dated three days earlier (27).

The members of the church and lay elite obviously did not travel to Rome, yet, they had more opportunities and Roman relations than the ordinary people. In the case of the request of Archbishop György Szatmári (48) it is evident that it was presented on his behalf by István Brodarics, the provost of Pécs and the royal ambassador of Hungary, since he was an acquaintance of Szatmári, moreover he had been his subordinate during his episcopate of Pécs. The requests presented on behalf of Bernardin Frangepán are likely to have been delivered by his son, Kristóf Frangepán after he had visited Pope Adrian VI in mid-June 1523.

Also from the point of view of the personal presentation, the 16 requests of ordination are noteworthy, which were dated on a period before Easter between 20–23 and 27–31 March. They were (almost) all presented collectively from the most varied Hungarian dioceses along with some Italian, French, Swiss clerics who requested the same. (According to the assumption of TAMÁS FEDELES, these artificial groups were formed through the work of the *procurators* or *sollicitators* who assisted the presentation of the requests.) These petitioners were all the members of the lower clergy, typically chaplains and altar beneficiaries. They are often from another diocese than that of where they served, and all of them asked for their ordination by the bishop of Belcastro designated for this task. According to the research of PÉTER TÓTH, in 1524, also in March, namely in the second half of Lent, the mass application of the Hungarian clerics concerning their ordination was repeated, from time to time in mixed groups with foreign petitioners. On the basis of the research of TAMÁS FEDELES concerning the verbals of the ordination, it is known that, though, the “rush” in 1523 was great, the mass application had already happened decades earlier, for instance between 1494 and 1497.

The mass application of 1523 can be regarded as an example for the incident of the so-called “ordination tourism” (*turismo delle ordinazioni*) – named by secondary literature. Naturally, the above examined supplications do not mention any obstacles of ordination, since these cases were already handled by the Penitentiary at the time. Moreover, the occurring petitioners were usually the possessors of certain altar benefice; therefore, the obtainment of benefices did not cause a problem for them. In these seemingly clear cases, one can only suspect that the petitioners tried to avoid the approval and authorization of their diocesan bishop with their Roman ordination. What is more, many petitioners were from another diocese than that of where they served. For instance, György Biberic (or Bebric), who was from the diocese of Zágráb (Zagreb), requested the holy orders as a parish priest in the diocese of Vác (20, 24); György Bajai from the diocese of Kalocsa as an altar beneficiary in the diocese of Várad (Oradea) (23) and Acolyte Péter Nagyszőlősi from the diocese of Eger as the parish priest of the Saint Stephen Parish in Várad (*ibid.*) likewise. As a consequence, they could avoid some obstacles of canon law and could possibly arrange their unsettled Hungarian situation with their Roman ordination. This still confused and complicated picture can be further specified in the possession of more source collection in the Vatican, for sure.

Translated by ÁGNES PALOTAI

TABLE OF CONTENTS

<i>Praeface</i>	7
<i>Introduction</i>	9
I. The attributes of a supplication as a type of document	11
II. The course of the application	16
a) The presentation of the request	18
b) The preparatory process of the decision-making (the request's processing)	19
c) The approval of the request (signing)	19
d) The dating of the request	22
e) The registration of the request	24
f) The process of the issue of the papal charter	27
III. The research of the requests	29
a) The original supplications	29
b) The requests survived in registers	42
c) The situation of the Hungarian research	52
IV. The introduction of the collected supplications from Hadrian VI's era	55
a) The chronological order of the approved requests relating to Hungary	58
b) The sort of the rubrics, the types of the processes, the type
of the output documents	60
c) The (geographical) division of the dioceses	66
d) Social groups and their cases	70
V. The aspects of the source publication and the method of the publication	79
The abbreviations of the philological apparatus	86
<i>Records</i>	87

<i>The list of the sources</i>	227
<i>Bibliography</i>	229
<i>Abbreviations</i>	242
<i>Index</i>	243
<i>The list of the documents</i>	264
<i>Regesta Supplicationum, 1522–1523</i>	
<i>The Supplications Relating to the Kingdom of Hungary</i>	
<i>Approved under Pope Hadrian VI</i>	
<i>(Summary in English, translated by Ágnes Palotai)</i>	269

Misztófalusi Kis Miklós (1650–1702) betűivel
With the letters of Nicolas Kis of Misztótfalu (1650–1702)
Nyomtatta a Kódex Könyvgyártó Kft., 2018-ban
Felelős vezető: Marosi Attila
Printed in Hungary